

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

สมัคร เจาะใจดี

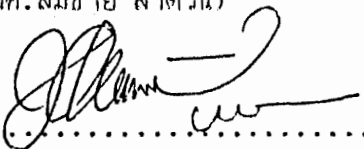
งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2540

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ
นายสมิทร เจาะใจดี แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) ของ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้

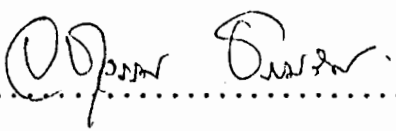
คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการควบคุม

(ผศ. สมชาย ลำดวน)

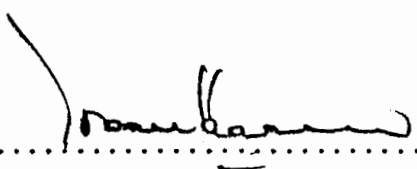
..... กรรมการควบคุม

(อาจารย์วรรณศักดิ์พิจิตร นนุเสวริม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ. จารุวรรณ ธรรมวัตร)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

..... รองอธิการบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

(รศ.ดร. ไชยยศ เวียงสุวรรณ)

วันที่ 12 เดือน กอ. พ.ศ. 2520

วิทยาลัยนันทบุรีได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ประจำปีงบประมาณ 2540

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความสะดวกตาคุณอย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์
สมชาย ลำตวน และอาจารย์วรรณศักดิ์พิจิตร บุญเสริม คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้
ให้ความช่วยเหลือแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในความดีของอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จารุวรรณ ธรรมวัตร ที่ให้ความกรุณา
แก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณชาวบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่ให้
ความร่วมมือด้วยดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภรรยาและบุตรเอาใจใส่ให้กำลังใจ ด้วยความรักและความห่วงใย นับเป็นแรง
สนับสนุนให้เกิดความมุ่งมั่นจะงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบอบแด่บุพการีและบูรพาจารย์
ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สมิคร เจาะใจดี

ชื่อเรื่อง พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ผู้วิจัย นายสมักร เจาะใจดี

กรรมการควบคุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ลำตวน และอาจารย์วรรณศักดิ์จิตร บุญเสริม

ปริญญา ศศ.ม. สาขาวิชา ไทยคดีศึกษา (เน้นเอเชียศาสตร์)

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2540

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ และขั้นตอน
พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ และศึกษาแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยศึกษาจากผู้ให้
ข้อมูล จำนวน 5 กลุ่ม คืออาจารย์ (ผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรม) แม่กะแย (ผู้หญิงที่ช่วย
แต่งตัวเด็กผมจุกในพิธีกรรมโกนจุก) พระสงฆ์ ผู้ไว้หรือผู้เคยไว้เซาะกำป้อจ (ผู้ไว้หรือผู้เคย
ไว้ผมจุก) และ ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลโดย
ใช้วิธีสังเกตและการสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผลการศึกษาในแบบพรรณนาวิเคราะห์ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีวัฒนธรรมที่เป็นของกลุ่ม
ตนเอง ชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองแก้วยังคงปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมประจำชีวิต
ที่เกี่ยวกับการเกิด การโกนจุก การบวช การแต่งงานและการตายสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ
โดยมีอาจารย์หรือลูกครูเป็นผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีความเจริญ
ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอย่างมากมาย แต่ชุมชนชาวไทย
เขมรบ้านหนองแก้วยังคงมีแนวความคิดความเชื่อต่อประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญของชีวิตอย่าง
เหนียวแน่น

2. องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร
บ้านหนองแก้ว ประกอบด้วย ด้านบุคคล ได้แก่ อาจารย์ (ผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรม)
แม่กะแย (ผู้หญิงที่ช่วยแต่งตัวเด็กผมจุกในพิธีกรรมโกนจุก) พระสงฆ์ เด็กเซาะกำป้อจ
(เด็กผมจุก) และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ด้านวัสดุสิ่งของ ได้แก่ เครื่องบูชา (เครื่องบูชา)

เครื่องซังเวย (เครื่องสังเวย) เครื่องเข้าประลึง (เครื่องสู่วัย) เครื่องแต่งคลุม
กะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งตัวเด็กผญก) และเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่อง
มือโกเจก) ด้านเวลาจะจัดทำพิธีกรรม 2 วัน โดยจะจัดเฉพาะในระหว่างเดือนยี่ถึง
เดือน 4 เท่านั้น ด้านสถานที่ ได้แก่เปรียมนิธิ (ปะรำนิธิ) เรียนเต๋วตา (ร้านเทวดา)
และเรียนกอร์เซาะกำป้อจหรือญจา (ร้านโกเจก) สำหรับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป้อจ มี 3 ขั้นตอนคือ ก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบพิธีกรรมและ
หลังประกอบพิธีกรรม การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจในช่วงกำเนิดหมู่บ้านหนองบัว พ.ศ.
2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวบ้านหนองบัว ยังคงจัดองค์ประกอบ
และขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตามแบบแผนของบรรพบุรุษ แต่มีบางกรณีที่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น
ได้แก่ ค่ายกครู คำตอบแทนอาจารย์ แม่กะแย ในปัจจุบันจำนวนเงินมากกว่าเดิม วัสดุ
สิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมจะเป็นผลผลิตที่มีอยู่ในหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันจะซื้อวัสดุสิ่งของจาก
ร้านค้าในตลาดเป็นส่วนใหญ่ ในด้านปะรำนิธิ เรียนกอร์เซาะหรือญจา ปัจจุบันนิยมเช่า
นำมาติดตั้งแบบสำเร็จรูปมากกว่าทำขึ้นเองเหมือนอดีตที่ผ่านมา ด้านการใช้ภาษาในการ
ประกอบพิธีกรรมของอาจารย์ ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 จะใช้ภาษาบาลี
และภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น แต่ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน อาจารย์ที่เป็นผู้นำในการ
ประกอบพิธีกรรม จะใช้ภาษาไทยกลางแทรกเข้าในพิธีกรรมตามความเหมาะสม

3. แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร
บ้านหนองบัว ประกอบด้วย แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล แนวความคิดความเชื่อ
เกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ แนวความคิดเกี่ยวกับเวลา แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่
และแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม สรุปได้ว่าแนวความคิด
ความเชื่อในตัวเององค์ประกอบ และขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
เกิดจากการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ อันเป็นแนวความคิดความเชื่อ
พื้นฐานในลักษณะพื้นบ้าน ที่ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวสร้างสมมาจากบรรพบุรุษอย่างไร
เปลี่ยนแปลง นับเป็นคติความเชื่อของพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กซึ่งพ่อแม่จะให้ความสำคัญมาก
พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจจึงเป็นพิธีกรรมที่เป็นสิริมงคล ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภาพจาก
วัยเด็กเข้าสู่วัยหนุ่มสาว ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมระยะหัวเลี้ยวหัวต่ออันยิ่งใหญ่ของเด็ก
ชาวไทยเขมรอย่างแท้จริง

TITLE The kor sokampoch Ritual of the Thai-Khmer
 People at Ban Nong Kua, Tambon Muang Thee,
 Amphoe Muang, Changwat Surin

AUTHOR Samak Chawjaidee

ADVISORS Asst. Prof. Somchai Lamduan and Wannasakpijitr Boonserm

DEGREE M.A. MAJOR Thai Studies (Humanities)

UNIVERSITY Mahasarakham University DATE 1997

ABSTRACT

This research aims to find out changes in elements and procedures of the kor sokampoch (cutting of topknot) ritual, and to investigate concepts and beliefs in the kor sokampoch ritual of the Thai-Khmer people at Ban Nong Kua, Tambon Muang Thee, Amphoe Muang, Changwat Surin. The data were collected from five groups of informants, namely achan (leaders of the ritual mae kayae (women who help dress the children whose topknots are to be cut in the ritual), Buddhist monks, persons who have or used to have sokampoch (topknots), and villagers participating in the kor sokampoch ritual. Used to collect data were Observations and interviews were. Then the study findings were presented in a descriptive analysis form, which can be summarized as follows:

1. The Thai-Khmer people at Ban Nong Kua are of the Khmer ethnic group and have their own culture. The villagers in Ban Nong Kua community still follow traditions and rituals concerning birth, the cutting of topknots, ordination, wedding,

and death which have been handed down from their ancestors. That is, achan or lukhru are leaders in performing various rituals. Eventhough at the present time several technological advancements have been influencing their ways of life, the Ban Nong Kua Thai-Khmer community still firmly maintain concepts and beliefs in important rituals.

2. The kor sokampoch ritual of the Thai-Khmer people at Ban Nong Kua lonsists of the following:achan (leaders of the ritual performance), maekayae (women who help dress the children whose topknots are to be cut in teh ritual), Buddhist monks, so kampoch child (the child having a topknot), and ritual participants. sacrificial units Materials in the ritual are kruang buchia (offerings), kruang sangwoei (immolations), kruang haopralung (objects for the soul calling ritual), kruang taeng khlun kameng so kampoch (dresses for the child in the ritual), and kruang mu kor sokampoch (instruments for cutting topknot the childis.):Auspicious time for the ritual is two days during the second or the fourth lunar months. The ritual site must consist of priam phithi (ritual pavilion), rian tiwada (god's stand), rian kor sokampoch or bancha (the stand for cutting topknots). For the procedures of the kor sokampoch ritual there are three stages:before the ritual during the ritual and after the ritual. For the kor sokampoch ritual during the early establishment of Ban Nong Kua (1902-1932) and during 1933-the present, the villagers of Ban Nong Kua have been following the tnaditional kor sokampoch ritual passed on by their ancestors. In some cases, however, there are gradual changes in minor details such as fees for tribute to the teacher, compensations for the achan and for mae kayae.

At the present, the amount of money is larger than before. The materials used in the ritual in the past were products available in the village, but currently the objects are ready-made and mostly bought from shops in the market. The ritual pavilion and rian kor so or bancha, at the present, are favorably hired for instalment in a ready-made form rather than constructing them up as in the past. For the language used in the ritual by the achan during the early establishment of the village (1902-1932), only Pali and local khmer were used. During 1933-the present, the achan who are leaders of the ritual have been inserting Thai in the ritual as appropriate.

3. Five aspects of the kor sokampoch ritual of the Thai-Khmer people have been examined : concept and belief relating to in persons, concept and belief relating to objects, concept and belief relating to time, concept and belief relating to ritual sites, and concept and belief in procedures of the ritual. It can be concluded that the concepts and beliefs in the kor sokampoch ritual from the past up to the present time have been formed by integration of Buddhism and Brahmanism. These fundamental folk concepts and beliefs that the Thai-Khmer people at Ban Nong Kua have accumulated from their ancestors have no changes. This ritual in relation to children have been regarded with by parents. great importance. Thai-Khmer children. The kor sokampoch ritual is auspiciously significant for It is their turning point in becoming adolescents.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	6
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	8
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	9
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	10
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	11
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	12
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา	12
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะก่าบ็อง	16
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ...	22
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม	27
2	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่และชุมชน	31
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวไทยเขมร	31
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์	34
	สภาพทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์	40
	ลักษณะภูมิศาสตร์	40
	การคมนาคม	42
	การปกครอง	43
	ประชากร	44
	การเศรษฐกิจ	45

การสาธารณสุข	45
การสาธารณสุขปโค	46
การศึกษา	47
การศาสนา	47
ประเพณีและวัฒนธรรม	48
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมืองสุรินทร์	51
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลเมืองที่	53
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านหนองแก้ว	56
ประวัติหมู่บ้าน	56
ประเพณีและวัฒนธรรม	82
ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต	82
ประเพณีพิธีกรรมตามปปฏิบัติ	99

3 การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ของชาวไทยเขมร	107
ความเป็นมาของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ	107
องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร ...	118
ด้านบุคคล	121
อาจารย์ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	122
อาจารย์ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	124
พระสงฆ์ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	128
พระสงฆ์ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	131
แม่กะแย (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	136
แม่กะแย (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	136

เด็กไว้เซาะกำป้อจ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	139
เด็กไว้เซาะกำป้อจ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	142
ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	145
ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ	
(ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	146
ด้านวัสดุสิ่งของ	146
เครื่องบูเจีย (เครื่องบูชา) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	147
เครื่องบูเจีย (เครื่องบูชา) (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	154
เครื่องซังเวย (เครื่องสังเวย) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	155
เครื่องซังเวย (เครื่องสังเวย)	
(ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	157
เครื่องเฝ้าประลึง (เครื่องสู่วัฏญ) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	160
เครื่องเฝ้าประลึง (เครื่องสู่วัฏญ)	
(ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	161
เครื่องแต่งคลุนกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก)	
(ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	166
เครื่องแต่งคลุนกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก)	
(ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	167
เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่องมือโกนจุก)	
(ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)	172

เครื่องมือเซาะกำแพง (เครื่องมือโกนลูก)

(ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)	172
ด้านเวลา	175
ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	175
ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน	176
ด้านสถานที่	177
ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	177
ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน	180
ด้านขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมก่อเซาะกำแพง	183
ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	184
ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน	195

4 แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมก่อเซาะกำแพง

ของชาวไทยเขมร	224
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของ	
พิธีกรรมก่อเซาะกำแพง	227
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล	227
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ	231
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา	238
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่	239
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม	
ก่อเซาะกำแพง	241

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	248
สรุป	248
อภิปรายผล	253
ข้อเสนอแนะ	256
บรรณานุกรม	257
ภาคผนวก	265
ภาคผนวก ก รายงานผู้ให้สัมภาษณ์	266
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	273
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	287
ประวัติย่อของผู้วิจัย	292

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงการแบ่งฝ่ายบริหารหมู่บ้านหนองก้ว	62
2	แสดงอายุของประชากรบ้านหนองก้ว	63
3	แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว	65
4	แสดงคำเรียกชื่อเครือญาติของชาวบ้านหนองก้ว	66
5	แสดงตระกูลที่สำคัญในชุมชนบ้านหนองก้ว	68
6	แสดงพื้นที่ทำกินของประชากร	74
7	แสดงอาชีพของประชากร	75
8	แสดงประเพณีพิธีกรรมตามปีปฏิทินของชาวไทยเขมรบ้านหนองก้ว	103
9	แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม กอร์เซาะกำป็อง	126
10	แสดงการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านพระสงฆ์	133
11	แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของแม่กะแยผู้ประกอบพิธีกรรม กอร์เซาะกำป็อง	138
12	แสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของเด็กไว้เซาะกำป็อง	144
13	แสดงการเปรียบเทียบเครื่องบูชา	155
14	แสดงการเปรียบเทียบเครื่องสังเวย	159
15	แสดงการเปรียบเทียบเครื่องสู่วัฏในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง	163
16	แสดงการเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายเด็กเซาะกำป็อง	170
17	แสดงการเปรียบเทียบเครื่องมือกอร์เซาะกำป็อง	174
18	แสดงการเปรียบเทียบด้านเวลาจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง	176
19	แสดงการเปรียบเทียบด้านสถานที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง	181
20	แสดงแคกาจ (เดือนร่ายกาจ) ห้ามจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง	196
21	แสดงท่งกาจ (วันร่ายกาจ) ห้ามจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง	197

22	แสดงการหาฤกษ์ยามโดยการนับวันขึ้นและวันแรม	198
23	แสดงการเปรียบเทียบข้อดีของการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ	214

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 "เรียมอันเร" การละเล่นของชาวไทยเขมรสุรินทร์	49
2 อนุสาวรีย์พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม)	50
3 การแสดงช้างงานประจำปีของจังหวัดสุรินทร์	50
4 อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง อำเภอเมืองสุรินทร์	52
5 สภากาชาดเรือนโดยทั่วไปของชุมชนชาวไทยเขมร	53
6 เด็กผมจุกที่พบมากในชุมชนชาวไทยเขมร	55
7 ปราสาทเมืองที่	55
8 หนองน้ำ "หนองแก้ว" ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน	57
9 ทางเข้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหนองแก้ว	59
10 ถนนเข้าหมู่บ้านหนองแก้ว	60
11 ถนนกลางหมู่บ้านหนองแก้ว	61
12 ประปาหมู่บ้านหนองแก้ว	70
13 ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านหนองแก้ว	73
14 ธนาคารข้าวบ้านหนองแก้ว	73
15 โรงเรียนบ้านหนองแก้ว	80
16 ทางเข้าวัดป่าเทพจุฑฑิศา (วัดบ้านหนองแก้ว)	81
17 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับเกิด (การเกิด)	
ของชาวบ้านไทยเขมรบ้านหนองแก้ว	84
18 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช (บวช)	
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว	87
19 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการแซนการ์ (แต่งงาน)	
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว	91

20	แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการเงิอบ (ตาย) ของ ไทยเขมรบ้านหนองแก้ว	97
21	กะตวมเนยะตา	101
22	การแต่งกายผู้สูงอายุชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว	105
23	การเข้าทรงโดยการ โบลหรือปล้ใจเพื่อหาสาเหตุการป่วย	143
24	เครื่องบูชาอาจารย์	148
25	บายแสร์ยเดิม (บายศรีต้น)	150
26	บายแสร์ยเมื่อตจาน (บายศรีปากชาม)	151
27	บายแสร์ยเทีย (บายศรีถาด)	152
28	อัมหมตฺรย (ข้าวต้มกรวย)	152
29	นมตาราง (ขนมตาราง)	153
30	ประติ้วล บรรจุเครื่องอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์	154
31	เครื่องสังเวยเช่น ไห้วบรรพบุรุษหรือแซน โตเตา	157
32	เครื่องเฝ้าประลึงเด็กเซาะกำบ้อจ	162
33	การแต่งกายเด็กเซาะกำบ้อจช่วงเวลาฝั่งพระสวตมณด์	168
34	การแต่งกายเด็กช่วงพิธีกอร์เซาะกำบ้อจ	168
35	การแต่งกายเด็กช่วงเวลาเสร็จพิธีกอร์เซาะกำบ้อจ	169
36	การแต่งกายเด็กช่วงเวลาทำบุญตักบาตร	169
37	เครื่องมือกอร์เซาะกำบ้อจ	173
38	แผนผังแสดงตำแหน่งที่ตั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจ	182
39	เวียนตัวตา (ร้านเทวดา)	182
40	เวียนกอร์เซาะหรือัญจา (ร้านโกเญก)	183
41	แผนผังแสดงขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม	186
42	แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีพระสงฆ์สวดพระพุทธรมณด์	189
43	แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเย็นวันแรก	191

44	แผนผังแสดงชบวนแท่งเด็กเซาะกำป้อจ	193
45	แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเซาะกำป้อจ	195
46	พิธีกรรมเซาะกำป้อจ	210
47	พิธีการสวดพระพุทธรูปหรือสวดพระปริตร	210
48	น้ำพระพุทธรูปที่นำไปใช้ในพิธีเซาะกำป้อจ	211
49	พิธีการเข้าประลิ่ง	211
50	พิธีการแท่งเด็กเซาะกำป้อจ	212
51	พิธีเซาะกำป้อจ	212
52	พิธีทำบุญตักบาตร	213
53	ชาวบ้านที่มาช่วยงานพิธีเซาะกำป้อจ	216
54	กะเผอบางขวานใส่ไข่ไก่เครื่องบูชาในพิธีกรรม	216
55	บายเลี้ยที่นำมาประกอบทำบายเสร์ย	217
56	บายเสร์ยเดิมที่ห่อหุ้มด้วยผ้าไหม โดยรอบ	217
57	การโกนทำความสะอาดรอบเซาะกำป้อจ	218
58	แม่กะแยแต่งตัวเด็กเซาะกำป้อจก่อนฟังพระสวดมนต์เย็น	218
59	เด็กเซาะกำป้อจนั่งบนฟูกฟังพระสวดมนต์เย็น	219
60	ชาวบ้านร่วมพิธียกดวง (ธง)	219
61	อาจารย์ทำพิธีก่อนแท่งเด็กเซาะกำป้อจ	220
62	คนตีฆ้องนำชบวนแท่งเด็กเซาะกำป้อจ	220
63	อาจารย์ถวายเครื่องมือกอร์เซาะให้พระสงฆ์	221
64	พระสงฆ์กำลังทำพิธีกอร์เซาะกำป้อจ	221
65	อาจารย์นำเด็กกลับที่พักหลังกอร์เซาะกำป้อจเสร็จแล้ว	222
66	แม่กะแยแต่งตัวเด็กใหม่ภายหลังกอร์เซาะกำป้อจเสร็จแล้ว	222
67	ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์หลังเสร็จพิธีกอร์เซาะกำป้อจ	223
68	ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ	223

69	แผนที่จังหวัดสุรินทร์	288
70	แผนที่อำเภอเมืองสุรินทร์	289
71	แผนที่ตำบลเมืองที่	290
72	แผนผังหมู่บ้านหนองแก้ว	291

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาคอีสานเป็นชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่หลายกลุ่ม ไพทूरย์ มีกุลศล กล่าวว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานได้แก่กลุ่มชาวไทยลาว ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของภูมิภาคนี้ นอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มชาวไทย แส็ก โซ้ กะเลิง ไทยดำ บรู โย้ย กูย เกอ ไทยโคราช และกลุ่มชาวไทยเขมร กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อที่ปฏิบัติสืบสานต่อมาจากบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น ถึงแม้ว่าเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มอาจจะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน ตามสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมของสังคมแต่ละท่วยก็ตาม ลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่เห็นเป็นรูปธรรมชัด เจนคือ แต่ละกลุ่มมีกลุ่มวัฒนธรรมย่อยที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง (ไพทूरย์ มีกุลศล. 2532 : 1-5) ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวในวัฒนธรรมย่อยดังกล่าว

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทย โดยทั่วไปเรียกตนเองว่า "คแมร" แต่หากจะบ่งบอกถึงถิ่นภาษาและชาติพันธุ์ ชาวไทยเขมรจะเรียกภาษาและชาติพันธุ์ของตนเองว่า "คแมร-ลือ" แปลว่า "เขมรสูง" เรียกภาษาเขมรและชาวเขมรในประเทศกัมพูชาว่า "คแมร-กรอม" แปลว่า "เขมรต่ำ" และเรียกคนไทยหรือคนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ว่า "ซิม" ซึ่งตรงกับคำว่า "สยาม" ในภาษาไทย ชาวไทยเขมรมีอยู่เป็นจำนวนมากในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ในบางอำเภอเขตจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ดและมัญงในเขตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด สระแก้ว และฉะเชิงเทรา จากการสำรวจประชากรชาวไทยเขมร เมื่อปี 2537 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,311,837 คน เฉพาะจังหวัดสุรินทร์มีมากที่สุดถึง 518,527 คน ส่วนภาษานั้นชาวไทยเขมรใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในกลุ่มมอญ-เขมร (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 1-11) สรุปได้ว่าชาวไทยเขมรกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ

ในประเทศไทย มีจำนวนหนาแน่นในเขตอีสานใต้ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวจังหวัดสุรินทร์มีชาวไทย
เขมรอยู่มากที่สุด

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย ประชาชนที่อาศัยอยู่
ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มาจากสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร
กวย ลาว เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดสุรินทร์ยังมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม
และวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไป อาทิ พิธีกรรมแซนการ์ พิธีกรรม
แซนโตะเตา พิธีกรรมมั่วต พิธีกรรมมวงกลองไต่ เรือมอันเร และพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ
 เป็นต้น ซึ่งชาวไทยเขมรสุรินทร์ยังคงอนุรักษ์สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน (ดำเนียร เลชะกุล.
ม.ป.ป. : 15-20) จึงกล่าวได้ว่าชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ
ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต
เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต นับว่าเป็นพิธีกรรมในแต่ละช่วง
ที่มีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทุก ๆ พิธีกรรม
มีความสำคัญแตกต่างกันออกไปตามเหตุผลและจุดมุ่งหมายของการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ
จารูวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวถึงพิธีกรรมช่วงสำคัญของชีวิตว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างขวัญ
กำลังใจและเตรียมคนให้พร้อมต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ พิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ
เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อความศรัทธาเป็นพื้นฐานของการกระทำ (จารูวรรณ ธรรมวัตร.
2530 : 189-190) พิธีกรรมช่วงสำคัญของชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย จึงมีความหมายและ
สำคัญต่อวิถีชีวิตในทุก ๆ ชุมชน ในจำนวนนี้พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีความ
สำคัญยิ่งต่อพ่อแม่ และครอบครัว

พิธีกรรมที่สำคัญอันเกี่ยวกับเด็กตั้งแต่คลอดจนกระทั่งเข้าสู่วัยหนุ่มสาว จะมีพิธีกรรม
หลายอย่างที่พ่อแม่ต้องปฏิบัติดูแลเอาใจใส่ต่อลูกเป็นอย่างดี ธิดา โมสิกรัตน์ กล่าวว่าวัยเด็ก
เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจที่เสี่ยงต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอด
เวลา ดังนั้นจึงมีการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กคือ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับทารก
 ได้แก่ การตัดสายสะดือ พิธีฝังรก พิธีเกี่ยวกับแม่เชื้อ พิธีทำขวัญ พิธีโกนผมไฟและลงอุ
 ประเพณีการเลี้ยงเด็ก ได้แก่ การสอนเด็กให้ช่วยตนเอง การให้อาหาร การรักษาโรคภัย
ไข้เจ็บ และประเพณีพิธีกรรมในระยะเจริญวัย ได้แก่ พิธีกรรมโกนจุก พิธีกรรมดังกล่าว

ข้างต้นทำให้เด็กอยู่ในภาวะปกติ และเพื่อให้สังคมยอมรับและเข้าใจถึงสถานภาพของเด็กด้วย (ธิดา โมสิกรัตน์. 2527 : 775-783) ดังนั้นพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กจึงเป็นการสร้างความพร้อมของร่างกายและจิตใจ ในเรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กนี้ ชาวไทยเขมรสุรินทร์ได้ให้ความสำคัญมากเช่นกัน เมื่อคลอดออกมาเป็นทารก พ่อแม่ ครอบครัวจะจัดพิธีต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของลูก ได้แก่ กัดปะเจ็ด กีบเสาะ กัดเซาะบังท้องจุมบอบ เฝ้าประลิ่ง หมายเดิม ชมดิล ลัวะโกน กอร์เซาะกำป้อจ เบ้เต้น (คณะกรรมการศาสนาเพื่อพัฒนาสุรินทร์. 2533 : 4-33) จึงนับได้ว่าชาวไทยเขมรสุรินทร์ ให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูเด็ก เพราะเด็กถือว่าเป็นรากฐานแห่งความมั่นคงในชีวิตของครอบครัวและชุมชนอย่างแท้จริง

ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเด็กของชาวไทยเขมรสุรินทร์ พ่อแม่ ครอบครัว และชุมชนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ได้ปฏิบัติสอดคล้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวไทยเขมรสุรินทร์ได้ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพชน พิธีกรรมนี้ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเห็นเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ไว้ผมยาวและผมดมุ่นเป็นมวยไว้กลางศีรษะก็เลยนำมาตัดแปลงเป็นทรงผมให้เด็ก ต้นเค้าของเรื่องนี้สังเกตได้จากลัทธิธรรมเนียมประเพณีพราหมณ์เข้ามาเผยแพร่ในไทย เพราะขั้นตอนการไว้ การโกนหรือพระราชพิธีต่าง ๆ คล้ายกับของพราหมณ์ทั้งสิ้น (ณัฐภัทร นาวิชัย. 2518 : 1) ดังนั้น การไว้ผมจุกหรือเซาะกำป้อจจึงเกิดจากความเชื่อเป็นหลัก และในความเชื่อต่าง ๆ นั้นก็มีเหตุผลที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด

เหตุผลในการไว้เซาะกำป้อจมีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ไว้ตามประเพณีโดยเมื่อเด็กอายุ 1 เดือน 1 วัน โกนผมไฟแล้วก็เริ่มไว้จุก ประการต่อมาไว้จุกเพราะเด็กเจ็บป่วยบ่อย ๆ เลี้ยงยาก เป็นเหตุผลที่ได้รับการกล่าวอ้างมากที่สุด ประการสุดท้ายไว้จุกเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดปัญญา (เอก นาวิกมูล. 2534 : 23-29) สำหรับชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีเหตุผลการไว้เซาะกำป้อจสอดคล้องดังคำกล่าวข้างต้น และการไว้เซาะกำป้อจมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ คือ กรณีเด็กเจ็บป่วยบ่อย ๆ สามวันดีสี่วันไข้ก็ไปหาหมอมดหรือหมอผีมาดูก็บอกว่าเด็กอยากได้ผมจุก ก็ขนานว่าถ้าหายป่วยไข้ก็จะไว้จุกให้ ปรากฏว่าเด็กหายจากอาการสามวันดีสี่วันไข้นั้นก็เลยต้องไว้จุกให้ (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. 2533 : 102) จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ชาวไทยเขมรสุรินทร์เกิดความเชื่อ และมีการไว้เซาะกำป้อจให้แก่เด็กจนถึงปัจจุบัน

การไว้เซาะกำป้อจเมื่อเด็กมีอายุอันสมควรแล้ว ก็จะจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจให้ เมื่อเด็กอายุเข้าวัยหนุ่มสาว ชายอายุ 13 ปี หญิงอายุ 11 ปี ตามนิยมของอินเดียจะมีการบอกกล่าวแก่ญาติและเพื่อนฝูงอีกครั้งคือการโกนเจก (พนพิศมัย ศิศกุล. 2522 : 10-15) ในเรื่องดังกล่าวนี้ วรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน ได้กล่าวอย่างสอดคล้องกันว่าในอดีตเมื่อเด็กชายโกนเจกแล้วก็ถือว่าเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือในพิธีโบราณหญิงจะโกนอายุ 11 ปี ชาย 13 ปี แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยแต่โบราณก็ตระหนักถึงอัตราการเจริญวัยที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง (วรณี วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน. 2531 : 106-114) สำหรับชาวไทยเขมรสุรินทร์ ไว้เซาะกำป้อจโดยไม่ให้ตัดผมตรงกลางผมอมปล่อยให้ยาวไปเรื่อย ๆ เมื่อเด็กชายอายุ 13 ปี เด็กหญิงอายุ 11 ปี ถือว่าโตแล้วจึงต้องทำพิธีกอร์เซาะกำป้อจ (ศิริ ฝาสุก. 2536 : 133-134) และในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะมีองค์ประกอบ ขั้นตอน ตามแนวความคิด ความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษอย่างเห็นได้ชัด

การไว้เซาะกำป้อจในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีจำนวนลดน้อยลงไปกว่าในอดีตที่ผ่านมาและถึงจะมีระบบค่านิยมใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยม เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปมีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างมากมาตาม แต่ก็ยังมีบิดามารดาและผู้ปกครองที่มีความเชื่อยังให้บุตรหลานไว้เซาะกำป้อจและจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจตามประเพณีและความเชื่อตลอดมา ในเรื่องดังกล่าวนี้ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ยังคงปฏิบัติตามความเชื่อสืบทอดต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ (อุตม ผิวงาม. 2540 : สัมภาษณ์) จึงนับได้ว่าชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวยังคงรักษาประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่หมู่บ้านหนองบัว หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนที่มีประชากร จำนวน 335 คน และครัวเรือนจำนวน 75 ครัวเรือน หมู่บ้านหนองบัวมีผู้อยู่ในวัยเด็กช่วงวัยแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี จำนวน 85 คน หมู่บ้านดังกล่าวมีวัฒนธรรมการเลี้ยงดู การอบรมเด็กโดยผ่านประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กโดยเริ่มตั้งแต่พิธีกรรมเกี่ยวกับทารกแรกเกิดจนถึงการลงอุ้มนิธิเลี้ยงเด็กและพิธีกรรมในระยะเจริญเติบโตก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาวได้แก่ การไว้เซาะกำป้อจและจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวจะยึดติดกับพิธีกรรมความเชื่อทางไสยศาสตร์

เช่น พิธีเข้าประจิมเด็กเพื่อแสดงว่าปลอดภัยแล้วและประกาศว่าครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น พิธีนายนเติมทำเพื่อไม่ให้ผี เทวดาเอาชีวิตเด็กไป พิธีการชมตีสองผู้เป็นพ่อที่มีลูกแฝดที่เชื่อว่าเป็นจัญไรต้องชกทาน 7 หมูบ้าน หรือพิธีลวะโกน ในกรณีที่ลูกเจ็บป่วยบ่อย ๆ รักษาไม่หายขาด ไปบวชเณรเข้าทรงแล้วต้องนำเด็กไปขายให้ผู้อื่นหรือขายให้พระสงฆ์ จากสภาพการเลี้ยงดูเด็กดังกล่าวจึงก่อให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กขึ้น ทั้งนี้จุดประสงค์ส่วนใหญ่ล้วนทำเพื่อให้ลูกรอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง (กอบสัน พ่อคำ. 2540 : สัมภาษณ์) จึงสรุปได้ว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กเป็นพิธีการปฏิบัติเพื่อให้เด็กเข้าสู่สภาวะปกติมีความเจริญเติบโตสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการไว้เชาะกำป้อจ และจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วซึ่งมีมูลเหตุมาจากความเชื่อตนเอง

ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับเด็กของชาวไทยเขมร ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงระยะเจริญวัยก่อนเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว ที่สืบจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนี้ การคลายตัวของวัฒนธรรมจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวเองประกอบและขั้นตอนตามไปด้วย ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการสมัยใหม่ที่เข้าสู่ชุมชนอยู่ตลอดเวลาตนเอง พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจก็เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการคลายตัวของวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนของพิธีกรรม ตลอดจนแนวความคิดความเชื่อของชาวไทยเขมรจากการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรได้รับการศึกษาให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพราะในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีความก้าวหน้าต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทต่อชุมชนชาวไทยเขมรอย่างมากมาย ย่อมเป็นผลกระทบต่อการประเพณีพิธีกรรมได้ยาก อภิศักดิ์ โสมอินทร์ กล่าวถึงความเชื่อ วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีของชาชาติไต ๆ ก็ตามเป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติ ปัจจุบันความเชื่อ วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีคุณค่ากำลังถูกทำลายและเปลี่ยนแปลงไปด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเป็นที่น่าวิตกว่าถ้าไม่หาทางป้องกันรักษาไว้ก็อาจจะประสพภาวะการสูญสิ้นทางวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมนิทานก็ได้ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2523 : 2) ดังนั้นพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรหากไม่อนุรักษ์หรือร่วมมือรักษาไว้ก็อาจต้องสูญสลายไปจากสังคมอย่างถาวร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตลอดจนวิเคราะห์แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างองค์ความรู้และรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป โดยผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นกรณีศึกษา

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาค้นคว้าดังนี้ คือ

1. ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งสรุปได้ว่าระบบสังคมคือระบบที่ส่วนต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นสาระเพื่อการคงอยู่ของส่วนทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงต่างเป็นอิสระและรวมกันเป็นปึกแผ่นได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นระบบย่อยหรือส่วนย่อยของสังคมไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือเมือง ประเพณี พิธีกรรมหรือกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่กลุ่มคนในสังคมยึดถือเป็นแบบแผนปฏิบัติหน้าที่ต่อการดำรงอยู่ของสังคมไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง คำว่า "หน้าที่" หรือผลของระบบย่อยที่มีต่อระบบใหญ่ (สังคม) เป็นผลที่ก่อประโยชน์หรือผลทางบวก คือ ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าความรวมกิจกรรมทางสังคมทุกอย่างต้องส่งผลที่เป็นประโยชน์เสมอไป จึงทำให้สังคมแต่ละสังคมสามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เปลี่ยนรูปแบบไปได้ การปรับตัวของสังคมบางครั้งทำได้โดยการสร้างกิจกรรมใหม่ หรือระบบย่อยใหม่ เพื่อทำหน้าที่แทนระบบย่อยเดิมที่ผิดปกติหรือไร้ประโยชน์ต่อสังคม ส่วนกิจกรรมทั้งหมดหน้าที่ไปแล้ว บางอย่างยังคงปรากฏให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในอดีตของสังคม (เจสสิว ฤกษ์จุฬิมล. 2528 : 2-8) และในการวิเคราะห์หน้าที่นิยมนั้นเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หน้าที่นิยมถือว่าเป็นทฤษฎี และเป็นการศึกษาส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกันว่า แต่ละหน่วยของประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรม มีบทบาทช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างไร (จำเริญ อติวัฒเสถียร. 2523 : 112)

2. แนวความคิดที่เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมในช่วงสำคัญของชีวิต สรุปได้ว่า เกิดจากความเชื่อต่าง ๆ ที่คนไทยยึดถือมาตั้งแต่ดั้งเดิม รวมกับความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ที่ถูกผสมผสานกันอย่างกลมกลืนด้วยประเพณีพิธีกรรม ดังจะเห็นได้จากประเพณีพิธีกรรมโกนจุก เป็นพิธีกรรมที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับ "ขวัญ" มี "พราหมณ์" เป็นเจ้าพิธี รวมทั้งมี การทำบุญเลี้ยงพระและนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ พิธีกรรมโกนจุกจึงเป็นตัวอย่างของประเพณี หนึ่ง ที่รวมพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อหลายประการ ซึ่งผสมกลมกลืนได้เหมาะสมกับวิถี ชีวิตของคนไทย ดังนั้นประเพณีพิธีกรรมแต่ละอย่างย่อมมีแนวคิดที่แฝงอยู่ในพิธีการ หรือใน แบบแผนการปฏิบัติ ขั้นตอนต่าง ๆ ในประเพณีพิธีกรรมจึงเป็นสัญลักษณ์ของแนวคิดและมีบทบาท ชี้นำให้เข้าใจสาระสำคัญของชีวิตอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีและพิธีกรรมช่วง สำคัญของชีวิตจะแฝงแนวคิดที่เป็นสัญลักษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพในแต่ละช่วง ไว้อย่างน่าสนใจ เช่น พิธีทำขวัญเด็กลูก เป็นสัญลักษณ์แสดงว่าเด็กมีอายุครบ 1 เดือนแล้ว จัดว่าพ้นเขตอันตราย อย่างแน่นอน จึงทำขวัญและตั้งชื่อเด็ก นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของการบอกกล่าวแก่ วงศาคณาญาติด้วยว่ามีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นอกจากนี้ประเพณีพิธีกรรมอื่น ๆ ที่ เป็น สัญลักษณ์แสดงสถานภาพของบุคคล เช่น การไว้จุกเป็นเครื่องหมายแสดงให้ปรากฏแก่คนทั่วไป ว่าเป็นเด็กเท่านั้น ผู้ใหญ่จะได้เมตตาอุปการะให้ความเหมาะสมตามสมควร แก่สถานะของเด็ก หรือการบวชก็เป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตให้ถือสละต่อไปภายหน้า (ธิดา โมสิกรัตน์. 2527 : 760-762)

3. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอย และสังคมย่อมมีการพัฒนา เป็นวัฏจักรต่อเนื่องกัน จากความก้าวหน้าไปสู่ความเจริญชา และ ล่มสลาย การหมุนเวียนของวัฒนธรรมของสังคม พิติริมโซโรคิน (Pitirim Sorokin) ผู้วางพื้นฐานทฤษฎีนี้ได้จำแนกการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1. Ideational Cultural Theme เป็นสังคมที่ประกอบด้วยวัฒนธรรม ทางจิตใจ สมาชิกประกอบด้วยคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ไม่มัวเมาต่อการสนองความพอใจ ทางร่างกายของตน

2. Idealistic Cultural Theme เป็นสังคมที่ประกอบด้วยการพัฒนา วัฒนธรรมทางจิตใจกับวัฒนธรรมทางวัตถุ โดยสมาชิกได้สร้างสรรค์ศิลปะและ วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น วรรณคดี การดนตรี ศิลปกรรม เป็นต้น สมาชิกในสังคมมุ่งแสวงหา เหตุผลเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ

3. Sensate Cultural Theme เป็นสังคมที่ประกอบด้วยวัฒนธรรมที่
สนองความพอใจทางกายของสมาชิกและวัฒนธรรมทางคุณธรรมต่าง ๆ ลดถอยลงไป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นวัฏจักร หมุนเวียน
เปลี่ยนไปจากขั้นตอน Ideational ไปสู่ขั้น Idealistic และขั้น Sensate แล้วจะเริ่ม
ไปสู่ Ideational อีกครั้งหนึ่ง (วัชรฯ คลายนาท. 2530 : 193-194) และแนวคิด
เรื่องวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงสังคม ปีเตอร์ เบอร์กเกอร์ (Peter Berger) สรุปว่า
สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่มีตัวกำเนิด มีวิวัฒนาการและการก่อตัวมาจากระบบเศรษฐกิจ ที่ใช้
หลักเหตุผลและใช้เทคโนโลยีเป็นหลักรวมทั้งสถาบันอื่น ๆ ของสังคมก็พัฒนาไปในลักษณะ
เดียวกัน สังคมเช่นนี้ก่อผลกระทบอย่างกว้างขวาง และลึกซึ้งต่อสมาชิกของบุคคลที่มีชีวิตอยู่
ในสังคมนั้น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมสมัยโบราณ มาเป็นสังคมยุคทันสมัยนี้ มีส่วนทาง
อย่างทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าสนใจ กล่าวคือในยุคสังคมสมัยก่อนบรรพบุรุษ
ค่อนข้างมั่นใจว่าเรามีวัฒนธรรมไทยและแม้จะรู้ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
วัฒนธรรมไปบ้าง แต่ความมั่นใจในวัฒนธรรมไทยจะมียุ่่มากกว่า โดยเปรียบเทียบกับ
สังคมไทยในยุคสมัยใหม่นี้ คนเร่มีปัจจุบันจะไม่ค่อยแน่ใจแล้วว่า วัฒนธรรมไทยนั้นมีความหมาย
หรือไม่ในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ. 2539 : 36-38)

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ และขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ และแนวความคิด
ความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ
ของชาวไทยเขมร บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร
บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ จะส่งผล ดังนี้คือ

1. ทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนของนวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
2. ทำให้ทราบแนวความคิดความเชื่อของนวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
3. ทำให้ทราบธรรมเนียมแบบแผนการดำเนินชีวิตของเด็กในชุมชนชาวไทยเขมร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในเรื่องนวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะนวัตกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
2. ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังต่อไปนี้
 - 2.1 ผู้รู้ ประกอบด้วย
 - 2.1.1 เจ้าอาวาสวัด จำนวน 1 รูป
 - 2.1.2 กำนัน จำนวน 1 คน
 - 2.1.3 ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 10 คน
 - 2.1.4 ครู จำนวน 4 คน
 - 2.1.5 มรรคนายก จำนวน 2 คน
 - 2.1.6 ครูมั่วต จำนวน 2 คน
 - 2.1.7 ผู้อาวุโส จำนวน 5 คน

2.2 ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วย

2.2.1 พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป

2.2.2 ผู้นำพิธีกรรม (อาจารย์) จำนวน 2 คน

2.2.3 แม่กะแย จำนวน 2 คน

2.3 ผู้ร่วมพิธีกรรม ประกอบด้วย

2.3.1 บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ แยกเป็นอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน อายุ 59 ปีลงมา จำนวน 5 คน

2.3.2 ผู้เคยไว้เซาะกำป้อจและกอร์เซาะกำป้อจแยกเป็นอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน อายุ 30-59 ปี จำนวน 5 คน และอายุ 29 ปีลงมา จำนวน 5 คน

2.3.3 ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จำนวน 20 คน

3. ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

พิธีกรรม หมายถึง การบูชา งานที่จัดขึ้นตามลัทธิเพื่อความขลัง แบบ อย่าง ธรรมเนียมหรือการกำหนด (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 593)

องค์ประกอบ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทย เขมรบ้านหนองแก้ว ซึ่งได้แก่ บุคคล วัสดุสิ่งของ เวลา และสถานที่

กอร์ หมายถึง การโกน การชูดม หรือเอาขนออกด้วยมีดคม

เซาะกำป้อจ หมายถึง ผมหักมัดเอาไว้ตรงขม่อม หรือผมหักมัดเอาไว้เหน็บที่ แ่งศีรษะ ชาวไทยเขมรเรียกว่าเซาะกำป้อจ

ชาวไทยเขมร หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่พูดภาษาเขมรในตระกูลมอญ-เขมร อาศัยอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย และมีมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ในพื้นที่หมายถึงชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

อาจารย์ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเขมร มีความหมายเช่นเดียวกันกับ หมอสูตร หมอธรรม หมอขวัญ ครู เป็นต้น

แนวความคิด หมายถึง ภูมิปัญญาของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล

แนวความเชื่อ หมายถึง ภูมิปัญญาของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตอย่างเหนือเหตุผล โดยมีแรงศรัทธาเกื้อหนุนนำ อันได้แก่ความเชื่อเรื่องผีสง่า เทวดา และความเชื่อทางศาสนา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานิติกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าไว้ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 1.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา
- 1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมกอร์เซาะกำป็อง
- 1.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ
- 1.1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

1.2 ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการ

ดังนี้คือ

- 1.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
- 1.2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีการสร้าง

เครื่องมือเครื่องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีดังนี้คือ

1. กล้องถ่ายภาพ
2. เครื่องบันทึกเสียง
3. แบบสัมภาษณ์

4. แบบสังเกต

5. สมุดบันทึก

2. ^๕ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจ

2.2 ด้านแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของ ชาวไทยเขมร

3. ^๕ขั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าเรื่อง พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น

4 ^๕กลุ่มดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา

คำเนิร เลขะกุล (2506 : 30-44) ได้กล่าวถึงจังหวัดสุรินทร์ในหลาย ๆ ด้าน สรุปได้ว่า ปรากฏพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์เป็นศิลปะขอม กลุ่มนี้มีวัฒนธรรมสูงกว่าชาวพื้นเมืองที่เป็นพวกชาติพันธุ์กัมพูชา ได้ร่วมมือกับชาวพื้นเมืองสร้างปราสาทขึ้นมามากมาย เป็น ศาสนสถาน และยังได้กล่าวถึงภาษาที่พูดของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ที่สำคัญคือ ภาษาเขมร

และภาษาส่วย เรื่องการอพยพของชนชาติทั้งสองที่มาสู่จังหวัดสุรินทร์แต่ละครั้งในอดีต และในตอนท้ายได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย

ปฐม คเนจร (2507 : 654-658) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัดสุรินทร์สรุปได้ว่า เริ่มในสมัยรัชกาลสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ชาวส่วยนำช้างเผือกซึ่งเป็นช้างหลวงที่แตกโรงหนีมาจากกรุงศรีอยุธยา มาสู่ดินแดนจังหวัดสุรินทร์ในปัจจุบันแล้วกลับไปถวายเมื่อปี พ.ศ. 2302 จังหวัดสุรินทร์จึงเป็นที่รู้จักครั้งแรกในประวัติศาสตร์ นอกจากนี้แล้วในหนังสือยังได้กล่าวถึงการสร้างบ้านเมือง การอพยพโยกย้ายของชาวต่างชาติที่เข้ามาสู่ดินแดนนี้ ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีส่วนร่วมทำสงครามกับประเทศใกล้เคียงอย่างกล้าหาญเด็ดเดี่ยว

ภราดร (นามแฝง) (2510 : 35-53) ได้กล่าวถึงจังหวัดสุรินทร์โดยกล่าวถึงเนื้อหาในด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติเมือง การคมนาคม อาชีพ การศึกษา ภาษา และประเพณีสำคัญทางศาสนา ประเพณีท้องถิ่น และการละเล่นรื่นเริง เช่น เล่นสะบ้า เล่นเรือมตรุษ เล่นเซิ้งบั้งไฟ การละเล่นที่มีความแตกต่างไปจากที่อื่น ได้แก่ การเดินเสาหรือชาวบ้านเรียกว่าเรือมอันเร ประเพณีอื่น ๆ ที่กล่าวถึงได้แก่ ประเพณีขี้น้ำล่อช้าง การคล้องช้าง การเล่นมโหรี และในตอนท้ายได้กล่าวถึงลัทธิศาสนาและนิสัยของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์

เฉลิมชัย จารุวัตร (2514 : 26-30) ได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญของอีสาน และได้กล่าวถึงเมืองสุรินทร์ไว้ว่า เดิมทีเป็นจังหวัดที่ไม่น่าสนใจ แต่เมื่อปี พ.ศ. 2503 จังหวัดได้จัดงานประจำปีมีการแสดงของช้างขึ้น เมื่อทาง อ.ส.ม.ท. ทราบได้ร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ "งานช้าง" จนเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะต่างประเทศ บริษัททัวร์ในยุโรปและอเมริกาต้องการทราบกำหนดการล่วงหน้าถึง 2 ปี ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาดูช้างกันเอง

ไพฑูรย์ วิกุล (2515 : 23-27) ได้กล่าวถึงประวัติเมืองสุรินทร์ก่อน พ.ศ. 2434 ว่า พวกส่วยหรือพวกกวยได้อพยพมาจากเมืองอัตปือ เมืองแสนปาง แล้วพากันมาตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่ที่บ้านเมืองที่ บ้านเกตุหวาย บ้านเมืองลิง บ้านเอ็จจะปะนัง บ้านลำตวน และบ้านจารย์นคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2302 สมัยกรุงศรีอยุธยาพวกเขมรส่วยตามจับช้างเผือกซึ่งเป็นช้างหลวง จึงได้รับฐานันดรศักดิ์จากพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา และเมื่อปี พ.ศ. 2434 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ได้จัดส่งช้างหลวงจากส่วนกลางไปกำกับดูแลราชการที่เมืองสุรินทร์

ไพบูลย์ สุทธารักษ์ (2515 : 68) ได้กล่าวถึงจังหวัดสุรินทร์ว่า ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย จังหวัดสุรินทร์เคยเป็นเมืองที่ชาวกูยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาได้มีกลุ่มเขมรมาอยู่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งกว่าชาวกูย จวบกับชาวเขมรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง จึงได้นำเอาวัฒนธรรมกลุ่มของตนมาเผยแพร่ในกลุ่มชาวกูย ในที่สุดทำให้ชาวกูยซึ่งเป็นกลุ่มชนใหญ่ของจังหวัดกลายเป็นกลุ่มน้อยไป เพราะการรับเอาวัฒนธรรมของกลุ่มเขมรนั่นเอง

สำนักงานจังหวัดสุรินทร์ (2526 : 73-77) ได้กล่าวถึงจังหวัดสุรินทร์โดยกล่าวในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยว งานประเพณีประจำปี และการละเล่นพื้นเมือง สภาพการเมือง การปกครอง สภาพด้านเศรษฐกิจ สภาพด้านสังคมมีภาษาพูด 3 ภาษาคือ ภาษาเขมรพูดมากที่สุด รองลงมาคือภาษาลาว และภาษาส่วยตามลำดับ

สุพจน์ ประเสริฐศรี (2527 : 51-56) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของชาวเขมรในบริเวณ 3 จังหวัดในเขตอีสานใต้ ประกอบด้วย สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สรุปได้ว่ามีประชากรของถิ่นเดิมอยู่ 3 เชื้อชาติคือ เขมร ส่วย และญอ ในบรรดา 3 เชื้อชาตินี้เชื้อชาติเขมรจะมีมากที่สุด รองลงมาคือส่วย และน้อยที่สุดคือญอ ส่วนบริเวณในเมืองจะมีคนจีน และคนไทย ชาวเขมรไม่ได้เรียกคนไทยว่าไทย แต่ยังคงเรียกคนไทยว่า "เซียม" ซึ่งเป็นคำเรียกตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนภาษาของไทยก็ยังคงเรียกว่าภาษาเซียม เช่นเดียวกับที่คนไทยยังเรียกเขมรว่าขอมนั่นเอง

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสำนวนภาษาติดคำสอนพื้นบ้านในเขตจังหวัดสุรินทร์-ศรีสะเกษ โดยแบ่งเนื้อหาการศึกษาออกเป็นการถอดความเป็นภาษาไทยกลางมีสำนวน คำสอน ภาษาเขมรสุรินทร์ สำนวนภาษากูยสุรินทร์ สำนวนภาษาไทยอีสาน และมีรายชื่อวิทยากร เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวน้ำในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมของชาวเขมร และชาวกูย

จังหวัดสุรินทร์ (2528) ได้จัดทำหนังสือที่ระลึกในการก่อสร้างอนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีจักรวาล (ปุม) ผู้สร้างเมืองสุรินทร์ ได้กล่าวถึงประวัติพระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จักรวาล (ปุม) ซึ่งได้เป็นเจ้าเมืองปกครองเมืองสุรินทร์คนแรก และในเนื้อหายังได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเมืองสุรินทร์โดยสังเขปอีกด้วย

ไพฑูรย์ มีกุศล (2531 : 15-26) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ว่าในอดีตเรียกว่า "หัวเมืองเขมรป่าดง" จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากชาวอีสานส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่าไทยลาว ต่อมาเมื่อมีชุมชนแอ่นเข้ามาในเขตอีสานใต้ และมีวัฒนธรรมที่แตกต่าง กลุ่มชาติพันธุ์เดิมจึงค่อย ๆ ยอมรับวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น รวมทั้งยอมรับวัฒนธรรมใหญ่ที่ทางราชการได้นำเข้ามาในด้านการเมือง การคมนาคม สังคม และการศึกษา จึงทำให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงชาติพันธุ์

ธวัช หนูไทย (2532 : 48-52) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เขมรว่า เป็นชนกลุ่มน้อยใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาพูด ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และบางอำเภอในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ชาวไทยเขมรดั้งกล่าวมีจารีตประเพณีของกลุ่มชนแต่ละชาติในเรื่องการแต่งกาย เครื่องดนตรี การรับประเพณีข้าวเจ้า ซึ่งต่างไปจากกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว หมู่บ้านชาวไทยเขมรมีการนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

เจริญ ไวรวัจนกุล กฤษดา วงษาสิทธิ์ และสาโรช อายนงค์ (2533 : 2-6) ได้ศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มแม่เฒ่ามุล กรณ์เขมร ลาว ส่วยสุรินทร์ สรุปได้ว่า วัฒนธรรมสายจำปาศักดิ์ (ลาว) วัฒนธรรมสายอัตปือเสเปียง (ส่วย) และวัฒนธรรมสายนครวัด (เขมร) วัฒนธรรมสายอัตปือเสเปียงเป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายมาจากเมืองอัตปือเสเปียง เข้าสู่บริเวณแม่เฒ่ามุล โดยชาวส่วย (ญะ) ทางจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์

ศิริ ผาสุก (2536) ได้ศึกษาสุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ได้กล่าวถึงภูมิหลังเมืองสุรินทร์ ปราสาทเทพเจ้ามากกว่า 30 องค์ โดยมีปราสาทภูมิโพน (พ.ศ. 1200) เก่าแก่มากที่สุดในประเทศไทย การทอผ้าไหม การทำเครื่องประดับเงิน หรือประเก้อม วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เพลงดนตรี และการละเล่นพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ และในตอนท้ายได้กล่าวถึงญะ (ส่วย) ชาชาติโบราณและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับสัตว์ป่า

สุทัศน์ กองทรัพย์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสำคัญของเมืองคูขันธุ์ สังขะ และสุรินทร์ พ.ศ. 2303-2450 สรุปได้ว่าหัวเมืองคูขันธุ์ สังขะ และสุรินทร์ เป็นหัวเมืองชายขอบในอีสานใต้ที่มีบทบาททางการเมืองในกลุ่มวัฒนธรรมเขมร ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจและศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในอีสานใต้ที่ใช้ดุลพินิจจากเขมร และช่วยให้รอดพ้นจาก

การคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก ที่ดำเนินนโยบายเผยแพร่อิทธิพลอำนาจทางการเมือง
เข้ามายังประเทศไทย และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุง
การปกครองหัวเมืองดินแดนภูมิภาคนี้ให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น ได้แก่ พ.ศ. 2433 ปรับปรุง
การปกครองหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2434 ส่งข้าหลวงไปประจำส่วนแยก
ของหัวเมืองลาวกาว คือหัวเมืองเขมรป่าดง ทำให้เห็นความสำคัญของหัวเมืองคูช้าง สังขะ
และสุรินทร์ ในเรื่องการค้าขายกับเขมร นอกจากนี้หัวเมืองเขมร ป่าดงยังคอยรายงาน
ความเคลื่อนไหวของมหาอำนาจ ตลอดจนการรักษาอำนาจในเขมรด้วย และยังใช้ให้เป็น
ทางผ่านในการลำเลียงบรรณาการเข้าสู่กรุงเทพฯ อีกทางหนึ่งด้วย

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ (2540 : 10-15) ได้กล่าวถึงอาณาเขต
ของจังหวัดสุรินทร์ไว้ว่า จังหวัดสุรินทร์อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มี
อาณาเขตติดต่อไปก็คือ ทิศเหนือ จดจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ จดประเทศ
กัมพูชาประชาธิปไตย ทิศตะวันออก จดจังหวัดศรีสะเกษ และทิศตะวันตก จดจังหวัดบุรีรัมย์
ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 3 กิ่งคือ อำเภอเมืองสุรินทร์ ปราสาท
กาบเชิง สังขะ บัวเชด ลำดวน ศรีณรงค์ สำเม ลำโรงทาน จอมพระ ท่าตูม รัตนบุรี
ชุมพลบุรี กิ่งอำเภอศรีณรงค์ กิ่งอำเภอพนมดงรัก กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และ
เป็นแนวทางในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมืองสุรินทร์ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลเมืองที่ และความรู้
ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านหนองแก้ว หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

อรุณทิพย์ วิริยะบุรณะ (2506 : 106-110) ได้กล่าวถึงการไว้ผมจุก ผมแกละ
ว่าตามหลักปฏิบัติ พ่อแม่จะหาตีมาปั้นเป็นตุ๊กตาชิ้นหลาย ๆ แบบอย่างหยาบ ๆ เป็นจุกบ้าง
เป็นแกละเดี่ยวบ้าง สองแกละบ้าง มีแบ่งย่อยออกไปอีกตามแต่จะคิด เสริจแล้วก็เอาตุ๊กตา
ติดเด็ก ๆ เหล่านั้น มาวางกับพื้นแล้วให้เด็กเลือกจับเอา เด็กเลือกหยิบเอาแต่ตัวไหน
หลาย ๆ ครั้งก็อนุমানได้ว่า เด็กนั้นถูกโฉลกกับทรงผมนั้น จากนั้นก็ให้ไว้ตามแบบตุ๊กตาที่
เด็กหยิบด้วยวิธีนี้จึงเห็นเด็กบางคนไว้ผมจุก บางคนไว้ผมโก๊ะ บางคนไว้แกละทั้งสองข้าง
หรือเพียงข้างเดียวโดยไม่จำกัดทรงผมตามเพศแต่อย่างใด

พระยาราชวรวงศ์ (อ่วม) และกรมสมมตอมรินทร์ (2507 : 73-76) ได้กล่าวถึงเรื่องประเพณีการเลี้ยงลูก ขวชนาค และแต่งงานบ่าวสาวว่า เมื่อบุตรมีอายุเจริญขึ้นสมควรที่ไว้ผมจุก ผมเกละ ผมเปีย บิดามารดาจะหาว่าดีไว้ผมจุก ผมเกละ ผมเปียให้บุตรตามประเพณี หรือถ้ามิได้ไว้ผมจุก ผมเกละ ผมเปียก็ให้โกนผมเสียทีเดียว เพื่อให้สะอาดก็มีบ้างเช่นเดียวกัน

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) (2510 : 106-110) ได้กล่าวถึงเรื่องประเพณีการเกิดว่า เมื่อเด็กสอเน่งถ้าเจ็บป่วยบ่อย ๆ แยกจากเปลี่ยเชื้อใหม่แล้วเขามักจะให้ลูกไว้จุกไว้เกละ ทั้งนี้เห็นจะเกี่ยวเนื่องมาจากคติถือขวัญ กลัวขวัญจะหนีจึงปล่อยผมเอาไว้เพื่อให้ขวัญที่อาศัยอยู่นั่นเอง

เทพชู ทับทอง (2512 : 36-40) ได้กล่าวถึงเรื่อง "แฟชั่นผมจุก" ว่าการไว้ผมเปียในเอาไว้เฉพาะเด็กผู้ชายเท่านั้น และเด็กที่เอาไว้ผมเปียมักจะเป็นเด็กแก่แก่วเเเรหรือไม่เข้าแก้มก็เป็นเด็กที่เจ็บออก ๆ แอด ๆ พ่อแม่ผู้ปกครองจึงให้ไว้ผมเปียเพื่อจะได้ไม่เจ็บไม่ใช่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2516 : 78-108) ทรงกล่าวถึงพระราชพิธีตรียัมพวายตรีปวายในพระราชพิธี 12 เดือนว่า ในพิธีปีใหม่ของพราหมณ์ ตรงกันกับพิธีมะหะหะร่าของพวกแขกเจ้าเซ็น นับเป็นการทำบุญตรุษเปลี่ยนปีใหม่ จึงเป็นพิธีใหญ่ของพราหมณ์ ความมุ่งหมายของการทำพิธีตรียัมพวายนี้ สรุปได้ว่าพระอิศวรเสด็จลงมาเยี่ยมโลกปีละครั้ง ๆ ละ 10 วัน การรับรองพระอิศวรมีผู้คนไปรับแจกข้าวตอก ข้าวเม่าที่เหลือจากการสรวงสังเวยและมีพิธีไล่ซึ่งข้าวตอกให้เป็นไปตามดำเนาด้วย ส่วนพระราชพิธีตรีปวายของพระนารายณ์จะทำการเจียบด้วยพระองค์ไม่โปรดในการไช้ไชเอติ์ อา้งโงพิธีตรียัมพวายนี้ พราหมณ์ได้มีการสมโภช เทวรูปและทำบุญตามทางพระพุทธศาสนาด้วยคือวันแรม 5 ค่ำเดือน 2 เวลาบ่ายมีสวดมนต์ที่โถงสถาน 11 รูป รุ่งขึ้นวันแรม 6 ค่ำ เวลาเช้าเลี้ยงพระที่สวดมนต์ สำหรับที่เลี้ยงพระและไทยทานของพราหมณ์เอง ในเวลาเช้าวันเลี้ยงพระจะมีราษฎรพาบุตรหลานมาโกนเจกตั้งแต่ 150 คนขึ้นไปถึง 390 คน พระราชพิธีได้แจกเงินคนและเฟื้องทั่วกัน นอกจากจะโกนในช่วงพระราชพิธีตรียัมพวายแล้ว ในช่วงพระราชพิธีเดือน 4 หรือพระราชพิธีสมโภชจันทราก็มี การโสกัณฑ์และเกษากัณฑ์เจ้านายชั้นสูงด้วย

ัญญภัทร นาวิกขีวัน (2518) ได้กล่าวถึงพระราชพิธีโสกันต์ว่า เป็นพระราชพิธีใช้กับพิธีโกนจุกพระราชโอรส พระราชธิดาที่ประสูติแก่พระมหากษัตริย์ และดำรงพระยศขึ้นเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า ส่วนพระราชพิธีเกษากันต์ใช้กับพระโอรสธิดาซึ่งประสูติแก่เจ้าจอมมารดาและดำรงพระยศพระองค์เจ้าลงมา การไว้จุกเป็นคตินิยมตามศาสนาพราหมณ์ที่ปฏิบัติเป็นประเพณีแต่โบราณกาลถึงยุคแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชพิธีโสกันต์พระองค์เจ้าจิระศักดิ์ หลังจากนั้นแล้วไม่ปรากฏว่าได้ประกอบพระราชพิธีนี้อีก ในการประกอบพระราชพิธีโสกันต์มีรายละเอียดต่าง ๆ มากมาย เช่น สถานที่ประกอบพิธีโสกันต์ การประกอบพิธีทางศาสนา การจัดสถานที่ทางศาสนาพิธีแท่นและกระบวนแห่ การจัดรั้วกระบวน การแต่งกายในพระราชพิธี การกำหนดตำแหน่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดพิธีในงาน การเล่เสริมโภชนาพระราชพิธีโสกันต์ เป็นต้น

เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) (2521 : 46-50) ได้กล่าวถึงข้อห้ามตัดจุกหรือโกนจุกในวันอังคารว่า ต้นเหตุมาจากพระอิศวรทำพิธีโสกันต์พระชนบทุมารในวันเอ๋ย จึงเกิดเหตุเภทภัยบันดาลให้พระเคียรพระชนบทุมารกระเด็นหายไปจึงต้องให้ทวดตาไปตัดหัวช้างซึ่งเอาหัวหัวไปทางทิศตะวันตกไปใส่แทนเคียรพระชนบทุมาร จึงได้คืนชีพใหม่กลายเป็นเทพมีเคียรเป็นช้าง และได้พระนามใหม่ว่าพระคณเศ ชาวอินเดียอาจถือว่าวันอังคารเป็นวันอัปมงคลในการตัดจุกก็เป็นได้ แต่ไม่ทราบต้นเหตุที่แน่ชัด จึงต้องมีเรื่องตัดหัวช้างมาเป็นเรื่องราวทำไมจึงมีหัวช้างเพื่อให้สะใจชาวบ้าน ซึ่งต้องการทราบเหตุผล อันเป็นลักษณะที่มีอยู่ด้วยกันทุกชาติ

เอกราช นาวิกมูล (2522 : 24-25) ได้กล่าวถึงการโกนจุก แกะที่วัดพิบูลเงินว่าวัดได้จัดพิธีโกนจุกให้แก่เด็ก ๆ ตั้งแต่ปี 2497 เพื่อเป็นการสงเคราะห์ ชาวบ้านไม่สะดวกในการนำบุตรหลานไปทำพิธีโกนจุกที่โบสถ์พราหมณ์ หรือถ้าจัดงานขึ้นเองต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ทางวัดจึงอนุเคราะห์ให้จัดพิธีในวันแรม 1 ค่ำ และ 2 ค่ำ เดือน 3 ทุกปี ขึ้นเดือนในการจัดเย็นวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 เข้าโบสถ์เพื่อฟังพระสวดมนต์เย็น ทำพิธีอาบโอองการบวงสรวงหน้าเครื่องบวงสรวง เครื่องบัตร์พลีอยู่ข้างนอกหน้าโบสถ์ รุ่งขึ้นเวลาเจ็ดโมงเช้าเด็ก ๆ เข้าโบสถ์ขานชื่อจกครบอาราธนาศีล พระสวดชัยนโต ผู้ทำพิธีและเจ้าอาวาสใช้กรรไกรตัดจุกให้เด็กทุกคน จากนั้นให้พ่อแม่โกนตัวเองจนเกลี้ยง โกนเสร็จแล้วแจกมงคลสวมคอ เจิมแป้งที่หน้าผากและจุด แจกถ้วยชามมือ และขณะที่พระสงฆ์ฉันอาหารที่ชาวบ้านประเคนให้ป็นาถย์

ทำเพลงตลอดเวลา เมื่อพระฉ้างเสร็จก็รับพระเป้งเอนเสร็จพิธี นับเป้งพิธีโกนจุกแบบประหยัด
สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย

ม.จ.พูนพิสมัย ศักดูล (2522 : 10-15) ได้กล่าวถึงการโกนจุกว่าเมื่อเด็ก
มีอายุย่างเข้าวัยหนุ่มและสาว (ชาย 13 ปี หญิง 11 ปี ตามกนิยมนาคี) จึงมีการเพื่
บอกกล่าวแก่ญาติและเพื่อนฝูงอีกครั้งคือ การโกนจุก การโกนจุกมักหาโอกาสทำร่วมกับพิธี
มงคล เช่น ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด หรืองานมงคลอื่น ๆ เพราะนับเป้งงานมงคลเช่นกัน
มีสวดมนต์เย็นวันหนึ่ง รุ่งเช้าเลี้ยงพระแล้วก็ตัดจุกเด็กตามเวลาฤกษ์ ต่อมามีเวียแหเทียน
สมโภชทำขวัญเด็กตามพิธีพราหมณ์ ส่วนการเตรียมงานมีสิ่งจำเป็น ดังนี้คือ

1. การเลี้ยงพระถวายของ
2. การแต่งตัวเด็ก
3. การรดน้ำเด็ก
4. การสมโภชตามพิธีพราหมณ์
5. การเลี้ยงดูแขก

อุรดิษฐ์ วิริยะบุรณะ (2526 : 112-129) ได้กล่าวถึงพิธีตัดจุกว่าก่อนที่จะเริ่ม
งานพิธีตัดจุก หรือโกนจุกจะต้องนำวัน เดือน ปีของเด็กไปให้โหรกะวัน เวลา ฤกษ์ให้เสียก่อน
แต่ต้องมีให้ตรงกับวันอังคาร เพราะถือกันว่าวันอังคารเป็นวันห้ามโกนจุก ตามตำนาน
การโสกัต์พระขันธุกรมารเทวบุตรของพระอิศวร ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระเป้งเจ้าทั้งสาม คือ
พระพรหม พระนารายณ์ และพระอิศวร พิธีตัดจุกหรือโกนจุกมีทำกันเป็นประจำปีที่โบสถ์พราหมณ์
ต่อท้ายด้วยพิธีตรียัมพวาย คือตกในวันแรม 6 ค่ำเดือนเอี๋ย ส่วนเท่าที่บ้านก็มีโดยจัดทำกัน 2 วัน
นอกจากนี้แล้วยังกล่าวถึงสิ่งของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีกรรมโกนจุกและรายละเอียด
ของการทำพิธีทำขวัญจุก

วัชรพันธ์ พิศนากะ (2528 : 248-251) ได้กล่าวถึงประเพณีการโกนจุกของไทย
ว่า ตามประเพณีเดิมที่ไทยถือแบบอย่างกันมา เมื่อทารกมีอายุครบ 1 เดือนจะทำการโกนผม
ไฟก่อน ครั้นบุตรมีอายุเจริญขึ้นสมควรที่จะเอาไว้ผมจุก บิดามารดาจะหาวันดีเอาไว้ผมจุกให้
การไว้ผมจุกสมัยก่อนนิยมไว้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง ประเพณีการโกนจุกไทยรับเอามาจาก
พราหมณ์ เด็กหญิงมักจะตัดจุกตอนอายุครบ 11 ปี โดยมากส่วนชายจะตัดจุกเมื่ออายุได้ 13 ปี
ที่เป็นเช่นนั้นเพราะอ้างว่าเด็กหญิงอายุ 10-11 ปีมักจะเติบโตเร็วกว่าชาย ส่วนเด็กชายจะ

เติบโตอย่างรวดเร็วเมื่ออายุ 14-15 ปี จึงนิยมทำการโกนจุกก่อนลูกจะเป็นหนุ่ม เป็นสาว เต็มตัว

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2531 : 37-42) ได้รวบรวมชีวิตไทยในวรรณกรรมสุพรรณภูมิเกี่ยวกับประเพณีโกนจุก สรุปได้ว่าเมื่อพลายงามอายุได้ 13 ปี แม่ทองประศรีได้จัดพิธีโกนจุกให้ วันสุกดิบได้มีมเหศวรส่งสวตมกต์เย็น กลางคืนมีการละเล่นขับเสภา พ่อรุ่งเช้าจึงทำพิธีโกนจุก การที่สุพรรณภูมิได้พรรณมาถึงพิธีการโกนจุกในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนับเป็นการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ให้เป็นที่รู้จัก ไม่มีวันสูญ

สุเมธ คงสวัสดิ์ (2531 : 30-35) ได้กล่าวถึงประเพณีการตัดจุกหรือโกนจุกของชาวบ้านพลวง ตำบลกั้งแอ่น อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ว่าชาวบ้านให้ลูกไว้จุกเพื่อให้เลี้ยงรดต๋อยให้เจ็บไข้ได้ป่วย การโกนจุกไม่ได้ระบุอายุที่แน่นอน พ่อแม่ต้องให้อาจารย์หาฤกษ์วันดีให้และมีการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ในพิธีหลายอย่างเช่น ดอกไม้ ธูปเทียน ขนม ข้าวต้มมัด มีดโกน ด้ายผูกแขน ไช้ต้ม จอบ เสียม ขวาน ผ้าขาว และจัดสร้างเรือนผกาทำด้วยต้นกล้วยหรือกาบกล้วยสำหรับตั้งแท่นเครื่องบูชาเทวดา การตัดจุกเริ่มตั้งแต่เช้า 08.00 น. เป็นต้นไปเสร็จพิธีแล้วจะมีการเลี้ยงอาหารแขกที่ไปร่วมงาน

สุเมธ เมธาวิทยกุล (2532 : 110-115) ได้กล่าวถึงพิธีโกนจุกว่าที่มีการไว้จุกได้เค้ามาจากพวกพราหมณ์ หรือชาวฮินดู กล่าวคือวัฒนธรรมไทยปัจจุบันนี้เป็นวัฒนธรรมแบบฮินดูเป็นส่วนใหญ่ การไว้ผมจุกไทยเราน่าจะได้แบบอย่างมาจากพวกพราหมณ์ และเหตุผลที่ต้องตัดจุกหรือโกนจุกก็เพื่อตัดเอาเครื่องหมายของความเป็นเด็กทิ้งไปเสีย เพราะเด็กวัยนี้กำลังย่างเข้าสู่วัยหนุ่มวัยสาวแล้วจะเห็น ได้ชัดเจนว่าหลังการตัดจุกหรือโกนผมออกแล้ว เด็กก็จะเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวใหม่เป็นเครื่องแต่งตัวของผู้ใหญ่เต็มตัว ดังนั้นพิธีโกนจุกจึงเป็นพิธีเตรียมตัวเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาวโดยแท้ พิธีกรรมหิว ลีลาหิวต่อ หานี้มีทุกเชื้อชาติทุกแห่งของโลก

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์ (2533 : 102-110) ได้กล่าวถึงเรื่องประเพณีการโกนจุกสรุปได้ว่าการไว้จุกและโกนจุกเชื่อว่าเป็นประเพณีเนื่องมาจากศาสนาพราหมณ์ เพราะการทำบายศรีदान 7 ชั้นนั้นแต่ละชั้นตามที่คำสุชัญญ์ กล่าวถึงนั้น ชั้นที่ 1 มีเทพอะไรอยู่ ฉลิกเฉลาทำเป็นรูปเทพต่าง ๆ ไปทุกชั้นและมีขนมชนิดต่าง ๆ มากมาย หลายชาติประดับบายศรี ในเปะรำพิธีนอกจากมีบายศรีแล้วยังมีประติมากรรมแกะสลักข้าวเปลือก

โบราณ ไข้ไก่ บายประลัง การทำพิธีโกนลูกชาวไทยเขมรสุรินทร์จะมีการเข้าเผ็ดตายาย และเข้าพระภูมิเจ้าที่เพื่อขอพรในการทำพิธีมีขั้นตอนในการเข้าประลัง หรือการทำพิธีสู่ขวัญ ในการทำพิธีกรรมโกนลูกจะให้เด็กนั่งตรงกลางและสงฆ์ยืนอยู่ 4 มุม เบญจามีบาตรน้ำมนต์ ที่เอามาจากตอนสวดพระปริตเมื่อตอนเย็น มีใบบัวลอยบนผิวไก่ในบาตร เมื่อตอนจะโกนลูก พระสงฆ์จะสวดมนต์ชยันโตเสร็จแล้ว พระสงฆ์หยิบกรรไกรตัดลูกก่อนเหน็บไฟพอเป็นพิธี แล้วอาจารย์จะโกนจากแก้มถึงเกล้า โดยพระสงฆ์จะสวดและรตน้ำมนต์อย่างต่อเนื่อง จนเสร็จ ผมหักโกนแล้วจะเอาใบบัวรองรับ และเอาไปลอยสายน้ำที่ไหล หรือบางครั้งเก็บใบไม้ชาก็มี และในการโกนลูกมี ธรรมเนียมโกนเมื่อเด็กอายุ 9 ปี 11 ปี และ 13 ปี

เอก นาวิมูล (2534 : 13-29) ได้กล่าวถึงการไว้ทรงผมเด็กในภาคกลางที่ไว้ผมจุก ผมเกละ ผมเปีย และผมโก๊ะ สรุปได้ว่าคำว่า แหยม หมายถึง หย่อมปอยผมที่เอาไว้เป็นกระจุกบนศีรษะ คำว่าแหยม จึงครอบคลุมถึงผมจุก ผมเกละ ผมเปีย และผมโก๊ะ ส่วนเหตุผลหรือสาเหตุที่มีการไว้ผมจุก ผมเกละผมเปียและผมโก๊ะ นั้นมีเหตุผลดังนี้คือ

1. ไว้ตามประเพณี
2. ไว้เพราะเด็กเจ็บป่วยออก ๆ แอด ๆ เลี้ยงยาก เหตุผลข้อนี้ได้รับการอ้างมากที่สุด

3. ไว้เพราะเชื่อว่าทำให้เด็กมีปัญญาดี

ต้นเค้าการโกนลูกพวกราชนำเข้าในไทย ลัทธิธรรมเนียมคล้ายพราหมณ์มาก แม้แต่ในปัจจุบัน

ศิริ ผาสุก (2536 : 133-138) ได้กล่าวถึงประเพณีโกนลูกของชาวสุรินทร์ว่ามีเหตุผลอยู่มากที่เด็กเกิดมามีสุขภาพไม่ดีสามวันคี่วัน ไข้ ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวสุรินทร์จึงให้ไว้ผมจุก คือไม่ให้ตัดผมที่ตรงกลางกระหม่อมปล่อยให้ยาวไปเรื่อย ๆ เมื่อเด็กมีอายุ 9 ขวบ 11 ขวบ หรือ 13 ขวบ ถือว่าโตแล้วจึงต้องทำพิธีตัดจุก การเตรียมพิธีโกนลูกมีหลายอย่างสิ่งแรกคือ ขมิ้นชันต่าง ๆ บายศรีตั้งปะรำพิธีเป็นลักษณะเสาด้านกล้วยประกอบไม้ไผ่ปลายแหลมข้างบนสำหรับพระสงฆ์ และเด็กขึ้นทำพิธีโกนลูก พิธีกรรมจะมีกำหนด 2 วัน มีกิจกรรมพระสงฆ์สวดมนต์เย็น การเข้าเผ็ดบรรพบุรุษ การเข้าประลังหรือสู่ขวัญในพิธีโกนลูกด้วย

เพชรภรณ์ โสธำภา (2537 : 99-104) ได้กล่าวถึงพิธีโกนลูกของชาวไทยเขมรบ้านกระหาด อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ว่าการไว้จุกเป็นศรีมงคล ส่วนมากนิยม

โกแจมลูกเด็กอายุระหว่าง 9, 11 และ 13 ปี การโกแจมได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ เพราะเห็นได้จากคำสวดที่กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ (พระมหาสมหัง ธัมมจาโร. 2535) การโกแจมจะรวมทั้งพิธีสงฆ์ และพิธีพราหมณ์ สิ่งที่ขาดไม่ได้คือการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษตอนเย็นก่อนทำพิธี สถานที่ใช้ในการโกแจมอาจจะใช้น้ำหรือปะรำพิธีก็ได้ แต่บริเวณดังกล่าวต้องตกแต่งเครื่องประกอบพิธีกรรมให้ครบสมบูรณ์

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ

พระยาอนุมานราชธน (2505 : 1-10) ได้กล่าวถึงบทบาทของประเพณีพิธีกรรมของไทยมีหลายประการด้วยกัน และสรุปได้ว่าสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดเรียกว่านิสัย สันดาน หรืออุปนิสัย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมาภายหลังและมีการปฏิบัติเอาอย่างสังคมส่วนใหญ่ เรียกว่านิสัยสังคม หรือประเพณีซึ่งมีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ จารีตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยังได้กล่าวถึงเกี่ยวกับชนชาติไทยเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศาสนา

กิ่งแก้ว อุตถากร (2523 : 2-22) ได้กล่าวถึงลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทยว่า พิธีกรรมแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ พิธีกรรมตามปทัชชีวิน พิธีกรรมแห่งหมู่คณะ พิธีกรรมในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ และพิธีกรรมรักษาโรค ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้มีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมากและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์พิธีกรรม ซึ่งพิจารณาจากทฤษฎีความเชื่อกับกลวิธีที่ปฏิบัติซึ่งมีอยู่ 8 ประการคือ ทฤษฎีความเชื่อแบบพลวัตนิยม ทฤษฎีความเชื่อในเรื่องวิญญาณภูตผี กลวิธีเชิงทดลอง กลวิธีเชิงติดต่อ กลวิธีโดยตรง กลวิธีโดยอ้อม กลวิธีเชิงยอมรับ และกลวิธีเชิงปฏิเสธ

พีระศักดิ์ วรฉัตร (2530 : 146-148) ได้ศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนไทยที่พูดภาษาเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีตำบลพรหมเทพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชุมชนพรหมเทพเป็นชุมชนที่พูดภาษาเขมรตระกูลมอญ-เขมร มีขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมซึ่งมีบทบาทและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับชาวเขมรในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ชวนบ้านแบกือศาสนาพุทธแบบชาวนบ้าน มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือ

ธรรมชาติผสมกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา ในด้านเขาเขมรประเพณีพิธีกรรมประกอบด้วยการเกิดที่ต้องอยู่ไฟแบบชาวน้ำ การโกนจุก การบวช การแต่งงาน โดยมี การเซ่นผีบรรพบุรุษด้วย งานศพนิยมนำไปฝังระยะห่างก่อนเปิดไปจึงนำขึ้นมาเผา การประกอบพิธีกรรมโละมรืวัดเพื่อรักษาคนไข้ นอกจากนั้นผีฟ้าเซ่นเผตาจะสร์อ็อก โดยสรุปแล้วชาวน้ำนับถือผี 3 ประเภทคือ ผีตาจะสร์อ็อก ผีพระภูมิและผีบรรพบุรุษ ชาวน้ำจะประกอบพิธีใด ๆ ก็ต้องบอกกล่าวให้ผีเหล่านี้ได้รับรู้เสมอ

ชิ้น ศรีสวัสดิ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความไร้เงินในหมู่ชาวไทยเขมร ศึกษากรณีคาถาอาคมโดยศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ พบว่าคาถาอาคมมีบทบาทต่อชาวน้ำในด้านความเชื่อจริง และเชื่อว่าช่วยให้ได้รับผลที่ต้องการจริง หากกระทำโดยถูกต้องตามกรรมวิธีในอดีตชาวน้ำจะเชื่อว่าช่วยให้ได้รับผลที่ต้องการจริง หากกระทำโดยถูกต้องตามกรรมวิธีในอดีตชาวน้ำจะเชื่อเรื่องเหล่านี้มาก และได้อาศัยความเชื่อเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการป้องกันตัวจากศัตรูร้าย โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดขวัญกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคได้โดยตลอด แต่ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวลดลงไปมาก จะมีเหลืออยู่บ้างก็เพราะความเชื่อบางอย่างเท่านั้นได้แก่ ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันรักษาการใส่ของ หรือคุณไสยและใส่ยาสิ่ง ซึ่งมีปฏิบัติกันโดยทั่วไปในกลุ่มที่อยู่ตามถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกลจากตัวเมือง และตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

สุนทร สุรวาทกุล (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยที่พูดภาษาลาว กว๋ย และเขมร : ศึกษากรณีบ้านเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชาวไทยทั้งสามกลุ่มมีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีมด ผีฟ้า ผีแถน ซึ่งความเชื่อดังกล่าวแต่ละกลุ่มมีเอกลักษณ์ที่เป็นของกลุ่มของตนเอง จะไม่สามารถเข้าหากันได้ต้องแยกกันประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อนั้น ๆ

ชิ้น ศรีสวัสดิ์ (2531 : 39-43) ได้กล่าวถึงบทบาทของพิธีกรรมและความเชื่อที่เด่นชัดที่สุดของชาวไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์ คือพิธีกรรมและความเชื่อที่แสดงออกถึงการนับถือผีบรรพบุรุษ หรือผีตายาย ในเทศกาลเตี๊ยะ 10 ตรงกับวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ในวันนี้จะมีการเซ่น ผีตายาย ซึ่งเรียกว่าเซ่นโตเตา คำว่าเซ่น หมายถึงการเซ่น คำว่าโตเตาหมายถึงยายตา

สุเมธ คงสวัสดิ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อของชาวบ้าน
พลวง ตำบลกั้งแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชาวบ้านพลวงทุกหลังคาเรือน
พูดภาษาเขมร นับถือศาสนาพุทธ ความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับความเชื่อนั้น ชาวบ้านมีความ
เชื่อเรื่อง โชค ลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง และเชื่อเรื่องความฝันว่ามีส่วนทำนายเหตุ
การณ์ได้เรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อมนุษย์ สัตว์ พืช เชื่อเรื่องเกี่ยวกับ
ข้อห้ามเพื่อให้มีสุขภาพดี เชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ เชื่อเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลไม่ดี เชื่อ
เรื่องหมอผี เชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา มีการนับถือผียายตา ผีปุดา ผู้มีบทบาทในการถ่าย
ทอดความเชื่อและพิธีกรรมคือผู้สูงอายุ อันเป็นผลและมีบทบาทสูงให้ชาวบ้านยอมรับนับถือต่อกัน
มา

เสรี พงศ์พิศ (2533 : 286-290) ได้กล่าวถึงความเชื่อและศาสนาในสังคม
ไทยว่า ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ครอบคลุมความเชื่อในเรื่องผีสังเทวดา คุณไสย
เวทย์มนต์ คาถา อาคม โชคลาง ฤกษ์ยาม ซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องสิ่งลึกลับที่มีอำนาจ
เหนือธรรมชาติ มนุษย์พยายามควบคุมและต่อรองกับอำนาจนี้ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ โดย
ความเชื่อในเรื่องผีสังเทวดามีทั่วไปในสังคมไทย และมีรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละ
กลุ่มวัฒนธรรมย่อยในแต่ละภาค ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
วิถีชีวิต การเกษตร ชีวิตความเป็นอยู่และระเบียบ กฎเกณฑ์ของกลุ่มวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม
วัฒนธรรม

เครือจิต ศรีบุญภาค (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการฟ้อนรำของชาวไทยเขมร
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาการฟ้อนรำเรือมอันเร เรือมกันตรึม
เรือมอ้ายย เรือมตรุษ และเรือมมั่วต พบว่าการกำเนิดฟ้อนรำเป็นการประดิษฐ์ขึ้นโดย
คนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในเรื่องผี และความศรัทธาในพุทธศาสนา และเกิด
จากการเลียนแบบตามธรรมชาติ บทบาทและความสัมพันธ์ของการฟ้อนรำกับโครงสร้างทาง
สังคม ด้านพิธีกรรมและความเชื่อมีความศรัทธาในพุทธศาสนา ด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน
มีบทบาทต่อชุมชนคือสร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคี บทเพลงและภาษาท่าทางเป็นสื่อสาร
ข่าวคราวความรู้สึคนึกคิดให้รับรู้ซึ่งกันและกัน บทบาทด้านประเพณีใช้แสดงในงานประจำปี
ของจังหวัด และบทบาทด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดดนตรีและผู้ฟ้อนรำ เป็นที่ยอมรับของสังคม

ประทีป แห้วรัมย์ (2535 : 105-108) ได้ศึกษาพิธีกรรมมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร : ศึกษากรณีบ้านตะโกราย ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าพิธีกรรมมรดกเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยของชาวไทยเขมร โดยมีคาถาเรียกว่ามรดกเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับวิญญาณของผีบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรมมรดกนอกจากเป็นการรักษาผู้ป่วยให้มีสภาพจิตใจดีขึ้นแล้ว บทบาทของพิธีกรรมมรดกยังมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่การรักษาพยาบาลการเจ็บป่วยในระดับครอบครัว โดยมีพื้นฐานทางความเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากการทำของผีบรรพบุรุษ จึงจัดพิธีกรรมเพื่อเชิญวิญญาณของผีบรรพบุรุษเข้าสถิตย์เพื่อแนะนำรักษา และบทบาททางอ้อมในการจัดพิธีกรรมแต่ละครั้งจะมีการรวมกลุ่มเครือญาติเพื่อนบ้านเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น สร้างความอบอุ่นและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้งชุมชนด้วย

สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2536 : 1-5) ได้กล่าวถึงพิธีกรรมมรดกของได้ว่าชาวสุรินทร์ได้สืบสานความเชื่อมาหลายชั่วบรรพบุรุษแล้ว และเชื่อว่าคาถาประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นกายและส่วนที่เป็นขวัญ พิธีกรรมมรดกของได คือพิธีผูกข้อมือเกี่ยวกับความเป็นศิริมงคล เป็นพิธีพราหมณ์ที่ถือปฏิบัติในรูปของปาฐะแต่โบราณ สรุปได้ว่าพิธีกรรมมรดกของไคมีบทบาทและความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และพิธีกรรมมรดกของไคมีความสอดคล้องกับพระเวททั้งสามในศาสนาพราหมณ์คือ

1. มีการจัดเตรียม จัดหาเครื่องบัตพลี ครบถ้วนตามพิธีพราหมณ์ (ฤคเวท)
2. มีลำดับขั้นตอนพิธีกรรมตามที่ผู้รู้ในพิธีพราหมณ์กำหนด (ยชุรเวท)
3. มีบทสวดและบทขับประกอบการรำยรำ (สามเวท)

ลำดับของพิธีกรรมที่สำคัญคือการเข้าประสังหรือสู่ขวัญ บทเข้าประสังเริ่มด้วยบทไหว้ครู ตามด้วยบทชุมนุมเทวดา บทปิดเส้าโยคจัญไร บทเข้าประสัง บทของไค ตามลำดับ และเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมมรดกของไคใช้วงกัตรีบรรเลงเพลงเข้าประสัง และเพลงมรดกของไค

สุวคนธ์ ชัยถาวร (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวสุรินทร์จากบทเพลงเจริญเบรีย พบว่าโลกทัศน์ของชาวสุรินทร์ที่มีต่อมนุษย์สรุปได้ว่า มีการยกย่องบุรุษเพศเป็นผู้มีความกล้าหาญอดทน ข้อปฏิบัติที่บุตรพึงมีต่อบิดามารดา เน้นความสามัคคีในชุมชน

ให้ความสำคัญต่อการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมในสังคม เทศทูลสถาบันกษัตริย์ และมีความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย ในส่วนโลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติสะท้อนให้เห็น การประยุกต์สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติเข้ามาใช้ต่อความต้องการดำรงชีพยั้งสำหรับโลกทัศน์ที่มี ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ผลมโนทัศน์ตามหลัก พุทธศาสนา ความศักดิ์สิทธิ์ของเทพต่าง ๆ ตามคติในศาสนาพราหมณ์ ตลอดจนความเชื่อ เรื่องความลึกลับ ตวงวิญาณ ภูติผีปีศาจ ปาฏิหาริย์ตามลัทธิไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ จากแนวความคิดความเชื่อดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงบทบาทสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังมีความ คงอยู่และประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงควบคู่วิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทยเขมรสุรินทร์อย่าง เห็นได้ชัด

เพชรภรณ์ โสลำภา (2537 : 164-167) ได้ศึกษาพิธีกรรมแซนโตนดา ที่บ้านกระหาด ตำบลกระหาด อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าด้านคติความเชื่อของ ชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ชาวบ้านเชื่อว่าผีบรรพบุรุษหรือที่ เรียกว่าโตนดา เป็นผู้มีอำนาจให้คุณและโทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม ประเพณีพิธีกรรมแซนโตนดา ก็จะถูกสิ่งลี้ลับลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่า คนที่อกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตไม่มีความสุขความเจริญ ความเชื่อดังกล่าว จึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชา เพื่อให้ผีบรรพบุรุษพึงพอใจท่านจะได้คอยคุ้มครองอวยชัยให้พร ให้ลูกหลานประสบผลสำเร็จในชีวิต มีความสุขความเจริญนอกจากนี้ยังเชื่อว่าโตนดาจะ ตลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล เพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านการเกษตรกรรมอีกด้วย พิธีกรรมแซนโตนดาเป็นมรดกต่อชาวไทยเขมรสุรินทร์เป็นอย่างดี เพราะความเชื่อ ในการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ทำให้เป็นคนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกัน

วัชชัย คำพวงศ์ (2538 : 101-108) ได้ศึกษาประเพณีพิธีกรรมการแต่งงาน ของชาวกุยบ้านเอาโพน ตำบลเอาโพน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชาวกุยบ้านเอาโพน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากที่อื่น และได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอบัวเขต ชาวกุย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดิมของจังหวัดสุรินทร์ มีวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มของตน แต่ต่อมาชาวกุยชาวไทย เขมร ได้อพยพ เข้ามาอยู่ร่วมกับกลุ่มชาวกุยจังหวัดสุรินทร์ และได้เอาวัฒนธรรมเข้ามา

เผยแพร่ในกลุ่มชาวกูย ทำให้ชาวกูยรับเอาวัฒนธรรมของชาวเขมรเข้ามาในวิถีชีวิต จนในปัจจุบันนี้ชาวกูยกลายเป็นชนกลุ่มน้อยของจังหวัดสุรินทร์ ประเพณีพิธีกรรมการแต่งงาน และพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวกูยจึงเกิดการผสมผสานเข้ากับประเพณีพิธีกรรมของชาวไทย เขมรสุรินทร์ด้วย สำหรับบทบาทของพิธีกรรมการแต่งงานกับวิถีชีวิตของชาวกูย จะมีบทบาท ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ความเชื่อเกี่ยวกับการทานทาม ความเชื่อเกี่ยวกับการทัก ความเชื่อเกี่ยวกับชนหมากแต่งงาน ความเชื่อเกี่ยวกับการสู่ขวัญคู่บ่าวสาว ความเชื่อเกี่ยวกับการเซ่นผีบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับการสงมา

ประกอบ ผลงาม (2538 : 22-30) ได้กล่าวถึงความเชื่อและประเพณีพิธีกรรม เกี่ยวกับความเชื่อของชาวเขมรถิ่นไทย สรุปได้ว่าประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อมีบทบาท ต่อวิถีชีวิตชาวไทยเขมรเป็นอย่างมาก ความเชื่อต่าง ๆ ที่ชาวไทยเขมรยึดถือตั้งแต่ บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธและการบวช ความเชื่อเกี่ยวกับ ประเพณีเบ็หรือแคเบ็น (ไหว้บรรพบุรุษ) ความเชื่อเกี่ยวกับการเอาประหลัง (เรียกขวัญ) ความเชื่อเกี่ยวกับการมัวด (การเข้าทรง) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังและ ฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีเซ่นเภา (แต่งงาน) ความเชื่อเกี่ยวกับดนตรีการละเล่น ได้แก่ เจริญ กัเตริม เรือมตรด เรือมอ้าเร เป้าเต็น

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดและ เป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาทำบ้อจของ ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

พิชญ์ สมพอง (2522 : 237) ได้สรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชนบท เกิดมาจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่ 1. สาเหตุภายในสังคมชนบท ที่ผลักดันให้สังคมชนบท มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศ ดินแห้งขอด ฝนแล้ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย การย้ายถิ่นฐาน การรู้จักเอาของใหม่มาใช้ เช่น การหาปลาด้วยการตกไซ การใช้มูลสัตว์ ทำแกสทุ่งต้ม การประดิษฐ์ล้อเลื่อน ความเบื่อหน่ายในวัฒนธรรมเก่า 2. สาเหตุจากภายนอก ชนบท มีหลายปัจจัย ได้แก่ การผสมผสานและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การเคลื่อนไหว ทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการนัดเอา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2527 : 164) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น คือ หมู่บ้านเอมพัว และหมู่บ้านคำแก่นคูณ ผลของการศึกษานพบว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้านทั้งสองแห่งนั้น การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบผสม สำหรับการเปลี่ยนแปลงในระบบเครือญาตินั้น ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติยังมีความแน่นแฟ้น ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าในด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในระบบความเชื่อพบว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างช้า ๆ การเปลี่ยนแปลงในระบบกลุ่มทางสังคมนั้น หัวหมักครอบครัวทั้งสองหมู่บ้านเริ่มมีสถานภาพและบทบาทเพิ่มขึ้นบ้าง และการเปลี่ยนแปลงในระบบการพักผ่อนหย่อนใจ ได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น

ทรงคุณ จันทจร (2528 : 148-151) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมจากโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า : ศึกษากรณีจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษานพบว่าผลกระทบในทางสังคม ในด้านความร่วมมือการพัฒนาชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในเรื่องความเชื่อของประเพณีดั้งเดิมพบว่า ประเพณีบางอย่างได้หายไปหลังจากที่โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเข้าดำเนินการ เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีการตั้งครก ตั้งสาก ส่วนประเพณีเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น การเลี้ยงผีปู่ตา ยังคงปฏิบัติอยู่เช่นเดิม สรุปได้ว่า ผลกระทบจากโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของสังคมเกษตร ทั้งยังไม่ขัดต่อประเพณีและความเชื่อเกษตรกร นอกจากนี้ยังพัฒนาความเชื่อถือดั้งเดิมทั้งมหายาชาตเหตุผล ให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้วย

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมกรณีบ้านโนนตะแบกตำบลลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จากการศึกษา สรุปได้ว่า ปัจจัยการสาธารณสุขโรคไข้ฉี่หนู แนวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร การติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การยอมรับความทันสมัย การสื่อสารมวลชน และบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมระบบเครือญาติ เกิดจากการนำพืช

เศรษฐกิจเข้ามาปลูก และนโยบายสินเชื่อจากภาคการเกษตรโดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร แต่ความมั่งคั่งในครอบครัว และการยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมือง และสื่อสารมวลชน ทำให้หมู่บ้านรับเอา "ความทันสมัย" รวมถึงพฤติกรรมการรักษาโรค ค่านิยมเรียนสูง ๆ การบันเทิงแบบคนเมือง

คำสอน สีชมพู (2531 : 153-154) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมหลังจากการมีไฟฟ้าเข้าสู่เขตอีสาน : ศึกษากรณีบ้านเก่าเม็ด ตำบลเก่าเม็ด อำเภอภูผามาศ จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สรุปได้ ดังนี้

1. พลังงานจากไฟฟ้าทำให้การไปมา เวลากลางคืนสะดวก มีความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งมีผลทำให้สภาพบ้านเรือนสะอาดเรียบร้อย
2. งานบุญประเพณีบางประเภทมีการเปลี่ยนแปลง เช่น งานบุญกฐินในช่วง หลังมีไฟฟ้า จัดขึ้นโดยการเป่าเจ้าภาพร่วมกันทั้งหมู่บ้าน
3. ความถี่ของการไปทำบุญที่วัด และการไปทัศนศึกษาดูงานเข้าลดลง
4. ชาวบ้านได้รับข่าวสารได้รวดเร็วกว่าเดิม
5. ชาวบ้านรับประทานอาหารเย็นเร็วขึ้น เพื่อต้องการใช้เวลาหลังอาหาร ดูรายการจากโทรทัศน์ และพูดคุยกับเพื่อนบ้าน
6. การใช้เวลาว่างเพื่อประกอบอาชีพในแต่ละปีเพิ่มขึ้น
7. ชาวบ้านต้องการครอบครองทรัพย์สินประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้ามากขึ้น
8. หัวหน้าครอบครัวส่วนมากต้องการเรียนรู้วิธีซ่อมไฟฟ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า

วีระพล วัฒนพงษ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : ศึกษา กรณีบ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม นับตั้งแต่การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้าสู่หมู่บ้านส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้าน เปลี่ยนไปในทางสร้างสรรค์ เช่น การตื่นตัวต่อการรับรู้ข่าวสาร ความสนใจในการศึกษา การพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้นแต่บางอย่างก็ให้ผลในทางชาตพลภาพ เช่น การยึดมั่นในตนเองจนเกินไปของผู้เฒ่า การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยกว่าเดิมในชนบทที่มีรายได้น้อย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2533 : 60-65) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษยังคงดำรงอยู่ หนาแน่นในภาคอีสาน ลักษณะของศาสนาพุทธที่ปรากฏในภาคอีสานมีลักษณะท้องถิ่น เน้นการ วิปัสสนาปฏิบัติของปัจเจกชนมากกว่าการขึ้นกับองค์กรศาสนาหรือคณะสงฆ์ วิทนมอธรรมเป็นผู้ ประกาศศาสนาและทำพิธีแทนพระ ขณะเดียวกันความเชื่อเรื่องผียังคงอยู่ในหมู่บ้าน โดย เฉพาะผีปู่ย่าตายาย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และเป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ และขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะ กำป้อจ และศึกษาแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่และชุมชน

การศึกษาพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบขั้นตอนของพิธีกรรม กอร์เซาะกำป็อง และศึกษาแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ดังนั้นเพื่อให้มองเห็นภาพรวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ในบทอื่น ๆ ต่อไป ในบทนี้จึงจะได้กล่าวถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวไทยเขมร ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์ อำเภอมืองสุรินทร์ ตำบลเมืองที่ และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านหนองบัว โดยจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะภูมิศาสตร์ การคมนาคม การปกครอง ประชากร ระบบครอบครัวและเครือญาติ การสาธารณสุข การสาธารณสุขภาค การเศรษฐกิจ การศึกษา การศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวไทยเขมร

ชาวเขมรเป็นกลุ่มชาติที่ใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมร ภาษาที่ใช้พูดมีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี-สันสกฤตเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วยังเป็นชนชาติหนึ่งที่ได้รับสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีจากอินเดีย ก่อนที่ชนชาติเขมรจะอพยพเข้ามาอยู่ในถิ่นปัจจุบันนี้ เชื่อว่าเป็นถิ่นเดิมของชนชาติเงาะ และชนชาติอินโดเนเซียแต่เนื่องจากชนชาติเขมรเป็นส่วนใหญ่ มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า ต่อมาภายหลังจึงมีอิทธิพลเหนือชนพื้นเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2504 : 2066-2068) ดังปรากฏหลักฐาน โบราณคดี ซึ่งเป็นศิลปกรรมหรือเขมรอยู่ทั่วไป ทั้งในประเทศกัมพูชาและประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีได้สันนิษฐานว่า บริเวณที่ราบสูงโคราชคือ เขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เคยเป็นที่อยู่อาศัยของชาวขอมโบราณหรือชาวเขมรมาก่อน ตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจก่อนอาณาจักรสุโขทัยของไทย ประมาณปี พ.ศ. 1700 หลักฐานที่สนับสนุน

เรื่องที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มนี้คือ ปราสาทขอมโบราณ ศิลาคาริก และประติมากรรมที่พบเป็นจำนวนมากในบริเวณดังกล่าว สาเหตุที่ที่ราบสูงโคราช ซึ่งเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชาวขอมโบราณถูกละทิ้งให้รกร้าง มีสาเหตุมาจากการเสื่อมอำนาจของขอมโบราณในสมัยสุโขทัย เรื่องอำนาจ สมัยต่อ ๆ มา ไทยและขอมโบราณหรือเขมร ได้ทำศึกสงครามกันหลายครั้ง และส่วนมากชาวเขมรจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ จึงต้องถอยร่นไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ชาวไทยเขมรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน น่าจะอพยพมาในสมัยหลัง (ประกอบ ผลงาม, 2538 : 14-15) ในเรื่องดังกล่าวนี้มีความสอดคล้อง ศรีศักร วัลลิโภดม ที่กล่าวถึงประชาชนชาวเขมรว่า ได้อพยพเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในเขตที่เรียกว่าเขมรปาดังนั้น หมายถึงพวกมอญ-เขมรที่เรียกว่า ส่วย กวย ข่า ที่บ้านเมืองส่วยใหญ่อยู่ในเขตอีสานใต้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533 : 450) สาเหตุของการอพยพของชาวเขมร เนื่องมาจากการสู้รบระหว่างราชอาณาจักรไทยกับกัมพูชาเช่นในสมัยกรุงธนบุรี ในปี พ.ศ. 2324 เมืองเขมรได้เกิดการจลาจลขึ้นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสุรสีห์ ได้เกณฑ์กองกำลังของเมืองประทายสมันต์ เมืองซุขันธ์ และเมืองสังขะ สมทบกับกองกำลังหลวงไปปราบปรามการจลาจล และได้ตีเมืองเสียมราฐ สะโดง กำแพงสวาย เมืองบรรทายเพชรบรรทายมาศ เมืองรุงดำแรย์ เมื่อได้รับชัยชนะจึงกวาดต้อนพลเมืองชาวเขมรมาด้วย และบางพวกก็ได้อพยพหนีเข้ามาเอง ชาวเขมรที่อพยพเข้ามาจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เมืองสุรินทร์ สังขะ ซุขันธ์ เป็นส่วนมาก ในการอพยพเข้ามาครั้งนั้น ได้มีขุนนางผู้ใหญ่ของฝ่ายเขมรเป็นหัวหน้า เช่น ออกญารินทร์ เสาเท้าจางวาง ออกญาไกรเนห์ ออกญาทุม และนางสาวตาม มาดไว บุตรีเจ้าเมืองบรรทายเพชรและพี่น้องบ่าวไพร่จำนวนหนึ่ง ได้อพยพเข้ามาอยู่ที่เมืองประทายสมันต์หรือเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน ต่อมานางสาวตาม มาดไว ได้สมรสกับหลานชายเจ้าเมืองสุรินทร์ชื่อส่น (นายส่น เป็นบุตรของนายดี ซึ่งภายหลังได้รับแต่งตั้งเป็นพระสุรินทร์ภักดีศรีนโศสมันต์) นายดี เป็นบุตรคนแรกของพระสุรินทร์ภักดีฯ (เชียงปุม) เมื่อชาวเขมรทราบข่าวว่านางสาวตาม มาดไว ได้เป็นหลานสะใภ้เจ้าเมืองสุรินทร์จึงพากันอพยพครอบครัวเข้ามาอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก (จังหวัดสุรินทร์, 2528 : 42) ต่อ ๆ มาชาวเขมรก็พากันอพยพเข้ามาเรื่อย ๆ โดยจะตั้งถิ่นฐานอยู่ตามรอยต่อของเขตเมืองสุรินทร์ สังขะ และซุขันธ์

การอพยพของชาวเขมรเข้ามาอยู่ในบริเวณเขตอีสานใต้ ปทุม คเนจร ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เขมรที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่นี้ โดยเฉพาะผู้หญิงได้มีโอกาสแต่งงาน

กับชาวกูย หรือส่วยที่อาศัยอยู่ในเขตนี้มาก่อน สาเหตุที่ผู้หญิงเขมรได้แต่งงานกับชาวกูย เพราะชาวยุขเขมรถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก ในการสู้รบแย่งชิงอำนาจระหว่างขุนนางกับ พระมหากษัตริย์ เพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2324-2325 ออกญาเดโชเจ้าเมืองกำแพงสวาย ได้ต่อสู้กับพระยาอุทัยราชาษัตริย์ผู้ครองอาณาจักร กัมพูชา ปรากฏว่าออกญาเดโชเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ จึงได้เข้าทาสบริวารอพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมกับลูกสาว ซึ่งเมืองที่ลูกสาวออกญาเดโชได้ทำพิธีสมรสต่อมานั้น คือที่ตั้งเมืองสิงขะในปัจจุบัน (หม่อมราชวงศ์วิจิตร (ปฐม คเนจร). 2507 : 223-225) ดังนั้น เมื่อชาวเขมร อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของไทย โดยเฉพาะในเขตอีสานใต้ จึงเกิดการผสมผสานกับกลุ่ม วัฒนธรรมกูย กับกลุ่มไทยลาว ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาก่อน จวบกับชาวเขมรมีวัฒนธรรม ที่โดดเด่นกว่า กลุ่มชาติพันธุ์เดิมจึงค่อย ๆ ยอมรับวัฒนธรรมของเขมรรวมทั้งยอมรับวัฒนธรรม ใหญ่ที่ทางราชการได้พาเข้ามาในด้านการเมือง การคมนาคม สังคมและการศึกษา จึงทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงชาติพันธุ์ (ไพฑูรย์ มีกุล. 2531 : 15-26) จากเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ มีชาวไทยเขมรมากที่สุดในเขตอีสานใต้ และมีการย้ายอพยพถิ่นฐานกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน

ชาวไทยเขมรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่คล้ายกับชาวกูย คือ พูดภาษาในตระกูล มอญ-เขมร มีลักษณะรูปร่างใหญ่ ผิวดำ ผิวน้ำตาล อาศัยอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย และมีมากใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ (วัชชัย คำพวงศ์. 2538 : 7) ชาวไทยเขมรโดยทั่ว ๆ ไปเรียกตนเองว่า "คแมร" แต่หากจะแบ่งบอกถึง ถิ่นของภาษาและชาติพันธุ์ ชาวไทยเขมรจะเรียกภาษาและชาติพันธุ์ของตนเองว่า "คแมร-ลือ" ซึ่งแปลว่า "เขมรสูง" เรียกภาษาเขมรและชาวเขมรในประเทศไทยกับพูดว่า "คแมร-กรอม" แปลว่า "เขมรต่ำ" และเรียกคนไทยหรือคนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ว่า "ซิม" ซึ่งตรงกับคำว่า "สยาม" ในประเทศไทย ชาวไทยเขมรจะมีอยู่เป็นจำนวนมากใน เขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ในบางอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และมีบ้างในเขตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบางอำเภอของจังหวัด ปราจีนบุรี สระแก้ว ตรัง และยะลา ชาวไทยเขมรจัดอยู่ในกลุ่มชาติที่ใช้ภาษาตระกูล มอญ-เขมร เป็นภาษาแม่ จากการสำรวจโดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปี พ.ศ. 2537 ชาวไทยเขมรมีจำนวนทั้งสิ้น 1, 311, 837 คน
แยกจำนวนตามจังหวัดต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ประกอบ ผลงาน. 2538 : 1-11)

1. สุรินทร์	518,527 คน
2. บุรีรัมย์	425,604 คน
3. ศรีสะเกษ	284,482 คน
4. อุบลราชธานี	25,181 คน
5. นครราชสีมา	3,833 คน
6. ร้อยเอ็ด	7,086 คน
7. มหาสารคาม	3,852 คน
8. สระแก้ว	18,951 คน
9. ปราจีนบุรี	2,449 คน
10. จันทบุรี	7,952 คน
11. ตราด	3,652 คน
12. ฉะเชิงเทรา	8,726 คน
13. อื่น ๆ	1,542 คน

สรุปได้ว่าชาวไทยเขมร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย
โดยเหตุผลของการทำสงครามเป็นส่วนใหญ่ และเมื่ออพยพเข้ามาได้เข้ามาอยู่ร่วมกับกลุ่ม
ชาติพันธุ์อื่น ๆ จึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรม กับกลุ่มเขมรเดิม กลุ่มกวยหรือส่วย และ
กลุ่มไทยลาว ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาก่อนแต่เนื่องจากจากชาวไทยเขมรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
ที่มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งโดดเด่นกว่าและมีอิทธิพลเหนือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในถิ่นนี้ ดังจะเห็นได้ว่า
ชาวไทยเขมรยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น
ตั้งแต่บรรพชนจนถึงปัจจุบัน

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสุรินทร์

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์ นับว่าเป็นเมือง ๆ หนึ่งที่น่าสนใจให้เห็นถึง
ร่องรอยของประวัติศาสตร์อันยาวนาน หลักฐานที่ค่อนข้างชัดเจน เกี่ยวกับการอาศัยอยู่

ไพบรเวทที่ราบสูงโคราชของชาวเขมรโบราณ กล่าวคือเก่าแก่เชียงปุมซึ่งต่อมาได้เป็น
เจ้าเมืองผไทสมันต์หรือเมืองสุรินทร์คนแรก ได้อพยพลูกบ้านเข้าหาสนธิवार ไปอยู่ไพบรเวท
ที่เป็นเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน คือเมื่อก่อนปี พ.ศ. 2300 ดินแดนแห่งนี้เป็นบ้านเมืองรกร้าง
มีร่องรอยของชุมชนมาก่อน จากเรื่องนี้ประกอบกับการขุดค้นพบจารึกไพบรเวทวัดชุมพล
ในเขตเมืองสุรินทร์ และจากหลักฐานทางปราชญ์ทาง ซึ่ง เป็นโบราณสถานของชาวเขมร
โบราณที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ปราสาทภูมิโพน อำเภอสิงชะ ปราสาท
บ้านระแงง อำเภอศรีณรงค์ ปราสาทบ้านพลวง อำเภอปราสาท เป็นต้น จากหลักฐานดังกล่าว
ย่อมยืนยันได้ว่า ดินแดนแถบนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขมรโบราณตั้งแต่สมัยก่อนพุทธศตวรรษ
ที่ 13 สาเหตุที่ดินแดนแห่งนี้ ซึ่งเคยเป็นที่อยู่ของชาวเขมรโบราณถูกละทิ้งให้รกร้างสันนิฐาน
ได้ว่าเป็นเพราะการเสื่อมอำนาจของเขมรโบราณ ในสมัยกรุงสุโขทัยเรืองอำนาจ และสมัย
ต่อ ๆ มาไทยและเขมรได้ทำศึกสงครามหลายครั้ง และส่วนมากเขมรจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้
มาตลอด จึงต้องถอยร่นไปเรื่อย ๆ (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 15) ในยุคสมัยที่ขอม
หรือเขมรโบราณเสื่อมอำนาจลงนั้น จังหวัดสุรินทร์และดินแดนใกล้เคียงมีสภาพเป็นป่าดง ไม่มี
หลักฐานการบันทึกกล่าวถึงเมืองสุรินทร์ไว้แต่อย่างใด จนถึงยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงได้มีการ
รู้จักเมืองสุรินทร์ โบราณสถานที่ยังปรากฏในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ก็กู่ประวัติศาสตร์และกู่โบราณ
คติต่างสันนิษฐานว่า ดินแดนแถบนี้เคยเป็นเมืองสำคัญในอดีต มีโบราณสถานมากมายกระจัด
กระจายอยู่ในพื้นที่ทั่วไปคือ อำเภอเมือง 2 แห่ง อำเภอสิงชะ 4 แห่ง อำเภอจอมพระ 1 แห่ง
อำเภوپราสาท 8 แห่ง (กรมศิลปากร. 2504 : 18-33) ปราสาทที่ค้นพบสันนิษฐานว่า
ขอมสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พักกำลังพลและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เมืองสุรินทร์อาจเป็น
ดินแดนแห่งหนึ่งที่อยู่ในเส้นทางไปมาของขอม ระหว่างเขาพระวิหาร เขานมรุ้ง นครธม
นครวัด ขอมจึงยึดเอาเมืองสุรินทร์เป็นเมืองหน้าด่าน ในการที่จะข้ามเทือกเขาพนมดงรัก
ไปสู่นครธม ซึ่งเป็นราชธานีของขอมในสมัยนั้น (ไพบูลย์ สุทธิรักษ์. 2515 : 64)
เหตุผลที่เมืองสุรินทร์เป็นเมืองหน้าด่านที่ดีเพราะว่า มีกำแพงดินและคูเมืองล้อมรอบ 2 ชั้น
เหมาะสมที่จะสร้างค่ายประตูหอรบ สามารถที่จะป้องกันการรุกรานจากข้าศึกได้เป็นอย่างดี
นั่นเอง

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 ขอมเสื่อมอำนาจลง อาณาจักรสุโขทัยเริ่มมีบทบาทมากขึ้น
จนสามารถมีอำนาจเหนือดินแดนของขอมบางส่วนขอมจึงต้องถอยร่นข้ามเทือกเขาพนมดงรักไป

ลู่ดินแดนกับพม่าในปัจจุบันทั้งไว้แต่ความรุ่งเรืองในอดีตเท่านั้น ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2200 ได้มีชนชาติหนึ่งเรียกว่า ส่วยหรือกวย ได้อพยพมาจากเมืองอัตปือ เมืองแสนปางในแคว้นจำปาศักดิ์ ข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ฝั่งขวา มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ และศรีสะเกษ ในปัจจุบัน (เดิม วิชาศรัยพจนานุกรม. 2530 : 153) การอพยพมานี้ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาคสุรินทร์ ได้บันทึกไว้ว่า กลุ่มชนที่เรียกตนเองว่าส่วยหรือกวยนั้น เมื่ออพยพเข้ามาสู่ฝั่งไทยแล้วก็ได้แยกย้ายกันออกเป็น 6 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีหัวหน้าเป็นผู้ควบคุมมา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าชื่อเชียงไชย มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดปะไท (บ้านจารย์ผัดอำเภอสรีขรรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 2 หัวหน้าชื่อเชียงทะ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอัจจะปะนัง หรือโคกอัจจะ (เขตอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 3 หัวหน้าชื่อ "ตากะจะ" และ "เชียงขัน" มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโคกลำดวน (เขตอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 4 หัวหน้าชื่อเชียงสง มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเมืองสิง (เขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 5 หัวหน้าชื่อเชียงสี หรือตากะอาม มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดหวาย หรือเมืองเตา (เขตอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 6 หัวหน้าชื่อเชียงปุม มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเมืองที (เขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน) (จังหวัดสุรินทร์. 2526 : 16-52)

ชุมชนทั้ง 6 กลุ่มนี้ เมื่อเข้ามาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักฐานแล้ว ต่างปกครองกันเอง จนกระทั่งเมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จมาตีเมืองโขงและทำมาหากินโดยการทำนา ล่าสัตว์ เก็บของป่า และเลี้ยงช้างสืบทอด ๆ กันมา จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2302 ในสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศหรือสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศรีอมรินทร์ ได้มีช้างเผือกแดงโผล่มาจากรุงศรีอยุธยา เข้ามาในป่าบริเวณถิ่นที่อยู่ของชาวกูยและชาวเขมรเหล่านั้น เจ้าหน้าที่ยึดติดตามช้างจากรุงศรีอยุธยา ได้ติดตามมาทางแขวงเมืองนิมาย เจ้าเมืองนิมายได้แนะนำให้ไปหาหัวหน้าชาวเขมรชาวกูย คณะผู้ติดตามได้รับการช่วยเหลือในการตามจับช้างด้วยดี จนสามารถนำช้างเผือกกลับไปถวายสมเด็จพระเจ้าเอกทัศได้เช่นเดิม ด้วยความดีความชอบดังกล่าว พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา

ทรงพอพระทัยมาก จึงแต่งตั้งให้หัวหน้าหมู่บ้านเขมรทุก มีฐานะนครศักดิ์ ดังนี้คือ

1. เชียงไชย ได้รับการแต่งตั้งเป็น ชุนไชยสุริยงค์
2. เชียงพะ ได้รับการแต่งตั้งเป็น หลวงเพชร
3. ดากะจะ ได้รับการแต่งตั้งเป็น หลวงแก้วสุวรรณ
4. เชียงขัน ได้รับการแต่งตั้งเป็น หลวงปราบ
5. เชียงลี ได้รับการแต่งตั้งเป็น หลวงศรีนครเตา
6. เชียงปุม ได้รับการแต่งตั้งเป็น หลวงสุรินทร์ภักดี

ผู้นำทั้ง 6 คนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุมดูแล เขมร ล่วย ปาดง ในเขต บ้านเกิดอยู่โดยขึ้นตรงต่อเมืองนิมาย (ปทุม ค.เงร. 2507 : 654-660) ในระยะเวลาต่อมา หัวหน้าหมู่บ้านดังกล่าวได้เข้าข้าง ม้า แก่แสน ยางแสน ปีกนเก นอรรมาต งาช้าง ชีตัง ซึ่งเป็นของล่วยส่งไปกรุงศรีอยุธยา พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงโปรดเกล้าฯ ให้เลื้อนเบรรตาศักดิ์ แก่หัวหน้าหมู่บ้านเหล่านั้นให้สูงขึ้น และได้ยกฐานะหมู่บ้านขึ้นเป็นเมือง ดังนี้

1. หลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) เป็นพระสุรินทร์ศรีภักดีวงศ์จางวาง ยกฐานะจากเมืองคุปะทาย เป็นเมืองคุปะทายสมันต์
2. หลวงศรีนครเตา (เชียงลี) เป็นพระศรีนครเตา ยกฐานะจากบ้านกุดทวาย หรือเมืองเตา เป็นเมืองรัตนบุรี
3. หลวงเพชร (เชียงพะ) เป็นพระสังฆะบุรีศรีนครอัจจะ ยกฐานะจากบ้านอัจจะปะนังหรือตงยาง เป็นเมืองสังฆะ
4. หลวงแก้วสุวรรณ (ดากะจะ) เป็นพระไกรภักดีศรีนครลำตวน ยกฐานะจากบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมโคกลำตวน เป็นเมืองชูชัน

เมืองที่ได้รับการยกฐานะทั้งหมดให้ขึ้นกับเมืองนิมายตามเดิม (สุวคนธ์ ชัยถาวร. 2536 : 31-32)

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เมื่อปี พ.ศ. 2310 บรรดาเมืองขึ้นต่าง ๆ ก็ประกาศเป็นอิสระ ต่อมาในปี พ.ศ. 2311 พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ส่งกองทัพไปตีเขมรที่เมืองบรรทายมาศ ชาวเขมรอพยพหนีภัยสงครามไปอยู่ที่ต่าง ๆ กระทั่งในปี พ.ศ. 2314 กองทัพไทยได้ยกกำลังไปตีเขมรอีกครั้งหนึ่ง ในคราวนี้ได้มีชาวเขมรกลุ่มหนึ่ง อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่เมืองคุปะทายสมันต์ ซึ่งเป็นบริเวณตัวเมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน ในจำนวนผู้อพยพเหล่านั้น มี

บุตรสาวเจ้าเมืองบรรทายเพชร ชื่อ ตาม มาตไว รวมอยู่ด้วยและต่อมาได้สมรสกับหลานเจ้าเมืองดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นนี้ จากสภาพดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการผสมผสานกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้น ซึ่งเรียกว่ากันเองในหมู่ชาวไทย-กูย และชาวเขมรว่า "เขมร-ส่วย" (เพชรบูรณ์ โสฬาร. 2537 : 26)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เมืองปะทายสมันต์ได้มีส่วนร่วมในการทำสงครามเคียงบ่าเคียงไหล่กับกองทัพหลวงมาโดยตลอด เช่น ในปี พ.ศ. 2321 ได้ร่วมกับกองทัพเมืองชุนธุ์ เมืองสังฆะ เป็นกองกำลังกองหน้าไปตีเมืองต่าง ๆ ของกรุงศรีสัตนาคนหุตและตีเมืองเวียงจันทน์ได้ในที่สุด ต่อมาได้จัดกองกำลังไปสมทบกองทัพใหญ่ที่เมืองเสียมราฐ กำแพงสวาย บรรทายมาศ และตีได้เมืองเขมรมาอยู่ในขอบชายเลืมา อันเป็นสาเหตุให้ชาวเขมรอพยพเข้ามาอยู่ที่เมืองคุปะทายสมันต์ และเมืองสังฆะมากขึ้น จนทำให้อิทธิพลทางวัฒนธรรมของเขมรเข้าครอบงำสังคมชาวเมืองเดิมไปบางส่วน (เช่น ศรีสวัสดิ์. 2532 : 32) นับได้ว่าชาวเขมรมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น จึงทำให้กลุ่มชนเดิม คือ ส่วย หรือกูย และไทยลาวบางส่วน ยอมรับในวัฒนธรรมของชาวเขมรในที่สุด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ เปลี่ยนนามเมืองจากเมืองปะทายสมันต์ เป็นเมืองสุรินทร์ตามบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง และให้ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานครตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จวบกระทั่งถึงรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลตามแบบอารยประเทศ มีการคมนาคมสะดวกขึ้น จึงมีคนจีนเข้ามาตั้งร้านค้าขายและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามความเจริญของบ้านเมือง

นับตั้งแต่ได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองสุรินทร์ มีเจ้าเมืองปกครอง และข้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้ว่าราชการจังหวัด ดังต่อไปนี้

รายนามเจ้าเมืองปกครองประกอบด้วย

1. พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม) พ.ศ. 2303-2337
2. พระยาสุรินทร์ภักดีศรีไพลสมันต์ (ดี) พ.ศ. 2337-2351
3. พระยาสุรินทร์ภักดีศรีไพลสมันต์ (มี) พ.ศ. 2351-2354
4. พระยาสุรินทร์ภักดีศรีไพลสมันต์ (ส่น) พ.ศ. 2354-2394
5. พระยาสุรินทร์ภักดีศรีไพลสมันต์ (ม่วง) พ.ศ. 2394-2432

6. พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (เยียบ) พ.ศ. 2432-2433
7. พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) พ.ศ. 2433-2434
8. พระไชยณรงค์ภักดี (บุญนาค) พ.ศ. 2434-2436
9. พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (จรัญ) พ.ศ. 2436-2438
10. พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (บุญจันทร์) พ.ศ. 2438-2450
11. พระประเสริฐสุรินทรบาล (ต๋มทอง) พ.ศ. 2450-2451

รายนามข้าหลวงและผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

1. พระกรุงศรีบุรีรักษ์ (สุข สุ่มานนท์) พ.ศ. 2451-2453
2. หลวงวิชิตสรไกร (ข้า ณ ป้อมเพชร) พ.ศ. 2453-2454
3. พระอัครานุกูล (สว่าง พุฒานนท์) พ.ศ. 2454-2457
4. พระยาสำเร็จนฤปกรณ (อนงค์ พยัคฆ์พันธ์) พ.ศ. 2461-2465
5. พระนิกรจำเญงค์ (จิตร ไกรฤกษ์) พ.ศ. 2465-2469
6. พระยาเสนาสุจิต (จร ศุภตะลักษณ์) พ.ศ. 2469-2470
7. พระยาปทุมเทพภักดี (ธน ณ สงขลา) พ.ศ. 2470-2471
8. พระยาสุริยาราชวรภัย (ศิริ วิเศษโกสิน) พ.ศ. 2471-2476
9. พ.ต.อ. พระยาขจรธรรม (ปลั่ง โสภารักษ์) พ.ศ. 2476-2477
10. พระศรีวิชัยวิบาล (สวัสดิ์ ปัทมดิลก) พ.ศ. 2477-2481
11. หลวงนครคุปถัมภ์ (หยาก ไผโรจน์) พ.ศ. 2481-2484
12. นายโถม จงศิริ พ.ศ. 2484-2489
13. ขุนไมตรีประชารักษ์ (ไมตรี ไมตรีประชารักษ์) พ.ศ. 2489-2490
14. ขุนพ้านักนิคมคาม (สนธิ พ้าไกนิคมคาม) พ.ศ. 2490-2492
15. นายทำนุ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต พ.ศ. 2492-2496
16. นายเลื่อน ไชแสง พ.ศ. 2496-2498
17. พ.ต.อ. นิรันดร์ ชัยนาม พ.ศ. 2498-2500
18. นายมานิต ปุณพวรรค์ พ.ศ. 2500-2501
19. หลวงปรีวรตวรณวิจิตร (จันทร์ เจริญชัยปรีวรตวร) พ.ศ. 2501-2505
20. นายคำรน สิงขร พ.ศ. 2505-2510

21. พล.ต.ต. วิเชียร สัมภิตร พ.ศ. 2510-2513
22. นายสังัด วัชรเจริญ พ.ศ. 2513-2514
23. นายผลอง วัชรกร พ.ศ. 2514-2515
24. นายสงวน สาริตานนท์ พ.ศ. 2515-2517
25. นายสุธี โอบอ้อม พ.ศ. 2517-2519
26. นายผลอง กัลยาณมิตร พ.ศ. 2519-2523
27. นายเสนอ มูลศาสตร์ พ.ศ. 2523-2530
28. นายเถลิง เจริญศรี พ.ศ. 2530-2535
29. นายกอบกุล ทองลงยา พ.ศ. 2535-2537
30. นายอุทัยพันธุ์ สงวนเสริมศรี พ.ศ. 2537-ปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์

การศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้แยกการศึกษาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะภูมิศาสตร์ การคมนาคม การปกครอง ประชากร การเศรษฐกิจ การสาธารณสุข การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะภูมิศาสตร์

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างเส้นแวงที่ 103 องศา และ 105 องศา ตะวันออก และอยู่ในระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา และ 16 องศาเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 450 กิโลเมตร โดยเส้นทางรถยนต์ ไซค์ชัย-เดชอุดม และโดยทางรถไฟ 420 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 8,124.056 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,077,535 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.8 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงจากระดับน้ำทะเล 1,500-1,800 ฟุต เป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีทิวเขาพนมดงรักกั้นเขตแดนตลอดทางทิศใต้ มีช่องทางข้ามเขาม้าเทือกเขาระหว่างประเทศไทยกับ

ประเทศกัมพูชาหลายช่อง ความยาวตามแนวชายแดนประมาณ 90 กิโลเมตร จังหวัดสุรินทร์
มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเกษตรวิสัย อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอโนนทราย
จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอนายกคุณนิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย มีทิวเขาพนมดงรักกั้นเขตแดน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอชุมพวง อำเภอปราสาท อำเภอห้วยทับทัน อำเภอ
อุทุมพรพิสัย และอำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีลำห้วยทับทันกั้นอาณาเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านกรวด อำเภอประโคนชัย อำเภอกระสัง
อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลำห้วยชี และลำน้ำมูลกั้นอาณาเขต

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนเหนือ
ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคามเป็นที่ราบลุ่ม มีป่าโปร่ง และ
ทุ่งหญ้าเป็นบางตอน มีแม่น้ำมูลไหลผ่านส่วนตอนใต้ติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เป็น
ที่ลุ่ม ๆ ตอน ๆ มีป่าทึบและภูเขาสลับซับซ้อนหลายลูก โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง และค่อย ๆ
ลาดต่ำลง ไปในเขตแดนของกัมพูชาตรงบริเวณจังหวัดอุดรธานี เมื่อมองไปจากฝั่งไทย จะเห็น
ดินแดนของกัมพูชาอยู่ต่ำกว่า ด้วยเหตุนี้ชาวจังหวัดสุรินทร์จึงมักจะเรียกตัวเอง และภาษาที่
ตัวเองใช้พูดว่า "เขมรสูง" และเรียกคนที่พูดภาษาเขมรในประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยว่า
"เขมรต่ำ" แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีภูเขาและป่าทึบเป็นแนวกันพรมแดนก็ตาม ก็ยังมีช่องเขา
ขึ้นลงที่สามารถไปมาหาสู่กันระหว่างไทยกับกัมพูชาถึง 35 ช่อง และช่องเหล่านี้เองที่ใช้เป็น
เส้นทางติดต่อไปมาระหว่างกันในสมัยโบราณ และใช้เป็นเส้นทางอพยพหนีภัยของชาวเขมร
เข้ามาในประเทศไทย

จังหวัดสุรินทร์มีลำนํ้าธรรมชาติที่สำคัญหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจาก
ภูเขาตมพญาเย็นในท้องที่อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมาไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ที่อำเภอ
ชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอรัตนบุรีมีน้ำตลอดทั้งปี ลำน้ำชี เป็นลำน้ำแบ่งเขตจังหวัด
สุรินทร์กับจังหวัดบุรีรัมย์ ไหลผ่านพื้นที่อำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ
ไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังมี
ลำห้วยที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยพลับพลา เป็นลำห้วยแบ่งเขตจังหวัดสุรินทร์กับจังหวัดมหาสารคาม
และจังหวัดร้อยเอ็ด ลำห้วยระวี ไหลผ่านอำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ และอำเภอท่าตูม

ลำห้วยทับทัน ไหลผ่านอำเภอสังขะ และอำเภอสำโรงทาบ ลำห้วยระหาร ไหลผ่านอำเภอเมืองสุรินทร์ ลำห้วยแก้ว อยู่ในท้องที่อำเภอรัตนบุรี แยกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำอำปิล และอ่างน้ำห้วยเสนง โดยเฉพาะอ่างน้ำห้วยเสนงเป็นโครงการชลประทานหลวง อยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ สามารถส่งน้ำ และทดน้ำให้เป็นประโยชน์ต่อการเกษตรในเนื้อที่ประมาณ 46,180 ไร่

การคมนาคม

ปัจจุบันจังหวัดสุรินทร์สามารถติดต่อไปมากับจังหวัดใกล้เคียงได้โดยสะดวกทั้งทางรถไฟและรถยนต์ ระยะทางจากสุรินทร์ถึงกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟประมาณ 420 กิโลเมตร ส่วนทางรถยนต์จากจังหวัดไปยังจังหวัดต่าง ๆ มีระยะทางดังนี้

- สุรินทร์-กรุงเทพฯ ระยะทาง 450 กิโลเมตร
- สุรินทร์-นครราชสีมา ระยะทาง 198 กิโลเมตร
- สุรินทร์-ขอนแก่น ระยะทาง 276 กิโลเมตร
- สุรินทร์-อุบลราชธานี ระยะทาง 161 กิโลเมตร
- สุรินทร์-ศรีสะเกษ ระยะทาง 101 กิโลเมตร
- สุรินทร์-ร้อยเอ็ด ระยะทาง 148 กิโลเมตร
- สุรินทร์-บุรีรัมย์ (เส้นทางเก่า) ระยะทาง 110 กิโลเมตร
- สุรินทร์-บุรีรัมย์ (เส้นทางใหม่) ระยะทาง 53 กิโลเมตร

สำหรับการคมนาคมภายในจังหวัดไปสู่อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ นั้น มีทางหลวงแผ่นดินเข้าถึงอำเภอทุกอำเภอ การติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่างตำบลหมู่บ้าน มีถนนมาตรฐาน รพช. และถนนที่สร้างโดยหน่วยงานต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไป สรุปแล้ว ถนนในจังหวัดสุรินทร์แยกได้ดังนี้ คือ ถนนราดยาง 791,939 กิโลเมตร ถนนคอนกรีต 115,313 กิโลเมตร ถนนลูกรัง 1,400,405 กิโลเมตร ถนนดินบดอัด 454,645 กิโลเมตร (จังหวัดสุรินทร์. 2539 : 40)

การปกครอง

จังหวัดสุรินทร์ แบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ กับ 3 กิ่งอำเภอ 158 ตำบล 1,936 หมู่บ้าน โดยสรุปได้ดังนี้

1. อำเภอเมือง	มี 20	ตำบล 256	หมู่บ้าน
2. อำเภอกีษรภูมิ	มี 15	ตำบล 213	หมู่บ้าน
3. อำเภอปราสาท	มี 18	ตำบล 227	หมู่บ้าน
4. อำเภอลำทะเมนชัย	มี 12	ตำบล 153	หมู่บ้าน
5. อำเภอรัตนบุรี	มี 17	ตำบล 208	หมู่บ้าน
6. อำเภอท่าตูม	มี 10	ตำบล 159	หมู่บ้าน
7. อำเภอกาบเชิง	มี 6	ตำบล 70	หมู่บ้าน
8. อำเภอชุมพลบุรี	มี 9	ตำบล 112	หมู่บ้าน
9. อำเภอสนม	มี 7	ตำบล 71	หมู่บ้าน
10. อำเภอสำโรงทาบ	มี 10	ตำบล 100	หมู่บ้าน
11. อำเภอบัวเชด	มี 6	ตำบล 62	หมู่บ้าน
12. อำเภอจอมพระ	มี 9	ตำบล 101	หมู่บ้าน
13. อำเภอลำดวน	มี 5	ตำบล 51	หมู่บ้าน
14. กิ่งอำเภอนวมตงรัก	มี 4	ตำบล 43	หมู่บ้าน
15. กิ่งอำเภอสรีณรงค์	มี 5	ตำบล 58	หมู่บ้าน
16. กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์	มี 5	ตำบล 52	หมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีการปกครองท้องถิ่นในระดับเทศบาล 1 แห่ง สุขาภิบาล 13 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 49 แห่ง และสภาตำบล 109 แห่ง

การเมืองการปกครอง ภายหลังจากคณะราษฎรได้ก่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และจัดให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. ตั้งแต่ปีนั้นเป็นต้นมา จังหวัดสุรินทร์มี ส.ส. ได้จำนวน 9 คน แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1 มี ส.ส. 3 คน ประกอบด้วยอำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอกีษรภูมิ อำเภอลำดวน และกิ่งอำเภอ

เขวาสินรินทร์ เขตเลือกตั้งที่ 2 มี ส.ส. 3 คน ประกอบด้วย อำเภอจอมพระ อำเภอ
สำโรงทาบ อำเภอสนม อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอชุมพลบุรี เขตเลือกตั้ง
ที่ 3 มี ส.ส. 3 คน ประกอบด้วยอำเภอปราสาท อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต อำเภอ
กาบเชิง กิ่งอำเภอศรีณรงค์ และกิ่งอำเภอพนมดงรัก

ด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้น โดยที่จังหวัดสุรินทร์ มีอาณาเขตติดต่อกับ
ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยเฉพาะทางชายแดนด้านอำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ
อำเภอบัวเขต กิ่งอำเภอพนมดงรัก มีช่องทางขึ้นลงระหว่างไทยกับกัมพูชา ถึง 35 ช่องทาง
และความยาวตลอดแนวชายแดนถึง 90 กิโลเมตร มีปัญหาความสลับซับซ้อนมาตั้งแต่สมัย
โบราณจนถึงปัจจุบัน จึงมีผลกระทบต่อความมั่นคงของจังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างมาก อันเนื่อง
มาจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการลักลอบค้าชายแดน การสู้รบภายในของกัมพูชา ซึ่งก่อให้เกิด
เกิดความยากลำบากเกิดการขาดแคลนอาหาร ตลอดจนความบีบคั้นทางด้านการเมือง
การปกครองทำให้ชาวกัมพูชาบางส่วนพากันอพยพหนีเข้ามายังประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย
ทางด้านอำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต กิ่งอำเภอพนมดงรัก นับตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา

ประชากร

จังหวัดสุรินทร์ มีประชากรทั้งสิ้น 1,345,220 คน แยกเป็นชาย 672,348 คน
หญิง 672,872 คน มีจำนวนครัวเรือน 260,331 ครัวเรือน (สถิติเมื่อวันที่ 31 เดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2539)

ประชากรในจังหวัดสุรินทร์ มีคนท้องถิ่นพูดภาษาเขมรเป็นจำนวนมาก คิดเป็น
ร้อยละ 90 พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาแม่ (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 13)
ในเรื่องดังกล่าวนี้ สุวคนธ์ ชัยถาวร ได้ศึกษาโลกทัศน์ของชาวสุรินทร์จากบทเพลงเบเรญ
สรุปข้อมูลประชากรของจังหวัดสุรินทร์ว่ามีภาษาพื้นเมือง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่พูดภาษาเขมรเป็นภาษาพื้นเมือง เป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดใน
กลุ่มนี้มีมากในเขตท้องที่อำเภอเมือง อำเภอปราสาท อำเภอสังขะ อำเภอกาบเชิง
อำเภอท่าตูม อำเภอลำดวน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่พูดภาษาลาวเป็นภาษาพื้นเมือง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่
อำเภอรัตนบุรี อำเภอสนม กลุ่มนี้มีมากเป็นอันดับสอง

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่พูดภาษาส่วย เป็นภาษาพื้นเมือง มีจำนวนน้อยกว่าสอง
กลุ่มที่กล่าวมา ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอจอมพระ อำเภอศรีขรภูมิ และอำเภอสำโรงทาบ

เนื่องจากประชาชนจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่พูดภาษาเขมรเป็นภาษาแม่ ดังนั้น
ประเพณีและวัฒนธรรมทั้งหลาย จึงเป็นของกลุ่มที่พูดภาษาเขมรมากที่สุด จนกลายเป็นเอกลักษณ์
ของจังหวัดสุรินทร์ (สุคนธ์ ชัยถาวร. 2536 : 43-44)

การเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม
เป็นหลักร้อยละ 80 ของรายได้จังหวัด ส่วนที่เหลือได้จากผลผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้าขาย
และอื่น ๆ สินค้าที่ทำรายได้หลักให้แก่จังหวัด ได้แก่ ข้าว ปอแก้ว และมันสำปะหลัง ส่งผล
ให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมทางเกษตร คือ โรงสีข้าว โรงอัดปอ โรงงานทำมันเส้นและมันเม็ด
นอกจากนี้ทางจังหวัดสุรินทร์ยังมีสินค้าพื้นเมือง ที่ทำชื่อเสียงให้แก่จังหวัด ได้แก่ ผ้าไหม
ประเก้อม หัวผักกาดเค็ม และเครื่องจักสานประเภทหวาย เป็นต้น

รายได้ของประชาชนในจังหวัด ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องมาจากระบบ
เศรษฐกิจหลักและการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ยังอาศัยเพียงพืชบางชนิดเท่านั้น
การเพาะปลูกยังต้องอาศัยธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากระบบชลประทานยังครอบคลุม
ไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ที่ประกอบกับการเกิดภาวะแห้งแล้งอยู่เสมอ

การสาธารณสุข

จังหวัดสุรินทร์ มีสถานบริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนได้ทั่วถึง โดยมีโรงพยาบาล
ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วย

1. โรงพยาบาลขนาดใหญ่ ขนาด 652 เตียง จำนวน 1 แห่ง
2. โรงพยาบาลขนาด 30 เตียง จำนวน 3 แห่ง

3. โรงพยาบาลขนาด 60 เตียง จำนวน 4 แห่ง
4. โรงพยาบาลเอกชน ขนาด 50 เตียง จำนวน 3 แห่ง
5. โรงพยาบาลทหาร ขนาด 30 เตียง จำนวน 1 แห่ง
6. สถานีอนามัย จำนวน 186 แห่ง
7. คลินิกแพทย์ จำนวน 34 แห่ง
8. คลินิกทันตกรรม จำนวน 7 แห่ง
9. สถานแสดงพันธุ์ จำนวน 22 แห่ง
10. สถานบริการสาธารณสุขชุมชน จำนวน 5 แห่ง
11. ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 17 แห่ง
12. ร้านขายยาแผนโบราณ จำนวน 6 แห่ง
13. สถานพยาบาลแผนโบราณ จำนวน 2 แห่ง

จากข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่าทางราชการได้จัดสถานบริการทางด้านสาธารณสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงทุกตำบล นอกจากการรักษาแบบแผนปัจจุบันแล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อในเรื่องของการรักษาแผนโบราณ หรือแบบหมอพื้นบ้าน ที่ชาวบ้านถือปฏิบัติสืบต่อกันมา จะเห็นได้จากจำนวนร้านขายยาแผนโบราณที่มีมากถึง 6 ร้าน ที่ยังให้บริการยาสมุนไพร

การสาธารณสุขภาค

จังหวัดสุรินทร์ได้จัดสาธารณสุขภาคในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนให้ได้รับความสะดวกสบายหลายด้าน ได้แก่

1. ด้านการไฟฟ้า จ่ายกระแสไฟฟ้าให้หมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งจังหวัดครบทุกหมู่บ้านแล้ว จำนวน 1,936 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านที่มีอยู่ทั้งจังหวัด 1,936 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 100
2. ด้านการประปา จังหวัดสุรินทร์มีการประปาส้วมภิบาลรวม 7 แห่ง คือ การประปาสุรินทร์ การประปาสำโรงทาบ และการประปาบัวเชด นอกจากนี้มีการประปาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสุขาภิบาลอีก 4 แห่ง คือ การประปาสุขาภิบาลจอมพระ การประปาสุขาภิบาลก้งแอน การประปาสุขาภิบาลชุมพลบุรี และการประปาสุขาภิบาลสังขะ

3. ด้านโทรศัพท์ บริการโทรศัพท์ จังหวัดสุรินทร์เปิดให้บริการตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ในปัจจุบันนอกจากให้บริการในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์แล้วยังขยายบริการไปยังอำเภอต่าง ๆ ทุกอำเภอ และตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ ทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก
4. ด้านไปรษณีย์โทรเลข จังหวัดสุรินทร์มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขครบทุกอำเภอ นอกจากนี้ยังมีไปรษณีย์เอกชนดำเนินการตามตำบลต่าง ๆ อีกด้วย
5. ด้านวิทยุและโทรทัศน์ จังหวัดสุรินทร์มีสถานีวิทยุ จำนวน 7 สถานี และมีสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น 1 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 11 นอกจากนั้นยังมีสถานีโทรทัศน์ย่อยของช่อง 3 และช่อง 9 อีก 1 สถานี ทำให้ประชาชนสามารถรับชมและรับฟังข่าวสาร จากสถานีวิทยุและโทรทัศน์ได้อย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (สำนักงานจังหวัดสุรินทร์. 2539 : 39)

การศึกษา

จังหวัดสุรินทร์มีสถานศึกษาทั้งหมด จำนวน 846 แห่ง จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา โดยแยกเป็นโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 838 โรง คิดเป็นร้อยละ 99.05 โรงเรียนนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 มีครู อาจารย์ จำนวน 12,463 คน และมีนักเรียน นักศึกษา จำนวน 337,306 คน จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ทั้งระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ในเขตอีสานใต้

ศาสนา

การนับถือศาสนาของประชาชนชาวจังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97 อีกร้อยละ 3 นับถือศาสนาอื่น ๆ ข้อมูลด้านศาสนามีดังนี้ คือ

1. วัด จำนวน 649 แห่ง
2. สำนักสงฆ์ จำนวน 324 แห่ง

3. มัสยิด จำนวน 1 แห่ง
4. โบสถ์คาทอลิก จำนวน 3 แห่ง
5. วิทยุ จำนวน 9,081 ชุด
6. สามเณร จำนวน 2,231 รูป
7. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี จำนวน 24 แห่ง
8. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จำนวน 10 แห่ง
9. ศูนย์พุทธศาสนานันทวิทยา จำนวน 16 แห่ง

นอกจากการนับถือศาสนาแล้ว ประชาชนยังมีความเชื่อดั้งเดิมในรูปของไสยศาสตร์ ก็ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมาก เช่น ความเชื่อในเรื่องผีสิง เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์. 2540 : 25)

ประเพณีและวัฒนธรรม

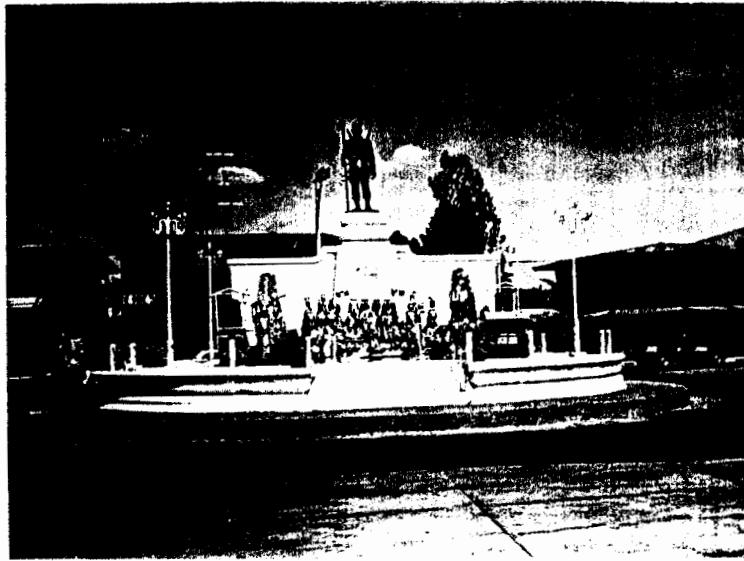
ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยเขมรสุรินทร์ จะมีองค์ประกอบและขั้นตอนการปฏิบัติที่มีแบบแผนตายตัวเกือบทุก ๆ ด้าน เช่น ตัวบุคคลที่เป็นผู้เฝ้าในการประกอบพิธีกรรม วัสดุอุปกรณ์ เวลา และสถานที่ ทั้งนี้ การประกอบพิธีกรรมในสังคมชาวไทยเขมรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อความมั่นคงทางจิตใจเป็นหลักสำคัญ นอกจากนี้พิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต เช่น การเกิด การโกนจุก การบวช การแต่งงาน การตาย นอกจากนี้ยังมีประเพณีพิธีกรรมตามปฎิทินทั้งสิบสองเดือน ที่สอดคล้องกับยี่สิบสอง ของกลุ่มชาวไทยลาว ทั้งนี้ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต และประเพณีพิธีกรรมตามปฎิทิน มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนของการเล่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ชาวสุรินทร์มีการเล่น ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองต่างหากแตกต่างไปจากส่วนอื่น ๆ ของอีสาน ที่สำคัญได้แก่ กันตรึม เรือมอันเร เรือมอายัย เรือมตรด เรือมมมวด เรือมกะโนปดิงดอง เจริญ เป็นต้น การเล่นเหล่านี้ยังคงมีเหลืออยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจังหวัดสุรินทร์จะมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นของตัวเองก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงวัฒนธรรมย่อยเท่านั้น ส่วนที่เป็นวัฒนธรรมรวมหรือ วัฒนธรรมชาติ เช่น การทักทายปราศรัย การนับถือผู้ใหญ่ การกราบไหว้ การยอมรับ และ

การยกย่องผู้มีอำนาจและประเพณีอื่น ๆ เช่น การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำบุญ
เข้าพรรษา ออกพรรษา จะคล้ายกับจังหวัดอื่น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าจังหวัดสุรินทร์มีสภาพทาง
วัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมย่อย และวัฒนธรรมรวม

ภาพประกอบ 1 "เรียมอันเร" การละเล่นของชาวไทยเขมรสุรินทร์

ภาพประกอบ 2 อนุสาวรีย์พระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม)

ภาพประกอบ 3 การแสดงช้างงานประจำปีของจังหวัดสุรินทร์

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเมืองสุรินทร์

อำเภอเมืองสุรินทร์นับได้ว่าเป็นอำเภอเก่าแก่อำเภอหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ ในรูปแบบการบริการราชการแผ่นดิน อำเภอเมืองสุรินทร์ ตั้งเมื่อ ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) โดยมี ม.จ. นิสากร ดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองสุรินทร์คนแรก อำเภอเมืองสุรินทร์ ตั้งอยู่ที่ถนนกรุงศรีนอก ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ใกล้กับศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงจากด้านใต้ลาดต่ำ ไปทางทิศเหนือ พื้นที่โดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายบางแห่งเป็นดินเหนียวปนทราย มีลำห้วยแสนไหลผ่านจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ และมีลำน้ำชีเป็นลำน้ำกั้นระหว่างอำเภอเมืองสุรินทร์กับอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งอำเภอมีพื้นที่ประมาณ 903.84 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอจอมพระ และกิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

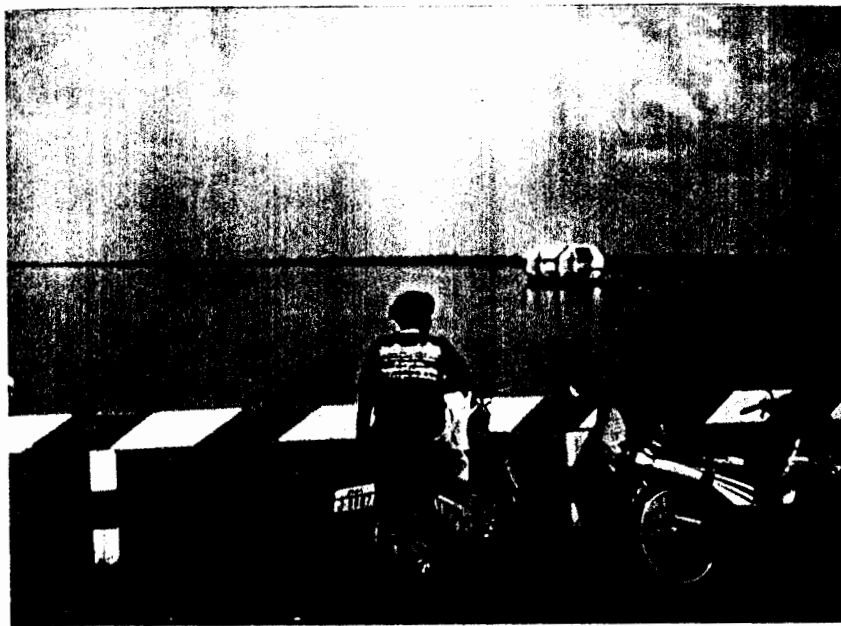
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

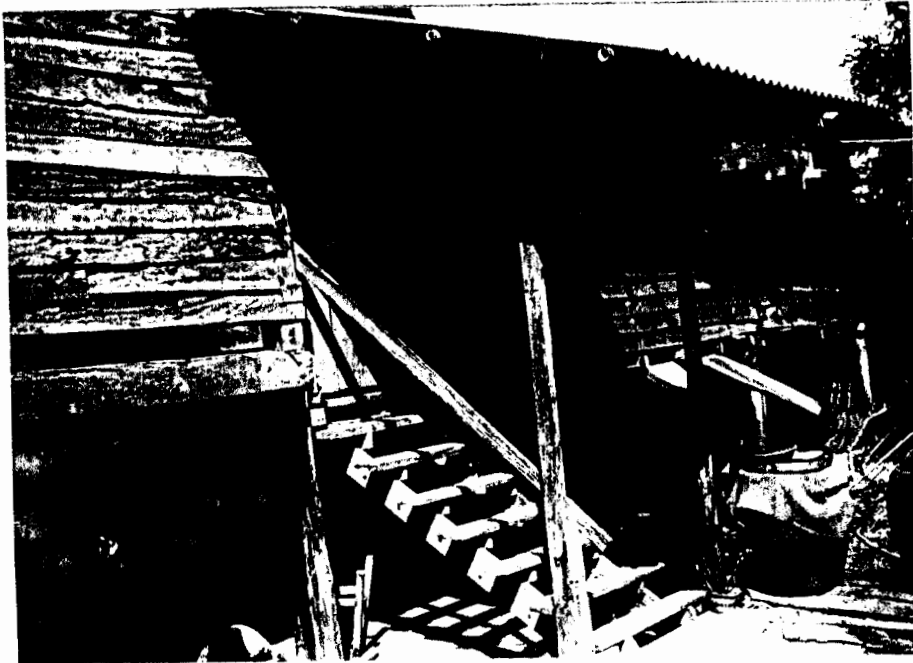
จำนวนประชากรมีจำนวนทั้งสิ้นรวมกับเขตเทศบาลด้วย จำนวน 264,067 คน แยกเป็น ชาย 133,015 คน หญิง 131,052 คน มีจำนวนบ้านรวม 51,578 หลังคาเรือน (สถิติเมื่อ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2539) สำหรับการปกครองแบ่งออกเป็น สภาตำบล 5 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 15 แห่ง สุขาภิบาล 1 แห่ง เทศบาล 1 แห่ง หมู่บ้าน 256 หมู่บ้าน จากตำบลต่าง ๆ 20 ตำบล ได้แก่ ตำบลนอกเมือง ตำบลสำโรง ตำบลแกใหญ่ ตำบลนาดี ตำบลเพนียด ตำบลสลักได ตำบลบุญยาศ ตำบลราม ตำบลท่าสว่าง ตำบลตั้งใจ ตำบลเมืองที่ ตำบลเจียง ตำบลตาอ้อ ตำบลนาบัว ตำบลคอโค ตำบลแสงฟ้าห่อ ตำบลตระแสง ตำบลเพี้ยราม ตำบลกาเกาะ และตำบลสวาย ประชากรอำเภอเมืองสุรินทร์ประกอบด้วยกลุ่มชน 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กลุ่มไทยเขมร (90 %) กลุ่มไทยขาว (8 %) และกลุ่มไทยกูย (2 %) ประชากรเหล่านี้มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก คิดเป็น 90 % ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 6 อาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 3 และ อาชีพรับราชการคิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ เมื่อมองภาพรวมแล้วประชากรอยู่ในสภาพที่ยังยากจน โดยเฉพาะประชาชน

ที่อยู่ตามหมู่บ้านในเขตพื้นที่ชนบท (สำนักงานอำเภอเมืองสุรินทร์. 2539 : 1-3)

สรุปได้ว่าอำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีผู้คนตั้งหลักแหล่งอยู่ก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในเวลาประมาณ 2,000 ปี ล่วงมาแล้ว ดังนั้นวิถีชีวิตของประชากรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการปรับเปลี่ยนตามสภาพของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ภาพประกอบ 4 อ่างเก็บน้ำห้วยแสง อำเภอเมืองสุรินทร์

ภาพประกอบ 5 สภาพบ้านเรือนโดยทั่วไปของชุมชนชาวไทยเขมร

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับตำบลเมืองที่

ตำบลเมืองที่ เป็นตำบลเก่าแก่ของอำเภอเมืองสุรินทร์ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บ้านเมืองที่ เป็นหมู่บ้านที่ "เซียงปุม" ซึ่งเรียกตนเองว่าส่วย หรือกวยเง้ เมื่ออพยพข้าม แม่น้ำโขงมาสู่ฝั่งไทย ใน พ.ศ. 2260 กลุ่มของ "เซียงปุม" ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองที่ (บ้านเมืองที่ ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน) ต่อมาหัวหน้าหมู่บ้าน เมืองที่ "เซียงปุม" ได้เลือกฐานันดรศักดิ์เป็นหลวงสุรินทร์ภักดี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2306 หลวงสุรินทร์ภักดี ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมายกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตย้ายจากหมู่บ้าน เมืองที่ ไปตั้งอยู่ที่บ้านคูปะทาย หรือบ้านปะทายสมันต์ เพราะบ้านเมืองที่ เป็นหมู่บ้านเล็ก ไม่เหมาะสม ส่วนบ้าน คูปะทายหรือปะทายสมันต์ (เมืองสุรินทร์ในปัจจุบัน) เป็นหมู่บ้านที่ กว้างขวาง มีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ 2 ชั้น ประกอบกับเป็นแหล่งที่มีน้ำทำอุตสาหกรรมเหมาะสม ในการอยู่อาศัย เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ได้ทรงอนุญาตให้ย้ายได้ หลวงสุรินทร์ภักดี จึงได้อพยพราษฎรบางส่วนไปอยู่ที่บ้านคูปะทาย ส่วนญาติพี่น้องชื่อ เซียงปิด

เชียงเกตุ เชียงพัน นางสะตา นางแล และราษฎรส่วนหนึ่งยังคงอยู่ ณ หมู่บ้านเมืองที่ตามเดิม และสืบทอดเรื่อยมาถึงปัจจุบัน

ที่ตั้งของตำบลเมืองที่ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของอำเภอเมืองสุรินทร์ ห่างจากตัวอำเภอเมืองสุรินทร์ไปตามถนนทางหลวงสายสุรินทร์-ศรีณรงค์ ประมาณ 16 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลปราสาททอง กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลลวาม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลจารพัด อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนฤาษี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ด้านปกครองครอง ตำบลเมืองที่มีสภาพเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเขต การปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเมืองที่ บ้านดาเป่า บ้านลำโรง บ้านหนองรัตน บ้านทะนงชัย บ้านประปัด บ้านกันจาน บ้านเข้มน บ้านนุทม บ้านเล้งแก บ้านกาเกาะ บ้านโคกลำดวน และบ้านหนองแก้ว นอกจากนี้ตำบลเมืองที่ ยังเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลเมืองที่อีกด้วย สำหรับประชากรของตำบลเมืองที่มีจำนวน 10,389 คน แยกเป็นชาย 5,107 คน หญิง 5,282 คน มีบ้านจำนวน 1,845 ครัวเรือน ในด้านการคมนาคม ประชาชนสามารถติดต่อกัน โดยใช้เส้นทางรถยนต์และเส้นทางรถไฟ โดยสถานีรถไฟตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลเมืองที่

ในด้านโบราณสถาน ตำบลเมืองที่ ยังเป็นที่ตั้งของปราสาทเมืองที่ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างตั้งแต่สมัยทวารวดี ปราสาทเมืองที่ ตั้งอยู่ที่บ้านเมืองที่ ตำบลเมืองที่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะการก่อสร้างทำเป็นปรางค์รูปสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐโบกปูน 5 องค์ อยู่บนพื้นฐานเดียวกัน องค์ประธานขนาดใหญ่ทรงสอบเป็น 3 ชั้น คล้ายหม้อข้าวหม้อแกง ขนาด กว้าง 2.70 เมตร ยาว 2.70 เมตร สูง 9.30 เมตร มีฐานทักษิณสูง 0.70 เมตร กว้าง 9.00 เมตร ยาว 9.00 เมตร มีบันไดทั้ง 4 ด้าน อีก 4 องค์เป็นปรางค์บริวารขนาดย่อมอยู่ประจำ 4 มุม เวลานี้เหลืออยู่เพียง 2 องค์ ที่มุมตะวันตกเฉียงเหนือ และเฉียงใต้ ทรงสอบเป็น 3 ชั้น นอกนั้นพังทลายสูญไปหมดแล้ว ห่างบริเวณปรางค์มาทางมุมทิศใต้ มีอุโบสถตั้งอยู่สถานที่บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของวัดบ้านเมืองที่มีพระสงฆ์อยู่ประจำ (บรรยายสรุปตำบลเมืองที่. 2540)

ภาพประกอบ 6 เด็กผมจุกที่พบมากในชุมชนชาวไทยเขมร

ภาพประกอบ 7 ปราสาทเมืองที

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านหนองก้ว

การศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านหนองก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลพื้นฐาน โดยแบ่งหัวข้อประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ลักษณะภูมิศาสตร์ การคมนาคม การปกครอง ประชากร ระบบครอบครัวและเครือญาติ การสาธารณสุข การสาธารณูปโภค การเศรษฐกิจ การศึกษา การศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประวัติหมู่บ้าน

บ้านหนองก้ว หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2445 พื้นที่แห่งนี้เดิมที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวขอมโบราณ มีการขุดพบตะกั่วเป็นจำนวนมาก ใบเบรีเขหนองน้ำ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่าหมู่บ้านหนองตะกั่ว และเมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงปล่อยให้เป็นที่รกร้างเป็นเวลานาน จนกระทั่งมีชาวไทยเขมรอพยพมาอยู่แทนที่ ชื่อที่เคยเรียกว่าหนองตะกั่ว ก็แผลงมาเป็นหนองก้ว จนถึงปัจจุบันนี้ เดิมหมู่บ้านหนองก้วเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ต่อมาได้มีการแยกครอบครัวไปตั้งเป็นชุมชนย่อย และในเวลาต่อมาก็ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเอกเทศ ได้แก่ หมู่บ้านแทงรัตน หมู่บ้านกาเกาะ ขึ้นต่อการปกครองของตำบลเมืองที่ และหมู่บ้านหนองเยีย ตำบลบุฤาษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 8 ท้องน้ำ "หนองแก้ว" ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน

กลุ่มชาวไทยเขมรที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้ครั้งแรก คือ นายกริต เจียบแหลม เป็นชาวบ้านเมืองที่ ซึ่งได้แต่งงานกับนางกาญจน์ มุลศาสตร์ ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านแสรวอ หลังจากแต่งงานกันแล้ว มีที่ทำกินไม่เพียงพอ จึงพาครอบครัวอพยพมาอยู่ทางทิศเหนือของหนองน้ำหนองแก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2445 ต่อ ๆ มาได้มีชาวบ้านจากบ้านแสรวอ และหมู่บ้านอื่น ๆ อพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ครอบครัวของนายกริต-นางกาญจน์ มีบุตร 5 คน คือ นางเคลิ้ม นายदान นางคลิบ นางคลิง และนางแดง บุคคลดังกล่าวได้ถึงแก่กรรมไปหมดแล้ว ตามประวัติของหมู่บ้าน มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหนองแก้ว ตามลำดับดังนี้คือ (อุดม ผิวงาม). 2540 : สัมภาษณ์)

1. นายกริต เจียบแหลม
2. นายโมล ภาสภานนท์
3. นายพน ผิวงาม
4. นายกอบสิน พ่อคำ (ปัจจุบัน)

ลักษณะภูมิศาสตร์

บ้านหนองก้ว หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ทางทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือของตัวอำเภอเมืองและจังหวัด ห่างจากตัวอำเภอเมือง ตามเส้นทาง สายสุรินทร์-ศรีนครินทร์ 11 กิโลเมตร และเลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางถนนลูกรัง อีก 6 กิโลเมตร รวมแล้ว 17 กิโลเมตรและอีกเส้นทางหนึ่งจากตัวเมืองถึงตัวตำบลเมืองที่ 16 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายข้ามทางรถไฟไปถึงบ้านหนองก้ว อีก 6 กิโลเมตร รวมระยะทาง 22 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่บ้านเกาะเกาะ ตำบลเมืองที่

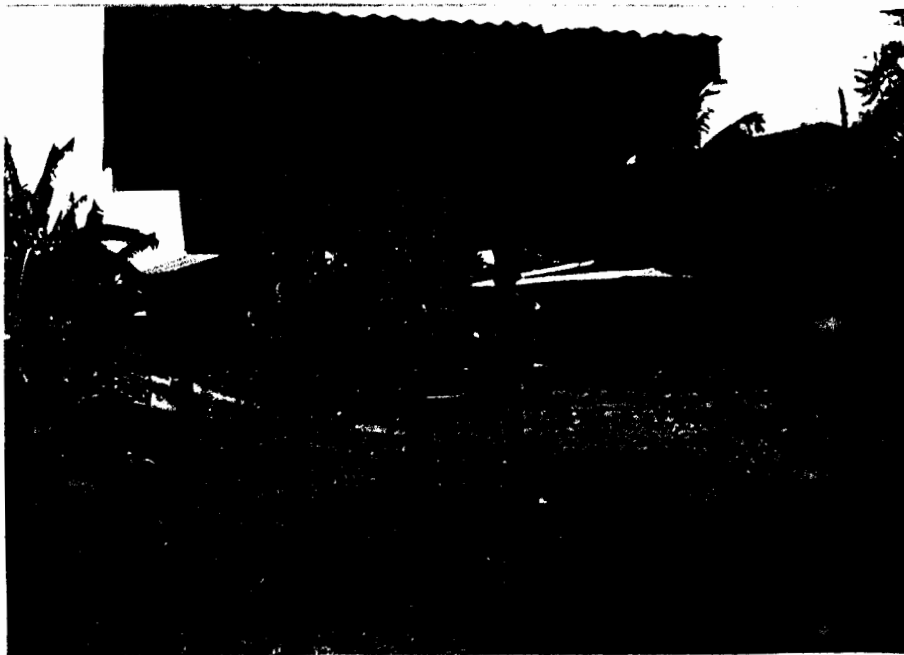
ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่บ้านคลอง ตำบลบุญธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่บ้านสำโรง ตำบลเมืองที่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่บ้านหนองเยี่ย ตำบลบุญธานี

ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านหนองก้ว ตั้งอยู่บนที่เนินสูงล้อมรอบด้วยทุ่งนา สภาพพื้นที่เป็นดิน ร่วนใช้ทำการเพาะปลูกได้ดี ส่วนการตั้งบ้านเรือน เป็นแบบกลุ่มหรือกระจุกอยู่ไม่เป็นระเบียบ มีถนนลูกรังสายเมืองที่-เกาะเกาะ ถนนลูกรังสายบ้านคลอง-เกาะเกาะ ผ่านใจกลางหมู่บ้าน และมี ถนนภายในหมู่บ้านอยู่หลายสาย แต่ถนนเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นถนนดินธรรมดา ยังไม่มีการลง ลูกรังแต่อย่างใด ลักษณะของบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านชั้นเดียวได้ทุนสูง รูปทรงของบ้านมีทั้งแบบ สมัยเก่าคิดเป็นร้อยละสิบ และบ้านทรงสมัยใหม่คิดเป็นร้อยละแปดสิบ

ในอดีตเมื่อ 65 ปี ล่วงมาแล้วประมาณปี พ.ศ. 2475 สภาพของหมู่บ้านหนองก้ว จะมีสภาพเป็นป่าติดกับเขตป่าสงวนแห่งชาติ แต่เมื่อประชากรมีจำนวนมากขึ้น ได้ถางป่าขยาย ที่ทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ทำนา ดังนั้นในปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่จึงโล่งเตียน พื้นที่ที่เป็นป่าจึง เหลือน้อยมาก

ภาพประกอบ 9 ทางเข้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหนองกัว

การคมนาคม

การคมนาคมของชาวบ้านหนองกัว ในช่วงการตั้งหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475 การเดินทางติดต่อหมู่บ้านอื่น หรือการเดินทางเข้าตำบล อำเภอ และตัวจังหวัดจะลำบากมาก ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อ 65 ปี ล่วงมาแล้ว สภาพพื้นที่โดยทั่วไปจะเป็นป่า การสัญจรไปมาจะเป็นทางเท้า ทางเกวียน เส้นทางที่ใช้เป็นหลักมี 2 เส้นทางที่สำคัญ คือเส้นทางทิศตะวันออก ของหมู่บ้านเป็นทางเกวียน สามารถเดินทางเข้าไปยังตัวตำบลเมืองที่ แล้วเดินทางต่อไปยังตัวเมือง ตัวจังหวัดได้ อีกเส้นทางหนึ่งทางทิศใต้ของหมู่บ้านสามารถเดินทางเท้า และเกวียนไปทางบ้านหนองเยี้ย ไปยังตัวตำบลภูพานแล้วทะลุทางต่อไปยังตัวอำเภอและตัวจังหวัดได้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา เส้นทางทั้งสองสายได้รับการพัฒนาเป็นถนนดิน และดินลูกรังตามลำดับ ในปัจจุบันการคมนาคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ชาวบ้านหนองกัวสามารถติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย เพราะมีถนนลูกรังผ่านหมู่บ้านและติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ส่วนการติดต่อกับตำบล อำเภอ และจังหวัด ก็มีความสะดวกขึ้นมากเช่นกัน

แต่ในฤดูฝน ถนนที่จะเข้าตัวตำบล หรือเข้าสู่ถนนหลวงราดยางเพื่อเข้าอำเภอและจังหวัด
จะเป็นโคลนตม เปื้อนเลน เป็นบ่อหลายช่วงต่อของถนน ซึ่งทำให้การเดินทางลำบากใน
หน้าฝน สำหรับรถโดยสารของหมู่บ้านจะมีจำนวน 2 คัน แต่ละคันจะวิ่งวันละ 1 เที่ยว
โดยวิ่งในเส้นทาง 2 สาย ๆ ละ 1 คัน ได้แก่ถนนลูกรังจากหมู่บ้านผ่านบ้านสวาย บ้านทะนงชัย
เข้าไปยังตัวตำบลเมืองที่ แล้วต่อด้วยถนนราดยางไปยังตัวอำเภอและจังหวัด อีกเส้นทางหนึ่ง
เป็นถนนลูกรังจากหมู่บ้านผ่านบ้านคลอง บ้านรัตนบุรี ไปบรรจบถนนราดยางกิโลเมตร ที่ 11
เลี้ยวขวาเพื่อมุ่งไปยังตัวอำเภอ และจังหวัดต่อไป

ภาพประกอบ 10 ถนนเข้าหมู่บ้านหนองบัว

ภาพประกอบ 11 ถนนกลางหมู่บ้านหนองแก้ว

การปกครอง

หมู่บ้านหนองแก้ว มีองค์การปกครองระดับหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ประกอบด้วย นายกอบสิน พ่อคำ เป็นผู้ใหญ่บ้าน นายเตียง นพเก้า และนายประทด โพธิ์แก้ว เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้แบ่งการบริหารงานเป็นกรรมการกลางหมู่บ้าน และกรรมการฝ่ายจำนวน 8 ฝ่าย ดังรายละเอียดตามตารางแสดงการแบ่งฝ่ายการบริหารหมู่บ้านหนองแก้ว (บรรยายสรุปหมู่บ้านหนองแก้ว. 2540)

ตาราง 1 แสดงการแบ่งฝ่ายการบริหาร หมู่บ้านหนองแก้ว

ที่	ชื่อฝ่าย	ชื่อประธานฝ่าย	ชื่อกรรมการกลางหมู่บ้าน
1	การปกครอง	นายบุญมี ยี่เยาว	นายกอบสีห์ พ่อคำ ประธาน
2	การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	นายสามารถ เหมือนเก็ก	นายเตียง เพ่แก้ว รองประธาน
3	การป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย	นายประเทต โพธิ์แก้ว	นายประเทต โพธิ์แก้ว รองประธาน
4	การคลัง	นายอุดม พอกกล้า	นายเจื้อย สัมครสมาน กรรมการ
5	การสาธารณสุข	นางสาวจรัส เจาะใจดี	นายยงยุทธ เจาะใจดี กรรมการ
6	การศึกษา และวัฒนธรรม	นายเอื้อน สัมครสมาน	นายเชียว อินทร์สุข กรรมการ
7	การสวัสดิการและสังคม	นายอดิศักดิ์ พันธุ์ศรี	นายอดิศักดิ์ พันธุ์ศรี กรรมการ
8	กิจการสตรี	นางบุญเกิด ชอบมี	นายสามารถ เหมือนเก็ก กรรมการ นายอุดม ผิงงาม กรรมการ นายอุดม พอกกล้า กรรมการ

ประชากร

ประชากรบ้านหนองแก้ว มีจำนวน 335 คน แยกเป็นชาย 167 คน หญิง 168 คน มีครัวเรือน จำนวน 75 ครัวเรือน ประชาชนทุกครัวเรือนใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาแม่ ในการติดต่อสื่อสารชีวิตประจำวัน แต่กลุ่มคนเหล่านี้สามารถฟัง พูด อ่านเขียน ภาษาไทย กลางได้เป็นอย่างดี รายละเอียดของประชากร สามารถแยกตามอายุได้ ดังนี้
(บรรยายสรุปบ้านหนองแก้ว. 2540)

ตาราง 2 แสดงอายุของประชากรบ้านหนองแก้ว

อายุ/ปี	จำนวนประชากร			
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
แรกเกิด-4	12	16	28	8.36
5-9	9	11	20	5.97
10-14	17	20	37	11.04
15-19	18	11	29	8.66
20-24	11	12	23	6.87
25-29	23	24	47	14.03
30-34	19	17	36	10.75
35-39	13	14	27	8.06
40-44	13	12	25	7.46
45-49	11	9	20	5.97
50-54	4	2	6	1.79
55-59	6	7	13	3.88
60 ปีขึ้นไป	11	13	24	7.66
รวม	167	168	335	100

จากตารางจำแนกอายุประชากร ผู้มีอายุตั้งแต่แรกเกิด -14 ปี ซึ่งเป็นวัยเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู เพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 25.37 ของประชากรทั้งหมด แยกเป็นแรกเกิด-4 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.36 อายุ 5-9 ปี ร้อยละ 5.97 อายุ 10-14 ปี ร้อยละ 11.04

ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ระบบครอบครัวและเครือญาติของชาวบ้านหนองบัว มีรายละเอียดดังนี้

1. ระบบครอบครัว

ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อลูกสาวแต่งงานจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ก่อน มีบุตรอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ทำให้กลายเป็นครอบครัวขยาย การแยกครอบครัวจะมีเมื่อลูกสาวอีกคนหนึ่งแต่งงานจึงต้องแยกครอบครัวออกไป ครอบครัวใหม่จะอยู่ในเขตของที่ดินซึ่งพ่อแม่แบ่งให้ ดังนั้นครอบครัวที่แยกมาใหม่ส่วนใหญ่ จะตั้งบ้านเรือนใกล้กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง หรือเป็นบริเวณแลานบ้านเดียวกัน อย่างไรก็ตามหากญาติฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีลูกสาวหรือลูกชายคนเดียวต้องมีภาระเลี้ยงดูฝ่ายพ่อแม่ยามแก่ชรา กรณีดังกล่าวนี้คู่สมรสต้องเลือกไปอาศัยอยู่ตามสถานที่จำเป็นที่สุด

ผลของการสำรวจข้อมูลบ้านหนองบัวพบว่า มีประชากรทั้งสิ้น 335 คน มีจำนวนครัวเรือน 75 ครอบครัว คิดเฉลี่ยครอบครัวหนึ่งมีสมาชิก 4 คน มีครอบครัวเดี่ยว 70 ครอบครัว มีครอบครัวขยาย 5 ครอบครัว ดังรายละเอียดตามตารางแสดง จำนวนสมาชิกในครอบครัว (บรรยายสรุปหมู่บ้านหนองบัว. 2540)

ตาราง 3 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1 คน	1	1.33
2 คน	1	1.33
3 คน	1	1.33
4 คน	1	1.33
5 คน	1	1.33
6 คน	3	4.00
7 คน	2	2.67
8 คน	16	21.34
9 คน	18	24.00
10 คน	10	13.34
11 คน	20	26.67
12 คนขึ้นไป	1	1.33
รวม	75	100

จากตารางแสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวน 11 คนจะมีมากที่สุด ถึง 20 ครอบครัว ส่วนสมาชิก 1 คน 2 คน 3 คน 4 คน 5 คน และ 12 คนขึ้นไป มีน้อยที่สุด เพียงอย่างละ 1 ครอบครัวเท่านั้น

2. ระบบเครือญาติ

ประชาชนบ้านหนองแก้ว มีคำเรียกชื่อเครือญาติทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ที่เกิดจากความสัมพันธ์ในการสืบสายโลหิต และการแต่งงาน ระบบเครือญาติจึงระบุ

ความสัมพันธ์ระหว่างญาติ ซึ่งคำเรียกชื่อเครือญาติทั้งสองฝ่ายมีลักษณะ ดังนี้
(สมคิด หมายณะ. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 4 แสดงคำเรียกชื่อเครือญาติของชาวบ้านหนองบัว

คำเรียกเครือญาติ	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร
โคตร, ตระกูล	โคตรวงศ์	ตระกูล, ปู่
ทวด	ทวด	ตั่ว
ปู่	ปู่	ตา
ย่า	ย่า	ยาย
ตา	พ่อใหญ่	ตา
ยาย	แม่ใหญ่	ยาย
ลุง	ลุง	อุม (อว-ทม)
ป้า	ป้า	อุม (แม่-ทม)
อา	อา	ปู่
น้า	น้า	ป้า
พ่อ	พ่อ	อว
แม่	แม่	แม่
พี่ชาย	อ้าย	บองเป๊าะ
พี่สาว	เอื้อย	บองสะไร
น้องชาย	น้องชาย	ปะโอัน-กันเล้าะ
น้องสาว	น้องสาว	ปะโอัน-กะมม
พี่น้อง (ทั้งชาย-หญิง)	พี่น้อง	บองปะโอัน
ลูก	ลูก	โจน
ลูกชาย	ลูกชาย	โจนเป๊าะ, โจนกันเล้าะ

ตาราง 4 (ต่อ)

คำเรียกเครือญาติ	ภาษาไทยลาว	ภาษาไทยเขมร
ลูกสาว	ลูกสาว	โกนสะไ้ร้ย, โกนกะมม
หลานชาย	หลานชาย	เจาเป้ร๊ะ, เจากันเล้าะ
หลานสาว	หลานสาว	เจาสะไ้ร้ย, เจากะมม
สามี	ผัว	ปะไ้ด้ย
ภรรยา	เมีย	ปะปั่วล
ลูกเขย	ลูกเขย	โกนปะชา
ลูกสะใภ้	ลูกใภ้	โกนปะชา
พี่ชาย	พี่ชาย	บองทะไ้ล้ย
พี่สะใภ้	พี่สะใภ้	บองทะไ้ล้ย
พ่อตา	พ่อตา	ออวกะเม็ก
แม่ยาย	แม่ยาย	แมกะเม็ก
ตัวเอง (ชาย)	ช้อย	ชะม๊าด
ตัวเอง (หญิง)	ช้อย	ชะญม

3. ตระกูลที่สำคัญในหมู่บ้าน

ต้นตระกูลสำคัญที่มีบทบาทในชุมชนบ้านหนองบัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

มีดังต่อไปนี้ (กอบสิน พ่อคำ. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 5 แสดงตระกูลที่สำคัญในชุมชนบ้านหนองแก้ว

ลำดับที่	ชื่อตระกูล	ชื่อผู้เป็นต้นตระกูล	มีจำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1	บุญสุยา	นายम्म + นางเจน	8	10.67
2	สมัครสมาน	นายบ้อร + นางมอญ	6	8.00
3	นพเก้า	นายแป็บ + นางออม	4	5.34
4	วงศ์ศรี	นายจีย + นางเปาะ	4	5.34
5	พัทธ์ศรี	นายบิ๊ป + นางเคล้อย	4	5.34
6	เจาะใจดี	นายวิน + นางตุ่น	3	4.00
7	ยืนยาว	นายโละ + นางเคน	3	4.00
8	สมคิด	นายคง + นางโอก	2	2.67
9	ผิงงาม	นายอุดม + นางไพจิตร	2	2.67
10	พ่อคำ	นายหทัย + นางออม	2	2.67

จากข้อมูลแสดงตระกูลที่สำคัญในชุมชน พบว่าตระกูล บุญสุยา มีมากที่สุด 8 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 10.67 รองลงมา ได้แก่ ตระกูล สมัครสมาน คิดเป็นร้อยละ 8.00

การสาธารณสุข

หมู่บ้านหนองแก้วไม่มีสถานอนามัยตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ในอดีตที่ผ่านมาเวลาชาวบ้านเจ็บป่วย จะใช้วิธีการรักษาโดยหมอพื้นบ้าน ที่ใช้สมุนไพรเป็นหลักในการรักษา และในการรักษาของหมอพื้นบ้านจะการใช้การเสกเป่า หรือเรียกว่าวิธีทางไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวบ้านที่มีมาตั้งแต่เดิม จวบกับในสมัยก่อนถนนการคมนาคมไม่สะดวก ยานพาหนะไม่มีการเดินทางเข้าไปรักษาตัวคนไข้ที่โรงพยาบาลในตัวเมืองหรือตัวจังหวัด จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นการรักษาพยาบาลต่าง ๆ ต้องพึ่งพาในสิ่งที่มียูในพื้นที่ยุชุมชนเป็นหลัก

ในปัจจุบันชาวบ้านจะไม่ใช้บริการด้านสาธารณสุข 2 แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยประจำตำบลบุฤณฯ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหนองเยี่ย (เดิมชื่อหมู่บ้านหนองแก้ว) ระยะทางห่างจากหมู่บ้านหนองแก้วประมาณ 1.60 กิโลเมตร เป็นสถานีอนามัยที่ชาวบ้านไปใช้บริการมากกว่าที่อื่น เพราะอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนไปใช้บริการที่สถานีอนามัยประจำตำบลเมืองที่ ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านเมืองที่ ระยะทางห่างจากหมู่บ้านหนองแก้วประมาณ 6 กิโลเมตร การรักษาโรคที่สถานีอนามัยเป็นการรักษาโรคที่ไม่รุนแรง ตลอดจนเป็นการให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ด้วย หากเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง เกินความสามารถที่จะให้บริการของสถานีอนามัย ก็จะส่งตัวไปรักษายังโรงพยาบาลในตัวเมืองสุรินทร์

การสาธารณสุขภายในหมู่บ้านหนองแก้วมีผู้รับผิดชอบงาน เริ่มตั้งแต่ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ทำหน้าที่ส่งข่าวสารระหว่างชาวบ้านกับสำนักงานสาธารณสุขในเรื่องของสุขภาพอนามัย หรือเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ที่ทางสำนักงานสาธารณสุขต้องการให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้รับรู้และถือปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อ.ส.ม.) ช่วยในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และรับหน้าที่ประสานงานนำผู้ป่วย ผู้ประสบอุบัติเหตุไปยังสถานีอนามัยประจำตำบลหรือสถานีอนามัยที่ใกล้กับหมู่บ้านอีกด้วย

นอกจากการให้บริการและการรับบริการด้านสาธารณสุข จากแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ประชาชนในหมู่บ้านยังใช้วิธีการรักษาพยาบาล ผู้เจ็บป่วยตามแบบประเพณีโบราณ หรือการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน ซึ่งชาวไทยเขมรทั่วไปได้ยึดถือตามแนวความคิดความเชื่อและปฏิบัติสืบต่อกันมา ผู้ทำหน้าที่ด้านผู้นำทางพิธีกรรมการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน เรียกว่า อาจารย์หรือครู ทั้งนี้จะมีวิธีการรักษาด้วยการใช้สมุนไพร การเสกปา และวิธีการประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่น การรักษาโดยพิธีกรรมมั่วต การรตนน้ำมนต์ การแก้กรรม (สะเดาะเคราะห์) การเข้าประลัง (เรียกขวัญ) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังคงใช้วิธีการรักษาด้วยวิธีการพื้นบ้านควบคู่ไปกับการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน จะก่อนหรือหลังขึ้นอยู่กับอาการป่วยของผู้ป่วยและความพร้อมของผู้ป่วย โดยส่วนใหญ่แล้วแม้จะได้รับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ก็ยังกลับมาประกอบพิธีกรรมที่บ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพราะได้บนบานไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น การบอกกล่าวเฝ้าบรรพบุรุษ ผีกะตวมเนียะตาเพื่อมารับทราบและช่วยปกป้องรักษาให้อยู่รอดปลอดภัย อันเป็นผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้เจ็บป่วย ตามคติความเชื่อที่ยึดถือสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษนั่นเอง

การสาธารณูปโภค

ด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้านหนองก้ว มีหลายอย่างที่เอื้ออำนวยความสะดวกสบายแก่ประชาชน ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้กันอย่างทั่วถึงครบทุกหลังคาเรือน ส่วนแหล่งน้ำในหมู่บ้านมีหนองน้ำก้ว 1 แห่ง บ่อน้ำบาดาลส่วนรวม 1 บ่อ สระน้ำส่วนรวม 1 แห่ง และมีประปาหมู่บ้าน 1 แห่งซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการติดตั้งบริการให้แก่ประชาชน นอกจากนี้แล้วชาวบ้านยังมีบ่อน้ำบาดาลส่วนตัว จำนวน 44 บ่อ และบ่อน้ำส่วนตัว 1 บ่อ

ภาพประกอบ 12 ประปาหมู่บ้านหนองก้ว

หมู่บ้านหนองก้วเริ่มมีไฟฟ้าใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ทำให้เกิดสื่อสารมวลชนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวบ้านคือโทรทัศน์ บ้านหนองก้วมีโทรทัศน์ดูประมาณ 71 เครื่องเรือน โทรทัศน์นับเป็นแหล่งข่าวให้ความรู้ชาวบ้านมาก เพราะคุณสมบัติพิเศษของโทรทัศน์คือ ผู้อ่านหนังสือ

ภาษาไทยไม่ออก ก็สามารถทำความเข้าใจได้ สามารถพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์พูดคุยกันระหว่างชาวบ้านด้วยกันเกี่ยวกับข่าวสาร สารคดี และละครที่ได้ดูจากโทรทัศน์เสมอ ส่วนการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ของทางราชการนั้นผู้ใหญ่บ้านจะตีเกราะ เพื่อเป็นสัญญาณนัดหมายให้ลูกบ้านมาประชุมที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่วัด แต่ในปัจจุบันได้ใช้วิธีการกระจายข่าวทางเครื่องขยายเสียงที่ทางหมู่บ้านติดตั้งไว้ที่ศูนย์สารนิเทศการตลาด วิธีการกระจายข่าวออกอากาศ สามารถส่งข่าวสารได้อย่างทั่วถึง นับเป็นการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

สำหรับสาธารณูปโภคด้านโทรศัพท์นั้น ยังไม่ได้รับการติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะประจำหมู่บ้าน และยังไม่มี การติดตั้งโทรศัพท์ในบ้านของประชาชนแต่อย่างใด แต่ถ้าหากต้องการใช้โทรศัพท์ ก็สามารถไปใช้บริการตู้โทรศัพท์สาธารณะที่หมู่บ้านกาเกาะซึ่งมีระยะทางห่างจากหมู่บ้านหนองแก้วเพียง 2.5 กิโลเมตรเท่านั้น

การเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของบ้านหนองแก้ว เป็นลักษณะการผลิตแบบเพื่อยังชีพส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ปลูกพืชผักสวนครัว การค้าขาย รับจ้างทั่วไป หัตถกรรมในครัวเรือน เช่น ทอผ้า จักสาน เป็นต้น

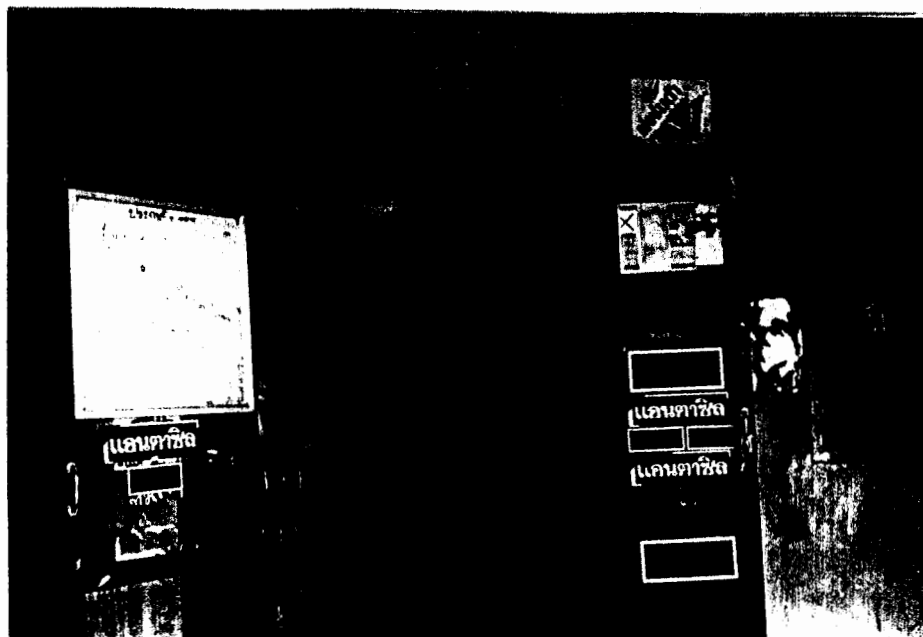
พื้นที่ทางการเกษตรโดยส่วนใหญ่ จะใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าเพื่อใช้ในการบริโภคปลูกข้าวเหนียวบ้างเล็กน้อยเพื่อไว้ทำขนมในการประกอบงานบุญ และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นทำข้าวต้มมัด ทำข้าวเหนียวแดง และขนมพื้นเมืองของชาวไทยเขมร อาทิ ขนมกัทแตรวอม ชาเมโซค ชาเมเบียงเล็ค ขนมเบียงล ชนมมูก ชนมกัทเตาราง ชาเมกระมอล เป้เต้แะ ซึ่งชื่อชาเมเหล่านี้มีชื่อเป็นภาษาเขมรทั้งสิ้น

การทำนาของชาวบ้านหนองแก้ว จะทำปีละ 1 ครั้ง เฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น เพราะไม่มีระบบคลองชลประทาน และไม่มีลำห้วยผ่านระหว่างหมู่บ้านแต่อย่างใด จวบกับในฤดูแล้งพื้นดินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้เพื่อใช้ในการเกษตรกรรมได้ ทั้งนี้เพราะมีสภาพเป็นดินร่วนไม่อุ้มน้ำอากาศร้อนน้ำแห้งเร็ว ฤดูกาลอื่น ๆ จึงเหมาะที่จะปลูกพืชผักที่มีอายุสั้น ๆ และในยุคปัจจุบันนี้การทำนาจะใช้กำลังคนผสมผสานกับเครื่องจักรกล กล่าวคือการไถการคราดที่นำรวมทั้งการนวดข้าว ชาวบ้านนิยมจ้างเครื่องยนต์ ส่วนการดำนาและเกี่ยวข้าวนี้ นอกจาก

ชาวบ้านจะทำด้วยตนเองแล้ว ก็ยังมีการจ้างเป็นรายวันในการดำนาและเกี่ยวข้าว อย่างไรก็ตามประเพณีการลงแขกดำนา และลงแขกเกี่ยวข้าว ก็ยังมีอยู่ในชุมชนบ้านหนองกั่ว แต่ก็เป็นส่วนน้อยปีหนึ่ง ๆ จะมีเพียง 2-3 รายเท่านั้น

พื้นที่ในชุมชนหมู่บ้านที่อาศัย จะปลูกหม่อน เพื่อใช้ในการเลี้ยงไหมปลูกไม้ผล เช่น มะละกอ มะม่วง น้อยหน่า มะพร้าวและพืชผักสวนครัว นอกจากนั้นจะมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นแรงงาน เป็นอาหารบริโภคและขาย เช่น วัว กระบือ สุกร เป็ด ไก่ ส่วนอาชีพด้านการอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นงานฝีมือซึ่งส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะเป็นผู้จัดทำ ในการจัดทำเพียงเพื่อใช้ในการแบ่งให้ญาติพี่น้องเพื่อใช้ในครัวเรือน งานอุตสาหกรรมในครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นงานจักสานเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ เช่น กระเชอ (กระบุง) ใช้เป็นภาชนะใส่ข้าวเปลือก และสิ่งของอื่น ๆ กระดัง ใช้ในการมัดข้าว ตะกร้าเพื่อใส่สิ่งของ สุ่มขึงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ ไซ ลอบ ช้อง เพื่อใช้ในการดักจับปลา สำหรับอุตสาหกรรมในครัวเรือนไม่ยกนำไปจำหน่าย แต่จะทอไว้เพื่อใช้เองในโอกาสงานบุญต่าง ๆ ไว้สำหรับมอบให้แก่ผู้ที่เคารพนับถือไว้ในพิธีต่าง ๆ เช่น ใช้ไหว้ญาติพี่น้องในพิธีสำคัญ และใช้ในพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น บุญ (บวช) แชนการ์ (แต่งงาน) มิวัด มงกวลจองโต กอร์เซาะกำป้อจ เป็นต้น

อาชีพในด้านการค้าของชุมชนบ้านหนองกั่ว จะมีร้านค้าของชำ จำหน่ายสินค้าซึ่งเป็นเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดในชีวิตประจำวันเท่าที่จำเป็นต่าง ๆ เพียง 2 ร้านเท่านั้น ทั้งนี้สาเหตุเพราะทางหมู่บ้านได้จัดตั้งศูนย์สหกิจการตลาดขึ้น ประชาชนนิยมซื้อมากกว่าร้านค้าของเอกชน สิ่งของที่ศูนย์สหกิจการตลาดจำหน่าย เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ขาเมต่าง ๆ สุรา น้ำอัดลม น้ำแข็ง อาหาร เช่น ผัก ปลา เป็นต้น การจำหน่ายสินค้ามีทั้งระบบเงินสด และเงินเชื่อ สิ่งของที่นำมาจำหน่าย จะซื้อมาจากตลาดสดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ สินค้าบางอย่างทางเอเย่นนำไปส่งถึงที่ เช่น สุรา น้ำอัดลม น้ำปลา ในปัจจุบันศูนย์สหกิจการตลาด มีสมาชิกจำนวน 280 คน มีทุนที่เป็นกองทุนหมุนเวียน 65,000 บาท ผู้ที่เป็นสมาชิกของศูนย์สหกิจการตลาด เมื่อซื้อสินค้าจะได้รับเงินเป็นผลจากกำไรทุกสิ้นปีอีกด้วย

ภาพประกอบ 13 ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านหนองแก้ว

ภาพประกอบ 14 ธนาคารข้าวบ้านหนองแก้ว

งานบริการอีกประการหนึ่งคือ ธนาคารข้าวประจำหมู่บ้าน มีไว้เพื่อให้ชาวบ้านกู้ข้าวเปลือกนำไปสีรับประทาน ปัจจุบันมีข้าวเปลือกหมุนเวียนให้ชาวบ้านกู้ยืมจำนวน 10 เกวียน สำหรับการบริการในด้านโรงสีข้าว จะเป็นของเอกชนมีทั้งสิ้น 2 โรง แยกเป็นโรงสีขนาดเล็ก 1 โรง โรงสีขนาดกลาง 1 โรงรับสีข้าวและจำหน่ายรำข้าวเพื่อนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร เป็ด นอกจากนี้ยังมีงานบริการด้านรถจักรยานยนต์รับจ้าง จากหมู่บ้านไปปากทาง และจากปากทางเข้าหมู่บ้านไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ หรือไปยังตำบลเมืองที และตัวเมืองสุรินทร์ การบริการรถจักรยานยนต์รับจ้างนี้จะทำตลอดทุกฤดูกาล ขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการเป็นหลัก

งานรับจ้างทั่วไป มีเป็นบางกลุ่มส่วนมากเป็นวัยหนุ่มสาว จะทำงานรับจ้างด้านการก่อสร้าง เช่น งานไม้ งานปูน ซึ่งจะรับจ้างในตัวเมืองหรือตัวจังหวัด เป็นส่วนใหญ่ และมีบ้างเป็นบางส่วนไปรับจ้างต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดในตาราง 6 และตาราง 7 (บรรยายสรุปหมู่บ้านหนองแก้ว. 2540)

ตาราง 6 แสดงพื้นที่ทำกินของประชากร

จำนวนพื้นที่/ไร่	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ไร่	-	-
1-5 ไร่	10	13.33
6-10 ไร่	17	22.67
11-15 ไร่	9	12.00
16-20 ไร่	12	16.00
21-25 ไร่	13	17.33
26-30 ไร่	8	10.67
มากกว่า 30 ไร่	6	8.00
รวม	75	100

จากตารางสรุปได้ว่า ประชากรในภาพรวมที่มีพื้นที่ทำกินจำนวน 6-10 ไร่ มากที่สุด 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.67 และพื้นที่ทำกินจำนวนมากกว่า 30 ไร่ น้อยที่สุด 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.00

ตาราง 7 แสดงอาชีพของประชากร

ประเภทอาชีพ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกร	65	86.66
ค้าขาย	3	4.00
รับจ้าง	5	6.67
รับราชการ	2	2.67
รวม	75	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่าประเภทอาชีพด้านเกษตรกรรมมีมากที่สุด จำนวน 65 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.66 และอาชีพรับราชการมีน้อยที่สุด จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.67

การศึกษา

การศึกษาของประชากรหมู่บ้านหนองกั่ว ช่วงก่อนมีพระราชบัญญัติบังคับให้ประชาชนต้องเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาจะออกมาในลักษณะของการถ่ายทอดจากผู้อาวุโสกว่าไปยังรุ่นลูกหลาน และฝ่ายชายโอกาสที่จะเล่าเรียนได้โดยการบวชเป็นพระภิกษุสามเณร เข้าศึกษาเล่าเรียนในวัด ส่วนผู้หญิงจะศึกษาความรู้ในด้านการบ้านการเรือน ช่วงการมีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับให้ประชาชนต้องเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เด็กที่มีอายุเข้าเรียนจะเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนบ้านเมืองที่ ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านหนองกั่วยังไม่มีโรงเรียน กระทั่งปี พ.ศ. 2486 ประชาชนร่วมกันสร้างโรงเรียนขึ้น เปิดทำการสอนให้แก่เด็กบ้านหนองกั่ว และเด็กหมู่บ้านใกล้เคียง (อุดม ฅูวงาม. 2540 : สัมภาษณ์)

ในปัจจุบันนักเรียนที่จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว จะเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนรามวิทยารัชวังสกลาภิเชก และโรงเรียนบ้านเมืองที่ นอกจากนั้นจะมีบางส่วนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนที่อยู่ตัวเมืองสุรินทร์ และบางส่วนถ้าหากไม่ได้เข้าศึกษาต่อในระบบโรงเรียน ก็จะเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน เช่น ปีการศึกษา 2538 มีเด็กนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 33 คน เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2539 แยกเป็น โรงเรียนบ้านเมืองที่ 18 คน โรงเรียนรามวิทยารัชวังสกลาภิเชก 4 คน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองสุรินทร์ 3 คน นอกนั้นประกอบอาชีพ ไม่ศึกษาต่อ 8 คน

สำหรับการศึกษาของประชากรหมู่บ้านหนองกั่ว สามารถแยกตามระดับความรู้ เป็นการศึกษาภาคบังคับ 220 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 25 คน ระดับมัธยมศึกษาต้องปลาย 10 คน สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 คน จากข้อมูลด้านการศึกษา พบว่า การศึกษาต่อหลังการศึกษาภาคบังคับ ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำ

ประวัติโรงเรียนบ้านหนองกั่ว สร้างเมื่อ พ.ศ. 2486 โดยนายโมล ภาสกาณท์ ผู้ใหญ่บ้านหนองกั่ว ได้รับบริจาคที่ดินให้ประมาณ 11 ไร่ และเป็นเหตุพนาช่วยกันเสียสละแรงงานและทรัพย์สินปลูกสร้างอาคารเรียนชั่วคราวแบบศาลาวัด เปิดเรียนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2486 โดยนายอำเภอได้มอบหมายให้ นายฟ้ง

จังหวัดขึ้น ครูทำหน้าที่แผนกศึกษาธิการอำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นตัวแทนมาทำพิธีเปิดอาคารเรียน มีครุมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารตามลำดับจนถึงปัจจุบันดังนี้

1. นายสุระ สดสงวน พ.ศ. 2486 ตำแหน่งครูใหญ่
2. นายเอี่ยม ศรีระอุดม พ.ศ. 2495 ตำแหน่งครูใหญ่
3. นายชวนชอบ งามนุช พ.ศ. 2503 ตำแหน่งครูใหญ่
4. นายสมพงศ์ พอกกล้า พ.ศ. 2526 ตำแหน่งครูใหญ่ พ.ศ. 2529
ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่

สภาพเดิมของโรงเรียนเป็นอาคารชั่วคราว ต่อมาสภาพอาคารเรียนชำรุดทรุดโทรมมาก พื้นที่ตั้งเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงในฤดูฝนอยู่ทางไกลชุมชนจึงได้ย้ายมาปลูกสร้างใหม่โดยนายชวนชอบ งามนุช ครูใหญ่ ขอความร่วมมือจากนายโมล ภาสกันนท์ บริจาคแลกเปลี่ยนที่ดินที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหนองน้ำสาธารณะบ้านหนองบัวเมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้วได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนและผู้มีจิตศรัทธาบริจาควัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ คิดเป็นมูลค่า 6,000 บาท ย้ายมาปลูกสร้างใหม่ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2506 ขนาด 9x27 เมตร 3 ห้องเรียน มีมุขกลาง แบบ ป.1 จ. ได้ทุนตำราของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สร้างเสร็จเป็นอาคารกึ่งถาวร ในปี พ.ศ. 2509 เปลี่ยนเสาเป็นเดือม่อคอนกรีตติดประตูหน้าต่าง มีฝากั๊กห้อง โดยใช้เงินภาษีบำรุงท้องที่ 5,000 บาท เงินงบพัฒนาชุมชน 5,000 บาท เงินบริจาคสมทบ 5,000 บาท รวมเป็นเงิน 15,000 บาท ปี พ.ศ. 2515 ต่อเติมติดเพดานเป็นอาคารเรียนถาวรโดยงบประมาณการปกครอง

เกือบทุกปีโรงเรียนได้จัดหาเงินโดยการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงและพัฒนาโรงเรียน เช่น ปี พ.ศ. 2516 จัดงานสวนสนุก-ศิษย์เก่าและทำนาโรงเรียนได้เงินสุทธิ 7,971 บาท พ.ศ. 2517 ได้ 12,680 บาท พ.ศ. 2522 ได้ 8,000 บาท ฝ่าป่าสามัคคีจากกรุงเทพมหานคร ได้ 7,300 บาท สภาตำบลเมืองที่ จัดสรรเงินบำรุงท้องที่ ขุดลอกสระน้ำ 13,000 บาท คปต. เมืองที่ จัดสรรงบประมาณสร้างถังเก็บน้ำฝน กสช. ในปี 2527 จำนวน 1 ถึง ในปี พ.ศ. 2528 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจากจน (กศ.พช.) รุ่นที่ 3 ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นค่าวัสดุ-ครุภัณฑ์ สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น

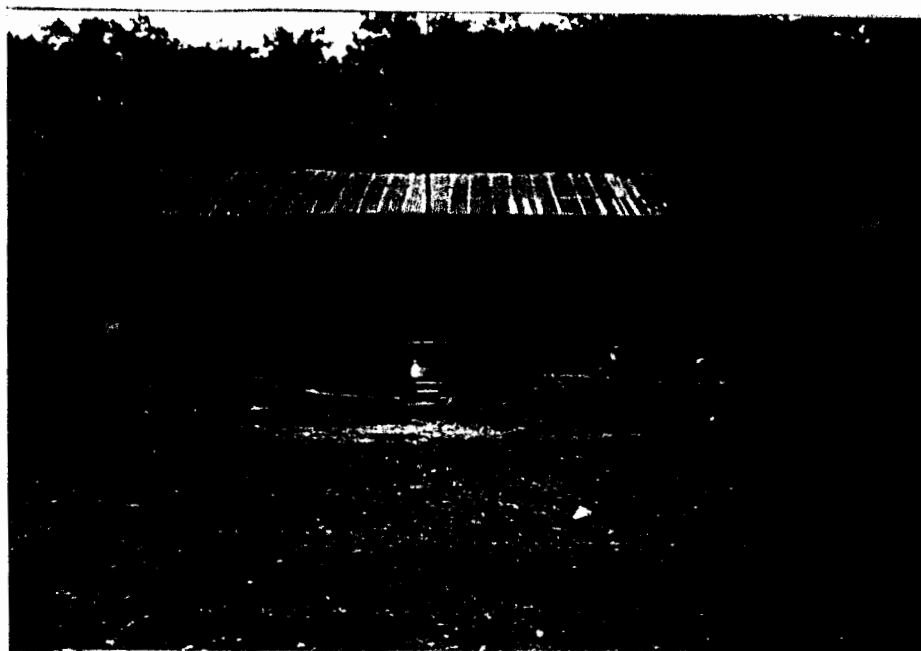
เงิน 49.300 บาท จัดซื้อเครื่องขยายเสียง 1 เครื่อง ลำโพงฮอร์น 4 ตัว ไมโครโฟน 2 ชุดพร้อมอุปกรณ์ เครื่องสูบน้ำ 1 เครื่อง เครื่องปั่นไฟ 1 เครื่อง เครื่องพ่นยา 1 เครื่อง จัดทำหอกระจายข่าวตลอดจนวัสดุอื่น ๆ สนับสนุนกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ กศ.พช. ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนหน่วยงาน 4 กระทรวงหลักเป็นอย่างดี ในปี พ.ศ. 2529 ได้รับงบสร้างเรือนเพาะชำ แบบ พ.1 เมื่อ 12 พฤษภาคม 2529 งบ 15,000 บาท งบสร้างถังเก็บน้ำฝนแบบ ฝ.30 พิเศษ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2529 งบ 35,000 บาท ปีงบประมาณ 2537 ได้รับงบสร้างถังเก็บน้ำฝนแบบ ฝ.30 พิเศษและส้วมแบบ สปช.601/26 รวม 2 รายการ ทาง สปช. มอบอำนาจให้ระดับโรงเรียนดำเนินการจัดจ้าง คณะกรรมการระดับโรงเรียนดำเนินการ จัดจ้างโดยวิธีสอบราคาเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2537 ที่ สปอ. เมืองสุรินทร์ ได้ก่อสร้างคือ ส้วม ราคา 61.870 บาท หักงบดอกเส้าเข็ม 1,440 บาท คงเหลือราคา 60430 บาท ถึงเก็บน้ำฝนแบบ ฝ. 30 พิเศษสอบราคาได้ 56,000 บาท งบดอกเส้าเข็ม 8,000 บาท คงเหลือราคา 48,000 บาท สร้างเมื่อ 3 มีนาคม 2537 และ 3 กุมภาพันธ์ 2508 หลัง ที่ 2 (ต่อเติม) 3 ห้องเรียนแบบ ป. 1 จ. ได้ทุนก่อสร้างเมื่อ 2523 อาคารเอนกประสงค์ แบบ สปช. 203 สร้างเมื่อ พ.ศ. 2524 ส้วม 2 หลัง หลังที่ 1 แบบ สร.01 จำนวน 5 ที่ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2523 สภาพชำรุด หลังที่ 2 แบบ สปช.601/26 จำนวน 4 ที่ สร้างเมื่อ 3 มีนาคม 2537 บ้านพักครู 2 หลัง แบบองค์การฯหลังที่ 1 สร้างเมื่อ 12 พฤษภาคม 2529 งบ 35,000 บาท ที่ 2 สร้างเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2537 งบ 48,000 บาท ถึงเก็บน้ำฝน กสช. (ชำรุด) งบสภาพตำบลเมืองที่ สร้างเมื่อ พ.ศ.2527 ที่ดิน 2 แปลง แปลงที่ 1 เนื้อที่ 10 ไร่ 1 งาน 17 ตารางวา ทะเบียนที่ราชพัสดุเลขที่ สร. 553 โดยนายโมล ภาสภานนท์ บริจาคให้แปลงที่ 2 เนื้อที่ 11 ไร่ 3 งาน 30 ตารางวา เป็นที่สร้างโรงเรียนในปัจจุบัน ปีงบประมาณ 2536 ได้รับการจัดสรรงบติดตั้งไฟฟ้า เมื่อ 14 สิงหาคม 2536

โรงเรียนนี้เปิดสอนระดับประถมศึกษาและก่อนประถมศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล 1- 2 ถึงระดับ ป. 1-6 ได้เริ่มเปิดสอนระดับชั้นเด็กเล็กเมื่อปีการศึกษา 2527 โดยมีนางไพบูลย์ บุญธรรม เป็นครูประจำชั้นในครั้งแรก เปิดสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และปรับปรุง 2533 กระทรวงศึกษาธิการ มีหมู่บ้านในเขตบริการหลัก 3 หมู่บ้าน

คือ หมู่ที่ 9 บ้านเพอเองแก้ว ตำบลเมืองที่ หมู่ที่ 13 บ้านกาเกาะ ตำบลเมืองที่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองเยี่ย ตำบลบุษย มีหมู่บ้านนอกเขตบริการที่การสัญจรสะดวกมารับบริการคือหมู่ที่ 8 บ้านทะนงรัตน์ ตำบลเมืองที่ หมู่ที่ 5 บ้านทะนงชัย ตำบลเมืองที่ เป็นโรงเรียนในโครงการพิเศษต่าง ๆ คือโครงการ กศ.พช. หมู่บ้าน อพป. (บ้านหนองเยี่ย)

ปัจจุบันมีอัตรากำลังตาม จ. 18 คือครู 10 คน นักการภารโรง 1 คน อัตรานักการฯได้รับการจัดสรรเมื่อ 1 พฤษภาคม 2529 กิจกรรมดีเด่นคือแม่ไม้มวยไทยประกอบจังหวะดนตรี (ดีเด่นระดับกลุ่มปีการศึกษา 2535-2536) อาศัยดีเด่น ปี 2536 ดนตรีไทยดีเด่น (วงเครื่องสายปี 2536) เป็นเลิศวงอังกะลุงระดับจังหวัดปี 2536 โรงเรียนสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีคุณภาพ สร้างเสริมประสบการณ์ในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง ปีการศึกษา 2537 นางปลื้มกมล นุตโร ได้รับการคัดเลือกเป็นครูผู้สอน และการจัดกิจกรรมดนตรีดีเด่นอันดับที่ 2 ระดับจังหวัด (ดนตรีไทย)

เป้าหมายหลักของโรงเรียนคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน คำขวัญของโรงเรียน "เรียนดี มีวินัย น้ำใจสูง บำรุงอาชีพ" "สี" ม่วง-ขาว "เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2516 อักษรย่อ " ม.บ.ก. "ตั้งแต่ปีการศึกษา 2522 โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าได้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายอย่างจริงจัง จริงใจ เพื่อทุ่มเทให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตและเป็นกำลังสำคัญยิ่งของครอบครัว บ้านท้องถิ่นและประเทศชาติในปัจจุบันและอนาคต (สมพงษ์ พอกกล้า. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 15 โรงเรียนบ้านหนองกัว

การศาสนา

หมู่บ้านหนองกัวมีประชากรนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 ควบคู่กับการนับถือผีสงฆ์ เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านหนองกัว จะมีการเช่น สรงน้ำพระพุทธรูปในพิธีกรรมสงฆ์ ในอดีตช่วงที่บ้านหนองกัว ยังไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน การทำบุญ หรือการประกอบพิธีต่าง ๆ ที่จะต้องมีพิธีสงฆ์ เช่น งานทำบุญบ้าน การแต่งงาน การโกนจุก งานศพ ชาวบ้านจะนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ ตามความศรัทธา เช่น วัดบ้านเมืองที่ วัดประสาธน์สุข วัดโคกบวรแสง วัดแสรวอ โดยนิมนต์ไปประกอบพิธีตามบ้านหรือสถานที่กำหนดไว้ สำหรับวันสำคัญทางศาสนา มีการปฏิบัติในสองลักษณะคือการแยกกลุ่มไปทำบุญตามวัดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น และถ้าหากเป็นวันสำคัญที่จัดพิธีส่วนรวมพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน จะทำการนิมนต์พระสงฆ์วัดใดวัดหนึ่งมาทำพิธี โดยใช้สถานที่ที่เป็นศาลากลางหมู่บ้าน หรือใช้โรงเรียนเป็นที่ประกอบพิธี

ปี พ.ศ. 2526 ทางหมู่บ้านได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้น โดยใช้พื้นที่ด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน เป็นสถานที่ก่อสร้าง ตั้งชื่อวัดว่า "วัดป่าเทพจตุรทิศ" มีเจ้าอาวาสวัดตามลำดับ คือ พระอธิการทอง วรปัญโญ ระหว่าง พ.ศ. 2526-2528 พระอธิการตัน มหาวิโร พ.ศ. 2528 -ปัจจุบัน

วัดป่าเทพจตุรทิศ มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษา แยกเป็น ภิกษุ 22 รูป สามเณร 1 รูป รวม 23 รูป วัดมีสถานภาพเป็นที่พักสงฆ์ มีเนื้อที่ 126 ไร่ อาคารในบริเวณวัดมี สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ประกอบด้วย โบสถ์ 1 หลัง ซึ่งกำลังก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จ ศาลา การเปรียญ 1 หลัง กุฏิภิกษุสามเณร 2 หลัง โรงครัว 1 หลัง ห้องน้ำ 2 ห้อง ห้องสุขา 5 ที่ บริเวณเก็บอัฐิผู้ตาย 2 แห่ง เมรุชั่วคราว 1 แห่ง บ่อน้ำบาดาล 2 บ่อ สระน้ำ 1 แห่ง ถังน้ำเก็บน้ำฝน 5 ถัง วัดป่าเทพจตุรทิศ มีความสัมพันธ์กับชาวบ้านหนองก้ว และ หมู่บ้านใกล้เคียงเป็นอย่างดี เช่น หมู่บ้านกาเกาะ บ้านลึงแก บ้านสวาย บ้านทะนงชัย บ้านท่งรัตน์ ตำบลเมืองที่ และหมู่บ้านคลอง บ้านหนองเหี้ย ตำบลบุฤาษี ดังนั้นวัดป่าเทพจตุรทิศ จึงเป็นศูนย์กลางในการทำบุญ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเกิดต่าง ๆ นับเป็น การสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน ด้วยความศรัทธาตามความเชื่อศรัทธา

ภาพประกอบ 16 ทางเข้าวัดป่าเทพจตุรทิศ (วัดบ้านหนองก้ว)

ประเพณีและวัฒนธรรม

บ้านหนองก้ว เป็นหมู่บ้านที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมสืบทอดกันมาจากรบรรพชน ชาวบ้านยังยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีพิธีกรรมกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชุมชนชาวไทยเขมรบ้านหนองก้วเป็นอย่างมาก ประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ พอจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต และประเพณีพิธีกรรมตามปฏิทิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต

ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต หรือเกี่ยวกับช่วงสำคัญของชีวิตเป็นประเพณีพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยเขมร มีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ พิธีกรรมที่จัดโดยทั่วไปล้วนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ซึ่งมีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ประเพณีพิธีกรรมเกิด (การเกิด)
2. ประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (โกนจุก)
3. ประเพณีพิธีกรรมบวบ (บวช)
4. ประเพณีพิธีกรรมแซนการ (แต่งงาน)
5. ประเพณีพิธีกรรมเงือบ (ตาย)

ประเพณีพิธีกรรมเกิด (การเกิด)

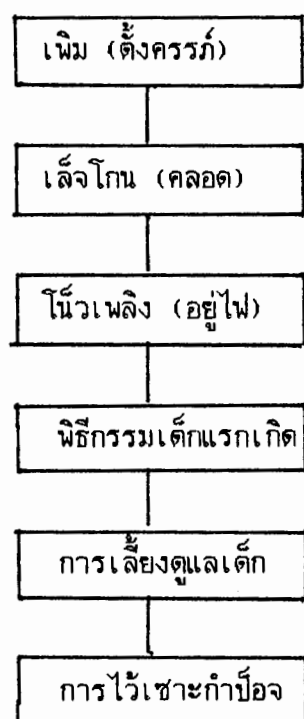
ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดของชาวไทยเขมรบ้านหนองก้ว จะมีความเชื่อตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนกระทั่งถึงคลอด ผู้หญิงชาวไทยเขมรที่ตั้งครรภ์ จะหาโอกาสไปรดน้ำมนต์ที่วัด เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถป้องกันเหตุร้ายต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และลูกในครรภ์ด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อห้าม (ตอม) อื่น ๆ เช่น ห้ามหญิงมีครรภ์นั่งตรงบันไดขึ้นลง เพราะเชื่อจะทำให้คลอดยาก ห้ามหญิงมีครรภ์อาบน้ำตอนกลางคืน เพราะเชื่อจะทำให้มีน้ำคร่ำมาก เป็นอันตรายแก่เด็กในครรภ์ ห้ามหญิงมี

กรรมทำงานเย็บปักถักร้อย เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลอดยาก ท้าวมหญิงวีกรรม เข้าใกล้คน
ที่เชื่อว่าเป็นเทอมบ (ผีบอบ) เพราะผีบอบชอบกลืนเคาเวเลือด เป็นได้

เมื่อคลอดลูกออกมาแล้ว แม่จมอบ (หมอดำแย) จะรีบล้างทำความสะอาด
สะดือเด็กกัตะปะเจ็ด (ตัดสายสะดือ) แล้วรีบนำเสาะ (รก) ไปฝัง ซึ่งการกัตะปะเสาะ (ฝังรก)
นี้จะปฏิบัติตามความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น ถ้าฝังรกได้ทันใด มีความเชื่อว่าจะมีอำนาจ
ช่วยให้เด็กแคล้วคลาดอันตรายนานาชาติ สามารถกลับมาตายที่บ้านเกิด ถ้าฝังรกไกลออกไป
จากเรือน เชื่อว่าจะทำให้เจ้าของรกต้องไปอาศัยอยู่ในถิ่นอื่น ไกลออกไปด้วย โดยมีได้กลับ
มาตายที่บ้านเกิด หรือถ้าฝังรกรบญอตจอมปลวก เชื่อว่าเด็กโตขึ้นจะเป็นใหญ่เป็นผู้นำและมีอำนาจ
เป็นต้น การกัตะปะเสาะหรือฝังรกรกนั้นต้องชดหลุมให้ลึกประมาณ 1 ศอก เอารกใส่กลบดินฝังให้แน่น
เอาหนามสังเคียว (เส้นแมว) ครอบไว้ป้องกันผีร้าย และสัตว์ร้ายไปขุดคุ้ย แต่ในปัจจุบันนิยม
ไปคลอดที่สถานเอนามัย หรือโรงพยาบาลมากกว่าให้หมอดำแยคลอดให้ที่บ้าน อย่างไรก็ตามบางคน
ก็เต็มใจที่จะคลอดแบบมีหมอดำแยทำคลอดและบางรายปวดท้องคลอดกระชั้นหัน ไปสถานเอนามัย
หรือโรงพยาบาลไม่ทัน ก็ต้องให้หมอดำแยทำคลอดให้ที่บ้าน ในปัจจุบันหมู่บ้านหนองกัวยังมีหมอดำแย
ที่คอยช่วยเหลือในการทำคลอด 5 คน ได้แก่ นางยวน วงษ์ศรี นางพูน บุญสุยา นางเตียง ยืนยาว
นางละเมียดสุขดี และนางบุญเกิด ช่อมมี (ยวนใจ วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกิด ตั้งแต่ตั้งครรภ์ คลอด พิธีกรรมเกี่ยว
กับเด็กแรกเกิด การเลี้ยงดูเด็ก และพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กวัยเจริญเติบโตก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาว
พิธีกรรมต่าง ๆ ชาวไทยเขมรบ้านหนองกัวยังมีพิธีกรรมหลาย ๆ อย่างที่ปฏิบัติหรือดูแล
เอาใจใส่ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ ที่เสี่ยงต่อภัย
อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กขึ้น เพื่อเป็นการสร้าง
ความพร้อมของกายใจ พิธีกรรมเกี่ยวกับทารกแรกเกิด ได้แก่ กัตะปะเจ็ด (ตัดสายสะดือ)
กัตะปะเสาะ (ฝังรก) กัตะปะเซาะบั้งกัตะจม็อบ (ตัดผมไฟ) เข้าประลิง (ทำขวัญ) ฆาเยเดิม
(แม่ชื้อ) เป็นพิธีกรรมที่ทำขึ้นเพื่อมิให้ผีหรือเทวดาเอาชีวิตเด็กไป ชมตีส (ชอทาน) เป็น
พิธีผู้เป็นพ่อที่มีลูกแฝด เชื่อว่าเป็นจัญไรต้องชอทาน 7 หมูบ้าน ลัวะโกน (ชายลูก) เป็นพิธี
กรรมที่ลูกเจ็บป่วยบ่อย ๆ รักษาไม่หายขาด ไปบ้องบอด (เสี่ยงทาย) เข้าทรงแล้วต้องนำ
เด็กไปขายให้ผู้อื่น หรือขายให้พระสงฆ์แล้วนำกลับมาเลี้ยงที่บ้านดังเดิม หรือให้เด็กไว้
เซาะกำบ็อง (จุก) เชื่อว่าลูกจะหายขาดจากการป่วยไข้ สำหรับพิธีการเลี้ยงเด็ก ได้

แก่การสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง การให้อาหารเด็ก การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการปฏิบัติเพื่ออนามัยของเด็ก ได้แก่ การรักษาเป็นช่าง ลั่นขาว เปื้ออาหาร กอแง เป็นตาลขโมย หัวโตพุ่งปอง ก้นปอด ผอมโซ เด็กเป็นตะพั้ง (ขาดระยะจากแผล สะตือเด็ก) เด็กเป็นเพยาริ เด็กเป็นไข้ตัวร้อน เด็กท้องผูกไม่ถ่ายอุจจาระ เด็กอาเจียน ท้องผูก เป็นต้น การรักษาพยาบาลเด็ก แม้ว่าปัจจุบันจะมีแพทย์สมัยใหม่ แต่ชาวไทยเขมรก็ยังคงใช้ยาสมุนไพรรักษา และบางครั้งก็จะใช้วิธีเป่าคาถาประกอบการรักษาควบคู่ไปกับการรักษาแพทย์แผนใหม่ด้วย ส่วนประเพณีพิธีกรรมในระยะเจริญวัยก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาว จะมีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งในชุมชนชาวไทยเขมร ยังมีแนวความคิดความเชื่อที่ให้คุณไว้เซาะกำป้อจ และจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ดังภาพประกอบ 17 (บุญเกิด ชอนมี. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 17 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับเกิด (การเกิด)
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

ประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (โกนเจก)

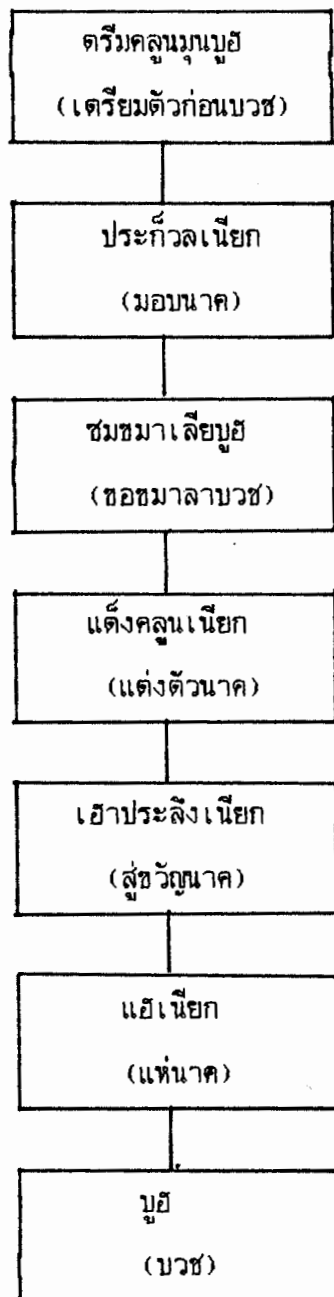
พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด ที่ปฏิบัติต่อเนื่องจากการไว้เซาะกำป้อจ ซึ่งการไว้เซาะกำป้อจเป็นความเชื่อตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ เหตุผลในการไว้เซาะกำป้อจมีหลายประการด้วยกัน เช่น ไว้ตามประเพณี ไว้เพราะเด็กเจ็บป่วย บ่อย ๆ ไปบนบานให้เด็กหายป่วยแล้วไว้เซาะกำป้อจหรือไว้เพราะเชื่อว่าทำให้เด็กเกิดปัญญา เป็นต้น การไว้เซาะกำป้อจเมื่อเด็กอายุ 9, 11, 13 ปี บิดามารดาหรือผู้ปกครอง จะจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจให้ การจัดพิธีกรรมดังกล่าวจะองค์ประกอบ และขั้นตอน ตามคติความเชื่อของชาวไทยเขมร พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแม้ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่ตายคลายตัวลงไปจากอดีต แต่ในชุมชนชาวไทยเขมรยังมีบทบาทและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจนถึงปัจจุบัน รายละเอียดต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้กล่าวในบทที่ 3 ต่อไป

ประเพณีพิธีกรรมบู้ (บวช)

การบู้ หรือ การบวชของชาวไทยเขมร บิดามารดาจะให้อุปสมบทเมื่อบุตรอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ส่วนใหญ่จะให้อุปสมบทในช่วงเข้าพรรษา สถานที่อุปสมบทก็คือวัดใกล้บ้านนั่นเอง เมื่อจะมีการอุปสมบท ผู้อุปสมบทต้องถือพานตอกไม้ ธูป เทียน ไปลาผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และจะมีการเชิญแขกล่วงหน้า เจ้าภาพจะใช้พานใส่หรีดไปเชิญแขกถึงบ้าน โดยยกมือไหว้บอกชื่อผู้ที่อุปสมบทและกำหนดงาน แล้วส่งพานหรีดให้แขกหยิบรับเอาไว้ 1 มวน เมื่อเชิญแขกครบถ้วนแล้ว ผู้ที่จะอุปสมบทจะไปพักอยู่ที่วัด เพื่อทำจิตใจให้สงบ และท่องคำขอุปสมบท ถึงวันโกนผมภาค บิดามารดาจะใช้กรรไกรตัดเอาเส้นผมจำนวนนิดหนึ่งพอเป็นพิธี จากนั้นจะมอบให้อาจารย์ หรือผู้ที่มีความชำนาญในการใช้มีดโกน จัดการโกนจนเสร็จ จากนั้นก็อาบน้ำชำระร่างกาย เสร็จแล้วแต่งกายใหม่ นั่งใส่เสื้อขาว ผาต ใส่ใบผ้าไหม ใช้เครื่องประดับตกแต่งของสตรี เช่น เข็มขัด สร้อยคอ แต่ไม่ใส่ตุ้มหู วันสุกดิบตอนเย็นก่อนวันอุปสมบท จะมีการฉลองนาคหรือสมโภชนาค ได้แก่การแซ่บโดนตา (เช่นสรงบรรพบุรุษ) การเข้าประลึงเนียก (สู่ขวัญนาค) พิธียอนอาหารแก่นาคเพื่อให้ นาครำลึกถึงพระคุณ ความรัก และความผูกพันที่บิดามารดามีต่อลูก นอกจากนี้จัดให้มีการเลี้ยงอาหารแขกที่เชิญไว้ ช่วงเวลากลางคืนอาจมีมหรสพตามความเหมาะสมกับฐานะของเจ้าภาพ รุ่งเช้ามีการแห่ นาคไปวัด ในสมัยก่อนจะให้นาคนั่งบนช้างแห่ไปวัด และจะมีการเล่นซี้ม้าหลอกล่อช้างเป็นที่สนุกสนานมาก ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้วการแห่ นาคในทุกวันนี้ จะใช้

วิธีเดินหรือนั่งบนรถยนต์ การแต่งตัวของนาคจะสวมใส่ชุดทรงสูงแบบลิเก และที่แตกต่างจากกลุ่มชุมชนอื่น คือ การแต่งหน้าทาปาก สวมเครื่องประดับอย่างแหวนพราวให้แก่ นาคด้วย

หลังจากอุปสมบทครบกำหนดวันแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะอุปสมบท 1 พรรษา แล้วลาสิกขาบท โดยจะลาสิกขาบทหลังจากที่พระสงฆ์ได้รับผ้ากฐินแล้ว ผู้ที่สึกออกมาใหม่ ๆ จะต้องจัดทำพานดอกไม้มารูปเทียนไปคารวะญาติผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เพื่อแสดงความขอบคุณ ที่นำอาหารไปทำบุญอุทิศบาปกรรมที่วัดในช่วงที่ตนเองบวชอยู่ และเพื่อเป็นการบอกกล่าวอย่างเป็นทางการว่า ได้สึกออกมาเป็นบุคคลธรรมดาแล้ว ผู้ชายที่ผ่านการบวชมาแล้ว จะได้รับการยอมรับ และให้เกียรติจากสังคม บรรดาเพื่อนฝูงหรือผู้มีอาวุโสน้อยกว่า จะเปลี่ยนสรพนามในการเรียกขานผู้บวชเรียนแล้วจากคำเดิมที่เป็นคำแสดงความคุ้นเคย มาเป็นคำว่า "บอง" ซึ่งแปลว่า "พี่" ส่วนผู้ที่อาวุโสกว่าก็จะใช้คำสรพนามที่เป็นทางการในการเรียกขานคือคำว่า "อา-ปเตญ" หรือ "เนี้ยะ" ซึ่งแปลว่า "ทิด" หรือ "คุณ" สำหรับผู้ชายที่ไม่เคยผ่านการบวชมาก่อน คนที่คุ้นเคยกันไม่ว่าจะอยู่ในวัยเดียวกันหรืออาวุโสกว่าจะยังคงเรียกขานว่า "อา" ซึ่งแปลว่า "เอ็ง" หรือ "อ้าย" (วาน เจาะใจดี. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 18 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช (บวช) ของชาว
ไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

ประเพณีพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)

การแซนการ์หรือแต่งงานของชาวไทยเขมร นิยมแต่งงานกันใน
กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน หนุ่มสาวชาวไทยเขมรมีอิสระในการเลือกคู่ กล่าวคือเมื่อตกลงใจกันดีแล้ว
ก็แจ้งความประสงค์ต่อบิดามารดา ในสมัยก่อนจะมีการเกี่ยวพาราสีกัน เรียกว่า "ลัญจกรรม"
หรือการเล่นสาว แต่ในปัจจุบัน เมื่อฝ่ายชายพอใจสาว ก็จะให้บิดามารดามาเยี่ยมเยียน
ฝ่ายหญิง เพื่อทำความรู้จัก และความคุ้นเคยสนิทสนม จากนั้นก็จัดส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอเรียกว่า
"ซัวร์" คำว่า "ซัวร์" แปลว่าหมั้น โดยฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่เรียกว่า "เผ่าแก่" พร้อมด้วย
เหล้า 1 ขวด หมากพลู 1 พาน เทียน 1 คู่ มาเจรจาสู่ขอที่บ้านฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงจะ
เรียกค่าธรรมเนียมเรียกว่า "ค่าละวะ" ตามฐานะของฝ่ายชาย เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลง
กันว่าจะแต่ง ก็จะจัดหาฤกษ์วันเวลาในการจัดพิธีกรรมแซนการ์ต่อไป ในกรณีที่ฝ่ายชาย
ผิดนัดไม่มาแต่งตามกำหนด เงินค่าธรรมเนียมจะตกเป็นของฝ่ายหญิงทั้งหมด

การเตรียมงานหรือจัดพิธีแต่งงาน ฝ่ายหญิงจะเตรียมทำฟูก หมอน
สไบ และผ้านุ่งขึ้นหรือโสร่ง ไว้สำหรับรับไหว้ การปฏิบัติที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เจ้าสาวทำพิธี
"โจละ-มลม" เป็นการเก็บตัวอบตัวอยู่ในบ้านตลอดช่วง 1-2 เดือนก่อนถึง "โงแซนการ์"
หรือวันแต่งงาน กรณีของฝ่ายชาย จะมีการเตรียมหมากเจียน สำหรับเป็นของกำนัลใน
การเชื้อเชิญแขกมาร่วมงาน นอกจากนี้ฝ่ายชายต้องเตรียมของจำเป็นสำหรับวันแต่ง ซึ่ง
เรียกว่า "จำแนย" เช่น เหล้า หมู ฝัก ข้าวสาร ผลไม้ เป็ดไก่ ปริมาณมากน้อยเพียง
ใดขึ้นอยู่กับเงินอาไชที่ฝ่ายหญิงต้องการ โดยฝ่ายชายจะต้องส่งสิ่งของเหล่านี้เรียกว่า
"จูนจำแนย" ในช่วงวันสุกดิบก่อนวันแต่งงาน

ในวันทำพิธีแต่งงานหรือ "โงแซนการ์" ชายไทยเขมรจะทำพิธีที่บ้าน
ของฝ่ายหญิง ดังนั้นปะรำพิธีจะได้รับการตกแต่งอย่างดี ประดับด้วยเครื่องตกแต่งที่มีความหมาย
ตามข้อแนะนำของพราหมณ์ผู้ควบคุมพิธีการชาวไทยเขมรเรียกว่า "อาจารย์" จุดที่ทำพิธีกรรมการ
แต่งงานจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ บายศรีหรือบายแสร์ย ปะรำพิธี และบนเजेะกราบ
หรือฟูกสำหรับบ่าวสาวนั่ง ส่วนลำดับขั้นตอนของการแต่งงานชาวไทยเขมรมีลำดับขั้นตอน
ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การแห่ขันหมาก ในขบวนแห่ขันหมากประกอบด้วย พานบายศรี

1 คู่ เครื่องเช่นเผ็บรรพบุรุษ โดยมีผู้อาวุโสฝ่ายชายเดินนำ เจ้าบ่าวนั่งโสร่ง สวมเสื้อขาว

แขนยาว ห่มสไบผ้าไหม 2 ผืนเพื่อนเจ้าบ่าว แต่งคล้ายกับแต่ห่มสไบผืนเดียว จะมีดนตรี
กันตรึมบรรเลงนำหน้าขบวน และมีการร่ายรำอย่างสนุกสนาน นอกจากนี้ในขบวนแห่จะมี
การลำเลียงถาดขนม เครื่องเคียงของบายศรี พ่อแม่เจ้าบ่าวถือขันคำสินสอด ส่วนเพื่อน
เจ้าบ่าวทำหน้าที่ทางร่วมให้เจ้าบ่าว

2. การเข้าสู่ประรำพิธี เมื่อมาถึงประรำพิธี ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง
จะรับและนำมานั่งภายในประรำพิธี ผู้อาวุโสฝ่ายชาย จะมอบบายศรีเครื่องบริวารเพื่อขอผ่านทาง
เข้าสู่ประรำพิธี บายศรีและเครื่องบริวาร จะถูกนำไปวางไว้รอบ ๆ เสากลางที่แขวนประดู่
ผู้อาวุโสฝ่ายชายมอบพานหมากพลูให้ญาติอาวุโสฝ่ายหญิง พร้อมมอบขันหมากและสินสอด

3. การเบิกตัวเจ้าสาว ญาติฝ่ายหญิงเบิกตัวเจ้าสาวโดยให้ผู้ใหญ่
และเพื่อนเจ้าสาวทางร่วมให้เจ้าสาวลงจากบ้าน เจ้าสาวจะนุ่งผ้าไหมพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นผ้า
ไหมมัดหมี่โฮล สวมเสื้อแขนยาวสีขาวหรือครีม ห่มเปี่ยงผ้าสไบขิดดอก ในมือขวาของ
เจ้าสาวจะกำพานพลูเพื่อมอบให้เจ้าบ่าว

4. การเปิดขันหมาก หมากพลูและเครื่องเคียงจะห่อไว้ด้วย
ผ้าไหมสีม่วงหรือสีไมขาว ฝ่ายชายจะมอบให้ผู้เฒ่าฝ่ายหญิง โดยผู้เฒ่าชายรับขันหมากเรียกว่า
"เอียบ" ผู้เฒ่าหญิงจะรับขันหมากที่เรียกว่า "ทัง" หรือ "ท็อง" ผู้เฒ่าทั้งสองจะทำพิธี
เปิดผ้าไหมที่ห่อไว้ออก และหยิบหมากพลู ยาสีฟันใส่ปากถือว่าเป็นของกำนัลฝ่ายชาย และ
เพื่อให้เจ้าบ่าวรับรู้ว่าคุณเฒ่าทั้งสองคือผู้ที่ฝ่ายหญิงยกย่อง

5. การ "เจาะกราบ" เมื่อเจ้าสาวยื่นกำพานพลูให้เจ้าบ่าว
แล้วก็นั่งด้านซ้ายบนพูก หันเข้าหาเท้าทั้งสองของเจ้าบ่าว กราบอาจารย์และวางมือทั้งสองคว่ำบน
เต้าปูน ส่นาก และด้ายผูกข้อมือที่วางเตรียมไว้บนหมอนเจ้าบ่าววางมือทั้งสองคว่ำทับบน
หลังมือของเจ้าสาว

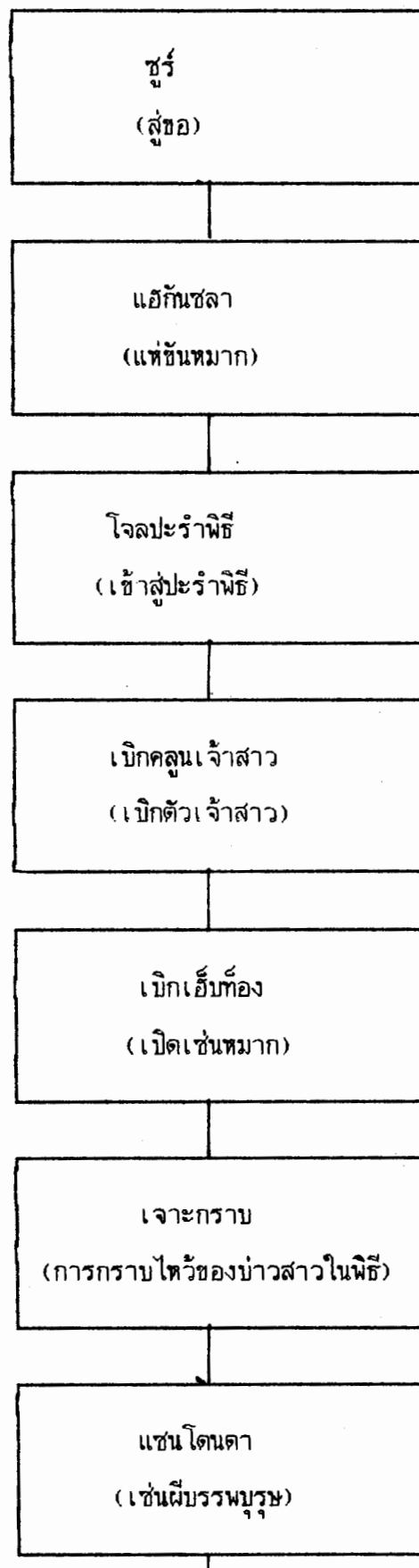
6. การเซ่นสรวงบรรพบุรุษ พิธีการเซ่นหรือการเซ่นผีบรรพบุรุษ
จะเริ่มโดยอาจารย์ผู้ทำพิธีจุดเทียนเชิญเจ้าที่เจ้าทาง ผีปู่ตา หรือผีบรรพบุรุษอื่น ๆ มากินอาหาร
เครื่องเซ่น โดยการจัดถาดเครื่องเซ่นมาวาง ญาติผู้ใหญ่คนสำคัญก็จะเรียกผีต่าง ๆ มา
ใช้เหล้าและน้ำรินบนอาหาร แล้วยกถาดอาหารออกไป เป็นอันเสร็จพิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ

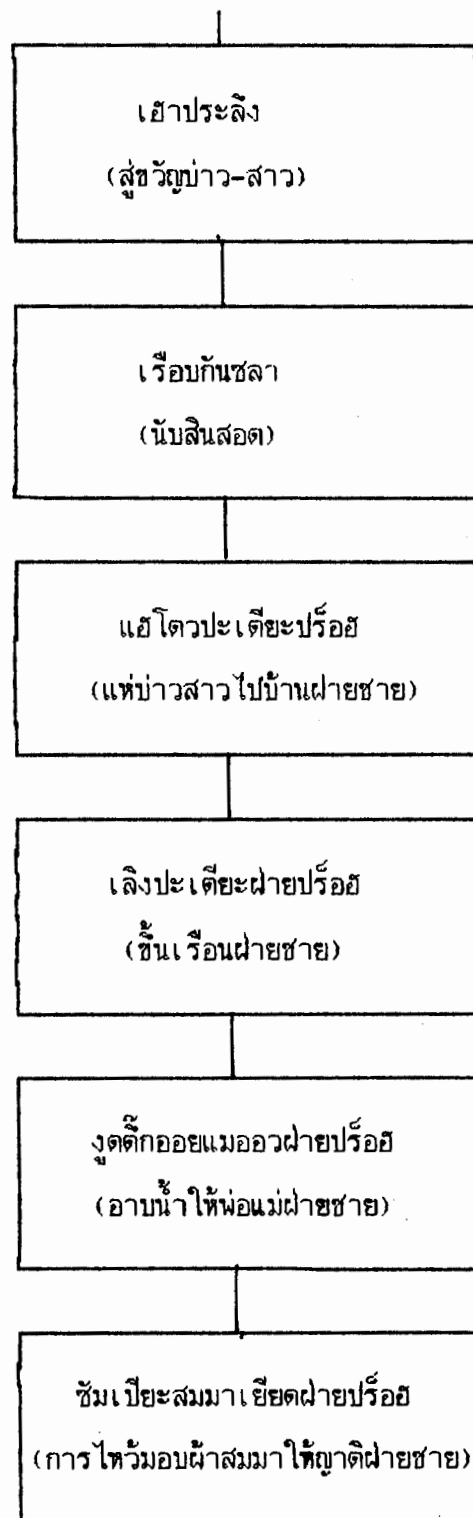
7. การเข้าประลิ่งหรือการเรียกขวัญ เป็นพิธีที่อาจารย์จะเป็นผู้สวด
และให้พรเป็นภาษาบาลี และภาษาเขมร ให้แก่คู่บ่าวสาว ในการประกอบพิธีเข้าประลิ่ง มี

บทเข้าประชันเริ่มด้วยบทไหว้ครู บทชุมนุมเทวดา บทปิดเสนาียตัญไรวร บทเข้าประชัน
บทจองโต ตามลำดับ และมีการผูกค้ายมงคล ซึ่งเรียกว่า "เมาะจองโต" ให้แก่คู่บ่าวสาว
ดนตรีกันตรึมบรรเลงเพลงมวงวลจองโต

8. การนับสินสอด เมื่อพิธีการเข้าประชันสิ้นสุดลง ญาติผู้ใหญ่
รวมทั้งแขกเหรื่อก็จะมอบเงินหรือทองผูกข้อมือให้ทั้งคู่ ในระหว่างนี้ผู้เฒ่าฝ่ายหญิงจะนับเงินสินสอด
เสร็จแล้วเลี้ยงอาหารแขกที่มาร่วมงาน

นอกจากนั้นตอนดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะเป็นขั้นตอนชวนแห่ไปบ้านฝ่ายชาย
ในชวนแห่เจ้าสาวทาบนำ เจ้าบ่าวแบกฟืน และมีชวนแห่ฟูก หมอน และผ้าสมมาเพื่อ
นำไปไหว้ญาติฝ่ายชาย การขึ้นเรือนฝ่ายชายจะมีโขนมกล่าวเท้าให้คู่บ่าวสาว เมื่อขึ้น
บ้านแล้วเจ้าสาวจะนำพิธีอาบน้ำให้พ่อแม่ฝ่ายชาย เสร็จแล้วจะเป็นพิธีส้มเปี๊ยะฟูก หมอน
และผ้า หรือการสมมาให้ญาติฝ่ายชาย และญาติฝ่ายชายจะมอบเงินขวัญให้เหมาะสมราคา
กับผ้าสมมาที่มอบให้ จากนั้นก็เป็นการเสร็จพิธี (พจน. บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 19 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการแซ่กัน (แต่งงาน)
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเจ็บ (ตาย)

พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายของชาวไทยเขมร ได้รับอิทธิพลมาจาก พุทธศาสนา ขั้นตอนในพิธีกรรมจะให้ความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นช่วงสุดท้ายชีวิตของคน ต้อง ประกอบพิธีให้ดีที่สุด เพื่อให้ผู้ตายได้ไปสู่ภพหน้าอย่างสงบสุข ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม เกี่ยวกับการเจ็บ (ตาย) เรียกว่า "อาจารย์คัมมัจ" หรือ "กรูคัมมัจ" การประกอบพิธี กรรมเกี่ยวกับการเจ็บของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มีลำดับขั้นตอนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มุนต์จตั้งฮอม (ก่อนสิ้นใจ) เมื่อผู้ป่วยจะสิ้นใจ ญาติพี่น้อง จะจัดดอกไม้ธูปเทียน (กรวย 5) ให้ผู้ป่วยถือบูชารำลึกถึงพระคุณรัตนตรัย และสิ่งดีงามเพื่อให้จิตใจ สงบ เมื่อตายแล้วจะมีการยิงปืนสามนัดขึ้นสู่ท้องฟ้า หรือจุดประทัด เป็นการบอกกล่าวให้ เพื่อนบ้านรับรู้ และเชื่อว่าเป็นการส่งวิญญาณสู่สวรรค์

2. จัดกันเเผอ ปั้นเจาะกำป๊วง (จัดเครื่องใช้ให้ผู้ตายใช้ภพหน้า) หมายถึง การจัดเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน ให้แก่ผู้ตายเพื่อนำไปสู่ภพหน้า เมื่อจัดกันเเผอ ปั้นเจาะกำป๊วงแล้วนำไปวางไว้บนหัวนอนของคนตาย พร้อมกับจุดตะเกียง ไว้ แล้วนำเอาข้าวเปลือกหนึ่งกระเเผอตั้งไว้ข้าง ๆ กันเเผอปั้นเจาะกำป๊วง พร้อมทั้ง นำใบขวานมาเสียบไว้บนข้าวเปลือก นำไข่ไก่ดิบวางไว้บนรูใบขวาน ถือเป็นเสร็จพิธี การจัดกันเเผอ ปั้นเจาะกำป๊วง

3. ก๊ย ตะโอง อันเจา (เชิญชี้ได้ให้ศพ) หมายถึงพิธีเชิญชี้ได้ให้ศพ ตั้งแต่วันตั้งศพจนถึงวันนำศพไปเผาหรือฝังโดยไม่ให้ไฟดับ ปัจจุบันไม่ค่อยมี เพราะถือปฏิบัติ ลำบาก ชี้ได้ก็หายาก จวบกับปัจจุบันมีระบบไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน จึงนิยมนำไฟกระพริบมาประดับศพ แทนการประกอบพิธีก๊ย ตะโอง อันเจา อนึ่งสำหรับพิธีก๊ย ตะโอง อันเจา มีวิธีการทำโดยเอา ผู้หญิงม่าย ต้องโกนหัว แล้วใช้เคียวที่มีหวดผูกที่คอเคียวโยง เชิญชี้ได้ข้าง ๆ ศพ พิธีนี้จะทำให้ เฉพาะศพอายุ 50 ปี ขึ้นไปเท่านั้น

4. จังอาฮั (รดน้ำศพ) หมายถึงพิธีอาจารย์คัมมัจ ทำน้ำรดศพ ด้วยคาถา แล้วนำไปใช้ในพิธีรดน้ำศพ เสร็จแล้วนำไปอาบน้ำศพ จากนั้นจะเป็นการแต่งตัวให้ศพ โดยเสื้อผ้าที่ใส่จะกลับข้างตรงกันข้ามกับคนเป็น เมื่อแต่งตัวเสร็จจะนำเงินเหรียญใส่ใน ปากให้กับผู้ตาย ในการประกอบพิธีจังอาฮันี้จะต้องจัดเครื่องบูชาอาจารย์คัมมัจที่มาประกอบ พิธีกรรม ซึ่งประกอบด้วย

4.1 จวมโบน (ขันสำริดบรรจุข้าวสาร ใบพลู ลูกหมาก เทียนไข)

4.2 อังกอ 1 ซึ่ง (ข้าวสาร 1 ถ้วย เงิน 1 บาท หมายส่ง

1 ลูก เทียน 1 เล่ม)

4.3 ซลาธรรม 1 คู่

4.4 ผ้าขาว 1 ผืน

4.5 รวย 5 หมายผล 5

4.6 เงิน 40 บาท

4.7 เสียม 1 ด้าม

4.8 ผ้าไหม 1 ผืน

5. จอกระแสนาย (มัตตราสังข์) หมายถึงพิธีการมัตศพซึ่งเรียกว่า มัตตราสังข์ โดยเมื่อเอาผ้าห่อศพแล้วจะใช้ด้ายมัตศพ 3 เปลาะ คือ มัตคอ มัตมือ และ มัตเท้า ในการมัตแต่ละเปลาะจะมีคาถาประกอบการมัตด้วย คือ

5.1 มัตคอ คาถาว่า ปุโตโต เควี (บ่วงคือบุตร)

5.2 มัตมือ คาถาว่า ภริยา หิตเถ (บ่วงคือ ภริยา-สามี)

5.3 มัตเท้า คาถาว่า ธะนัง ปาเท (บ่วงคือทรัพย์สิน)

6. ตั้งศพฌม์จ (ตั้งศพ) หมายถึงการตั้งศพเพื่อบำเพ็ญกุศลตาม ประเพณี กล่าวคือเมื่อบรรจุศพลงในโลงเรียบร้อยแล้ว จะจัดตั้งศพไว้ในบ้านของผู้ตาย กลางวันเมื่อ การเลี้ยงพระอุทิศส่วนกุศล กลางคืนมีการแสดงพระอภิธรรมทุกคืน ชาวไทยเชมจะตั้งศพ ไว้ 3 วัน 7 วัน แล้วแต่เจ้าภาพ สำหรับวัตถุสิ่งของที่ใช้ในการตั้งศพเพื่อการบำเพ็ญ กุศล ประกอบด้วย ที่สำหรับตั้งศพ ดอกไม้ประดับศพ เครื่องบูชาพระ ชุดกรวดน้ำ โต๊ะ หมูบูชาพระ และเครื่องสักการะ เครื่องสักการะในการสวดพระอภิธรรม อาสนะสงฆ์ เครื่องดื่ม และของรับรองพระสงฆ์ เครื่องไทยธรรม ผ้าบังสุกุล อาหารคาวหวาน เช่น ศพวันละ 3 เวลา เป็นต้น

7. ชุดมุกษฌม์จ (สวดหน้าศพ) หมายถึง การชุดอะพิตาหรือ สวดพระอภิธรรม พิธีจะมีหลังจากการรดน้ำศพ อาบน้ำศพ บรรจุศพลงในโลงและตั้งศพฌม์จ (ตั้งศพ) เพื่อบำเพ็ญกุศล เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วพิธีดังกล่าว จะนิมนต์พระสงฆ์จำนวน เลขคู่ส่วนใหญ่ 4 รูป มาสวดพระอภิธรรมบังสุกุลโดยใช้สายสิญจ์สามเส้น โยงจากศพ มาให้พระสงฆ์ถือสวด

8. ต้อตมมือจหรือท้อปมมือจ (การเผาหรือการฝัง) หมายถึงพิธี

การเผาหรือการฝัง ในสมัยก่อนชาวไทยเขมรนิยมฝังศพไว้ก่อน 1-2 ปี แล้วจึงขุดเอากระดูกขึ้นมาทำพิธีเผา แต่ในปัจจุบันนิยมเผาเก็บกระดูกหรืออัฐิทำบุญ โดยใช้เมรุชั่วคราวที่วัดภายในหมู่บ้านหรือเมรุชั่วคราวที่จัดทำขึ้นในบริเวณพื้นที่ใกล้ ๆ กับบ้านของผู้ตาย ในการจัดขบวนแห่ศพจะประกอบด้วย เด็กโกนผมหนุ่มสาวหนุ่มสาวเพื่อบวชหน้าไฟ หญิงหนุ่มสาวหนุ่มสาวผ้าไหมทอสีขาว พูชนูปักรที่บรรจุข้าวตอกปากกับเหรียญ เดินไปก็กำข้าวตอกกับโปรยเหรียญมาข้างหลังตลอดทาง นอกจากนี้มีลูกหลาน 4 คนถือชียงกะออม (หม้อ) 4 ใบ ถือคนละใบอยู่คนละมุมของโลงศพ พระสงฆ์ 4 รูปอยู่รูปละมุมสวดสาธยายธรรม ขบวนแห่ศพเวียนเมรุโดยเวียนซ้าย 3 รอบ อาจารย์มอจะว่าคาถา "ปาสะอะสิ สิริธิติธิตะ โดติ" จากนั้นยกโลงขึ้นบนกองฟอน อาจารย์มอจะตัดเชือกตราสั่งขึ้น เพื่อให้ญาติดูหน้าครั้งสุดท้าย ญาติก็นำมะพร้าวมารดศพแล้วให้พระสงฆ์สวดบังสุกุล จากนั้นจะมีพิธีชักผ้าบังสุกุล แล้วจะมีการให้สัปเหร่อหรือ ตะกัตะเกียทำพิธีขอขมาศพ เสร็จแล้วอาจารย์มอจะนำขี้ไต้จุดไฟแล้วนำไปจุดที่กองฟอน ขณะไฟกำลังลุกไหม้พระสงฆ์จะทำพิธีให้แก่ผู้บวชหน้าไฟโดยผู้บวชรับศีล 10 และในช่วงนี้จะมีการโยกทาน เช่น เงิน ลูกมะพร้าวให้คาแย่งกัน

9. รือจะเอ็ง (การเก็บกระดูกหรืออัฐิ) หมายถึงการเก็บกระดูกหลัง

ไฟไหม้ศพหมดแล้ว อาจารย์มอจะเอาไฟสาธตดับไฟเป็นพิธีก่อนญาติพี่น้องจึงค่อยทำตาม จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของตะกัตะเกียหรือสัปเหร่อ เมื่อไฟมอดไหม้หมดและถ่านเย็นแล้ว จะมีพิธีเช่นไหว้ผู้ตาย พร้อมทั้งบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว จากนั้นนำเอาถ่านถ่านมาปั้นเป็นรูปคนนอนอยู่ นำไม้เชิงตะกอนมาเสียบเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใช้สายสิญจน์โยงรอบไว้ รูปปั้นจะจัดให้หันหัวไปทางทิศตะวันตก เฉพาะดวงตาจะนำเหรียญเงินบาทมาใส่แทน จากนั้นให้เปลี่ยนทิศนอนใหม่จัดรูปปั้นหันหัวไปทางทิศตะวันออก เสร็จแล้วนำใบตองมาวางบนรูปปั้นนั้น และนำเสื้อผ้ามาวางบนใบตอง พร้อมด้วยถาดอาหารวางอยู่ข้าง ๆ อาจารย์มอจะเชิญวิญญาณมารับประทานอาหารและเปลี่ยนเสื้อผ้าหรือฟุ้งเทศน์ ต่อจากนั้นพระสงฆ์จะสวดมนต์เรียกว่า "ตาร" การสวดตารมีบทสวดที่อธิบายถึงปัจจุสมุปบาทถึงการเวียนว่ายตายเกิด และแยกแยะจิตกุศล อกุศลทั้งหลาย เสร็จแล้วพระสงฆ์ใช้เท้าทิ่มไม้เชิงตะกอนรูปละอันนั้นถอนโดยพระปริกรรมคาถาว่า "สุมุหะคะติ สุมุหะคะตัง สุมุหะวิเนยยะ" ลำดับขั้นต่อไป อาจารย์มอจะเก็บเอาเสื้อผ้าบนใบกล้วย แล้วจับใบกล้วยเหวี่ยงออกมา เอาเสียมสับ

ก่อนคืนที่สมมุติเป็นเครื่องนั้น และปล่อยให้ญาติพี่น้องเข้าไปเก็บกระดูกนำไปล้างน้ำเก็บใส่โกฐนากลับบ้านต่อไป

10. นิธิสวดมนต์เย็น เป็นพิธีที่หลังจากนำกระดูกมาตั้งไว้ที่บ้านแล้ว นิมนต์พระสงฆ์มาสวดเจริญพุทธมนต์ในตอนเย็น และในช่วงเช้าจะนิมนต์พระสงฆ์มาฉันภัตตาหารเช้าที่บ้านเจ้าภาพ และจัดถวายปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ จากนั้นพระสงฆ์ให้พรถือเป็นเสร็จพิธีงานศพแก่เจ้าภาพ

ในสังคมชาวไทยเขมร สมัยก่อนไม่มีประเพณีทำบุญ 7 วัน หรือ 100 วัน ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับเหมือนปัจจุบันนี้ เดิมทีชาวบ้านจะมีประเพณีอย่างหนึ่งเรียกว่า "ตาร" หมายถึงการรวมกลุ่มของเครือญาติเพื่อนำกระดูก หรืออัฐิของบรรพชนที่ล่วงลับมาเช่น ไท่ว และนิมนต์พระสงฆ์มาสวดตาร บทที่สวดสะท้อนให้เห็นถึงการพิจารณาธรรม อภิจัง ทุกข์ อนัตตา และกล่าวถึงเรื่องเปรตญาติของพระเจ้าพนมพิสาร มาขอส่วนบุญ แสดงอาณิสสส์ การทำบุญอุทิศให้แก่คนตาย การทำตารนี้ส่วนมากนิยมทำในช่วงก่อนเข้าพรรษา ช่วงวันสารท วันตรุษสงกรานต์ สำหรับการทำบุญ 7 วัน หรือ 100 วันนี้เป็นประเพณีที่เข้ามาใหม่ เป็นคติที่มาจากภาคกลาง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ การทำตาร เป็นพิธีที่ชุมชนชาวไทยเขมรยังคงปฏิบัติอยู่

การจัดงานศพของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว โดยสรุปแล้วจะแบ่งออกเป็น

4 ระดับคือ

1. ปังเวร หมายถึงการดักบาตรข้าวสารส่วนมากทำกับศพเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ถือว่าอายุยังน้อย ทำบุญเล็กน้อยก็ได้ และห้ามเก็บกระดูกเด็กใส่เจดีย์ยกวันโล้ร่วมกับเจดีย์มีกระดูกของปู่ย่าตายาย พ่อแม่อยู่ก่อนแล้ว

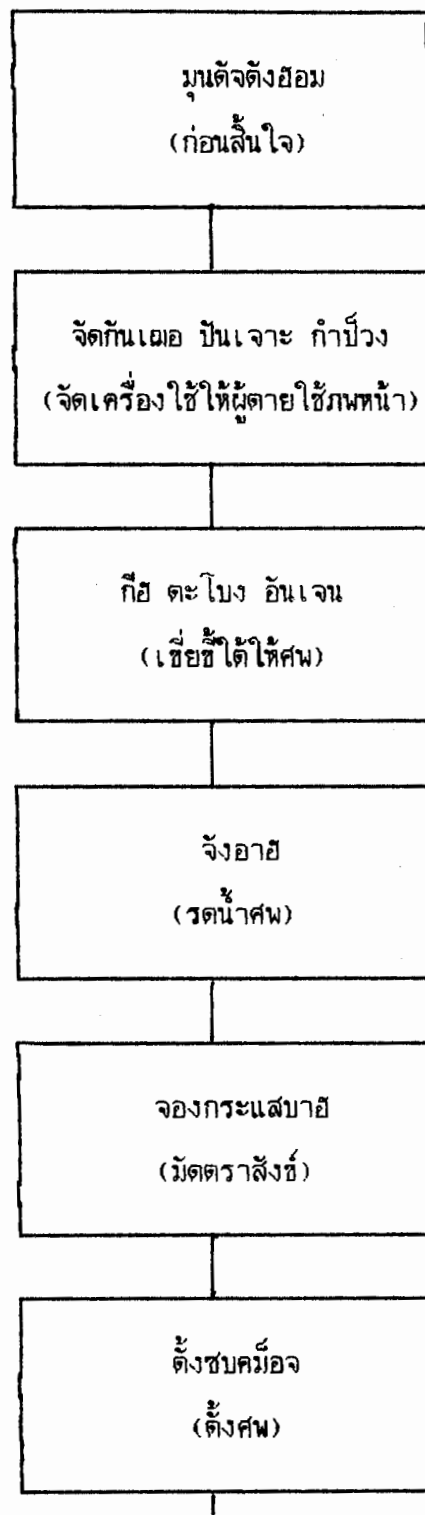
2. บอฮ์เปียะฮ์ หมายถึงพิธีสามัญทั่วไป มีพระเทศน์ 1 รูป

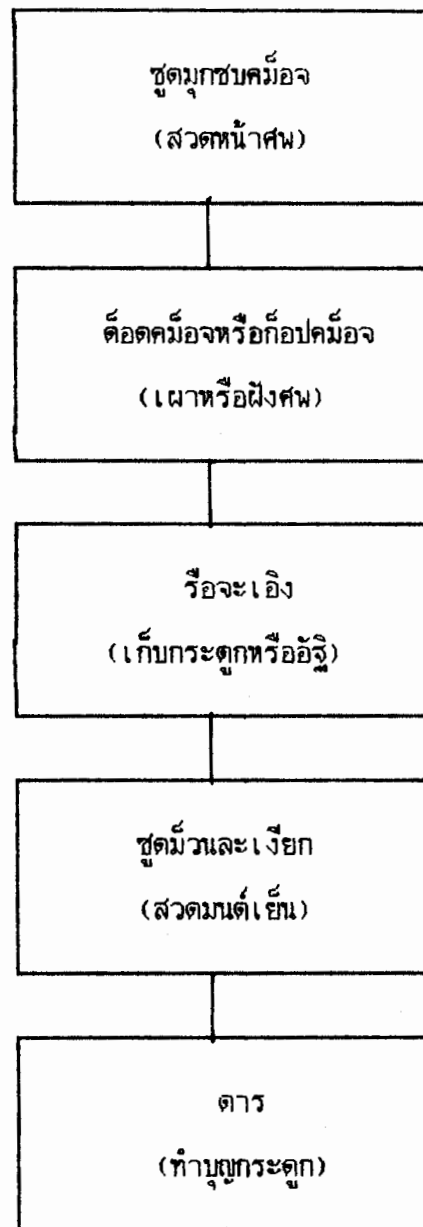
3. วิสัจจะเนีย (วิสัยชานา) ทำบุญแบบมีเทศน์ปุจฉาวิสัยชานา 2

ธรรมาส์

4. สังเกยยะเนีย (สังคายนา) ทำบุญระดับมีพระเทศน์ 3 ธรรมาส์ ต้องนิมนต์พระสงฆ์จำนวนมากมาร่วมฟังเทศน์

งานศพจะจัดแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ และกำลังศรัทธาของเจ้าภาพ (พระอธิการตัน มหาวิโร. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 20 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับการเงือบ (ตาย) ของ
ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

ประเพณีพิธีกรรมตามปีปฏิทิน

ประเพณีพิธีกรรมตามปีปฏิทิน ที่ชาวไทยเขมรปฏิบัติสืบทอดกันมา ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ประเพณีพิธีกรรมบางอย่าง มีส่วนคล้ายคลึงกับชาวไทยกลุ่มอื่น ๆ และมีบางส่วนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในส่วนของกลุ่มชาวไทยเขมร ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ตามปีปฏิทินทั้งสิบสองเดือน มีการประกอบพิธีกรรมในแต่และเดือน ดังต่อไปนี้

1. เดือนอ้าย ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคเมียกจุจ" ตรงกับเดือนธันวาคมตามปีปฏิทิน และตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีดสิบสอง คือ การทำบุญข้าวกรรมหรือเข้าปฐวิสกรรม ในเดือนนี้ชาวไทยเขมรจะมีพิธี "ร่วพะเงี้ยวจโรตธรว" หรือเรียกว่า การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวไทยเขมรยังคงรักษาไว้เหมือนกับชาวไทยกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอาชีพทำนา แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทำให้การถือปฏิบัติลดน้อยลงไป การทำแต่ตั้งแต่การไถ คราด พรวนกล้า จนถึงการเก็บเกี่ยว จะมีการจ้างทำในอัตราประมาณวันละ 60-100 บาทต่อวัน แต่อย่างไรก็ตามในชุมชนชาวไทยเขมร ยังคงมีการลงแขกทั้งการดำนา และการเกี่ยวข้าวอยู่ โตชจะขอแรงจากญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านที่เคารพนับถือกัน ช่วยเหลือลงแขกในการดำนาและเกี่ยวข้าว ผู้ที่เป็นเจ้าภาพจะจัดอาหารเลี้ยงแก่ผู้มาช่วยงานรับประทานอย่างอิ่มหนำสำราญ ดังนั้นการลงแขกจึงเป็นการเสียสละแรงงาน หรือช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง โดยไม่คิดค่าแรง และจะถือว่าเป็นบุญคุณที่เจ้าภาพต้องตอบแทนต่อผู้มาช่วยงาน ในคราวต่อ ๆ ไปด้วย

2. เดือนยี่ ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคเมียก" หรือ "แคเบาะฮ" ตรงกับเดือนมกราคม ตามปีปฏิทิน และตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีดสิบสอง คือ การทำบุญคุณแลน ในส่วนของชาวไทยเขมร ในเดือนนี้จะจัดประเพณีเคี้ยมทาเจียด หรือเทศน์มหาชาติ ๓๒ กัณฑ์เข้ากับการทำบ็อนธรว หมายถึงการที่ชาวบ้านนำข้าวเปลือกตามศรัทธาเข้าไปสมทบการทำบุญรวมกันที่วัด รวมกันได้เท่าใดก็จะทำพิธีถวายให้แก่วัดทั้งหมด ส่วนทางวัดจะตั้งกรรมการรับผิดชอบเกี่ยวกับข้าวเปลือก หรืออาจนำไปจำหน่ายนำเงินมาบูรณะวัดต่อไป นอกจากนี้แล้วในเดือนนี้จะมีประเพณีบ็อนเลิงชะน้ำพมัย (ปีใหม่) เลิงประเดียะทมัย (ขึ้นบ้านใหม่) ประเพณีแซนการ์ ประเพณีก่อรีเซาะกำป็อง ในประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความรู้สึกสำนึก รื่นเริง พิธีกรรมเน้นเพื่อจรรโลงอันจะนำไปสู่ความเป็นศิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างแท้จริง

3. เดือนสาม ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคเมียกหม" ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์ ตามปฏิทิน เรียกว่าตามฮีสลิสสอง มีประเพณีบูชาจี่ ในส่วนของชาวไทยเขมรจะมีพิธีทางพุทธศาสนา คือ "บ๊องโงมาชะบูชา" โดยจัดพิธีทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ฟังธรรม รวมทั้งจัดกิจกรรม ลดละ เลิกอบายมุขต่าง ๆ นอกจากนี้ในช่วงเดือนสาม จะมีพิธีม๊วด จัดขึ้นเพื่อรักษาพยาบาลของชาวไทยเขมรโดยเฉพาะ การประกอบพิธีกรรมในเดือนสามถึงเดือนห้า เป็นการจัดพิธีกรรมในกรณีที่ผู้ป่วยหนักแล้ว ส่วนการทำพิธีในช่วงป่วยเดือนอื่น ๆ ก็สามารทำได้เช่นกัน ในกรณีที่ป่วยหนัก หรือทำพิธีก่อนเข้ารับรักษาตัว พิธีกรรมม๊วดที่จัดขึ้นแต่ละครั้ง จะมีการรวมกลุ่มเครือญาติ และบุคคลในชุมชน นับเป็นการแสดงออกถึงการประสานสัมพันธ์ ในกลุ่มเครือญาติ และกลุ่มของชุมชนชาวไทยเขมรอย่างแท้จริง และในเดือนสามนี้ชาวไทยเขมรนิยมจัดพิธีกรรมก่อร่างทำบ๊องด้วยเช่นกัน

4. เดือนสี่ ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคปะกุน" ตรงกับเดือนเมษายน ตามปฏิทิน และตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีสลิสสองคือ การทำบุญพระเวสหรือบุญมหาชาติ สำหรับชาวไทยเขมร ในเดือนสี่จะมีประเพณีพิธีกรรมบ๊องมกวลต่าง ๆ เช่น พิธีแซ่เการ์ (แต่งงาน) พิธีบ๊อ (บวช) พิธีเลิงปะเตียะทเม้ย (ขึ้นบ้านใหม่) พิธีม๊วด และพิธีก่อร่างทำบ๊อง ช่วงนี้เป็นระยะเวลาที่ว่างเว้นจากการทำมาหากิน จึงทำให้มีเวลาว่างมาก ชาวบ้านจึงนิยมจัดพิธีมงคลประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

5. เดือนห้า ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคแจ็ด" ตรงกับเดือนเมษายน ตามปฏิทิน และตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีสลิสสองคือ บุญสงกรานต์ พิธีกรรมของชาวไทยเขมรจัด "บ๊องแคแจ็ด" หมายถึงบุญสงกรานต์ มีการจัดกิจกรรมคล้ายกับชุมชนอื่น ๆ เช่น ทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ ก่อเจดีย์ทราย การเล่นสาดน้ำ การเล่นเรือมตรด การเล่นเจวียง การเล่นกันตรึม เป็นต้น และในเดือนห้าก็ยังมีการเล่นม๊วด ตามที่ผู้ป่วยหนักแล้วด้วย

6. เดือนหก ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคปะชา" ตรงกับเดือนพฤษภาคม ตามปฏิทิน ตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีสลิสสอง คือ บุญบั้งไฟ บุญวิสาขบูชา สำหรับชาวไทยเขมรจะประกอบพิธีบ๊องโงวิสาขบูชา เช่น ทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ฟังธรรม และในเดือนหกนี้ จะมีการทำพิธีแรกนาพร้อม ๆ กับพิธีแรกนาขวัญของราชพิธีด้วย

7. เดือนเจ็ด ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคจี้" ตรงกับเดือนมิถุนายนตามปฏิทิน ตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮินดูสอง คือ บุญข้าชะ บุญบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมือง สำหรับชาวไทยเขมรจะมีพิธีกรรมบูชาบวงสรวงกะตวมเเียะดา (ผีปด) ถือว่าเป็นพิธีก่อนลงทำนา อันเป็นการทำเพื่อขำระล้างสิ่งที่เป็นอัปมงคลต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป และเพื่อเป็นการบวงสรวงให้ผีบรรพบุรุษ คลับนดาลให้ฝนฟ้าอุดมสมบูรณ์ ลูกหลานจะได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

ภาพประกอบ 21 กะตวมเเียะดา

8. เดือนแปด ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคอะชาต" ตรงกับเดือนกรกฎาคมตามปฏิทิน ตรงตามประเพณีพิธีกรรมฮินดูสอง คือ บุญเข้าพรรษา พิธีกรรมของชาวไทยเขมร ได้แก่ "พิธีบ่อนโกลนฟ้า" (บุญเข้าพรรษา) มีกิจกรรมทำบุญตักบาตร ถวายเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้าฝนแด่พระภิกษุสงฆ์และในเข่งเดือนแปดนี้ จะมีประเพณี "กันซง" ซึ่งเป็นประเพณีการถือศีล มีการนำอาหารไปทำบุญที่วัดทุกวัน ช่วงเวลาที่กำหนด

8 วัน หรือ 15 วัน ตลอดระยะเวลาการเข้าพรรษา นอกจากนี้ยังมีพิธีการเข้าพระภุมิภา เพื่อให้การทำนาอุดมสมบูรณ์ได้ผลผลิตที่ดีและมีปริมาณมาก

9. เดือนเก้าชาวไทยเขาเรียกว่า "แคชราป" ตรงกับเดือนสิงหาคม ตามปฏิทิน และตรงกับประเพณีพิธีกรรมตามฮัตสิบสอง คือ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน สำหรับชาวไทยเขมรมีประเพณี "กันซง" ซึ่งอยู่ในช่วงการเข้าพรรษา

10. เดือนสิบ ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคเบ็ง" ตรงกับเดือนกันยายน ตามปฏิทิน ตามฮัตสิบสอง คือ ประเพณีบุญข้าวสาก สำหรับชาวไทยเขมรจะมีประเพณีกันซง และพิธีแซนโดนตา หรือเรียกว่า พิธีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ซึ่งการประกอบพิธีกรรม แซนโดนตา มี 2 ช่วง คือ ช่วงแรกในวันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือนสิบเรียกว่า "เบ็นตุง" ช่วงที่สองจัดพิธีใหญ่โตกว่าช่วงแรกและถือว่าเป็นพิธีที่ทุกคน ทุกครอบครัวต้องทำ โดยจัดขึ้น ในวันแรม 14-15 ค่ำ เดือนสิบ เรียกว่า "เบ็นเทม" การประกอบพิธีกรรมแซนโดนตา แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับครอบครัว ระดับเครือญาติ และระดับชุมชน พิธีกรรม แซนโดนตามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรทุกช่วงของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย กล่าวคือการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ก็ตาม ชาวไทยเขมรจะมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวแก่ ผีบรรพบุรุษเสมอ ชาวบ้านเชื่อว่าโดนตาเป็นผู้มีอำนาจให้คุณให้โทษ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม ประเพณีพิธีกรรมแซนโดนตาจะถูกสังคมลงโทษ กล่าวว่าเป็นเคอเอกตัญญู จะมีแต่ความล้มเหลว ในชีวิต หากความสุขไม่ได้ดั่งนั้นการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน จึงเป็นเครื่องมือในการควบคุม พฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัยมีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักสมัครสาม สามีคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตลอดไป

11. เดือนสิบเอ็ด ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคระเง้ง" ตรงกับเดือน ตุลาคมตามปฏิทิน ตามฮัตสิบสองคือ ประเพณีบุญออกพรรษา สำหรับชาวไทยเขมรจะมี ประเพณี "บ๊อแฉ้งกันซา" หมายถึงบุญออกพรรษาเหมือนกับกลุ่มชนอื่น ๆ โดยในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 จะมีการทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เป็นต้น

12. เดือนสิบสอง ชาวไทยเขมรเรียกว่า "แคกะเด็ก" ตรงกับเดือน พฤศจิกายนตามปฏิทิน ตามฮัตสิบสองจะมีประเพณีบุญกฐิน บุญผ้าป่าสำหรับชาวไทยเขมร จะมีประเพณีคล้ายกับชุมชนอื่น ๆ เช่น บ๊อกันเท็น (กฐิน) บ๊อผ้าป่า (ผ้าป่า) ประเพณี ลอยกระทง เป็นต้น

ตาราง 8 แสดงประเพณีพิธีกรรมตามปฏิทินของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

เดือนตามปี ปฏิทิน	เดือนตามฮีส ลิสสอง	เดือนชาวไทยเขมร	ประเพณีพิธีกรรม ฮีสลิสสอง	ประเพณีพิธีกรรม ของชาวไทยเขมร
ธันวาคม	อ้าย	แคเมียกตูล	บุญข้าวกรรม, เข้าปรีวาสกรรม	ริ้วพะเงี้ยวโรต ชรีอว
มกราคม	ยี่	แคเมียก	บุญคุณแลน	ดัยมทาเจียด, บ็อนชรีอว
กุมภาพันธ์	สาม	แคเมียกทม	บุญข้าวจี	บ็อนโงมาชบุชา
มีนาคม	สี่	แคปะกุน	บุญพระเวส	บ็อนมกวลต่างๆ
เมษายน	ห้า	แคแจ็ด	บุญสงกรานต์	บ็อนแคแจ็ด
พฤษภาคม	หก	แคปะชา	บุญบั้งไฟ	บ็อนโงวิสาชบุชา
มิถุนายน	เจ็ด	แคจี	บุญช่าอะ, บุญบูชา เทวดาอารักษ์หลัก เมือง	บ็อนแซเกะตวม เนยะตา
กรกฎาคม	แปด	แคอะชาด	บุญเข้าพรรษา	บ็อนโงลันชา
สิงหาคม	เก้า	แคชราป	บุญข้าวประดับดิน	ประเพณีกัซง
กันยายน	สิบ	แคเบ็น	บุญข้าวสาก	ประเพณีแซโตเตา
ตุลาคม	สิบเอ็ด	แคจะแ่ง	บุญออกพรรษา	บ็อนแจ้งพันชา
พฤศจิกายน	สิบสอง	แคกะเด็ก	บุญจุลัน	บ็อนกัเท้

จากตารางแสดงประเพณีพิธีกรรมตามปฏิทินของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วพบว่า
ประเพณีพิธีกรรมส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันกับประเพณีพิธีกรรมตามฮีสลิสสองของอีสาน ความ

แตกต่างกันอยู่ที่การเรียกชื่อเป็นสำเนียงเขมรถิ่นไทย และรายละเอียดคำเองค์ประกอบ ขั้นตอนของพิธีกรรมจะมีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมย่อยของชาวไทยเขมรโดยเฉพาะ

ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วที่กล่าวมานอกจากประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต และประเพณีพิธีกรรมตามปีปฏิทิน อันเป็นวิถีชีวิตที่ปรากฏในชุมชนชาวไทยเขมรที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่เป็นประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

อาหาร อาหารหลักของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว คือข้าวเจ้า ส่วนอาหารพื้นเมือง ได้แก่ "ประเหาะคเมร" (ปลาร้าเขมร) ตเรียไปร (ปลาจ่อม) ตเรียจิด (ปลาแห้ง) ตเรียอ้ง (ปลาย่าง) ตเรียสงอร (ปลาด้ม) เบาะศรีอบ (ตำน้ำพริกมะเขือพวง) เนื้อสัตว์ ผัก ส่วนอาหารว่างส่วนมากเป็นผลไม้และขนมพื้นเมือง ผลไม้ที่นิยมได้แก่ มะม่วง มะพร้าว น้อยหน่า กล้วย ส้ม ส่วนขนมพื้นเมืองที่ทำขึ้นเพื่อรับประทาน และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวไทยเขมรเรียก "ขนม" ว่า "นม" ได้แก่ นมเยิงเล็ด นมูก นมกระมอล นมตาราง นมเนยล นมโชค นมกันเตร้อม เป็นต้น

การแต่งกาย ในการแต่งกายของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ผู้หญิงจะนุ่งซำบ๊วด (ผ้าถุง) ซึ่งเป็นผ้าไหมพื้นเมือง ได้แก่ ผ้าโฮล ผ้าอำปฐม ผ้าชิน (มัดหมี่) ผ้าซาคู ผ้าชมอ ผ้าละเม็ด ผ้าชุดเล็ก ส่วนผู้ชายจะนุ่งผ้าโสร่งไหม สำหรับเสื้อทั้งชายและหญิง จะเหมือนกับเสื้อของคนไทยทั่วไป เครื่องประดับส่วนมากจะเป็นเครื่องประดับเงิน (เครื่องเงิน) ในปัจจุบันนี้ เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหม และเครื่องประดับเงิน ชาวไทยเขมรจะนิยมสวมใส่ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่นงานมงคล งานบุญ และงานเทศกาลต่าง ๆ สำหรับช่วงการใช้ชีวิตประจำวัน ชาวบ้านนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากตลาดในเมืองสุรินทร์ มาสวมใส่แทนทั้งสิ้น

ภาพประกอบ 22 การแต่งกายผู้สูงอายุชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว

พิธีมวงกลจงไต เป็นพิธีเข้าประสัง (เรียกขวัญ) แบบพื้นบ้านของชาวไทยเขมร นิยมปฏิบัติต่อเนื่องกันมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน คำว่า มวงกลจงไต หมายถึง ต่าย มงคลผูกข้อมือ พิธีมวงกลจงไต หรือพิธีเข้าประสังนี้ นิยมจัดขึ้นในงานมงคลทั่วไป เช่น แขนการ์ (แต่งงาน) เข้าประสังเนียะ (เรียกขวัญาค) เข้าประสังกอร์เซาะกำป้อจ (เรียกขวัญโกนจุก) เข้าประสังกับแรกเกิด บ้อนเลิงปะเตียะทเมีย (ขึ้นบ้านใหม่) งาน ยกเสาเอก งานครบวันเกิด งานวันเกษียณอายุราชการ งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง นอกจากนี้ยังมีพิธีมวงกลจงไตในโอกาสอื่น ๆ เช่น เข้าประสังเมื่อเข้ารับราชการ ทหารเกณฑ์ การเข้าประสังเมื่อหายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังและฤกษ์ยาม ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มีความเชื่ออย่างหนึ่งที่สัมพันธ์กับศาสนา ได้แก่ความเชื่อในเรื่อง โชคลาง ของขลังและการถือในฤกษ์ยาม ในปัจจุบันแม้จะเป็นยุคความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ตาม แต่ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วก็มีความเชื่อในเรื่องสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ดังจะเห็นจากพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนมีสิ่งเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ

จากสภาพต่าง ๆ ของชุมชนบ้านหนองบัวที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การคมนาคม การปกครอง การสาธารณสุข การเศรษฐกิจ การศึกษา ความเชื่อและศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนอันเนื่องมาจากการผสมผสาน และการกลมกลืนทางวัฒนธรรม ชุมชนได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่ในส่วนของพิธีการ ไร่ชาะกำป้อจ และพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ชาวไทยเขมรยังคงมีแนวความคิดความเชื่อ อยู่คู่กับวิถีชีวิตตั้งแต่บรรพชนจนถึงปัจจุบัน ด้วยบทบาทหน้าที่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ 3

การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ของชาวไทยเขมร

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาแยกออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่คือ

1. ความเข้มแข็งของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง
2. องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง
 - 2.1 ด้านบุคคล
 - 2.2 ด้านวัสดุสิ่งของ
 - 2.3 ด้านเวลา
 - 2.4 ด้านสถานที่
 - 2.5 ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม 3 ขั้นตอน ได้แก่ ก่อนประกอบพิธีกรรม

ขณะประกอบพิธีกรรม และหลังประกอบพิธีกรรม

ความเข้มแข็งของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง เป็นคำเรียกของภาษาเขมรถิ่นไทย ที่ชาวไทยเขมรใช้
เป็นสื่อความหมาย ตรงกับคำในภาษาไทยว่า พิธีกรรมโกแญก และรวมถึงการโกแญกด้วย
ดังที่คำว่ากอร์เซาะกำป็อง หมายถึง การโกแญกหรือชุดเวลาที่ขอมวดเอาไว้ตรงขม่อม หรือผมที่
เอาไว้แหยมที่แก้มศีรษะ ประเพณีการไว้เซาะกำป็อง หรือการไว้จุกของเด็กไทยมีขึ้นมาตั้งแต่
สมัยใดนั้น ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนไป ประเพณีที่ขึ้นมาแต่โบราณนั้น เด็กไทยไม่ว่าจะเป็น
พระราชโอรส หรือพระราชธิดาของพระเจ้าแผ่นดินหรือบุตรธิดาของขุนนางผู้ใหญ่ลงมา จน
ถึงลูกหลานของคนสามัญทั่วไป มักนิยมไว้ผมจุกเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ทราบได้อย่างแน่นอนว่า
ไทยรับเอาประเพณีการไว้จุกมาชาติใด หรือเริ่มไว้จุกมาตั้งแต่สมัยใด

การไว้เซาะกำป้อจหรือผมจุก เป็นผลต่อเนื่องมาจากการโกนผมไฟ เมื่อเด็กอายุได้ 1 เดือน 1 วัน บิดามารดา จะประกอบพิธีโกนผมไฟ จะเหลื่อมผมไว้ที่ขม่อมหรือขม่อมหนึ่ง เพราะเป็นที่อ่อนบาง ส่วนที่ขาวชวามลายูให้เหตุผลว่าตรงขม่อมหรือกระหม่อมเป็นที่อยู่ที่พักของขวัญ ถ้าไม่มีผมเหลื่อมเอาไว้ ขวัญจะไม่มีที่อยู่และจะหายไปก็เสีย ทำให้เด็กเจ็บป่วย อาจถึงตายได้ ส่วนชาวอินเดียเรียกส่วนกระหม่อมว่า "พรหมรัณธ" ถือว่า เป็นที่อาตมกันหรือวิญญาณของคนเข้าออก ส่วนสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ให้ความเห็นว่าเป็นการแสดงวัยว่ายังอยู่ในวัยเด็ก ในเรื่องการโกนผมไฟให้เหลื่อมไว้ขม่อมหนึ่งที่กลางขม่อม แล้วเลยปล่อยไว้จนผมยาว ก็เพื่อจะได้ไว้จุกและทำพิธีโกนจุกอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเด็กโตจนจะเข้าเขตหนุ่มสาว (เสฐียรโกเศศ. 2531 : 90-93) ในเรื่องดังกล่าวนี้ วัชรวิภาส นิคานะ (2528 : 248-251) กล่าวว่าเมื่อทารกมีอายุครบ 1 เดือน จะทำการโกนผมไฟก่อน ครั้นบุตรมีอายุเจริญวัยขึ้นสมควรที่จะเอาไว้ผมจุก บิดามารดา ก็จะหาฤกษ์ยามวันดีเอาไว้ผมจุกให้ การไว้ผมจุกสมัยก่อนนิยมจะบอกไว้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง ครั้นเมื่อบุตรธิดามีอายุได้ 11 ปีบ้าง 13 ปีบ้าง เมื่อถึงเวลาวันดีเป็นมงคล ก็จะได้ทำการตัดจุกหรือโกนจุก การไว้ผมจุกนอกจากเป็นประเพณีแล้ว ยังถือว่าเป็นเครื่องคุ้มภัย ป้องกันการเจ็บไข้ได้ป่วย เด็กบางคนเจ็บออก ๆ แอด ๆ ตลอดปี เอาไว้จุกกลับเป็นเด็กที่แข็งแรงก็มี เรื่องการเอาไว้จุกนี้จะคลายความนิยมในต่อหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองสังเกตได้จากโบสถ์พราหมณ์ มีเด็กชาย-หญิง ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองนำมาตัดจุกน้อยลง ตามส่วนภูมิภาคก็ไม่ค่อยจะให้ลูกหลานไว้จุกเหมือนอดีตที่ผ่านมาการไว้จุกของเด็กไทยน่าจะสันนิษฐานได้ว่า เกิดขึ้นตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ที่มีเทพเจ้าไว้ผมยาวแล้วขมวดเป็นมวยผมไว้ตรงกลาง ดังนั้นคนไทยจึงอาจนำภาพลักษณ์ดังกล่าวมาดัดแปลงเป็นจุกในเวลาต่อมา (เอกรินทร์ พึ่งประชา. 2537 : 137)

ดังที่การไว้ผมจุกจึงเป็นการรับเอาคตินิยมของพราหมณ์อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ พิธีกรรมนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเห็นเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ไว้ผมยาว และขมวดมุ่นเป็นมวยไว้กลางศีรษะ ก็เลยนำมาดัดแปลงเป็นทรงผมให้เด็ก ด้วยต้องการให้อยู่ในความคุ้มครองอารักขาของพระผู้เป็นเจ้า ต้นเค้าของเรื่องนี้สังเกตได้จากลัทธิธรรมนิยมประเพณีพราหมณ์ที่เข้ามาเผยแพร่ในไทย เพราะขั้นตอนการไว้ การโกน คล้ายกับของพราหมณ์

เป็นเวลานานมาแล้วที่เด็กไทยไว้ผมจุก แกละ ไม่ว่าจะเป็ช้เข้าเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน บุตรธิดาขุนนางผู้ใหญ่ ตลอดลงมาจนถึงลูกหลานของชาวบ้านทั่วไป ผมที่นิยมไว้กันมากที่สุด คือ ผมจุก ที่กำลังเกิดคือผมแกละ เปีย โกะน้ำเค็มหม้อจะเป็นเรื่องของชาเข้าสำัญ ไว เคยมีปรากฏว่าพระราชโอรสธิดา หรือลูกขุนนางผู้ใหญ่ ๆ คนใดไว้ผมเช่นนี้ ในภาพเขียนลายเส้นจากหนังสือของลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาเมืองไทยสมัยพระนารายณ์ มีอยู่ภาพหนึ่งที่ยืนยันว่าบุตรเจ้าเมืองมอญก็ถ้างเอง ไวฝ่าจะเห็นว่า บุตรของหญิงสยามคนใดเป็นเด็กชายไว้ผมแกละ แต่อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าก่อนหน้านั้นเด็กไทยก็ต้องไว้ผมจุกผมแกละกันมาแล้ว ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าพวกพราหมณ์เป็นผู้ที่นำลัทธิธรรมเนียมดังกล่าวนี้มาเผยแพร่ในประเทศไทย แม้แต่ในปัจจุบันการโกนจุกที่โบสถ์พราหมณ์ก็ยังคงทำกันอยู่ (เอนก นาวิกมูล. 2534 : 22.23)

นอกจากนี้แล้วการไว้จุก และประเพณีการโกนจุกในอินเดียก็มีเหมือนกับพิธีการโกนจุกนั้นเรียกว่าพิธีอุปนิษะ แม้แต่พิธีมงคลสำหรับเด็กที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์ ก็มีพิธีโกนผมไฟเพื่อไว้จุก พิธีเจาะหู พิธีสอนให้ว่ายน้ำ (ของไทยเรียกว่าพระราชพิธีลงสระ) และรวมถึงการโกนจุกรวม 10 ขั้นตอนคือ

1. สิกขารูประมะมงคล หมายถึง พิธีโกนผมไฟเพื่อไว้จุกเมื่อเด็กอายุครบ 1 เดือน
2. การณวิชะยะมงคล หมายถึง พิธีเจาะหู เมื่อเด็กอายุได้ 3 เดือน
3. ปริโกดมงคล หมายถึง พิธีป้อนข้าวเด็กครั้งแรกเมื่ออายุ 3-5 เดือน
4. นามมงคล หมายถึง พิธีตั้งชื่อเด็ก
5. อภิศะมะณะมงคล หมายถึง พิธีสอนย่างเดิน เมื่อเด็กอายุราว 6 เดือน
6. ภาษิตพจนมงคล หมายถึง พิธีสอนพูด
7. ทุศมงคล หมายถึง พิธีสอนให้นั่งผ้า
8. นหะนาคิตมงคล หมายถึง พิธีสอนให้ว่ายน้ำ
9. จุฬากันตะมงคล หมายถึง พิธีโกนจุก
10. อลังการณณ์มงคล หมายถึง พิธีสวมสายธูร่า

ตามพิธีการของพราหมณ์ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่าคนไทยภาคกลาง จะมีการประกอบพิธีคล้ายกัน แต่ที่ปฏิบัติมาจนเป็นประเพณีสืบต่อกันมาแต่โบราณได้แก่ พิธีโกนผมไฟ

พิธีตั้งชื่อ พิธีการไว้และการโกนจุก การเจาะหูก็มีแต่ไม่ปรากฏว่ามีการประกอบพิธีแต่อย่างใด พิธีสอนอย่างใดปรากฏทางภาคอีสาน เรียกว่าพิธีเตะดิน สำหรับพิธีลงทำในประเทศไทยจะประกอบพิธีนี้เฉพาะพระราชโอรสที่ดำรงยศเจ้าฟ้าเท่านั้น แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏตามหลักฐานว่าประกอบพระราชพิธีลงสรง เพียง 2 ครั้ง คือ พระราชพิธีลงสรงสมเด็จพระเจ้าผางกูรฯ (รัชกาลที่ 4) ในรัชกาลที่ 2 และพระราชพิธีลงสรงสมเด็จพระเจ้าผางทวษิรุณหิศสยามมกุฎราชกุมารในรัชกาลที่ 5 ส่วนพิธีการไว้จุก โกนจุกหรือตัดจุก เป็นประเพณีที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาแต่โบราณ ทั้งราษฎรสามัญจนถึงเจ้าฟ้า (สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. 2515 : 302-305)

จึงสรุปได้ว่าการไว้จุกและรวมถึงการไว้เกละ ซึ่งชาวไทยเขมรเรียกว่าเซาะกำป้อจั้นนั้นจะสืบเนื่องมาจากคติของพราหมณ์ โดยมาจากเหตุผลเรื่องขวัญหรืออาตมันอันเป็นเหตุผลในการไว้จุกหรือการไว้เซาะกำป้อจั้นเอง

เหตุผลในการไว้จุกของคนไทย เกิดจากแนวความคิดความเชื่อหลายประการด้วยกัน คือ

1. ไว้ตามประเพณี นับเป็นเหตุผลที่มีผู้กล่าวถึงเป็นลำดับแรกเสมอ กล่าวคือเมื่อเด็กเกิดอายุ 1 เดือน 1 วัน โกนผมไฟแล้วก็เริ่มไว้จุกกันในส่วนของคนไทยเขมรเมื่อผ่านพิธีกัตเซาะบังท้อกจุมบ (โกนผมไฟหรือตัดผมไฟ) แล้วให้เด็กไว้เซาะกำป้อจ ส่วนใหญ่ชาวไทยเขมรจะให้ลูกคนหัวปี หรือลูกคนท้ายปี หรือทั้งหัวปีและท้ายปีเป็นผู้ไว้เซาะกำป้อจตามประเพณี (ลัน ยืนยาว. 2540 : สัมภาษณ์) ประเพณีนี้ ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง เราจะเห็นเด็กผมจุกเกละเหล่านั้แทรกอยู่เสมอ บางคนกำลังวิ่งตีลูกล้อ บางคนกำลังว่ายนํ้าอย่างสนุกสนาน แม้แต่จิตรกรรมบนแผ่นไม้สมัยอยุธยาของเมืองโบราณ ตอนพระราชพิธีเผยมียะทะเลาะกัน ด้วยนางอมิตตดาเป็นต้นเหตุ ก็ยังเห็นเด็กผมจุกสองคนยืนร้องไห้ตกใจอยู่ (เอนก นาวิกมูล. 2534 : 27) การไว้จุกตามประเพณีนี้ พระยาราชวรวงศ์ (อ่วม) และกรมพระสมมตอมรินทร์ ได้กล่าวในเรื่องการเลี้ยงลูกว่าเมื่อบุตรมีอายุเจริญขึ้น สมควรที่จะไว้ผมจุกอย่างไร บิดามารดาก็จะหาวันดีไว้ผมจุกให้บุตรตามประเพณี (พระยาราชวรวงศ์ (อ่วม) และกรมพระสมมตอมรินทร์. 2510 : 106) ดังนั้นการไว้จุกหรือการไว้เซาะกำป้อจตามประเพณี เกิดจากความเชื่อจากลัทธิและธรรมเนียมของศาสนาพราหมณ์นั่นเอง

2. ไว้จุกเพราะเด็กเจ็บปวด ๆ แอด ๆ เลี้ยงยาก ในสมัยก่อนหลายครอบครัวมีความเชื่อว่า ถ้าบุตรหลานบ้านใดที่ไม่ไว้จุกหรือแกะแล้วเกิดเจ็บป่วยขึ้นมา รักษาเท่าไรก็ไม่หาย พ่อแม่ก็จะนำลูกหลานของตนไปพบกับเจ้าพ่อ และเมื่อบุตรของตนหายป่วย ก็จะใช้จุกและแกะเป็นการแก้บน (เอกวิมล พึ่งประชา. 2537 : 138) ในส่วนของชาวไทยเขมรหากเด็กไม่สบายสามวันติดสัปดาห์ ก็ไปทามวัด เพื่อโบสหรือปูลูจนเป็นพิธีการเสี่ยงทายให้รู้สาเหตุของการป่วยไข้ ก็มาบนบานถ้าหายป่วยใช้ก็จะไว้จุกให้ ปรากฏว่าหายจากอาการสามวันติดสัปดาห์ ก็เลยต้องไว้จุกหรือเซาะกำป้อจให้ เหตุผลในข้อนี้เป็นความเชื่อที่ได้รับการกล่าวอ้างมากที่สุด (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาลัทธิ. 2533 : 102)

3. ไว้จุกเพราะมีความเชื่อว่า อาจเป็นเพราะตรงกลางศีรษะของเด็ก เป็นกระหม่อมบาง ได้รับความกระทบกระเทือนได้ง่าย และยังรับความรื้อนความแสบได้เร็ว ดังนั้นการเหลื่อมไว้บ้างก็จะเป็นการช่วยป้องกันการเป็นไข้หวัดได้

4. ไว้จุกเพราะเชื่อว่าทำให้เด็กมีปัญญา หรือมีความฉลาดเฉลียวเป็นพิเศษ ที่ได้รับการกล่าวขานน้อยที่สุด

จากเหตุผลในการไว้จุกหรือเซาะกำป้อจทั้ง 4 ข้อนี้ ในส่วนของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเวียงที่ อำเภอเวียง จังหวัดสุรินทร์ มีความเชื่อสอดคล้องกับเหตุผลดังกล่าว และเหตุผลตามข้อ 2 ไว้เพราะเด็กเจ็บป่วยอด ๆ แอด ๆ มีมากที่สุด เช่นเดียวกับชาวไทยเขมรทั่วไป

ตามประเพณีเมื่อเด็กที่ไว้จุกหรือเซาะกำป้อจถึงวัยสมควร อายุในช่วง 9 ปี 11 ปี 13 ปี บิดามารดาจะหาฤกษ์ยามทำพิธีโกนจุกให้ โดยจัดเป็นงานมงคลที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้งานบุญอื่น ๆ ประเพณีการโกนจุกหรือตัดจุกเดิมเรียกว่าการลงท่าโกนจุก เป็นประเพณีดั้งเดิมของไทยเราประเพณีหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นพิธีที่ทำเพื่อสวัสดิมงคลให้แก่เด็ก ก่อนจะเริ่มชีวิตผู้ใหญ่ และถือว่าการแยกเพศให้รู้หน้าที่ของตัวแต่ละฝ่าย ซึ่งถือว่าสำคัญเท่ากันคือ หญิงหมายถึงผู้สร้าง ชายหมายถึงผู้ปกครอง หลังจากที่ได้ทำพิธีรับขวัญเมื่อตอนเกิดใหม่ ๆ ครั้งหนึ่งแล้ว เป็นการประชุมญาติผู้ใหญ่ให้มาร่วมอวยพร และรวบรวมทรัพย์เป็นทุนให้เด็ก เรียกว่าขวัญ โดยถือว่าเป็นมงคลฤกษ์ที่จะมั่งคั่งต่อไปในภายภาคหน้า การโกนจุกในประเทศไทยมักจะทำกันในระหว่างเดือนยี่ ถึงเดือน 4 โดยมีโหรคำนวณ

ฤกษ์ให้ สำหรับชาวไทยเขมร จะมีอาจารย์เป็นผู้หาฤกษ์ให้ เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงวัน
อุบาทว์และวันโลกาวินาศ ตามความเชื่อของลัทธิประเพณีพราหมณ์

นอกจากนี้การโกนจุกยังเป็นการสอนให้เด็ก ๆ รู้ล่วงหน้าว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้น
ไปพวกเขา กำลังจะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่แล้ว การเล่นหัวเล่นหางอย่างที่เคยเป็นมานี้จะทำได้
อีกแล้ว การจัดพิธีโกนจุกบางครั้งมักหาโอกาสทำร่วมกับพิธีมงคลอื่น ๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่
ทำบุญวันเกิด เป็นต้น เพราะนับเป็นงานมงคลเช่นกัน มีสวดมนต์เย็นวันหนึ่ง รุ่งเช้า
เลี้ยงพระแล้วก็ตัดจุกเด็กตามเวลาฤกษ์ ตอนบ่ายมีเวียนเทียนสมโภชทำขวัญเด็กตามพิธี
พราหมณ์ ส่วนการเตรียมงานมีสิ่งจำเป็น คือ การเลี้ยงพระถวายของ การแต่งตัวเด็ก
การรดน้ำเด็ก การสมโภช การเลี้ยงดูแขก (พูนพิสมัย ศิสกุล. 2522 : 10-15) ใน
เรื่องของพิธีโกนจุกที่ อรุณันท์ วิริยะบุญนะ ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า พิธีตัดจุกจะต้องมีการ
นำวันเดือน ปี ของเด็กไปให้โหราจารย์เวลาฤกษ์ให้เสียก่อน แต่ต้องมีให้ตรงกับวันอังคาร
เพราะถือว่าวันอังคารเป็นวันห้ามโกนจุก ตามตำนานการโสกันต์พระชันธุกุมารเทวบุตร
ของพระอิศวร ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระผู้เป็นเจ้าทั้งสามคือ พระพรหม พระนารายณ์ และพระ
อิศวร พิธีตัดจุกหรือโกนจุกมีทำกันเป็นประจำปีที่โบสถ์พราหมณ์ด้อยด้วยพิธีตรียัมพวาย
คือตกในแรม 6 ค่ำ เดือนยี่ ส่วนเท่าที่บ้านก็มีโดยจัดทำกัน 2 วัน (อรุณันท์ วิริยะบุญนะ.
2526 : 112-129) สำหรับในกรณีที่มีการห้ามโกนจุกในวันอังคาร มีต้นเหตุมาจาก
พระอิศวรทำพิธีโสกันต์พระชันธุกุมารในวันนั้น จึงเกิดเหตุเภทภัยบันดาลให้พระเศียร
พระชันธุกุมารกระเด็นหายไป ต้องให้เทวดาไปตัดหัวช้างซึ่งเอนพันหัวไปทางทิศตะวันตก
ไปใส่แทนเศียรพระชันธุกุมาร จึงได้คืนชีพใหม่ กลายเป็นเทพมีเศียรเป็นช้าง และได้นาม
ใหม่ว่าพระนิคเณศ ชาวอินเดียอาจถือว่าวันอังคารเป็นวันอัปมงคลในการโกนจุกก็เป็นได้
แต่ไม่ทราบต้นเหตุที่แน่ชัด จึงต้องมีเรื่องตัดหัวช้างมาเป็นเรื่องราวทำไมจึงมีหัวช้างเพื่อให้
สะใจชาวบ้าน ซึ่งต้องการทราบเหตุผลอันเป็นลักษณะที่มีอยู่ด้วยกันทุกชาติ (เสฐียร
โกเศศ. 2521 : 46-50) การจัดพิธีโกนจุกหรือกอร์เซาะกำป้อจเอนว่า เป็นพิธีกรรม
หนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาที่มืองค์ประกอบและขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนถึง
ปัจจุบัน

การประกอบพิธีกรรมโกนจุก จะมีการจัดทั้งที่โบสถ์พราหมณ์ และจัดที่บ้าน
ในกรณีที่ไม่มีประกอบพิธีที่บ้าน บิดามารดาจะพาเด็กไปประกอบพิธีในคราวเดียวกันกับพระ

ราชพิธีตรียัมปวาย ในวันแรม 5 ค่ำ เดือนยี่ ซึ่งที่โบสถ์พราหมณ์ จะมีการสมโภชเทวรูป และทำบุญตามคติประเพณีทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักฐานอยู่ในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวไว้ว่า ในพระราชพิธีตรียัมปวายครีปวายนี้ พราหมณ์ได้มีการสมโภชเทวรูป และทำบุญตามทางพุทธศาสนาด้วย คือวันแรม 5 ค่ำ เดือน 2 เวลาบ่ายมีสวดมนต์ที่เทวสถาน 11 รูป รุ่งขึ้นแรม 6 ค่ำ เวลาเช้าเลี้ยงพระจะมีราษฎรพาบุตรหลานมาโกนจุกตั้งแต่ 150 คนขึ้นไปจนถึง 390 คน พระราชพิธีได้แจกเงินคนละเฟื้องทั่วกัน (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2516 :

78-108)

สำหรับผู้ที่ประกอบพิธีกรรมที่บ้าน ในวันเสกดิบคือวันก่อนวันงาน 1 วัน ตอนเย็น นิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ที่บ้าน 5 รูป 7 รูป หรือ 9 รูป ตอนกลางคืน มีการเลี้ยงฉลองเช้าวันรุ่งขึ้นเป็นทำพิธีโกนจุก โดยมีพราหมณ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ในวันแรกจะแต่งตัวเด็กตามแบบโบราณ โดยนำเด็กไปแต่งตัวอีกบ้านหนึ่ง เพื่อแห่มาฟังพระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ โดยมีพราหมณ์จะทำพิธีนำเด็กถือขันข้าวตอกดอกไม้กับกระบองเพชร แล้วส่งกระบองเพชรซึ่งถือว่าเป็นอาวุธให้เด็กถือเพื่อจะแห่ พราหมณ์เดินไปรับข้าวตอกดอกไม้มาหน้าบ้านพราหมณ์อีก 2 คนอยู่ติดลงมา ทำแท่นเป่าสังข์ อีกท่านหนึ่งแกว่งไม้ข่มพะว่นำหน้าเด็กมายังที่ทำพิธี เมื่อเด็กนั่งแล้วพราหมณ์จะโยนสายสิญจน์มาพาดที่หัวเด็ก ตรงที่เด็กนั่งมีพรมปู มีหมอนสำหรับวางมือขณะประนมมือฟังพระเจริญพุทธมนต์ เมื่อรับศีลแล้ว พระสงฆ์เริ่มเจริญพระพุทธมนต์ พราหมณ์ออกมาบูชาบัตรพลีที่เบญจา เมื่อเจริญเสร็จแล้ว พราหมณ์จะนำเด็กมาส่งที่เดิม ปิพากย์บรรเลงทั้งขาไปและขากลับ

วันรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง ตอนเช้าประกอบพิธีทางศาสนา เด็กที่จะโกนจุกจะต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวใหม่เป็นชุดขาวทึบขาว มานั่งฟังพระสวด เพื่อรับศีลและฟังธรรม เมื่อถึงตอนที่พระสงฆ์เริ่มสวดชัยมงคลคาถา พราหมณ์จะเริ่มถอดผมจุกแบ่งออกเป็น 3 ปอย ปลายผมแต่ละปอยจะมัดและผูกปอย ผมแต่ละปอยด้วยใบมะตูม ที่ใช้น้ำมันที่ทาพิธีไว้แล้ว และขอผมแต่ละปอยด้วยแหวนแพก้า แต่บางที่ใช้แหวนหรือคัทธักด้วยหญ้าแพรกรวม 3 วง อัญมณีถึงพุทธมงคล ธรรมมงคล และสังฆมงคล พอได้ฤกษ์ตามที่คำนวณไว้ พราหมณ์ก็ลั่นฆ้องชัย และเป่าสังข์ พระสงฆ์สวดมงคลคาถาถึงบทสุดท้าย พราหมณ์ก็เริ่มตัดจุกปอยแรกด้วยกรรไกรแล้วเอา มีดเงิน มีดทอง มีดนาค โขนอีกเล่มละ 3 ที่ พอเป็นพิธีเท่า

นั้นถือเป็นมงคลฤกษ์ ต่อจากนั้นบิดามารดาก็ตัดปอยต่อไป เสร็จแล้วพราหมณ์ก็ใช้สังข์ตักน้ำ พระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ดศึระะเด็ก เมื่อเปียงชุ่มดีแล้วก็ให้คนโกนผมจนเกลี้ยงศึระะ เสร็จแล้วพราหมณ์ก็ให้เด็กเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มใหม่ แต่เป็นชุดขาวตามเดิม แล้วพาขึ้นไปรดน้ำบนเบญจา พราหมณ์จะบอกให้หันหน้าไปทางทิศที่มงคลในวันนั้น แล้วญาติพี่น้องก็จะทยอยเข้ามารดน้ำอวยพรให้เด็ก บิดามารดาดรดน้ำที่หลัง แล้วถึงพราหมณ์รดน้ำสังข์อวยพร เสร็จแล้วทักใบมะตูมที่หมายถึงตรีอานุสของพระนารายณ์ที่หูด้านขวา แล้วสวมมงคลให้เมื่อรดน้ำเสร็จ บิดามารดานำเด็กไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวออกมาให้ทันเวลา พระจัน เมื่อพระจันเสร็จแล้วให้เด็กถวายเครื่องปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ให้พร เด็กกรวดน้ำตอนเย็น เวลาประมาณสี่โมงเย็น จะจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญตามพิธีคือผูกมือจนเจิมแป้งกระและน้ำมันจันทน์ ให้กินน้ำมะพร้าว แล้วเวียนเทียน 3 รอบเป็นเสร็จพิธี (อุทัย สันธสาร. 2533 : 1449-1453) สรุปได้ว่าการจัดพิธีกรรมโกนจุกของชาวไทย มีการจัดทั้งที่โบสถ์ของพราหมณ์ และจัดที่บ้าน โดยจัดพิธี 2 วัน สำหรับการจัดพิธีกรรมโกนจุกหรือกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรสุรินทร์ เนื่องจากไม่มีโบสถ์พราหมณ์ในพื้นที่ จึงนิยมจัดขึ้นที่บ้านของบิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กผมจุกหรือเซาะกำป้อจ

การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือโกนจุกของชาวไทยเขมร เชื่อว่าเป็นประเพณีพิธีกรรมเนื่องมาจากศาสนาพราหมณ์ เพราะการทำบายศรี 7 ชั้นนั้น แต่ละชั้นที่กล่าวในคำสู่ขวัญ ระบุว่าชั้นที่ 1 มีเทพอะโรยอยู่หลักเจลาทำเป็นรูปเทพต่าง ๆ ไปทุกชั้น การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ นิยมจัดขึ้นที่บ้าน ซึ่งองค์ประกอบของพิธีกรรมประกอบด้วยบุคคล วัสดุสิ่งของ เวลา สถานที่ ขั้นตอนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนขณะประกอบพิธีกรรม และขั้นตอนหลังการประกอบพิธีกรรม ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะมีการหาฤกษ์วัน เวลา จากอาจารย์ผู้มีความรู้ทางโหราศาสตร์ก่อนทุกครั้ง จึงจะจัดประกอบพิธีกรรมได้ พิธีกรรมที่จัดแต่ละครั้ง จะต้องจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ อย่างมีแบบแผน เช่น การปลุกสร้างประรำพิธี จัดบายเสร์ยเดิม เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ขมแผ่นเมืองชนิดต่าง ๆ ข้าวปลาอาหาร หนากพลู ประดู่ล บายประลึง เบญจาสำหรับเด็กนั่งในพิธี เครื่องประกอบพิธีเข้าประลึงเครื่องเช่นบูชาต่าง ๆ และในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแต่ละครั้ง จะมีการบอกกล่าวญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านมาร่วมเพื่อเป็นกำลังใจ แสดงถึงความกตัญญูทเวทิตา

ทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์สามัคคีในหมู่เครือญาติและเพื่อนบ้านอีกด้วย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อของชาวไทยเขมร มีองค์ประกอบ ขั้นตอน รูปแบบ ตามคติความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเขมรอย่างเห็นได้ชัด

เนื่องจากพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อ เป็นพิธีมงคลที่ยิ่งใหญ่ของเด็ก ผู้เป็นบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง มักจะจัดพิธีให้ดีที่สุดเท่าที่ฐานะของตนจะทำได้ เพราะถือว่าเป็น การเริ่มต้นชีวิตที่เป็นผู้ใหญ่ให้แก่บุตรของตน พิธีกรรมต่าง ๆ จะจัดใหญ่โตเพียงใด ขึ้นอยู่กับ สถานะความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว ประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อหรือโกน จุก นับได้ว่าเป็นประเพณีพิธีกรรมที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมาแต่โบราณ ทั้งราชวรชนชั้น สามัญจนถึงชนชั้นเจ้าฟ้า โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นเด็กชนชั้นเจ้าฟ้าจะจัดเป็นพิธีสำคัญ และเรียกพิธีโกนจุกในพระราชโอรสพระราชธิดาว่า "พระราชพิธีโสกันต์"

พระราชพิธีโสกันต์ เป็นพิธีกรรมโกนจุกที่ใช้กับพระราชโอรส พระราชธิดาที่ ประสูติแต่พระมเหสี ดำรงพระยศชั้นเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า ในกรณีที่พระโอรสธิดา ซึ่ง ประสูติแต่เจ้าจอมมารดา ดำรงพระยศชั้นพระองค์เจ้าลงมา จะเรียกพิธีกรรมโกนจุกว่า พระราชพิธีโสกันต์ การประกอบพระราชพิธีโสกันต์ ในสมัยกรุงสุโขทัย และสมัยกรุง ศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานในการประกอบพิธีกรรมนี้ แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 เป็นต้นว่ามีพระราชพิธีโสกันต์ตลอดมา จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากนั้นก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้ประกอบพระราชพิธีนี้อีก การตัดจุกหรือโกนจุกนี้ ตั้งแต่ รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ถ้าบรรดาขุนนางหรือราษฎรที่จัดการโกนจุกลูกหลานก็โปรดให้มี หมายบอกเข้ามา ได้พระราชทานเงินช่วยเหลือ เป็นขวัญถุงให้เด็กอีกด้วยเสมอ

การประกอบพิธีกรรมพระราชพิธีโสกันต์ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. สถานที่ที่ประกอบพระราชพิธีโสกันต์ มี 2 แบบ คือ ทำพิธีสงฆ์ที่บ้าน เขาไกรลาส ที่สร้างจำลองขึ้นสมมุติว่าเป็นสระอโนดาตของเขาไกรลาส และแบบสร้าง พระแท่นสงฆ์ขึ้นบนลานมณเฑียรที่ประดิษฐานปราสาท พระราชพิธีโสกันต์บนเขาไกรลาส นั้น ทำขึ้นเฉพาะโสกันต์ พระเจ้าลูกเธอที่ดำรงพระยศเจ้าฟ้าเท่านั้น ส่วนการสร้าง พระแท่นสงฆ์นั้น ทำขึ้นสำหรับเพื่อโสกันต์พระเจ้าลูกเธอที่ไม่ได้ดำรงพระยศเจ้าฟ้า ซึ่งรวมถึงพระเจ้าน้องยาเธอและบุตรธิดาของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ที่พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์ จะโสกันต์ให้ด้วย

2. การประกอบพิธีทางศาสนาและการจัดสถานที่ทางศาสนา พระราชพิธีโสกันต์จะประกอบพิธีทางศาสนาทั้งด้านพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ การจัดพิธีทางพุทธศาสนาจัดพระราชพิธีสงฆ์บนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ส่วนพระราชพิธีพราหมณ์ตั้ง ณ หอเวทวิทยาคม เป็นเทพประดิษฐานพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาพราหมณ์ เพื่อประกอบพระราชพิธีและบูชาในพระบรมมหาราชวัง

3. พิธีแห่และกระบวนแห่ การจัดพิธีแห่จะทำตั้งแต่วันแรกของงาน ไม่ว่า จะเสด็จไปฝั่งพระสวตพระพุทธรูปมณฑล วันทำพระราชพิธีโสกันต์ หรือวันสมโภช จะต้องจัดริ้วกระบวนแห่รับเสด็จส่งเหมือนกันทุกวันงาน โดยกระบวนแห่มีหมายกำหนดว่า เมื่อได้พระฤกษ์ให้ชาวพระราชยานเชิญพระราชยานเข้าไปทางถนนเทืองฉนวน ไปประทับรับเสด็จอยู่ ณ เกยพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง ให้แบ่งกระบวนแห่ คู่แห่ผู้ใหญ่อยู่คอยรับเสด็จนอกประตู คู่แห่เด็กเข้าไปกับพระราชยาน ไปตั้งกระบวนในกพระราชวัง แบ่งเป็นกระบวนหน้าหลัง

4. การจัดริ้วกระบวน ริ้วกระบวนแห่ที่จัดเต็มยศมีการจัดลำดับดังนี้ คือ

4.1 กระบวนหน้า นายทหารตะพายกระบี่กำกับธง กรมทหารหน้า นำริ้วมหาดเล็กคู่แห่ ทัวหมี่เมหาดเล็ก กำกับมหาดเล็กคู่แห่ กลองชนะ เจ้ากรมกำกับ กลองชนะแตรนอก แตรใน ดันเชือกเด็กคู่แห่ กรมกลาโหม ดิกรับ เครื่องสูงหน้า พนักงานอภิมรย์ เจ้าพนักงานกรมแสงใน โทร พราหมณ์ ถือนกการเวก กรมอภิมรย์ ภูษามาลามหาดเล็ก สนมพลเรือน พนักงานกำกับ จ่ากรมวัง ม้าจูง ขอเฝ้า คู่เคียงพระราชยาน เชิญมยุรจักร เชิญต้นไม้ทองเงิน ฟ้าเลี้ยงกำกับนางมยุรจักร เชิญพระแสง เชิญเครื่องนางแต่งตัวสะ ข้างหลวง พญิงต่างภาษา ทหารพญิงฝ่ายใน

4.2 กระบวนหลัง กรมทหารรักษาพระองค์ เครื่องสูง

5. การแต่งกายในพระราชพิธี การฉลองพระองค์ของเจ้านายที่จะโสกันต์ มีชุดฉลองพระองค์ด้วยกัน 4 สำหรับซึ่งจะทรงตามเวลาระหว่างเสด็จฝั่งสวตพระพุทธรูปมณฑล เวลาโสกันต์ เมื่อสร่งน้ำแล้วและเวลาสมโภช สำหรับการแต่งกายของผู้เข้ากระบวนแห่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นปรากฏหลักฐานในรัชกาลที่ 3 การแต่งกายตอนแห่ไปเรียกว่า เครื่องขาว ตอนแห่กลับเรียกว่า เครื่องแดง

6. การกำหนดตำแหน่งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพระราชพิธี จากการประกอบพระราชพิธีโสกันต์ มีชื่อตำแหน่งและหน่วยงานที่รับผิดชอบงานต่าง ๆ ดังนี้ คือ กรมท่าซ้าย กรมสัสดีซ้าย-ขวา กรมนา กรมพระนครบาล ทอผ้า ชุมนักตืออาสา ชุนโยธา ภัคดี ชุณสิทธิชาติชาววัง ชาวภูษามาลา ชาวพระแสงดงด้ง ชาวแสงสร้อยพยุหะ ชาวคลังศุภรัต ชาวพระคลังมหาสมบัติ ชาวพระคลังโน้เข้าย ชาวพระคลังวิเศษ ชาวพระคลังพินาเอกาภศ ทนายเลือกทอก ตำรวจนอกซ้าย ตำรวจนอกขวา แปรตำรวจ พันพลพันเทพราช พันทอง พันเงิน พระอัคศพร พระศรสำแดง พระคลังราชการ พระราชมนู พราหมณ์ มหาดไทยและกลาโหม มหาดเล็ก ราชบัณฑิตย ล้อมพระราชวัง วิเสทนอก วิเสทหมากพลู วิเสทกลาง สัมพลเรือน สัตตำรวจสมตำรวจเอก สัมตำรวจ สังฆการี ชาวแสงสร้อยพยุหะ ทลวงสำเร็จพระขรรค์ ทลวงสร้อยพยุหะ ทลวงมโหสิวรรย ทลวงธรรมเสนา ทลวงโลกทีป (โพร)

7. การละเล่นสมโภชงานพระราชพิธีโสกันต์

ในพระราชพิธีโสกันต์แต่ละครั้งมักจะปรากฏว่ามีการละเล่นสมโภชงานด้วยทุกครั้ง และการละเล่นนี้จะมีอยู่ 3 ประเภทคือ ระเบง โมงครุ่ม และกลาตีไม้ และบางครั้งจะมีการเล่น แทงวิไลย และกระอ้าวแทงควาย เพิ่มขึ้นมา (ถนอมทิพย์ นาวิกชีวิน. 2518 : 18-22)

จึงเห็นได้ว่าพิธีโกนจุก หรือพระราชพิธีโสกันต์นี้ เป็นประเพณีที่เน้นให้เห็นถึงความเจริญของชาติว่ามีอารยธรรมสูงชาติหนึ่งมาแต่โบราณ

ดังนั้นการประกอบพิธีกรรมโกนจุก หรือพิธีกรรมก่อรีเซาะกำป้อจ นับได้ว่าเป็นพิธีที่เป็นการเตือนให้ผู้ทำพิธีได้สำนึกว่ากำลังเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เพราะการไว้เซาะกำป้อจหรือไว้จุกเป็นการแสดงว่ายังอยู่ในวัยเด็ก และการประกอบพิธีกรรมก่อรีเซาะกำป้อจ ก็เป็นการทำสิ่งที่เป้นมงคลให้แก่เด็ก เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป โดยในสังคมไทยมีแนวความคิดความเชื่อในการไว้จุก จัดพิธีกรรมโกนจุก ตั้งแต่ระดับชั้นเจ้าฟ้าลงมาสู่สามัญชนธรรมดา

ในสมัยปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ประเพณีพิธีกรรมซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาและอารยธรรมอันสูงส่งของชาติไทยเรา กำลังลดจำนวนลงไป อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ ประเพณีในราชสำนักเกี่ยวกับการโกนจุกหรือพระราชพิธีโสกันต์คลาย

ตัวลง และลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นผลกระทบให้การไว้ใจการจัดพิธีกรรม โทณจุก ลดความนิยมลงไปตามยุคตามสมัย แต่ในสังคมของชาวไทยเขมร โดยเฉพาะชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ยังคงปรากฏว่าชาวบ้านยังมีคตินิยมตามความเชื่อให้ลูกหลานไว้เซาะกำป้อจหรือไว้จุก และจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่า พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจยังมีบทบาทต่อชุมชนชาวไทยเขมร อันเป็นบทบาทที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ควรแก่การศึกษา อันจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ชาวเราหลัง ได้ศึกษาเรียนรู้ ถึงการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรม ได้อย่างถูกต้องและยังเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีให้คงอยู่สืบไป

องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

พิธีกรรมเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของประเพณีที่คนในสังคมได้สร้างขึ้น หรือเป็นหลักความมั่นคงทางจิตใจ พิธีกรรมเป็นเครื่องหมายของกลุ่มชนที่มีสัญลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งแสดงออกถึงวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (สุเมธ เมธาวิทยกุล. 2532 : 2) ลักษณะของพิธีกรรมจึงเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อลัทธิความเชื่อ เป็นวิธีการที่แสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเชื่อถือเท่าทัน พิธีกรรมจึงมีบทบาทในการสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่นความรู้สึกร่วมกัน อันเป็นจุดประสงค์ร่วมของผู้ประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ (วิษามรณ แสงมณี. 2525 : 1) จุดประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมเมื่อพิจารณาแล้วจะมี 3 ประการคือ การประกอบพิธีกรรมเพื่อความอยู่รอด การประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นเครื่องรวมจิตใจ และการประกอบพิธีกรรมเพื่อความผูกพันทางเศรษฐกิจ (ประมวล คิตคินัน. 2521 : 127) สำหรับการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ได้จัดขึ้นโดยวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ นับเป็นพิธีกรรมที่เ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับชาวไทยเขมร การไว้เซาะกำป้อจและการกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร แสดงออกถึงความเชื่อตามคตินิยมของพราหมณ์ เหตุผลของการไว้เซาะกำป้อจมีหลายประการ เช่น ไว้ตามประเพณี ไว้ตามที่เสี่ยงทายหรือบนบานไว้เพื่อให้เด็กหายจากป่วยไข้ ไว้เพราะเชื่อในเรื่องของขวัญ

ตรงหม่อมของเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการไว้เซาะกำป็องแสดงให้เห็นว่ายังเป็นเด็ก การโกนจุหรือกอร์เซาะกำป็องจึงเป็นการตัดเอาเครื่องหมายเป็นเด็กทิ้งไปเสีย การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องจึงเป็นการทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่เด็กที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ อันเป็นพิธีกรรมช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่ชาวไทยเขมรปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ ในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องจะเบาบางลง จำาเวผู้ไว้เซาะกำป็องและจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องลดลงไปจากอดีต ซึ่งมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงในด้านครอบครัว เครือญาติ การปกครอง การเศรษฐกิจ การคมนาคม การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา และ ศิลปะวัฒนธรรม ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในสังคมชาบทกทายเอกสังคมชาบทที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง (พิชญ์ สมอง. 2522 : 237) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปประเพณีพิธีกรรมและแนวความคิดความเชื่อจะพบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างช้า ๆ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงในระบบกลุ่มทางสังคม หัวท้เครอบครัวจะมีสภาพและบทบาทมากยิ่งขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุกุณยได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2527 : 164) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ย่อมมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกิจชีวิตของชาวบ้านที่จะต้องปรับเปลี่ยนไปกับการเปลี่ยนแปลง ในพิธีกรรมต่าง ๆ พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกันกับพิธีกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในด้านบุคคล วัสดุสิ่งของ เวลา สถานที่ การเปลี่ยนแปลงด้านขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้านที่จะกล่าวในลำดับต่อไป

องค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรม ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างของการประกอบพิธีกรรมให้เป็นไปตามกรอบได้อย่างถูกต้องตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบมา องค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ด้านบุคคล
2. ด้านวัสดุสิ่งของ
3. ด้านเวลา
4. ด้านสถานที่

สำหรับขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม
2. ขั้นตอนขณะประกอบพิธีกรรม
3. ขั้นตอนหลังประกอบพิธีกรรม

รายละเอียดขององค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว จะกล่าวถึงช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน เป็นการนำเสนอเนื้อหา 2 ช่วงเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ในด้านองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรม เหตุผลที่กำหนดช่วงแรกเป็น พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 เพราะว่าตามประวัติพระราชพิธีโสกันต์ มีการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พระองค์เจ้าจิระศักดิ์ พ.ศ. 2471 หลังจากนั้นก็ไม่ได้ปรากฏว่าได้ประกอบพระราชพิธีนี้อีก (กัญจภัทร นาวิกิจวิน. 2518 : 22)

จึงนับได้ว่าพระราชวังเป็นศูนย์กลางของแผ่นดินในทุกด้าน เป็นระบบหลวงหรือราชการที่ส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ในด้านการไว้ทรงผมทั้งชายหญิง การเปลี่ยนแปลง ในด้านการไว้ทรงผมทั้งชายหญิง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาจากการที่ประเทศไทยเปิด ประตูดุติศอหรือเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศที่มีอารยธรรมสูงกว่า เมื่อพระราชวังรับ วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา การเป็นผู้นำดังกล่าวทำให้ชนชั้นสามัญค่อย ๆ ยอมรับเอา วัฒนธรรมใหม่เข้ามายึดถือ จนในที่สุดก็ไม่เป็นเรื่องแปลกประหลาดอีก คนที่เคยไว้ทรงผม แบบเดิมเสียอีกกลับกลายเป็นคนผิดประหลาดและกลายเป็นสัญลักษณ์ของอดีตไป ในสมัย รัชกาลที่ 5 นั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าและเชื้อพระวงศ์จำนวนมากได้รับการโสกันต์ และกล่าวได้ ว่าเป็นช่วงสมัยที่มีการไว้จุกโกจู่มากที่สุด ก่อนที่การไว้จุกในราชสำนักจะเปลี่ยนแปลง ไปเป็นทรงผมธรรมดา สมเด็จพระเจ้าฟ้าวชิราวุธ (รัชกาลที่ 6) และสมเด็จพระเจ้าฟ้าประชา ธิปกศักดิ์เดช (รัชกาลที่ 7) ซึ่งต่อมาขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ ได้รับการโสกันต์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาก็เสด็จไปศึกษาต่อยังประเทศ และนับจากพระมหากษัตริย์สองพระองค์นี้ จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน มิได้ทรงไว้จุกเพราะทรงเติบโตในต่างประเทศ ดังนั้นประเพณีการไว้จุกในราชสำนัก

ก็เริ่มเบาบางตัวลงตามลำดับ การที่ราชสำนักได้วางระเบียบการไ้จุก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การไ้จุกของลูกหลานขุนนางและชาวบ้านสามัญชนลดลงตามไปด้วย (เอเชก นาวิกมูล.

2534 : 37-38)

สรุปได้ว่าแต่เดิมนั้นสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ราชสำนักอันเป็นศูนย์กลางทางราชการเป็นผู้ดำเนินการไ้จุกอย่างหนาแน่น ชาวบ้านสามัญชนก็ให้ลูกหลานไ้จุกหนาแน่นตามไปด้วย จวบกับในปี พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบประชาธิปไตย ราชสำนักได้รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย และลดจำนวนการไ้จุก ทำให้พระราชพิธีโสกันต์ได้เบาบางลง มีผลกระทบทำให้การไ้จุกการจัดพิธีโกนจุกของชาวบ้านก็เบาบางลงตามไปด้วยเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นยุคสมัยเกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือโกนจุก ผู้ศึกษาจึงกำหนดกรอบการศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและขั้นตอน รวมทั้งแนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน

ด้านบุคคล

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมหมายถึง บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการกำหนดวิธีการ การลำดับขั้นตอน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มตั้งเจเนลีสต์ขั้นตอนทั้งหมด ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. อาจารย์
2. พระสงฆ์
3. แม่กะแย
4. เด็กไ้เซาะกำป้อจ
5. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

รายละเอียดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ช่วง พ.ศ.

2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน มีดังนี้ คือ

อาจารย์ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

ภาษาท้องถิ่นเขมรเรียกว่า อาจารย์ (อา-จาม) หรือเรียกว่า ลูกครู หมายถึงผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเขมร มีความหมายเช่นเดียวกับกับ หมอสูตร หมอธรรม หมอขวัญ ครู เป็นต้น ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ อาจารย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ โดยปกติแล้วอาจารย์นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ และพิธีกรรมอื่น ๆ แล้ว อาจารย์ยังเป็นคนหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพและยอมรับนับถืออีกด้วย

อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ มีส่วนในการสืบสานพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรให้คงอยู่ ผู้ที่เป็นอาจารย์จะได้รับความนิยมจากประชาชนในชุมชนบ้านหนองแก้ว และหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นอย่างมาก เพราะประเพณีพิธีกรรมตามแนวความคิดความเชื่อ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายชาวไทยเขมรจะเคร่งครัดในพิธีกรรมมาก ประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเขมรมีดังนี้ คือ

1. จำนวนอาจารย์ที่ได้รับความนิยมและการยอมรับจากประชาชนจะเป็นเพศชายทั้งหมด ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากชาวบ้านที่เป็นเพศชายในสังคมชาวไทยเขมรสมัยโบราณ มีโอกาสเรียนรู้ และมีการศึกษามากกว่าเพศหญิง ดังนั้นการให้ความสำคัญในด้านการเป็นผู้นำการจัดพิธีการต่าง ๆ ในสังคมชาวไทยเขมร จึงอยู่ในกลุ่มที่เป็นเพศชายเป็นส่วนใหญ่

2. มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ และมีความรู้ในพิธีกรรมอื่นด้วย เช่น พิธีกรรมการเกิด พิธีกรรมบวช (บวช) พิธีกรรมแซ่แกร์ (แต่งงาน) พิธีกรรมเล็งปะเตียะทเม้ย (ขึ้นบ้านใหม่) พิธีกรรมเข้าประลิ่ง (สู่ขวัญ) พิธีกรรมแซ่โตนตา เป็นต้น ทั้งนี้อาจารย์ที่ดีต้องสามารถทำพิธีกรรมได้หลาย ๆ พิธีกรรม นอกจากนี้อาจารย์ที่ดีจะต้องจำบทคำพูด คำกล่าวหรือคำสวดต่าง ๆ ได้แม่นยำ และจะต้องรู้จักปรับปรุงถ้อยคำให้ทันต่อเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมได้ดี

3. ผู้เป็นอาจารย์ของชาวไทยเขมรทุกคนจะเป็นผู้ที่เคยบวชในพระพุทธศาสนามาก่อน โดยผ่านการบวชมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 พรรษา ดังนั้นอาจารย์ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม คุณธรรมสูง ประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนในสังคม และผู้

भवามาแล้วมีโอกาสเรียนรู้หลักธรรม คำสวด จากใบลานและคัมภีร์ต่าง ๆ จึงสามารถ
ประยุกต์นำมาใช้ในการ เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมได้เป็นอย่างดี

4. คุณวุฒิ อาจารย์ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

5. มีวิทยุหรืออาวุโส สังคมชาวไทยเขมรจะยึดถือและให้การยอมรับ
ผู้อาวุโส เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในชีวิตสูง ผู้ที่เป็นอาจารย์ของสังคมชาว
ไทยเขมร จะมีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น

6. สำเนียงและน้ำเสียงในการพูด การสวด เป็นส่วนประกอบสำคัญ
ที่มีส่วนส่งเสริมให้อาจารย์ได้รับความนิยมและยอมรับจากประชาชน การมีน้ำเสียงกัง
วาลอ่อนหวานและไพเราะ ให้อรรถาธิบาย และออกเสียง ได้ชัดเจนจะทำให้การประกอบพิธี
กรรมน่าฟัง น่าเชื่อถือ และทำให้พิธีมีความศักดิ์สิทธิ์ดูขลังมากยิ่งขึ้น ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรม
จะใช้ภาษาบาลีและภาษาเขมรท้องถิ่นเท่านั้น

7. การเล่าเรียนเพื่อเป็นอาจารย์ ผู้ที่ต้องการเรียนวิชาการประกอบ
พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง และพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวไทยเขมร จากอาจารย์คนหนึ่ง
คนใด จะต้องแจ้งความจำนงค์ต่ออาจารย์คนนั้น หากอาจารย์ยินดียินยอมให้ ผู้เรียน
ต้องนำขันธ 5 (กรวยดอกไม้ 5 อันเทียน 2 เล่ม) ไปคารวะขอเป็นศิษย์ วิธีการเรียน
อาจารย์ผู้สอนจะบอกขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมแต่ละประเภท หลังจากนั้นให้ผู้เรียน
ท่องจำบทคาถา บทสวดต่าง ๆ ให้จำ ซึ่งใช้เวลาแตกต่างกันออกไปตามความสามารถการ
จดจำของผู้เรียน ส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน นอกจากนั้นแล้วอาจารย์บางคน
จะได้รับการถ่ายทอดจากบิดาซึ่งเป็นอาจารย์ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น
กล่าวคืออาจารย์เมื่อมีอายุมากขึ้นมีปัญหาด้านการเดินทาง ไปประกอบพิธีกรรม จึงต้องหาผู้
สืบทอดต่อคือลูกชาย หรือหากไม่มีลูกชายก็จะเป็นผู้ชายของอาจารย์เฒ่า ๆ การถ่าย
ทอดจะใช้วิธีการและเทคนิคคล้ายคลึงกับการเรียนตามทีกล่าวข้างต้น

8. ค่าตอบแทนในการประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง
อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมได้รับค่าตอบแทน 2 อย่างคือ ค่าลือกรู (ค่ายกครู หรือ
ค่าตั้งครู) หมายถึง เงินที่ฝ่ายเจ้าภาพผู้จัดงานมอบให้อาจารย์พร้อมกับขันธ 5 หรือพาน
ดอกไม้ธูปเทียนก่อนทำพิธี ค่าลือกรูเพื่อประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องหรือพิธีกรรมอื่น ๆ
แต่ละครั้งเป็นเงิน 1 บาท 50 สตางค์หรือ 6 สลึง และค่าตอบแทนอีกประการหนึ่ง

เรียกว่าค่าสมนาคุณ หมายถึง เงินที่เจ้าภาพจัดงานมอบให้อาจารย์ หรือเป็นค่าตอบแทน หรือสินน้ำใจ ซึ่งอาจารย์จะไม่เรียกร้องขึ้นอยู่กับศรัทธาของเจ้าภาพ จากข้อมูลด้านค่าตอบแทนในอดีตที่ผ่านมา พบว่าเงินค่าสมนาคุณในการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง เฉลี่ยแล้ว ตั้งแต่ 5 บาทขึ้นไปจนถึง 50 บาท ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพจัดงาน โดยเจ้าภาพจะใช้ เมฆะจองโต (ด้ายมงคล) ผูกข้อมือให้อาจารย์ก่อนทำพิธี เรียกว่า "จองโตอาจารย์" ในบางครั้งเจ้าภาพจะมอบเงินนี้แก่อาจารย์หลังเสร็จพิธีแล้ว ก่อนที่อาจารย์จะลากลับบ้าน นอกจากค่าตอบแทนที่เป็นเงินแล้ว เจ้าภาพจะมอบของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม หมอน ให้แก่อาจารย์ควบคู่กับเงินค่าตอบแทนในแต่ละครั้งด้วย (ลิ่วน พวงมาลา, 2540 : สัมภาษณ์)

อาจารย์ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

อาจารย์ผู้เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ และพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวไทยเขมร ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า มีอาจารย์ในหมู่บ้านหนองบัวจำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1. นายบือร สัมครสมาน (ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2537)
2. นายเลย วงษ์ศรี
3. นายลิ้ว พวงมาลา

ผู้ที่เป็อาจารย์ในช่วงสมัย พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน มีประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะบางข้อจะยังคงคล้ายกับยุคสมัยในอดีตและบางข้อจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้คือ

1. ผู้เป็นอาจารย์ทั้งหมดยังเป็เพศชายเหมือนสมัยในอดีตที่ผ่านมา
2. ความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรม นอกจากประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแล้ว ยังสามารถประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วยเช่นกัน
3. ผู้เป็นอาจารย์ต้องผ่านการบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 พรรษา
4. คุณวุฒิของอาจารย์ยังคงจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นส่วนใหญ่

5. ผู้เป็นอาจารย์ในการเป็นผู้ประกอบการพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อและพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวไทยเขมรต้องมีอายุหรือความอาวุโส โดยส่วนใหญ่จะมีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไปเช่นเดียวกับสมัยก่อน

6. ภาษาที่ใช้ในการสวด การพูด นอกจากใช้ภาษาบาลีและภาษาเขมรถิ่นไทยแล้ว ในบางครั้งก็ใช้ภาษาไทยกลางแทรกอยู่ในพิธีกรรมด้วย

7. การเล่าเรียนเป็นอาจารย์ มีลักษณะการถ่ายทอดเหมือนอดีตที่ผ่านมาช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475

8. ค่าตอบแทนในการประกอบพิธีกรรมของอาจารย์ มี 2 อย่าง เหมือนอดีตที่ผ่านมาคือ ค่าลือกรู และค่าสมนาคุณ โดยเจ้าภาพจะจัดค่าลือกรู หรือ ค่ายกรูก่อนประกอบพิธีกรรม แต่ละครั้งเป็นเงิน 6 บาท สำหรับค่าสมนาคุณครั้งจะตั้งแต่ 50 บาทขึ้นไปจนถึง 2,000 บาท นอกจากใช้ของที่ระลึก เช่น ผ้าไหม (ผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า ผ้าใส่รง) หมอน เขมรต่าง ๆ เจ้าภาพจะจัดมอบให้อาจารย์ก่อนลากลับบ้านด้วยทุกครั้ง (เลอ วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

จากคุณลักษณะของอาจารย์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าบางประเด็นยังคงไม่เปลี่ยนแปลง แต่บางประเด็นมีการเปลี่ยนแปลง ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ปี พ.ศ. คุณลักษณะ	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
	พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เพศ	ชาย	ชาย
ความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรม		
พิธีกรรมการเกิด	/	/
พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ	/	/
พิธีกรรมการบวช (บวช)	/	/
พิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)	/	/
พิธีกรรมเลิงปะเตียะทเมี้ย (ขึ้นบ้านใหม่)	/	/
พิธีกรรมแซนโตนตา (เช่นบวชบวช)	/	/
พิธีกรรมเฮาประลิ่ง (สู่ขวัญ)	/	/
พิธีกรรมอื่น ๆ	/	/
ผ่านการบวช	ไม่น้อยกว่า 10พรรษา	ไม่น้อยกว่า 5พรรษา
คุณวุฒิ	ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 4
เป็นอาจารย์เมื่ออายุเฉลี่ย	เกิน 40 ปีขึ้นไป	เกิน 40 ปีขึ้นไป

ตาราง 9 (ต่อ)

ปี พ.ศ. คุณลักษณะ	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
	พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เพศ	ชาย	ชาย
ภาษาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม	ภาษาบาลี ภาษาเขมรถิ่นไทย	ภาษาบาลี ภาษาเขมรถิ่นไทย ภาษาไทยกลาง
การเล่าเรียนเพื่อเป็นอาจารย์	สมัครเป็นศิษย์ ถ่ายทอดให้ลูกชายและ ญาติผู้ชาย	สมัครเป็นศิษย์ ถ่ายทอดให้ ญาติผู้ชาย
ค่าตอบแทน ค่าสื่อกรู (ค่ายกครู) ค่าสมณาคูณ	6 สลึง (1.50 บาท) 5-50 บาท	6 บาท 50-2,000 บาท
ใน 1 ปี อาจารย์แต่ละคนประกอบพิธีกรรม เฉลี่ย	50 ครั้ง	15 ครั้ง

จากตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมสรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านบุคคลที่เป็นอาจารย์ ผู้มีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจของชาวไทยเขมร ประกอบด้วยคุณลักษณะที่ศึกษาจำนวน 8 ด้าน พบว่า

คุณลักษณะบางข้อไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ได้แก่คุณลักษณะด้านเพศ จะเฉพาะอาจารย์ที่เป็นผู้ชายเท่านั้น ความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรมอาจารย์ ทั้งสองช่วงสมัยสามารถประกอบพิธีกรรมได้เกือบทุกพิธีกรรม คุณลักษณะด้านคุณวุฒิอาจารย์ ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีความรู้บทสวดที่เป็นภาษาบาลี คุณลักษณะอายุการเป็น อาจารย์เฉลี่ยเกิน 40 ปีขึ้นไป

สำหรับคุณลักษณะของการเป็นอาจารย์ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำ ป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว มีคุณลักษณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประเด็น ได้แก่ คุณลักษณะด้านผ่านการบวชสมัยปัจจุบันจะมี เวลาไต่ยกกว่าช่วงสมัยกำเนิตหมู่บ้าน- พ.ศ. 2475 เหตุผลที่เปลี่ยนแปลงเพราะว่าในสมัยปัจจุบันผู้ที่เรียน โดยการบวช เป็นเพราะ สงฆ์มีไต่ยกกว่าอดีต เพราะมีโอกาสเรียนทางโลกมากกว่า ดังนั้นการบวชเรียนจึงเป็นไป ในลักษณะบวชตามประเพณีมากกว่าที่จะบวชเพื่อเรียนรู้ให้แตกฉานเหมือนอดีตที่ผ่านมา คุณลักษณะด้านภาษาที่ใช้ในการสวด การพูด ในระหว่างการประกอบพิธีกรรม ที่เปลี่ยนแปลงชัดเจนที่สุดคือการใช้ภาษาไทยกลางในการพูด การร่ายคำพูดเข้าประลังหรือสู่ขวัญ ของอาจารย์ในปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยกลางแทรกเข้าไปตามเหตุการณ์ของพิธีกรรมนั้น ๆ ตามความเหมาะสม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าภาษาไทยกลางมีบทบาทในชีวิตประจำวัน ของชาวบ้านมากขึ้นกว่าเดิม อาจารย์จึงต้องปรับการใช้ภาษาไทยกลางแทรกเข้าไปในพิธี กรรมด้วย คุณลักษณะด้านการเล่าเรียนเป็นอาจารย์ในปัจจุบัน การถ่ายทอดให้ลูกชายจะ ลดจำนวนลง และคุณลักษณะในด้านคำตอบแทนแยกเป็นคำลือกรู คำสมนาคหรือเป็นเล้า น้ำใจ แม้ว่าอาจารย์ทุกยุคทุกสมัยจะไม่เรียกร้องหรือระบุคำตอบแทน แต่สภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ คำครองชีพ รวมทั้งค่าของเงิน ทำให้คำตอบแทนอาจารย์ผู้ ประกอบพิธีกรรมเพิ่มมากขึ้นตามยุคสมัยด้วย

พระสงฆ์ (ช่วงกำเนิตหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

สังคมชาวไทยเขมรนับถือศาสนาพุทธ แต่ในขณะเดียวกันจะมีคติของพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องในด้านพิธีกรรมเสมอ การนับถือศาสนาพุทธของชาวไทยเขมร มีความเชื่อ เหมือนกับการนับถือศาสนาพุทธของชาวอีสานทั่วไป ซึ่งเป็นการเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์รวม ของศาสนาอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ได้แก่

1. ความศรัทธาต่อคำสอน ซึ่งถือว่าเป็นหลักการคำสอนชั้นปรมัตถ์ชาวบ้าน เห็นว่าไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ นั่นคือคำสอนของพระพุทธเจ้า
2. ความศรัทธาต่อพิธีกรรมเมื่อมีคำสอนหลักการซึ่งเป็นเหตุเป็นผลแล้วก็มีพิธีกรรมเป็นภาคปฏิบัติ พิธีกรรมทางศาสนาอาจเป็นสิ่งที่เดียวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา
3. ความศรัทธาต่อสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป พระธาตุ เจดีย์ สถูป เป็นต้น
4. ความศรัทธาต่อผู้ประกอบพิธีกรรม อันหมายถึงพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกสืบทอดศาสนา และถ้าตามนัยพุทธศาสนาแบบชาวบ้านที่มีการผสมกลมกลืนของพุทธ พราหมณ์ ผี ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นจะต้องรวมไปถึง จ้ำ คนทรง หมอผี หมอสูตรขวัญด้วย (อภิศักดิ์ โสณอินทร์. 2537 : 119) จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนาพุทธเป็นวิถีชีวิตของชาวอีสาน โดยเฉพาะชาวอีสานใต้ที่เป็นชาวไทยเขมร มีความเคารพศรัทธาต่อพระรัตนตรัยอันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ทั้งสามประการนี้ พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นองค์สาวกของพระพุทธเจ้า ที่นำพระธรรมคำสั่งสอนเผยแพร่ต่อพุทธศาสนิกชนให้พระพุทธศาสนาคงอยู่และสืบทอด ดังนั้นความศรัทธาอันแรงกล้าในการที่จะเป็นผู้สืบศาสนาต่อ ๆ ไป ชาวไทยเขมร จึงมีความศรัทธาในศาสนาพุทธมาก จึงมีความตั้งใจแน่วแน่ว่าเมื่อมีบุตรชายอายุครบ 20 ปี จะต้องให้บวชเป็นพระภิกษุเพื่อสืบศาสนา ถือได้ว่ามีผลานิสงส์สูงสุด

การบวชในสังคมชาวไทยเขมร มีความมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. บวชตามประเพณี โบราณถือกันว่าผู้ชายต้องบวช เพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อแม่เสียก่อน จึงจะมีครอบครัวได้ ผู้ชายคนใดยังไม่บวชถ้าไปขอแต่งงานกับใคร ฝ่ายหญิงจะตั้งข้อรังเกียจว่าเป็น "คนดิบ" คือยังไม่ได้บวชเรียนและยังไม่ได้รับการอบรมจิตใจให้หนักแน่น พ่อที่จะออกไปรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวได้
2. บวชแก้บน เมื่อมีการเจ็บป่วยหรือได้รับเคราะห์กรรม ผู้ป่วยจะบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้หายจากโรคร้ายหรือเคราะห์กรรมนั้น ถ้าหายจะบวชถวาย เมื่อหายแล้วต้องบวชแก้บน ตามกำหนดวันที่ยบนบานไว้ เมื่อครบกำหนดแล้วจะอยู่ในสมณเพศต่อไปหรือลาสิกขาบทก็ได้

3. บวชนาค เมื่อบิดามารดา หรือผู้ที่มีบุญคุณถึงแก่กรรม บุตรหลานจะบวชให้ผู้ตาย เมื่อมีการเคลื่อนศพไปยังที่ฝังหรือเผา บุตรหลานจะบวชเฝ้าศพหรือจูงศพ โดยมีความเชื่อว่าจะนำทางให้วิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์

4. บวชเรียน เป็นการบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน เช่น เรียนธรรม เรียนบาลี เรียนสวด เรียนเทศน์ เป็นต้น ซึ่งในสมัยก่อนผู้ชายคนใดที่ไม่บวชจะไม่มีโอกาสได้เรียน จึงเรียกว่าบวชเรียน (ดิษฐ บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

การบวชเป็นพระสงฆ์ หรือ บวชเป็นพระภิกษุของชาวไทยชาวเขมรบ้านหนองแก้ว ในสมัยก่อน ส่วนใหญ่จะทำพิธีบวชที่วัดบ้านเมืองที่ เพราะในช่วงปี พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 บ้านหนองแก้วยังไม่มีวัดและพระอุปัชฌาย์ จึงไม่สามารถจัดพิธีกรรมการบวชได้ ยกเว้นการบวชนาคเป็นการบวชจูงศพไปฝังหรือไปเผา ซึ่งเป็นการบวชชั่วคราวเพื่อร่วมพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพตามความเชื่อของชาวไทยเขมร

พระสงฆ์ในสมัยก่อนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการเป็นผู้นำการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสื่อกลางที่จะทำให้การทำบุญของชาวบ้านได้บรรลุถึงจุดประสงค์ หรือความมุ่งหมายที่ได้ทำบุญ โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในพิธีกรรมก่อร่างสร้างบ้าน และในพิธีกรรมอื่น ๆ พระสงฆ์จะเข้ามามีบทบาทอันสำคัญยิ่งที่จะทำให้ลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมสมบูรณ์แบบครบถ้วนกระบวนการ รวมทั้งยังเป็นการแสดงถึงความ เป็นสิริมงคลของงานพิธีกรรมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

การประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเขมร ที่มีการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมทำพิธี ได้แก่พิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ซึ่งเป็นประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต นอกจากนี้ประเพณีประจำปีปฏิทินบางอย่างก็นิมนต์พระสงฆ์ร่วมทำพิธีกรรมด้วยเช่นกัน ได้แก่ พิธีสระน้ำมรดก (พิธีรดน้ำมนต์) ของหญิงที่ครรภ์เพื่อให้บุตรในท้องปลอดภัย พิธีทอดประสังเค้ง (ทำขวัญเดือนเด็ก) พิธีลวะโกน (ขายลูก) ให้พระสงฆ์ พิธีตั้งชื่อเด็ก พิธีก่อร่างสร้างบ้าน (โกนจุก) พิธีบวช (บวช) พิธีตาร (พิธีทำบุญกระดูกบรรพบุรุษ) พิธีกรรมการเงือบ (ตาย) พิธีแซนโตนดา (เช่นเผื่อบรรพบุรุษ) พิธีกันชง (ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ทุกวัน อุทิศให้ผู้ตายตั้งแต่แรม 1 ค่ำ-แรม 14 ค่ำ) พิธีแก้กรรม (สะเดาะเคราะห์) พิธีทอดผ้าแพร (ทำบุญหมู่บ้าน) พิธีบิณฑบาตเจียด (บุญเทศน์มหาชาติ) พิธีบิณฑบาตกันเท็น (บุญทอดกฐิน) พิธีบิณฑบาตผ้าป่า (บุญทอดผ้าป่า) เป็นต้น

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พระสงฆ์จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ กล่าวคือพระสงฆ์จะมีบทบาทในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ นับตั้งแต่การหาฤกษ์ยามในการกำหนดวัน เวลา ในกรณีที่มีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กเซาะกำป้อจไปหาให้พระคุณเจ้ากำหนดฤกษ์ให้ และบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติในขั้นตอนของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร ได้แก่ การประกอบพิธีสวดมนต์เย็น หรือสวดพระพุทธรูป ช่วงเวลาตอนเย็นวันแรกของการจัดพิธี การประกอบพิธีสวดและกอร์เซาะกำป้อจในพิธีวันที่สองตอนเช้า การประกอบพิธีทำบุญตักบาตรภายหลังเสร็จสิ้นพิธีกรรมขั้นตอนอื่น ๆ แล้ว

การนิมนต์พระสงฆ์เข้าร่วมในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร จะนิมนต์ไว้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์หลังจากทราบกำหนดวันที่หาฤกษ์จากพระสงฆ์หรือจากอาจารย์ สำหรับการนิมนต์พระสงฆ์ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมามีบ้านหนองแก้วยังไม่มียัด จึงต้องไปนิมนต์พระสงฆ์จากวัดบ้านเมืองที่เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วมีประชาชนบางส่วนไปนิมนต์พระสงฆ์จากวัดบ้านอื่นที่ใกล้เคียง จำนวนของพระสงฆ์ที่เจ้าภาพนิมนต์ไปประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะมีการนิมนต์ให้สอดคล้องกับเซาะกำป้อจของเด็กด้วย คือ เด็กที่มีเซาะกำป้อจ 1 กำป้อจจะนิมนต์พระสงฆ์จากวัดเดียวกันก็ได้ แต่ถ้าเด็กมีเซาะกำป้อจ 2 กำป้อจ ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาจากสองวัด และถ้าเด็กมีเซาะกำป้อจ 3 กำป้อจ ก็จะต้องนิมนต์พระสงฆ์มาจากวัดสามวัดให้เท่ากับจำนวนกำป้อจของเด็กด้วยเช่นกัน

การเดินทางไปและเดินทางกลับของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจในอดีตพระสงฆ์จะใช้วิธีการเดินด้วยเท้า บางครั้งจะเดินทางโดยขี่ม้า ขี่เกวียน ทั้งนี้เพราะสมัยก่อนถนนที่ใช้คมนาคมยังไม่เหมือนในปัจจุบัน (เตี้ยง นพเก้า, 2540 : สัมภาษณ์)

พระสงฆ์ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

องค์ประกอบด้านพระสงฆ์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตหลายประการ โดยเฉพาะในรายละเอียดย่อยแต่ละด้าน จะพบการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน แต่หลักการใหญ่ในความเชื่อ

ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น องค์ประกอบด้านพระสงฆ์ที่ร่วมพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรในปัจจุบัน มีรายละเอียด ดังนี้

1. พิธีกรรมของชาวไทยเขมรที่นิมนต์พระสงฆ์เข้าร่วมพิธี ได้แก่ พิธีสระร้อง
ติกม้วน (พิธีรดน้ำมนต์) ของหญิงมีครรภ์ พิธีไทยประลึงแคกะเมง (ทำขวัญเดือนเด็ก) พิธี
ลัวะโกน (ชายลูก) พิธีตั้งชะเมอะ (พิธีตั้งชื่อเด็ก) พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (โกนจุก)
พิธีบุญ (บวช) พิธีกรรมเงือบ (ตาย) พิธีกรรมแซนโตนดา (เช่นเผืบรพบุรุษ) พิธีกันเซง
(ถวายภัตตาหารทุกวันช่วงแรม 1 ค่ำ-แรม 14 ค่ำ) พิธีตาร (พิธีทำบุญกระดูกบรพบุรุษ)
พิธีแก้กรัวะ (สะเดาะเคราะห์) พิธีทอบ็อนเสราะ (ทำบุญหมู่บ้าน) พิธีบ็อนเตียมหาเจียด
(บุญเทศน์มหาชาติ) พิธีบ็อนทอดกัณฑ์ (บุญทอดกฐิน) พิธีบ็อนทอดผ้าป่า (บุญทอดผ้าป่า)
พิธีกรรมแซนการ (พิธีแต่งงาน) พิธีเลิงปะเตียะทเม้ย (พิธีขึ้นบ้านใหม่) เป็นต้น จากการ
ศึกษาพิธีกรรมที่นิมนต์พระเข้าร่วมร่วมในพิธีกรรม พบว่าในอดีตพิธีกรรมแซนการ และพิธี
กรรมเลิงปะเตียะทเม้ย จะประกอบพิธีกรรมโดยอาจารย์แบบชาวไทยเขมร จะไม่มีพิธี
ทางสงฆ์ แต่ในปัจจุบันนี้ พิธีกรรมดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเพิ่มพิธีกรรม
ในการนิมนต์พระสงฆ์มาสวด และจัดพิธีทำบุญตักบาตร เพื่อความเป็นสิริมงคลของงานในพิธี
ด้วย

2. การนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธี ส่วนใหญ่จะนิมนต์พระสงฆ์จากวัด
บ้านหนองแก้ว วัดประจำหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านหนองแก้ว ส่วนในกรณีที่จัดพิธี
กรรมกอร์เซาะกำป้อจ 2 กำป้อจหรือ 3 กำป้อจ เพื่อให้ครบตามจำนวนกำป้อจหรือจุกของ
เด็ก เจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์จากวัดหมู่บ้านใกล้เคียง การเดินทางไปประกอบพิธีกรรมใน
ปัจจุบัน เนื่องจากมีถนนลูกรังสามารถคมนาคมติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้านมีพาหนะรถยนต์ รถจักร
ยานยนต์ใช้อย่างแพร่หลาย ดังนั้นการรับส่งพระสงฆ์หรือไปร่วมพิธีกรรม เจ้าภาพจะจัด
รถยนต์ หรือจักรยานยนต์รับส่งพระสงฆ์ ซึ่งในสมัยอดีตที่ผ่านมาพระสงฆ์จะพักคืนเจ้าวัด ณ ที่
เจ้าภาพจัดไว้ถวายเพราะไปกลับไม่สะดวกเหมือนเดิंपัจจุบันนี้ (พระอธิการตัน มหาวีโร.
2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านพระสงฆ์

ปี พ.ศ. องค์ประกอบ ด้านพระสงฆ์	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
พิธีกรรมที่พระสงฆ์เข้าร่วมใน การทำพิธี	พิธีสักรัจฉกัมม พิธีลวะ โทณ พิธีตั้งชะเมอะกะเมง พิธีกอร์เซาะกำป้อจ พิธีบูย พิธีเงือบ พิธีแซน โตนเตา พิธีกันเซง พิธีตาร พิธีแก้กรัวะ พิธีเทอบันเสราะ พิธีบ่อนเตียมทาเจียด พิธีบ่อนทอดกันเก้น พิธีบ่อนทอดผ้าป่า - -	พิธีสักรัจฉกัมม พิธีลวะ โทณ พิธีตั้งชะเมอะกะเมง พิธีกอร์เซาะกำป้อจ พิธีบูย พิธีเงือบ พิธีแซน โตนเตา พิธีกันเซง พิธีเทอบันเซมัจ 7 หรือ 100 ทะโง พิธีแก้กรัวะ พิธีเทอบันเสราะ พิธีบ่อนเตียมทาเจียด พิธีท่อนทอดกันเก้น พิธีบ่อนทอดผ้าป่า พิธีกรรมแซนการ พิธีเลิงปะเตียะทเมย

ตาราง 10 (ต่อ)

ปี พ.ศ. องค์ประกอบ ด้านพระสงฆ์	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
จำนวนพระสงฆ์ในพิธีกรรม	9 รูป	9 รูป
จำนวนวัด	จำนวนวัดเท่ากับจำนวน กำป้อจ	จำนวนวัดเท่ากับจำนวน กำป้อจ
การเดินทางไปประกอบพิธี กรรมของพระสงฆ์ หน้าที่ของพระสงฆ์ในพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจ	ไปตามนิมัตต์ด้วยทาง เท้า ม้าและเกวียน - สวดพระพุทธรณ์เย็น - สวดมนต์และกอร์เซาะ กำป้อจเช้าวันที่สอง ของพิธี - พิธีทำบุญตักบาตร	ไปตามนิมัตต์ด้วยรถยนต์หรือ จักรยานยนต์ - สวดพระพุทธรณ์ตอนเย็น - สวดมนต์และกอร์เซาะ กำป้อจเช้าวันที่สองของพิธี - พิธีทำบุญตักบาตร

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบพิธีกรรมด้านพระสงฆ์ พบว่าส่วนใหญ่พิธีกรรมของชาวไทยเขมรในปัจจุบัน จะมีพระสงฆ์เข้าร่วมในพิธีกรรมเหมือนกันในสมัยก่อน พิธีกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ได้แก่ พิธีตัก ซึ่ง เป็นพิธีกรรมการนำกระดูกของคนที่ยาไปแล้วมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ ในปัจจุบันไม่ค่อยปรากฏการปฏิบัติ แต่จะเปลี่ยนเป็นการทำบุญ 7 วัน ทำบุญ 100 วันตามคติที่มีอิทธิพลมาจากภาคกลาง สำหรับพิธีแซนการ์ (แต่งงาน) กับพิธีเล็งปะเตียะทเม็ย (ขึ้นบ้านใหม่)

พบว่าพิธีกรรมทั้งสองอย่างนี้ พิธีกรรมแบบเขมรดั้งเดิม ไม่มีการมีพระสงฆ์มาสวดมนต์หรือ มาทำบุญตักบาตร จัมนัดดาหาร แต่ประการใด จะจัดเป็นพิธีพราหมณ์โดยมีผู้นำในพิธีคือ อาจารย์ ส่วนสมัยพุทธกาลนี้มีการประยุกต์ให้พระสงฆ์มาจัมนัดดาหารสวดมนต์ก็วิธิตัว ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเดินทางไปประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ ในสมัยก่อนการคมนาคมไม่สะดวก ยานพาหนะรถยนต์ รถจักรยานยนต์ไม่ค่อยมี พระสงฆ์จะใช้วิธีการเดินทางเท้า ชีวี่มา และขี่เกวียนเพื่อไปประกอบพิธีกรรม และจะพักค้างคืนที่เจ้าภาพจัดสถานที่ให้ ส่วนในปัจจุบันการคมนาคม ถนนสะดวกสบายขึ้น จะมีรถยนต์ รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะหลักในการเดินทางไปประกอบพิธีกรรมของชาวไทย เขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

แม่กะแย (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

แม่กะแย เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย หมายถึงผู้ทำหน้าที่ เป็นผู้แต่งตัวให้แก่เด็ก เขาคำนับอย่างสูง เด็กในขณะประกอบพิธีกรรม แม่กะแยจะเป็นผู้หญิงที่มีอายุและมีประสบการณ์ด้านการแต่งตัวให้แก่เด็ก เขาคำนับอย่างสูง และต้องผ่านพิธีกรรมการประสิทธิ์ประสาทวิชาหรือการแต่งตั้งจากแม่กะแยคนเดิมมาก่อน พิธีกรรมการบรรจุให้ เป็นแม่กะแยมีลักษณะและวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับกับการประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่กล้า่น้ำ ชื่อกล้า่น้ำศรัทธาโดยนำธำมรงค์ 5 คารวะต่อแม่กะแยคนเดิม เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจะได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ และสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นแม่กะแยได้ โดยทั่วไปผู้ที่จะเป็นแม่กะแยได้จะมีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไป (กิม สุขสิน. 2540 : สัมภาษณ์)

นอกจากประสบการณ์ด้านการแต่งตัวกับดูแลช่วยเหลือเด็ก เขาคำนับอย่างสูงในขณะประกอบพิธีกรรมและเป็นผู้ผ่านพิธีกรรมการบรรจุแล้ว แม่กะแยจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาในการพูดดี มีไหวพริบดี ตลอดจนอารมณ์เยือกเย็น สุขุมรอบคอบเป็นผู้ที่มีความสนใจในการทำบุญ ทำกุศล ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลอื่น ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเป็นอย่างดี นอกจากนี้ แม่กะแยยังทำหน้าที่ในการคอยให้ความช่วยเหลือ หรือเป็นบริวารลูกมือให้กับอาจารย์ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาคำนับอย่างสูง

บทบาทของแม่กะแยในการประกอบพิธีกรรม คือ มีหน้าที่ในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการแต่งตัวเด็ก จัดหาเครื่องประดับ ตลอดจนอุปกรณ์ในการตัดเซาะกำป้อจ มีหน้าที่คอยช่วยเหลือเด็กเซาะกำป้อจให้อยู่ในท่าทางต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มแรกของพิธีกรรม จนถึงสิ้นสุดพิธีกรรม โดยปฏิบัติงานร่วมกับอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสำเร็จลุล่วง โดยไม่มีอุปสรรคปัญหาใด ๆ แม่กะแยยังมีหน้าที่คอยช่วยเหลืออาจารย์ในการตรวจตราสภาพการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ในประรำพิธี การจัดเครื่องประกอบ เครื่องเซ้สรวงบูชา ให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติติดต่อกันมา ลักษณะการประกอบพิธีกรรมตามหน้าที่ของแม่กะแยจะกล่าวโดยละเอียดในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

สำหรับคำตอบแทนหรือคำสวดของเจ้าภาพที่จะมอบให้แก่แม่กะแยเพื่อเป็นสิริมงคล แม่กะแยจะไม่เรียกร้องว่าจะเอาเงินเท่าใด การที่เจ้าภาพจะให้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเจ้าภาพด้วย การมอบคำตอบแทนหรือคำสวดของให้แก่แม่กะแย เจ้าภาพจะทำพิธีมอบให้แก่แม่กะแยภายหลังการจัดพิธีกรรมเสร็จสิ้นแล้ว โดยเจ้าภาพจะใช้เมอะมงคล (ด้ายมงคล) ผูกที่ข้อมือของแม่กะแยเรียกว่า "จ่องโตแม่กะแย" ในสมัยก่อนช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 คำตอบแทนให้แก่แม่กะแยเฉลี่ยคนละ 5-40 บาท ต่อครั้ง การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของแม่กะแยในสมัยก่อน ใน 1 ปี แม่กะแยแต่ละคนประกอบพิธีกรรมเฉลี่ย 10 ครั้ง (เขื่อน นิวงาม. 2540 : สัมภาษณ์)

แม่กะแย (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ในปัจจุบันแม่กะแยที่ทำหน้าที่การแต่งตัวเด็กเซาะกำป้อจ กำกับดูแลเด็กเซาะกำป้อจและคอยช่วยเหลือการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ทำพิธีกรรม ติดต่อกันมาเหมือนในสมัยก่อน กล่าวคือพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจนอกจากอาจารย์ พระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำพิธีแล้ว การจัดพิธีกรรมในแต่ละครั้งจะขาดแม่กะแยไม่ได้ ดังนั้นผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบตัวบุคคลที่เป็นผู้ทำพิธีกรรม ได้แก่อาจารย์ พระสงฆ์ และแม่กะแย เป็นหลักเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดย

เฉพาะแม่กะแยคุณสมบัติต้องเป็นผู้หญิงที่มีความอาวุโสอายุเกิน 40 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ ต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างคนอื่นทั่วไป ต้องเป็นบุคคลที่ชาวบ้านศรัทธา และยอมรับเป็นอย่างดี คุณลักษณะของแม่กะแยนอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีอีกหลายประเด็นที่ยังคงรักษาแบบดั้งเดิมไว้ และในบางประเด็นคุณลักษณะจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น คุณลักษณะด้านคุณวุฒิ แม่กะแยส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การเล่าเรียนเพื่อให้แม่กะแยส่วนใหญ่จะเป็นการสมัครเป็นศิษย์กับแม่กะแยเดิมเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้จึงจะรับหน้าที่เป็นแม่กะแยได้ ในปีหนึ่ง ๆ แม่กะแยแต่ละคาจะรับงานไป ประกอบพิธีกรรมก่อรีเซาะกำป้อจในชุมชนบ้านหนองแก้ว และหมู่บ้านใกล้เคียงเฉลี่ยปีละ 2 ครั้งซึ่งสถิติลดจำนวนลงมาจากสมัยก่อนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุของการมีเด็กไว้เซาะกำป้อจลดลงนั่นเอง ในการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งแม่กะแยจะได้รับค่าตอบแทนจากเจ้าภาพตามความศรัทธา เพราะแม่กะแยจะไม่เรียกร้องหรือระบุจำนวนเงินค่าตอบแทน แต่จากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่าแม่กะแยจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินจากเจ้าภาพตั้งแต่ 40 บาทขึ้นไปจนถึง 1,000 บาท และนอกจากเงินค่าตอบแทนแล้ว เจ้าภาพอาจมอบสิ่งของเป็นสินน้ำใจด้วยเช่น ขนมประเภทต่าง ๆ ผ้าไหมที่เป็น สะไบ ผ้าซิ่น เป็นต้น (กิม สุขสิน. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของแม่กะแยผู้ประกอบพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป็อง

ปี พ.ศ. คุณลักษณะ	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เพศ	หญิง	หญิง
อายุเฉลี่ย	60 ปี	50 ปี
เป็นแม่กะแยเมื่ออายุเฉลี่ย	เกิน 40 ปีขึ้นไป	เกิน 40 ปีขึ้นไป
คุณวุฒิ	ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 4
การเล่าเรียนเป็นแม่กะแย	สมัครเป็นศิษย์	สมัครเป็นศิษย์
ใน 1 ปีแม่กะแยแต่ละคนประกอบ พิธีกรรมเฉลี่ยกี่ครั้ง	10 ครั้ง	2 ครั้ง
ค่าตอบแทน		
ค่าสื่อกรู (ค่ายกครู)	6 สลึง (1.50 บาท)	6 บาท
ค่าสมนาคุณ	5-40 บาท	40-1,000 บาท

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของแม่กะแยผู้ประกอบพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร พบว่าคุณลักษณะต่อไปนี้ยังคงมีสภาพที่คล้ายคลึงกัน

ไม่มีการเปลี่ยนแปลงได้แก่ คุณลักษณะด้านเพศจะเป็นเพศหญิงเท่านั้น เป็นแม่กระแยมเมื่อมีอายุเฉลี่ยเกิน 40 ปีขึ้นไป คุณวุฒิจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การเล่าเรียนเป็นการสมัครเป็นศิษย์มากกว่าที่จะสืบทอดจากแม่ไปสู่ลูก และคุณลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ได้แก่อายุเฉลี่ยของแม่กระแยม การรับเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในรอบหนึ่งปี จะมีจำนวนลดลง ทั้งนี้มีมูลเหตุมาจากการคลายตัวของ การไว้เซาะกำป้อจ เด็กไว้เซาะกำป้อจในชุมชนลดลงน้อยไปกว่าเดิม สำหรับคุณลักษณะด้านค่าตอบแทนหรือค่าสมนาคุณเป็นสินน้ำใจที่เจ้าภาพมอบให้แม่กระแยมเมื่อเสร็จพิธีพบว่า จำนวนเงินค่าตอบแทนเพิ่มมากขึ้น

เด็กไว้เซาะกำป้อจ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

เด็กไว้เซาะกำป้อจหรือเด็กไว้ผมจุก ตามความหมายของทรงผมเด็กจุก หมายถึง ผมเด็ก ๆ ที่สวมดอเอาไว้ตรงหม่อม เรียกว่าผมจุก ราชศัพท์แปลว่าพระเมสสิหรือพระโมลี แกละ หมายถึง ผมที่เอาไว้เป็นแหยมที่แ่งศีรษะเรียกว่าผมแกละ การไว้แกละมีตั้งแต่หนึ่งแกละถึงสามแกละ โก๊ะ หมายถึง ผมที่เอาไว้แหยมตรงขวัญ เปีย หมายถึง ผมที่ถักห้อยยาวลงมา (ราชานันทคดีสถาน. 2525 : 117, 231, 538) สรุปได้ว่าผมเปียที่แท้คือ ผมแกละผมโก๊ะที่เอามาถักนั่นเอง สำหรับคำว่า "แหยม" หมายถึงหม่อม ปอยผมที่เอาไว้เป็นกระจุกบนศีรษะ ซึ่งจะคลุมถึงผมจุก ผมแกละ ผมโก๊ะ ผมเปีย (เอกราวิกรม. 2534 : 14-15) สำหรับชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว คำว่าเซาะกำป้อจ หมายถึง ผมที่สวมดอเอาไว้ตรงหม่อม หรือผมที่เอาไว้แหยมที่แ่งศีรษะตรงกับความหมายของคำว่า ผมจุก ผมแกละ ผมโก๊ะ และผมเปียชาวไทยเขมรเรียกว่าเซาะกำป้อจ ในสมัยช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 เด็กไว้เซาะกำป้อจจะยะเวลาที่ผ่านมา จะมีความเป็นมา และคุณลักษณะที่สามารถแยกได้หลายประเด็น เช่นสาเหตุการไว้เซาะกำป้อจ เพศของเด็กไว้เซาะกำป้อจ อายุการไว้เซาะกำป้อจการบำรุงรักษาและไว้เซาะกำป้อจ และอายุการกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. สาเหตุของการไว้เซาะกำป้อจ เด็กชาวไทยเขมรที่ต้องไว้เซาะกำป้อจมีสาเหตุหลายประการ แต่ถ้าจะตอบตามการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชาชาติต่าง ๆ ใน

บริเวณแหลมทอง ก็อาจจะบอกได้ว่าได้คำมาจากพวกพราหมณ์ หรือ ชาวฮินดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกพราหมณ์ไว้ผมจุกทางเปี้ยก่อนไปข้างหลัง คนไทยเราน่าจะได้แบบอย่างมาจากพวกพราหมณ์นี้ (สุเมธ เมธาวิทยกุล. 2532 : 111) ตามประเพณีโบราณของไทยเรานั้น เด็กไทยทั้งหลายไม่ว่าเป็นชาวบ้านธรรมดาหรือเด็กในราชินิกุลชั้นสูง ต่างนิยมไว้จุกโดยให้เหตุผลที่ว่า การไว้จุกนั้นเปรียบได้กับเครื่องหมายแสดงสถานะของตนว่ายังอยู่ในวัยเยาว์ (เอกรินทร์ พิงประชา. 2537 : 137) นอกจากนี้เหตุผลในการไว้จุกแก่ละของคนไทย น่าจะมีสาเหตุมาจากการไว้ตามประเพณี ไว้เพราะเด็กเจ็บปวด แอ็ด ๆ เลี้ยงยาก และไว้จุกเพราะเชื่อว่าทำให้เกิดมีปัญญา (เอกรา นาวิกมูล. 2543 : 23-29) สำหรับชาวไทยเขมรมีเหตุผลในการไว้เนื่องจากเด็กเจ็บป่วยเลี้ยงยาก ไปโบลหรือปลิวโจนหาสาเหตุการป่วยและขนานให้ทายจึงต้องไว้เซาะกำป็องหรือผมจุกมีการอ้างมากที่สุด ไว้เซาะกำป็องโดยไว้ตามประเพณี ไว้เพราะเชื่อว่าอาจเป็นเพราะตรงกลางศีรษะของเด็กเป็นกระหม่อมบาง มีโอกาสกระทบกระเทือนได้ง่าย การเหลื่อมไว้ตรงหม่อมเป็นจุกจะช่วยป้องกันการเป็นไข้หวัดได้ และไว้เพราะเชื่อว่าเด็กจะเก่งมีสติปัญญาดี ก็เป็นเหตุผลที่ชาวไทยเขมรบ้านตนเองก็กล่าวอ้างในการไว้เซาะกำป็องด้วยเช่นกัน

2. เพศของเด็กไว้เซาะกำป็อง การไว้เซาะกำป็องของเด็กชาวไทยเขมรมีทั้งเด็กชายและเด็กหญิง ข้อมูลการไว้เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรที่เป็นเด็กชายหรือเด็กหญิงจะมีจำนวนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพราะการไว้เซาะกำป็องเป็นไปตามเหตุผลในข้อ 1 โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง.

3. อายุการไว้เซาะกำป็อง การไว้เซาะกำป็องหรือไว้จุกจะมีการกำหนดอายุของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน แล้วแต่เหตุผลของการไว้ ถ้าไว้ตามประเพณีเมื่อเด็กเกิดอายุ 1 เดือน 1 วัน โขนผมไฟแล้วก็เริ่มไว้จุกกัน ถ้าไม่ไว้จุกก็ไว้แกละไว้เปี้ยตามแต่ที่จะทำ (เอกรา นาวิกมูล. 2534 : 23) และในเรื่องอายุการไว้จุกนี้สุเมธ เมธาวิทยกุล มีความเห็นสอดคล้องกันคือ หลังจากที่เด็กโขนผมไฟทั้งไปแล้ว ผมใหม่ก็จะงอกใหม่อย่างสมบูรณ์ พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ก็จะหาฤกษ์ดีไว้ผมจุก (สุเมธ เมธาวิทยกุล. 2532 : 110) สำหรับชาวไทยเขมรเมื่อเด็กคลอดครบ 1 เดือน จมอบ (หมอดำแย) ถือได้ว่า เป็นผู้ที่ช่วยให้แวงและเด็กปลอดภัยจากการคลอด จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของแม่และเด็กจะต้องแสดงความขอบคุณ จัดสิ่งสักการะบูชาจมอบหรือหมอดำแย จากนั้นจะทำพิธีมัดเซาะ บังก็อก

จวบ (ตัดผมไฟ) หลังจากนี้แล้วหากพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องการให้เด็กไว้เซาะกำป้อจ หรือจุกก็จะเริ่มให้ไว้ตั้งแต่บัดนั้น สำหรับการไว้เซาะกำป้อจเพราะเหตุผลเด็กเจ็บป่วย เลี้ยงยาก และไว้เซาะกำป้อจเพื่อให้เด็กเกิดปัญญาวะไว้ช่วงอายุแรกเกิด-อายุไม่เกิน 1 ปี เป็นส่วนใหญ่

4. การบำรุงรักษาเซาะกำป้อจ เมื่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองให้ลูกของตนไว้เซาะกำป้อจตามเหตุผลของความเชื่อแล้ว ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มทำการไว้จนถึงกำหนดวันจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะเป็นช่วงระยะเวลาช่วงการดูแลเลี้ยงเด็กให้อยู่รอดปลอดภัยตั้งแต่ทารกจนถึงวัยในระยะเวลาเจริญเติบโต การดูแลเซาะกำป้อจของเด็ก พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะเป็นผู้คอยดูแลให้เซาะกำป้อจอยู่ในสภาพที่สะอาดและไม่ยาวรุงรัง หากรอบ ๆ ข้างบริเวณเซาะกำป้อจยาวเกินพองาม พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะโกนผมในส่วนที่ไม่ใช่เซาะกำป้อจออกให้สะอาด เสร็จแล้วจะใช้ขมิ้นที่ตำละเอียดแล้วทาให้ทั่วบริเวณที่โกนจนเกลี้ยงเกลา และในการบำรุงรักษาดังกล่าวที่เบ้เซาะกำป้อจ พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะช่วยเหลือในการมัดขมวดผมไว้ตรงขมอมให้ตั้งอยู่อย่างมั่นคง ไม่ให้เส้นของเซาะกำป้อจหรือเส้นผมจุกที่ยาวตรงขมอมสยายออกไปอย่างไม่เป็นระเบียบในการมัดขมวดเซาะกำป้อจนี้ถ้าหากเด็กโตพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว เด็กเซาะกำป้อจก็สามารถดูแลในส่วนนี้ได้ด้วยตนเอง

5. อายุการกอร์เซาะกำป้อจ ตามประเพณีเก่าที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อเด็กถึงวัยสมควร พ่อแม่หรือผู้ปกครองก็จะหาฤกษ์ยามจัดพิธีกอร์เซาะกำป้อจ ประเพณีการโกนจุกหรือตัดจุกเดิมเรียกว่าการลงทำโกเจก เป็นประเพณีดั้งเดิมของไทยซึ่งถือว่าเป็นพิธีที่ทำเพื่อความสวัสดิมงคลให้เด็กก่อนที่จะเริ่มชีวิตผู้ใหญ่ เด็กผู้หญิงมักจะโกนตั้งแต่อายุ 11 ปี ส่วนเด็กผู้ชายจะโกนเมื่ออายุ 11-13 ปี ทั้งนี้เพราะว่าเด็กวัยนี้เด็กผู้หญิงเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กผู้ชาย (ณัฐภัทร นาวิวัฒน์. 2518 : 1-7) ในเรื่องนี้ เอนก นาวิกมูล ได้ให้ความหมาย "วัยสมควร" น่าจะหมายถึงวัยเด็กอายุ 11-13 ปี ซึ่งกล่าวกันว่า เด็กผู้ชายโกนอายุราว 13 ปี เด็กผู้หญิงโกนอายุราว 11 ปี เพราะช่วงนี้เด็กผู้หญิงโตเร็วกว่าแต่ไม่ได้จำกัดตายตัวแต่อย่างใด (เอนก นาวิกมูล. 2534 : 30) สำหรับชาวไทยเขมรมีธรรมเนียมว่า การกอร์เซาะกำป้อจ จะต้องโกนเมื่อเด็กอยู่ในอายุช่วง 9 ปี 11 ปี และ 13 ปี โดยมากเด็กหญิงจะโกนเมื่ออายุ 9 ปีเท่านั้น เพราะเพียงอายุ 9 ปี

ก็โตมากแล้ว ส่วนอายุ 11 ปี ไม่ไถ่โยมโกนผมให้เพราะถือตามคำที่ว่า "สงฆ์ 14 นารี 11 ห้าม" ซึ่งเป็นเรื่องหลักการในการหาฤกษ์ สำหรับอายุ 13 ปีนี้เด็กหญิงจะโตเกินไป จึงไม่ไถ่โยมโกน ส่วนเด็กชายโกนได้ไถ่เมื่ออายุครบ 9 ปี 11 ปี 13 ปี เอาเฉพาะเลขคู่ ตามความเชื่อของพราหมณ์ (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. 2533 : 102) สำหรับชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว มีธรรมเนียมการกำหนดอายุโกนเสียดคล้องกับแนวปฏิบัติข้างต้น (ยวงใจ วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

เด็กเซาะกำป้อจ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวยังคงให้ลูกหลานไว้เซาะกำป้อจ แต่จำนวนเฉลี่ยแล้วจะน้อยกว่าอดีตที่ผ่านมา คุณลักษณะของเด็กไว้เซาะกำป้อจในยุคปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้ คือ

สาเหตุของการไว้เซาะกำป้อจ มีเหตุผลในการไว้เซาะกำป้อจคล้ายสมัยก่อน แต่จากการศึกษาพบว่าสาเหตุการไว้ยู่สองประการ คือ ไว้เพราะเด็กเจ็บป่วยบ่อยๆ ไปบนบานให้หายแล้วไว้เซาะกำป้อจให้ ยังคงเป็นเชื่อกล่าวอ้างมากที่สุดเหมือนเดิม และเหตุผลการไว้รองลงมาคือการไว้ตามประเพณี ซึ่งเป็นเหตุผลที่มีน้อยกว่าเหตุผลแรกเพศของเด็กไว้เซาะกำป้อจในปัจจุบันจะมีทั้งเด็กชายและเด็กหญิง แต่เฉลี่ยแล้วจำนวนเด็กที่ไว้เซาะกำป้อจจะเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง อายุการไว้เซาะกำป้อจจะอยู่ในช่วงแรกเกิด-อายุไม่เกินหนึ่งปี สำหรับอายุการกอร์เซาะกำป้อจจะไม่กำหนดว่าเด็กหญิงต้องโกนอายุ 9 ปี เท่านั้น ทั้งเด็กชายหรือเด็กหญิงจะโกนเมื่ออายุ 9 ปี 11 ปี หรือ 13 ปี เหมือน ๆ กันอยู่ที่ว่าฤกษ์ เวลาจะถูกโฉลกกับเด็กหรือไม่เท่านั้น แต่การกำหนดอายุยังมีความเชื่อแบบพราหมณ์ที่กำหนดเป็นเลขคู่ เหมือนสมัยก่อน ส่วนการบำรุงรักษาเซาะกำป้อจนั้น ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ยังคงมีการดูแลรักษาเด็กเป็นอย่างดี แต่การโกนเอาผมรอบ ๆ จุดออกเพื่อให้สะอาดสะอาดดูแลง่ายในสมัยปัจจุบันสะดวกสบายขึ้น เพราะมีมีดโกนเซาดีใช้โกนแล้วทิ้ง ไปใส่ใบใหม่แทน หาซื้อง่ายตามร้านค้าทั่วไป การใช้ก็ง่ายและสะดวกรวดเร็วขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาในการลับใบมีดโกน (เลย วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 23 การเข้าทรงโดยการโบลหรือปลัใจเพื่อหาสาเหตุการป่วย

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของเด็กเซาะกำแพง

ปีพ.ศ. จุดมุ่งหมาย	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
จำนวนเด็กไว้เซาะกำแพงเฉลี่ย	ประมาณ 20 %	ประมาณ 2 %
สาเหตุของการไว้เซาะกำแพง	1. ไว้เพราะเจ็บป่วยบ่อย ๆ 2. ไว้ตามประเพณี 3. ไว้เพราะเชื่อว่าป้องกัน ตรงซม่อมไม่ให้บาง 4. ไว้เพราะเชื่อว่าทำให้เกิดปัญหา	1. ไว้เพราะเจ็บป่วยบ่อย ๆ 2. ไว้ตามประเพณี
เพศของเด็กไว้เซาะกำแพง	เด็กไว้เซาะกำแพงเฉลี่ย จำนวนเด็กชายเด็กหญิง ใกล้เคียงกัน	เด็กไว้เซาะกำแพงเฉลี่ย เด็กชายไว้มากกว่าเด็ก หญิง
อายุการไว้เซาะกำแพง	แรกเกิด-ไม่เกินหนึ่งปี	แรกเกิด-ไม่เกินหนึ่งปี
การบำรุงรักษาเซาะกำแพง	ใช้มีด โกนชาตลับ ไล่คม ด้วยหินลับมีด	ใช้มีด โกนชาตเป็น ใบ เมื่อ โกนแล้วทิ้งใส่ใบใหม่แทน ใบส่วนใหญ่

ตาราง 12 (ต่อ)

จุดมุ่งหมาย	ปีพ.ศ.	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ.	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
	2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน	
จำนวนเด็กไว้เซาะกำป้อจเฉลี่ย	ประมาณ 20 %	ประมาณ 2 %	
อายุการกอร์เซาะกำป้อจ	เด็กหญิง โทเมื่ออายุ 9 ปี เด็กชาย โทเมื่ออายุ 9, 11 หรือ 13 ปี	เด็กชายหรือเด็กหญิง โท อายุ 9, 11 หรือ 13 ปี	

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายของเด็กไว้เซาะกำป้อจ สรุปได้ว่าสาเหตุของการไว้เซาะกำป้อจเกิดจากเด็กเจ็บป่วยบ่อย ๆ มีมากที่สุดทั้งสองช่วงสมัยเด็กที่ไว้เซาะกำป้อจในปัจจุบันจะเป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง สมัยก่อนเด็กชายหญิงมีจำนวนเด็กที่ใกล้เคียงกันสำหรับอายุการกอร์เซาะกำป้อจสมัยก่อนเด็กหญิงจะโทเมื่ออายุ 9 ปี เท่านั้น ส่วนในสมัยปัจจุบันเด็กหญิงหรือชายสามารถโทได้อายุ 9 ปี 11 ปี หรือ 13 ปี และยังถือฤกษ์เป็นอายุเลขสี่หรือเลขเจ็ด อายุการไว้และทั้งการบำรุงรักษายังคงเหมือนกัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

ผู้ร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ แบ่งออกเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโดยตรง และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโดยทางอ้อม ประกอบด้วย

1. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโดยตรง ได้แก่ พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานคือ ทาฤกษ์ นิมนต์พระ เชิญอาจารย์ แม่กะแย ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการประกอบพิธีกรรม

2. ผู้เข้าร่วมโดยทางอ้อม ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง เพื่อเข้าบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่และบทบาทในด้านให้ความช่วยเหลือการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การจัดสถานที่ เป็นต้น

บทบาทของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง จะมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ฝ่ายชายจะช่วยเหลือด้านการสร้างปะรำพิธี การจัดสถานที่ และงานหนักอื่น ๆ ที่ใช้แรงงาน ฝ่ายหญิงมีหน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์ ข้าวปลาอาหารขนมชนิดต่าง ๆ เพื่อใช้ในพิธีกรรม และจัดเลี้ยงญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่มาร่วมพิธีกรรม ในการการจัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามแบบแผนนี้ จะมีผู้รู้ที่มีประสบการณ์ด้านพิธีกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเพื่อดำเนินการได้อย่างถูกต้อง (สมศรี บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง (พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องช่วงสมัย พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโดยตรง และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมโดยทางอ้อม เหมือนกับสมัยช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 กล่าวคือผู้เข้าร่วมโดยตรง ได้แก่ พ่อแม่หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่หาฤกษ์ นิมนต์พระ เชิญอาจารย์ แม่กะแย ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน รวมทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่เครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีโดยทางอ้อม นอกจากปู่ ย่า ตายาย ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านแล้ว ในยุคสมัยปัจจุบันมีบางอย่างไม่ต้องจัดทำคือ เต้นท์ เบญจาทสำหรับโคมจุกเครื่องไฟและเครื่องเสียง หาได้มาโดยการเช่าสำเร็จรูป ดังนั้น ผู้ให้เช่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นธุรกิจในระดับชุมชน ที่มีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่เพิ่มขึ้นต่างไปจากอดีต (สมศรี บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

ด้านวัสดุสิ่งของ

วัสดุสิ่งของเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ต้องมีการจัดเตรียมอย่างถูกต้องตามอย่างโบราณที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และในการประกอบพิธีกรรม จะมีตำแหน่งการจัดวางหรือกำหนดไว้ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมา วัสดุสิ่งของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว แบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เครื่องบุเจีย (เครื่องบุชา)
2. เครื่องซังเวย (เครื่องสังเวย)
3. เครื่องเข้าประลึง (เครื่องสู่ขวัญ)
4. เครื่องแต่งคลุมกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก)
5. เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่องมือโกนจุก)

รายละเอียดของวัสดุสิ่งของในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน มีดังนี้ คือ

เครื่องบุเจีย (เครื่องบุชา) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

เครื่องบุชา หมายถึงสิ่งของที่ใช้นบูชา ส่วนใหญ่จะใช้ของ 4 อย่าง คือ ข้าวตอก ดอกไม้ ธูป เทียน อย่างไรก็ตามแต่ละพิธีกรรมอาจจะจัดเครื่องบูชามากน้อยชนิดต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางพิธีกรรมกำหนดลักษณะไว้แน่นอน บางพิธีกรรมไม่เน้นเครื่องบูชา เพียงกล่าวคำไหว้ระบะบะหรือตามคำอ้อนประกาศให้น้ำดินทรายก็ใช้ได้ ครั้นเวลาแก่บักเฒ่ามาเพียงเครื่องสังเวยตามที่บะบะไว้หรือตามธรรมเนียมปฏิบัติก็ได้ เช่น พิธีบะบะเผิดาแยก ไม่ต้องใช้เครื่องบูชาใด ๆ เมื่อแก่บักเฒ่าเพียงเครื่องสังเวยมาแก้ก็ได้ เป็นต้น เครื่องบูชาพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจที่สำคัญมี 4 อย่างได้แก่ เครื่องบูชาอาจารย์ เครื่องบูชาแม่กะแย บายแสร์ย และประตั่วล มีรายละเอียดดังนี้ คือ (ลัน ยี่เยาว. 2540 : สัมภาษณ์)

1. เครื่องบุเจียอาจารย์ (เครื่องบูชาอาจารย์) เครื่องบูชาอาจารย์ใช้สำหรับบูชาแก่อาจารย์ที่เจ้าภาพเชิญมาเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ สิ่งของเครื่องบูชาอาจารย์เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อมอบให้แก่อาจารย์ โดยเจ้าภาพเป็นผู้ยกขันบูชาครูถวายแก่อาจารย์ การบูชาเพื่อเชิญให้อาจารย์มาประกอบพิธีกรรม ชาวไทยเขมรเรียกว่า ลือกรู หมายถึงการยกครู ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดทำมีดังนี้

- 1.1 พาน หรือจาน ใช้บรรจุอุปกรณ์อื่น ๆ ทั้งหมด
- 1.2 ดรุยปรัว (กรวยใบตองใส่ดอกไม้ 5 อัน) เทียน 2 เล่ม
- 1.3 เงินค่าลือกรู จำนวน 6 สลึง (1 บาท 50 สตางค์)

ภาพประกอบ 24 เครื่องบูชาอาจารย์

2. เครื่องบูชาแม่กะแย (เครื่องบูชาแม่กะแย) ในการประกอบพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจ จะต้องมีคนคลที่แต่งตัวให้เด็กที่จะทำพิธีกอร์เซาะ และคอยช่วยเหลือ อาจารย์ผู้นำประกอบพิธีกรรม บุคคลดังกล่าวนี้เรียกว่า "แม่กะแย" การเชิญแม่กะแยเพื่อมาร่วมประกอบพิธีกรรม เจ้าภาพต้องจัดเครื่องบูชาเพื่อลือกรูหรือยกครูเหมือนกับการเชิญอาจารย์ ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดทำเป็นเครื่องบูชา มีดังนี้

- 2.1 ฟานหรือ 1 ใบใช้บรรจุอุปกรณ์อื่น ๆ ทั้งหมด
- 2.2 ทรายปรำ (กรวยใบตองใส่ดอกไม้ 5 อัน) เทียน 2 เล่ม
- 2.3 เงินค่าลือกรู จำนวน 6 สลึง (1 บาท 50 สตางค์)

3. บายแสร์ย (บายศรี) บายแสร์ย ออกเสียงว่า "บาย-ชะแร" แปลว่า ข้าวที่เป็นสิริมงคล บายศรีที่นิยมจัดกันมากที่สุดคือ บายศรีปากชาม 3-7 ชั้น และบายศรีใหญ่ซึ่งทำด้วยกล้วย 3-9 ชั้น เป็นบายศรีเถาหรือบายศรีพาน ตัวบายศรีซึ่งใช้ประดับต้น บายศรีทำจากใบตองสีเขียวหรือสีเหลือง หรือกาบพลับพลึงสลับกันเรียกว่า ทรายเอกทรายโท

ใบเตียนบายศรีจะจัดเครื่องประกอบบายศรีเหล่านี้ไปด้วยคือ ต้ายมงคลสำหรับผูกข้อมือ ขนมหอม และผลไม้ต่าง ๆ เช่น ข้าวต้ม กล้วยน้ำว้า ข้าวตอก ดอกไม้ และธงสีต่าง ๆ ส่วนบนของบายศรีจะมีกรวย (กันตุงคำปูล) ใส่ข้าวสุกและไข่มงคลเรียงรอบต้นบายศรีจะมีธงเครื่องเคียง ขนมหวาน ผลไม้ จัดไว้เพื่อบูชาเทวดาสีงศักดิ์สิทธิ์ (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 25) การจัดทำบายแสร์หรือบายศรีเพื่อเป็นเครื่องบูชาในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อของชาวไทยเขมร จะจัดทำบายแสร์ 3 อย่างคือ บายแสร์เดิม (บายศรีต้น) บายแสร์มือคจาน (บายศรีปากชาม) และบายแสร์เทีย (บายศรีถาด) บายแสร์ในแต่ละอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

3.1 บายแสร์เดิม (บายศรีต้น) คือสิ่งที่ทำขึ้นเป็นเครื่องบูชาเฉพาะในงานที่เป็นพิธีมหามงคลพิเศษกว่าพิธีอื่น ๆ เช่น พิธีกรรมบวช (บวช) พิธีกรรมมัวคพิธีกรรม มงกวลจองไต พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อ เพื่อบูชาเทวดาอารักษ์ ครูอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บายแสร์เดิมในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อมีไว้เพื่อบูชา ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของปะรำพิธี บายแสร์เดิมทำจากต้นกล้วยสูงเท่ากับความสูงของเด็กที่จะกอร์เซาะกำป้อ บรเวพรอบ ๆ บายแสร์เดิมจะเย็บด้วยใบตองสด ทำเป็น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น สมัยก่อนจะนิยมทำเป็น 9 ชั้นเป็นส่วนใหญ่ ในแต่ละชั้นจะวางใบตองจีบจากซ้ายล่างขึ้นชั้นบน ตามจำนวนชั้นของต้นบายแสร์ ชั้นสูงสุดที่เป็นส่วนยอดจะมี 1 จีบ ระหว่างชั้นทุกชั้นจะใช้ไม้ไผ่ที่เหลาบางเสียบสลับกันเป็นวงรีรอบต้นกล้วย แต่ละชั้นจะว่างตรวย (กรวย) ดอกไม้ ช้และ 4 อัน ที่ใช้ไม้ไผ่ทำเพราะมีข้อเป็นชั้น ๆ เปรียบคนที่มีชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน

ภาพประกอบ 25 บายแสร์ยเดิม (บายศรีตัน)

ในแต่ละชั้นบรรจุวัสดุสิ่งของต่าง ๆ คือ ใบบัววางบนไม้ไผ่วงรีเป็น
พื้นทุกชั้น และบนใบบัวจะวางขนม ผลไม้ต่าง ๆ อย่างละ 4 ชั้น ตามมุม 4 มุมได้แก่
กล้วยน้ำว้าที่สุกแล้ว อันซอมออฟ (ข้าวต้มผัด) อ้าเซอมตรวย (ข้าวต้มกรวย) อ้าเซอมกระ
บ๊อง (ขนมต่าง) เม (ขนม) ซาโตต่าง ๆ คือ เมเงียงเล็ด-เมก้าเตร็อม เมตาราง
นมมุก เมกะโร๊จ เมโซค เมเตียล เมกระม็อล เมโคลค เมเคลย เมกันไตร เมจิงเมือ
เป็นต้น นอกจากนี้แล้วในแต่ละชั้นจะวางเมาะจองโต (ด้ายมงคล) เพื่อนำไปใช้ในพิธีเข้า
ประลิ่งต่อไป

หลังจากตกแต่งต้นกล้วยและวางสิ่งของต่าง ๆ แล้ว ใช้ใบกล้วยห่อ
หุ้มบายแสร์ยเดิมไว้ให้มิดชิด ใปล้ให้เห็นเฉพาะส่วนบนสุด จากนั้นนำผ้าถุงไหม เช่น ผ้า
โสร่งไหม ผ้าซิ่นไหม ที่ยังไม่ได้ใช้เย็บหุ้มบายแสร์ยกับใบกล้วยอีกชั้นหนึ่ง ชั้นบนสุดจัดกระ
ทงใบตองใส่บายประลิ่ง คือ ข้าวสุก ไข่ไก่สุก 1 ฟอง มะพร้าวอ่อนแล้วทำกรวยครอบไว้
รอบข้าง ๆ ของชั้นสุดท้ายปักด้วยบายเสียด (ข้าวตอก) ที่ติดกับก้านมะพร้าวจำนวนเท่า
กับชั้นของบายแสร์ย ส่วนบนสุดปักเทียนตั้งไว้ 1 เล่ม

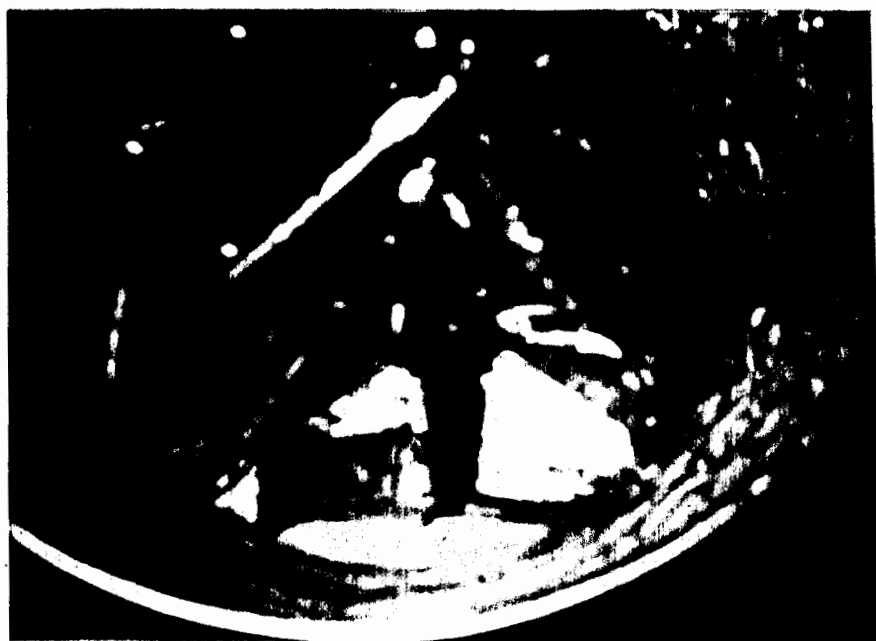
3.2 บายเสร์ยเมือตจาน (บายศรีปากชาม) บายเสร์ยเมือตจานของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิมเฉพาะของตนเองคือ มีรูปแบบการแต่ง โดยการใช้จานเส็งกะสีเป็นภาชนะรองรับเครื่องประกอบต่าง ๆ เช่น กล้วยสุก อันซอมกลีบ (ข้าวต้มกลีบ) นมเนียงเล็ด (ขนมนางเล็ด) นมโชค (ขนมผักบัว) เป็นต้นไม่มีไข่ไก่ และใบตองรูปกระจังหรือกรวยกันแหลมแต่อย่างใด บายเสร์ยเมือตจานแต่ละอันจะปักธูป 1 ดอก ลงบนข้าวต้มกลีบ วัตถุประสงค์การใช้บายศรีปากชามจะเป็นการบูชาแก่วิญญาณของผีบรรพบุรุษ หรือผีอื่นๆ การบูชาด้วยบายเสร์ยเมือตจานนี้เพื่อเป็นการเซ่นสรวงวิญญาณให้เห็นเป็นเพียงสัญลักษณ์ ส่วนอาหารที่เป็นเครื่องสังเวยจะจัดถาดอาหารไว้อีกต่างหาก

ภาพประกอบ 26 บายเสร์ยเมือตจาน (บายศรีปากชาม)

ภาพประกอบ 27 บายแสร้งเหี้ย (บายศรีถาด)

ภาพประกอบ 28 อันซอมตฺรุษ (ข้าวต้มกรวย)

ภาพประกอบ 29 นมदारาง (ชามदारาง)

3.3 บายแสร์ยเทีย (บายศรีภาค) บายแสร์ยเทียมีลักษณะการจัดทำ เช่นเดียวกับบายแสร์ยเดิมทุกประการ เพียงแต่บรรจุทุกอย่างลงบนเทีย (ภาค) นิยมทำเป็นคู่ เช่น 2, 4, 6 ภาคแต่ละข้างจะขึ้นด้วยการกลัวยทำให้สูงขึ้นยอดตรงกลางจะนำกรวยใบตองครอบไว้ บายแสร์ยเทียจะจัดวางควบคู่รวมเข้ากับบายแสร์ยเดิมเพื่อบูชาในพิธีกรรม

4. ประติวธ หมายถึง วัตถุที่ทำด้วยไม้ไผ่รูปร่างคล้ายกระดิ่งหงาย หรือระฆังหงายมีด้ามสั้น ๆ ใช้มัดติดกับเสาเอาไว้ใส่เครื่องบูชาอันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งประกอบด้วย ไก่ต้ม 1 ตัว ชาม ข้าวต้ม กรวย 5 เทียน 2 เล่ม ด้านล่างที่ติดกับพื้นวางกระแฉกข้าวเปลือกใบชวาน (ต้อง) ปักลงในข้าวเปลือกให้รูชวานโผล่ขึ้นในรูชวานใส่ข้าวสวยและวางไข่ไก่ดิบบนข้าวสุกอีกครั้ง พับผ้าขาววางลงบนข้าวเปลือกวางรูป 2 ดอก เทียน 2 เล่ม ตรวย (กรวย) 5 และมะพร้าวอ่อน 1 ลูก เมอะจองโต (ด้ายชุบด้วยขมิ้นไว้ผูกเชน) โดยวางลงบนผ้าขาวพับอีกชั้นหนึ่ง

ภาพประกอบ 30 ประติมากรรมเครื่องอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เครื่องบูชา (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

เครื่องบูชาที่ใช้ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในสมัยช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบด้านวัสดุสิ่งของ ที่ยังคงรักษาความคงเดิมไว้มากทั้ง 4 อย่าง ได้แก่ เครื่องบูชาอาจารย์ เครื่องบูชาแม่กะแย นายแสนและประติมา ซึ่งเครื่องบูชาดังกล่าว เจ้าภาพต้องจัดทำเพื่อบูชาทุกเช้าตอน จะละวันไม่ทำไม่ได้ ดังนั้นเครื่องบูชาพิธีกรรมกอร์เซาะจึงมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ในส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่บ้างคือ เงินค่าสื่อกรหรือยกรที่มีจำนวนมากขึ้น ข้าวต้ม (อันซอม) นม (ขนม) ต่าง ๆ ในสมัยก่อนเจ้าภาพจัดทำขึ้นเองทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันมีจำหน่ายในตลาดสดเทศบาลเมืองสุรินทร์ เพื่อความประหยัดและสะดวกสบาย เจ้าภาพจะซื้อสำเร็จรูปไปมาจัดพิธีกรรม (บำเพ็ญสังครสมาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ : 31 มกราคม 2540)

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบเครื่องบูชา

ปี พ.ศ. เครื่องบูชา	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เครื่องบูชาอาจารย์	คำลือกรู (ยกครู) 1 บาท ทำสิบสวดงค์(ทกสลึง)	คำลือกรู (ยกครู) 6 บาท
เครื่องบูชาแม่กะแย	คำลือกรู (ยกครู) 1 บาท ทำสิบสวดงค์(ทกสลึง)	คำลือกรู (ยกครู) 6 บาท
บายแสร์ย (บายศรี)	ผลไม้ อังชอม (ข้าวต้ม)	ผลไม้ อังชอม (ขนม)
บายแสร์ยเดิม (บายศรีต้น)	นม (ขนม) ชนิดต่าง ๆ	ส่วนใหญ่เจ้าภาพจัดซื้อ
บายแสร์ยเมื่อตจวน(บายศรีปากชาม)	เจ้าภาพจัดหาที่หมู่บ้าน และจัดทำขึ้นของทั้งสิ้น	จากตลาดสด
บายแสร์ยเทีย (บายศรีถาด)	- จัดทำบายศรีทั้ง 3 อย่าง	- จัดทำบายศรีทั้ง 3 อย่าง
ประตั่วล	จัดทำครบองค์ประกอบ	จัดทำครบองค์ประกอบ

เครื่องขังเวย (เครื่องสังเวย) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

เครื่องสังเวยชาวไทยเขมรเรียกว่า "เครื่อง-ขังเวย" เครื่องสังเวยโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ข้าวสวย ข้าวเหนียว ข้าวต้ม ปลาหมึกหมีหาง แกง ไก่ต้ม ไข่ไก่ต้ม หัวหมู เหล้า น้ำสาโท ขนมหวานต่าง ๆ ผลไม้ หมาก พลุ บุหรี่ เป็นต้น เครื่องสังเวยเป็นอุปกรณ์และสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจ จุดประสงค์ก็เพื่อเป็นการ

เช่นบอกผู้บรรพบุรุษ เช่นพระภูมิเจ้าที่ เป็นการบอกให้รู้ว่าลูกหลานจะจัดพิธีการขึ้นขอเชิญให้ มาร่วมตลอดทั้งขอให้ปกป้องรักษาคุ้มครองเพื่อการจัดพิธีกรรมจะได้ดำเนินการไปด้วยความ เรียบร้อย

เครื่องสังเวยในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเช่นผู้บรรพบุรุษ ชาวไทยเขมรเรียกว่า แซนโตนดา เครื่องสังเวยจะประกอบด้วย เครื่องดื่ม เหล้า บุหรี่ อาหารคาวหวานต่าง ๆ เครื่องเช่นไหว้บรรพบุรุษ มีดังนี้คือ (เตื่อง ยืนยาว. 2540 : สัมภาษณ์)

1. เครื่องดื่ม เหล้า บุหรี่ หมายความว่า ในสมัยก่อนจะใช้น้ำดื่มธรรมดาที่เป็น น้ำฝนหรือน้ำบ่อเป็นเครื่องเช่นไหว้ สำหรับเหล้าที่ใช้เช่นไหว้จะเป็นเหล้าโรงที่เจ้าภาพทำ ขึ้นมาเพื่อใช้ในงานและพิธีกรรม ส่วนบุหรี่ยั้นในสมัยก่อนจะใช้น้ำยาเส้นที่นำมาจากใบยาสูบที่ ชาวบ้านปลูก นำมาบ่มพันตากเป็นยาเส้นใช้สำหรับมวนบุหรี่ยสูบ และยังใช้เป็นส่วยประกอบ ของการกตัญญูของชาวบ้านด้วย ดังนั้นบุหรี่ยที่ใช้เช่นไหว้จะเป็นยาเส้นที่มวนด้วยใบตองแห้ง เป็นส่วยใหญ่ สำหรับหมากพลูส่วนใหญ่จะปลูกเองภายในหมู่บ้าน

2. อาหาร อาหารที่นำมาใช้เป็นเครื่องเช่นไหว้จะประกอบด้วยอาหาร คาวและอาหารหวาน อาหารคาวส่วนใหญ่ที่จัดหรือเช่นไหว้ ได้แก่ หัวยม ปลาอย่าง ไก่ย่าง แกงหมู แกงไก่ใส่เผือกหรือกล้วยดิบ เป็นต้น สำหรับอาหารหวานส่วยใหญ่จะเป็นขนม ต่าง ๆ ที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของการเช่นบรรพบุรุษ ได้แก่ นมโชน (ขนมดอกบัว) นมเนียง เล็ด (ขนมนางเล็ด) อันซอมเสละโดง (ข้าวต้มมัดใบมะพร้าวอ่อน) อันซอมกระบอง (ขนมต่าง) อันซอมออฟ (ข้าวต้มผัด) บายเลียง (ข้าวตอก) เป็นต้น อาหารดังกล่าวส่วน มากจะเป็นผลผลิตที่ชาวบ้านหาได้เองในหมู่บ้าน และนำมาทำอาหารขึ้นเองเพื่อใช้เป็น เครื่องสังเวยเช่นไหว้บรรพบุรุษหรือแซนโตนดา

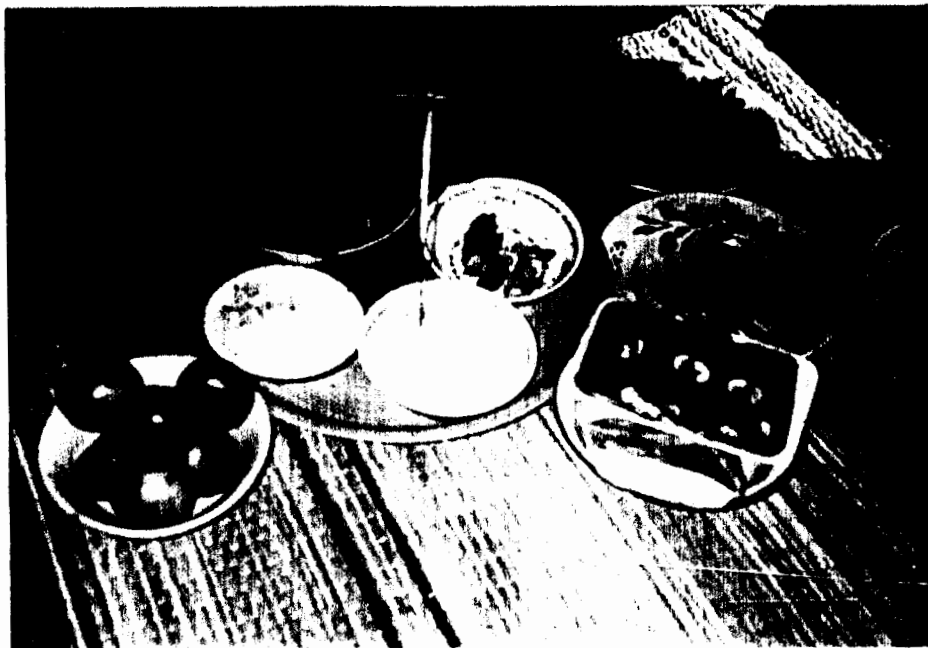
3. ข้าว ได้แก่ ข้าวสวยหรือข้าวเจ้าที่สุกแล้ว นำใส่จานเพื่อเช่นไหว้ร่วมกับ เครื่องเช่นอื่น ๆ

4. เสื้อผ้าอาภรณ์และเครื่องประดับอื่น ๆ ส่วนมากจะประกอบด้วยผ้าไหมที่ ทอด้วยฝีมือของลูกหลานในครอบครัว เช่น ผ้านุ่งไหม ผ้าใส่รงไหม ผ้าขาวม้าไหม สำหรับ เครื่องประดับอื่น ๆ ได้แก่ แหวน กำไล สร้อยคอ มีทั้งเป็นทองคำหรือประเกียบ (ประจำ) นอกจากนี้จะใส่เงินซึ่งถือเป็นปัจจัยในการใช้ในชีวิตประจำวันเช่นไหว้ด้วย

5. กระเดือ (กันเจือ) หมายถึงภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่คล้ายกระบุง ใช้สำหรับใส่เสวียงต่าง ๆ เพื่อจุน (ส่ง) โดนเตาในวันเช่นบรพบุรุษหรือเช่นโดนเตา กระเดื่อนี้ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้ชายจะเป็นผู้สานขึ้นใช้ในครอบครัว มีหลายรูปแบบ เช่น มีหูหิ้ว มีสายสะพาย หรือไม่มีทั้งหูและสายสะพาย ภายในกระเดือจะใส่เสวียงต่าง ๆ เป็นชั้น ชั้นแรกใส่ข้าวสารรองกันกระเดือ ชั้นต่อมาใส่เครื่องปรุงอาหาร เช่น หอม กระเทียม พริก เกลือ ต่อด้วยอาหารแห้งต่าง ๆ ตามลำดับ

เครื่องสังเวย (พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

"เครื่อง-สังเวย" ที่ชาวไทยเขมรนำมาใช้ในพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ เพื่อเป็นการบอกกล่าวและขอพรจากผีปู่ตาตายาย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามแนวความคิดความเชื่อในช่วงสมัย พ.ศ. 2476-ปัจจุบันนี้ ชาวไทยเขมรยังคงรักษาเอกลักษณ์ในการจัดทำเครื่องสังเวยในการเช่นไหว้ของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร โดยมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในบางอย่าง คือ (เคื่อง ยี่เยาว. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 31 เครื่องสังเวยเช่นไหว้บรรพบุรุษหรือเช่นโดนเตา

1. เครื่องต้ม เหล้า บุหรี่ หมากพลู ในสมัย พ.ศ. 2476-ปัจจุบันเครื่องต้ม ยังคงมีน้ำดื่มธรรมดาเป็นหลัก และได้เพิ่มเติมน้ำอัดลมในปัจจุบัน สำหรับเหล้านั้นจะใช้ เหล้าขาวเป็นหลักและน้ำเหล้าสีเอามาเช่น ไหว้ในพิธีด้วย เหล้าโรงที่เคยทำขึ้นเองและ นำมาใช้ในพิธีเช่น ไหว้นั้น เนื่องจากรัฐบาลโดยกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลังมีนโยบายปราบปรามอย่างเด็ดขาด ถ้าทำขึ้นและถูกจับได้จะต้องเสียค่าปรับในราคาแพงดังนั้นชาวบ้าน จึงนิยมซื้อเหล้าขาว เหล้าสีจากร้านจำหน่ายในหมู่บ้านเพื่อนำมาบริโภค และนำมาประกอบ พิธีกรรมเช่น ไหว้ ส่วนบุหรี่เดิมใช้ยาเส้นในปัจจุบันใช้บุหรี่ซองทั้งมีก้นกรองและไม่มีก้นกรอง ที่หาได้ง่ายตามร้านค้าภายในหมู่บ้าน สำหรับหมากพลูมีทั้งปลูกเองและซื้อจากร้านค้า

2. อาหาร จัดอาหารทั้งคาวหวานเหมือนสมัยก่อน แต่ในปัจจุบันวัตถุดิบต่าง ๆ ที่นำมาปรุงจะซื้อสำเร็จรูปเป็นส่วนใหญ่

สำหรับเครื่องสังเวยที่เป็น ข้าวสวย เสื้อผ้าแพรและเครื่องประดับอื่น ๆ

กะเม่อที่ใส่เสียบยังมีการจัดนำเพื่อเช่น ไหว้เหมือนสมัยก่อน (ภ. บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบเครื่องสังเวย

ปี พ.ศ. เครื่องสังเวย	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน	
	พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เครื่องต้ม เหล้า บุหรี่ หมากพลู	ใช้ต้มธรรมดา เหล้าโรง ยาเส้น หมากพลู	ใช้ต้มธรรมดา เหล้าขาว เหล้าสี หมากพลู บุหรี่บรรจุซอง
อาหาร	อาหารคาวหวาน ใช้วัตถุดิบจาก ผลผลิตในหมู่บ้าน และปรุงขึ้นเอง	อาหารคาวหวาน วัตถุดิบ ส่วนใหญ่ซื้อสำเร็จรูป
ข้าว	ข้าวสวย (ข้าวเจ้า)	ข้าวสวย (ข้าวเจ้า)
เสื้อผ้าอาภรณ์และเครื่อง ประดับต่าง ๆ	ผ้าไหมจากการทอขึ้นใช้เอง ไหมครอบครัว	ผ้าไหมหรือผ้าธรรมดาที่ทำ เองหรือที่ซื้อจากท้องตลาด
กะฉวน (กัฉวน)	กะฉวนทำจากไม้ไผ่ที่ทำขึ้นเอง ไหมครอบครัว	กะฉวนทำจากไม้ไผ่หรือ ทำจากพลาสติก (ถังพลาสติก) โดยซื้อ จากท้องตลาดเป็นส่วนใหญ่

จากตารางการเปรียบเทียบ วัสดุสิ่งของที่ใช้เป็นเครื่องสังเวย เจ้าภาพ
ต้องจัดทำเพื่อเช่น ให้บรรพบุรุษ สมัยก่อนจะจัดทำขึ้นเองแต่ในปัจจุบันจะซื้อของสำเร็จรูป
เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

เครื่องเข้าประลึง (เครื่องสู่วัณ) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

การจัดเครื่องสู่วัณ ได้แก่ อุปกรณ์และสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเข้าประลึง ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของพิธีกรรมก่อร่างเชาะกำบ้อจ จุดประสงค์ที่จัดเครื่องหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ขึ้นก็เพื่อเป็นการเซ่นบูชาเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยเขมรเชื่อว่ามีอยู่ นอกจากนี้เครื่องสู่วัณยังจัดไว้สำหรับขวัญที่กำลังจะออกจากร่างกาย เครื่องสู่วัณที่เชื่อเชิญมาอยู่กับร่างกายเจ้าของขวัญ เครื่องเข้าประลึง หรือเครื่องสู่วัณประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ได้แก่

1. บายแสร์ยเมือตจาน (บายศรีปากชาม) จำนวน 1 คู่
2. สลาทริก (หมากธรรม) จำนวน 1 คู่ ใช้ตัดกล้วยหรือก้านกล้วยยาวประมาณ 1 นิ้ว ปักดอกไม้ ใบขนุนผ่าหมากเป็นชิ้นเสียบกับไม้ไผ่ปักไว้ตรงกลาง
3. บายประลึง (ข้าวขวัญ) ประกอบด้วย ข้าวสวย ไข่ไก่ต้ม น้ำตาลปึก น้ำมะพร้าวอ่อนและน้ำมันมะพร้าวอ่อน
4. ดรูยปรี (ขันธ 5 หรือ กรวย 5)
5. เจกตุม (กล้วยสุก) ใช้กล้วยน้ำว้าสุก จำนวน 4 ลูก
6. เตียน (เทียน) จำนวน 1 เล่ม สำหรับอาจารย์จุดบูชาพระรัตนตรัย และจำนวนเท่าอายุเด็กปักกรอบเป็นวงกลมสำหรับเด็กจุดบูชา
7. เมาะจองไต (ต้ายผูกแขน) เป็นด้ายดิบชุบน้ำขมิ้นไว้ผูกแขนเด็ก ยาวประมาณหนึ่งคืบต้ายผูกแขนหนึ่งเส้นทำจากฝ้ายเส้นเล็ก ๆ รวมกัน 3 เส้น
8. ปะกา สะละเมอ (ดอกไม้วัว) จะเป็นดอกไม้ใบไม้มงคล เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกคูณ ใบคูณ ใบยอ ใบพลู ใบโพธิ์ ใบัญญาคา
9. อาวคอเครื่องประลึงจะประลึง (เสื้อผ้าเครื่องใช้เจ้าของขวัญ) ประกอบด้วยเสื้อผ้า เครื่องประดับของเด็ก
10. สะรา (เหล้า) ได้แก่ เหล้าโรง จำนวน 1 ขวด
11. ประเทือจติกกระโอบประเทือลติกม้วน (ขันน้ำหอม ขันน้ำมนต์) อย่างละ 1 ขัน
12. เมาะสายเซลล์ (ด้ายสายสิญจน์ (ใช้โยงจากพระพุทธรูป บายแสร์ย มาสวมศีรษะของเด็กเชาะกำบ้อจ ทำจากฝ้ายดิบใช้เป็นใจมาต่อกัน ฝ้าย 1 ม้วนมี 5 ใจ นำม้วนให้เป็นที่ก่อน

13. เครื่องใช้อื่น ๆ เช่น อาหารคาว หวาน หมากพลู บุหรี่ ข้าวต้ม เป็นต้น (อุดม ณีวงาม. 2540 : สัมภาษณ์)

การเข้าประชันนอกจากจะต้องมีเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้นในพิธีกรรมเข้าประชันจะต้องมีคำเข้าประชันหรือคำส่วขวัญ หมายถึงถ้อยคำที่อาจารย์ใช้สวดหรือกล่าวในพิธีการเข้าประชันโอกาสต่าง ๆ คำส่วขวัญเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของพิธีส่วขวัญ ถ้าไม่มีการกล่าวเรียกขวัญหรือสวดเรียกขวัญ ก็ไม่อาจนับได้ว่าเป็นการประกอบพิธีส่วขวัญที่สมบูรณ์ คำส่วขวัญเป็นคำสำคัญที่ทำให้ขวัญทราบว่าผู้มีเรียกขวัญให้กลับมาอยู่ประจำในตัวเจ้าของขวัญ และมารับเครื่องสังเวยในบายศรี คำส่วขวัญจึงเป็นคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน คำส่วขวัญเริ่มต้นจากภาษาพูดได้รับการบอกเล่าสืบต่อ ๆ กันมา มีการต่อเติมกันเป็นทอด ๆ ดังนั้นคำส่วขวัญจึงผิดเพี้ยนกันไปบ้าง และแม้คำส่วขวัญแต่ละถ้อยจะแตกต่างกันไปก็ตาม แต่จะมีลักษณะสำคัญร่วมกัน 4 ประการคือ ขึ้นต้นด้วยอารัมภบท อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำเชิญขวัญ และคำอวยพร (ประมวล คิตติ์สัน. 2521 : 150) สำหรับคำเข้าประชันของชาวไทยเขมรแต่ละประเภท ถึงแม้จะใช้ในโอกาสแตกต่างกัน แต่ก็มีขั้นตอนในการใช้และส่วนประกอบที่คล้ายคลึงเหมือนการเข้าประชันในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง คือ

ขั้นการเข้าเปียะกรู (การไหว้ครู)

ขั้นการอันเจียนเตีวดา (การอัญเชิญเทวดา)

ขั้นการเข้าประชัน (การกล่าวคำส่วขวัญ)

ขั้นการแต่งเสเียตจังไร (การขับไล่เสเียตจังไรอัปมงคลออกไป)

ขั้นการจองไต (การผูกแขน) เป็นขั้นตอนสุดท้าย

เครื่องเข้าประชัน (เครื่องส่วขวัญ) (พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

ในปัจจุบันชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ยังคงมีความเชื่อในเรื่องประชันหรือขวัญ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ กล่าวว่าชาวอีสานนิยมจัดพิธีบายศรีส่วขวัญในโอกาสต่าง ๆ มากกว่าภาคอื่น ๆ การส่วขวัญหรือสวดขวัญน่าจะมาจากพิธีของพราหมณ์ เพราะหมอส่วขวัญหรือผู้ทำพิธีกรรมนั้นชาวอีสานเรียกว่าพราหมณ์ จุดมุ่งหมายของการส่วขวัญก็เพื่อเป็นการบำรุงขวัญให้ดีให้อยู่กับตัว ในการพิธีขวัญนี้ก็เป็นพิธีเรียกขวัญให้กลับมาหรือบางกรณีก็เป็นพิธีทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล อุดมสมบูรณ์ เช่น การส่วขวัญข้าว

สู่ขวัญลาน สู่ขวัญควาย เป็นต้น (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2537 : 160) การเฮาประสัง
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ยังคงจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ตามความพร้อมของเจ้าภาพ
จากการศึกษาพบว่ามีการจัดพิธีเฮาประสังในพิธีกรรมที่สำคัญได้แก่

- เฮาประสังแซนการ (สู่ขวัญแต่งงาน)
- เฮาประสังมนิเจียรรวมดา (สู่ขวัญคนธรรมดา)
- เฮาประสังเนียก (สู่ขวัญเาค)
- เฮาประสังเลิงปะเตียะแทมย (สู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่)
- เฮาประสังภิกเอรุ (สู่ขวัญคาบอย)
- เฮาประสังกัว-กระแบย (สู่ขวัญวัว-ควาย)
- เฮาประสังสะเรื่อว (สู่ขวัญข้าว)
- เฮาประสังกอรีเซาะกำป้อจ (สู่ขวัญโกนจุก) เป็นต้น

ภาพประกอบ 32 เครื่องเฮาประสังเด็กเซาะกำป้อจ

การจัดเครื่องเข้าประลึง หรือการจัดเครื่องการสู่ขวัญของเด็กในพิธีกรรมกะเหรี่ยง
กำป้อจ เป็นพิธีการที่จะต้องทำทุกครั้งที่มีพิธีกรรมนี้ เพราะความเชื่อในเรื่องขวัญหรือ
ประลึงของชาวไทยเขมร ยังยอมรับนับถือและยึดมั่นในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็น
รากเหง้าของความรู้สึกรักคิดและพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนั้นการจัดพิธีเข้าประลึงในพิธี
กรรมกะเหรี่ยงกำป้อจ เจ้าภาพจะจัดเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเข้าประลึงเหมือน
กับสมัยก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างก็เป็นรายละเอียดย่อย ตามสถานการณ์ของบ้านเรือน
ที่เจริญขึ้นตามยุคตามสมัย (เลย วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 15 แสดงการเปรียบเทียบเครื่องสู่ขวัญในพิธีกรรมกะเหรี่ยงกำป้อจ

ปี พ.ศ. เครื่องเข้าประลึง	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
สลาทวล (หมากธรรมชาติ)	จำนวน 1 คู่	จำนวน 1 คู่
บายแสร์ยเมื่อตจาม (บายศรีปากชาม)	จำนวน 1 คู่	จำนวน 1 คู่
บายประลึง (ข้าวขวัญ)	ข้าวสวย/ไข่ไก่ต้ม/น้ำตาลปึก น้ำมะพร้าวและเนื้อมะพร้าว อ่อน	ข้าวสวย/ไข่ไก่ต้ม/น้ำตาลปึก น้ำมะพร้าวและเนื้อมะพร้าวอ่อน
ตรวยปรำ (ชั้น 5 หรือ กรวย 5) เจกตุม (กล้วยสุก)	กรวยใบตองบรรจุดอกไม้ 5 อัน และเทียน 2 เล่ม กล้วยน้ำว้าสุก 4 ลูก	กรวยใบตองบรรจุดอกไม้ 5 อัน และเทียน 2 เล่ม กล้วยน้ำว้าสุก 4 ลูก

ตาราง 15 (ต่อ)

ปี พ.ศ. เครื่องเข้าประลิ่ง	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ.2475		พ.ศ.2476-ปัจจุบัน	
เดียน (เทียน)	อาจารย์จตุบุชา 1 เล่ม เด็กจตุบุชาจำนวนเทียน เท่ากับอายุเด็ก		อาจารย์จตุบุชา 1 เล่ม เด็กจตุบุชาจำนวนเทียน เท่ากับอายุเด็ก	
เมะจองโต (ด้วยผูกแขน)	ด้ายดิบสีขาวทำจากฝ้าย ชุบด้วยน้ำขมิ้น		ด้ายดิบสีขาวทำจากฝ้าย ชุบด้วยน้ำขมิ้น	
ปะกา (ดอกไม้) สะเลอะเเผอ (ใบไม้)	ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกคูณ ใบคูณ ใบยอ ใบพลู ใบโพธิ์ ใบญาคา อย่างละ 3 ดอกหรือใบ		ดอกไม้มงคลและใบไม้มงคล เหมือนอดีตอย่างละ 3 ดอก หรือใบ	
อาวคองเครื่องประมจะ ประลิ่ง (เสื้อผ้าเครื่องใช้ เจ้าของขวัญ)	เสื้อผ้าเครื่องใช้ของเด็ก		เสื้อผ้าเครื่องใช้ของเด็ก	
สระรา (เหล้า)	สระราบัด (เหล้าโรง) 1 ขวด ผลิตขึ้นเอง		สระราซอ (เหล้าขาว) 1 ขวด ซื้อจากร้านค้า	

ตาราง 15 (ต่อ)

ปี พ.ศ. เครื่องเข้าประสิทธิ์	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
ประต๋อติงกระโอบ (ขันน้ำหอม)	น้ำสะอาดผ่านการปลุกเสก จากอาจารย์หรือผ่านการ เจริญพุทธมนต์แล้ว	น้ำสะอาดผ่านการปลุกเสกจาก อาจารย์หรือผ่านการเจริญพุทธ มนต์แล้ว
เมะสายเซลล์ (ด้ายสายสิญจน์)	ทำด้วยด้ายดิบใช้เป้นาใจมา ต่อกัน (1 ม้วน มี 5 ใจ)	ทำจากด้ายดิบซื้อสำเร็จรูป
เครื่องใช้อื่น ๆ เช่น อาหารคาว หวาน หมากพลู บุหรื ข้าวต้ม เป็นต้น	จัดทำเองมีวัสดุในหมู่บ้าน	จัดหาโดยการซื้อจากร้านค้า ในหมู่บ้านหรือตลาด

จากตาราง สรุปได้ว่าวัสดุสิ่งของมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในส่วนปลีกย่อย เช่น
เหล้าจะเปลี่ยนจากเหล้าโรงผลิตเอง มาเป็นเหล้าขาวซื้อจากร้านค้า ด้ายผูกแขน
ด้ายสายสิญจน์ และเครื่องใช้อื่น ๆ จากการจัดทำเอง เปลี่ยนมาเป็นการซื้อสำเร็จรูปมากขึ้น
ในส่วนเครื่องอุปกรณ์หลักยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

เครื่องแต่งคุณกะเมงเซาะกำป็องจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจก) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

การจัดพิธีกรรมก่อเเซาะกำป็องจของชาวไทยเขมร เด็กจะมีชุดเครื่องแต่งกายตามแนวความคิดความเชื่อตามลัทธิพราหมณ์ และในเรื่องของเครื่องแต่งกายเด็กที่เข้าพิธีกรรมก่อเเซาะกำป็องจหรือโกนเจก ในสมัยก่อนการแต่งกายในพระราชพิธีโสกันต์ ชุดฉลองพระองค์ของเจ้านายที่จะโสกันต์มีด้วยกัน 4 สำหรับ ซึ่งจะทรงตามเวลา 4 ช่วงคือ เวลาระหว่างเสด็จนั่งสวด ฉลองพระองค์แขนกระบอกยาว เวลาโสกันต์ ฉลองพระองค์ถอดเวลาเมื่อสร่งน้ำแล้ว เปลี่ยนฉลองพระองค์ถอดเป็นทรงฝ้ายกจีบห้าแฉง ทรงสไบและผ้าทรงสะพัก และเวลาสมโภช ถ้ายศเจ้าฟ้าถึงพระองค์เจ้าทรงฉลองพระองค์อย่างขัตติราชกุมาร ถ้าดำรงพระยศต่ำลงมาจะฉลองพระองค์ที่ทรงเปลี่ยนเมื่อสร่งน้ำแล้ว สำหรับการแต่งกายแบบเดิมของเด็กที่เข้าพิธีกรรมโกนเจก จะมี 3 ช่วงเวลาคือ ตอนนั่งพระสวดมนต์ เด็กที่จะเข้าทำพิธีโกนเจก จะเกล้าจุกปักไม้และสวมมาลัยดอกไม้มงคลรอบจุก สวมเสื้อคอตั้งแขนกระบอก นุ่งผ้าโจงกระเบนทับเสื้อคาดเข็มขัดทับ สวมสายสร้อยและสังวาลย์เจวียนบ่า ที่ข้อมือสวมปวหล้า กำไล ที่ข้อเท้าสวมกำไลเท้า และปวหล้า ตอนโกนเจก เด็กจะสวมเสื้อขาว และนุ่งผ้าขาว สวมเครื่องประดับที่เคยแต่ง ตอนสมโภชเวียนเทียน แต่งตัวเด็กโดยนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอตั้ง แขนยาวผ่าหน้าไว้นอกนุ่ง คาดเข็มขัดทับ สวมสังวาลย์เจวียนบ่า ข้อมือสวมปวหล้ากำไล ข้อเท้าสวมกำไลเท้าและปวหล้า สวมรองเท้าถูงเท้า (บุญชูภัทร นาวิกชีวิน. 2518 : 10-49)

สำหรับพิธีกรรมก่อเเซาะกำป็องจของชาวไทยเขมร การแต่งตัวให้แก่เด็กที่จะโกนเจกจะแต่งตัวเด็กเเซาะกำป็องจช่วงต่าง ๆ คือ เวลาเย็นตอนนั่งพระสวดมนต์ เด็กแต่งกายด้วยผ้าถุงขาว สวมเสื้อสีขาว นุ่งผ้าขาวเจวียนบ่าแฉงกระแยงจะเกล้าผมให้ เอาปิ่นปักผมและมีกำไลรัดจุกด้วย โดยสวมใบเบรี เวลามีผมจุกเท่านั้น สวมมงคลที่ทำด้วยใบตาลที่เอาด้ายสีขาว สีแดงมาเย็บประดับ โดยตัดแต่งเป็นวงขนาดเล็กสวมหัวเด็กพอดี นอกจากนั้นเอาใบตาลมาทำ "กระบองเพชร" ให้เด็กถือ โดยเอาใบตาลมานับสอดด้ายเท้างคล้ายหัวเข็มปักขึ้นเนติหนึ่งส่วนอีกด้ายเท้างปล่อยไว้เฉย ๆ ให้สมมติว่าเป็นเอาวรุณวิเศษ กระบองเพชรนี้อาจารย์จะเขียนคาถาลงไว้ในใบตาลด้วย การสวมมงคลและการถือกระบองเพชรอาจารย์

จะเสกคาถาให้ก่อนทุกครั้ง การแต่งตัวช่วงที่สอง เริ่มต้นเช้าวันใหม่ที่จะทำการโกนจุก การแต่งตัวเด็กทำดังนี้คือ แจกผมเป็น 3 หย่อม เอาแหวนพिरอดที่ทำด้วยหย้าแพรก 9 วง มาผูกติดผมจุกแล้วเกล้าจุกปักปิ่นสวมกำไลจุก สวมมงคล ทาแป้ง แต่งผ้าขาวทั้งชุดสวม สร้อยคอทองคำ แหวนทองคำ และช่วงที่สามสวมเสื้อสีอะไรก็ได้ ชายนุ่ง ไส้รงไหม พึงนุ่งผ้าถุงไหม เพื่อทำบุญตักบาตรถวายปัจจัยไทยธรรมต่อไป (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาศรีนทร์. 2533 : 104-110) ในส่วนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร บ้านหนองแก้ว ในช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 เมื่อจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจขึ้น จะแต่งกายให้เด็กผมจุกในสามช่วงเวลาสอดคล้องกับการแต่งกายของเด็กในพิธีกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรทั่วไปดังกล่าวแล้วข้างต้น

เครื่องแต่งกายคนกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก) (พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

การแต่งกายเด็กเพื่อเข้าพิธีกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน จากการศึกษา พบว่าการแต่งกายของเด็กเข้าพิธีมี 4 ช่วง โดยมีแม่กะเมงเป็นผู้จัดการแต่งตัวให้ คือ

1. การแต่งกายช่วงเวลาฟังพระสวดมนต์ ในตอนเย็นวันแรกของการจัดพิธีกรรม สวมเสื้อสีขาวนุ่งผ้าไสรงไหมสำหรับเด็กชาย และนุ่งผ้าถุงไหมสำหรับเด็กหญิง ผ่าสไบไหมเจวียงบ่า แกล้งจุกปักปิ่น ใช้กำไลวัดบริเวแหมจุก สวมใบตาลมงคลที่มีด้ายสีขาว สีสแดงพันเย็บเข้าก้นเขาคิ้วเด็ก ใบตาลกระบองเพชรที่ทำด้วยใบตาลเขียนคาถาลงในกระบองเพชรให้เด็กถือพาตบ่า สวมสายสร้อย สวมแหวน สวมกำไลมือ กำไลเท้า ทั้งสองข้าง

2. การแต่งกายช่วงพิธีกอร์เซาะกำป้อจ ในตอนเช้าวันที่สองของการจัดพิธีกรรมสวมเสื้อสีอะไรก็ได้ ชายนุ่ง ไส้รงไหม พึงนุ่งผ้าถุงไหม ผ่าขาวเจวียงบ่า แจกผมจุกเป็น 3 หย่อม เอาแหวนพिरอดทำจากหย้าแพรก 9 วงผูกติดผมจุก แกล้งจุกปักปิ่น สวมกำไลจุก สวมมงคล ถือกระบองเพชร เครื่องประดับมือเท้าแต่งเหมือนช่วงเวลาการฟังสวดมนต์ เพื่อเข้าพิธีกอร์เซาะกำป้อจตามลำดับขั้นตอนต่อไป

ภาพประกอบ 33 การแต่งกายเด็กเซาะกำป็องช่วงเวลายังพระสวณต์

ภาพประกอบ 34 การแต่งกายเด็กช่วงพิธีกอร์เซาะกำป็อง

ภาพประกอบ 35 การแต่งกายเด็กช่วงเวลาเสร็จพิธีกรเซาะกำป้อจ

ภาพประกอบ 36 การแต่งกายเด็กช่วงเวลาทำบุญตักบาตร

3. การแต่งกายเด็กช่วงเวลาเสร็จพิธีกอร์เซาะกำป้อจ เป็นการแต่งตัว ภายหลังพิธีกอร์เซาะกำป้อจเสร็จใหม่ ๆ เนื่องจากในตอนท้ายของพิธีนอกจากพระสงฆ์จะ รดน้ำมนต์ลงบนศีรษะของเด็กตลอดช่วงการโกนแล้ว อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติ ๆ จะรดน้ำมนต์ให้กับเด็กด้วยทำให้ชุดที่สวมใส่เปียก จึงต้องจัดเปลี่ยนชุดสวมใส่ใหม่ โดย ใช้ผ้าขาวห่มทั้งชุด เสร็จแล้วอุ้มเด็กกลับที่พักเพื่อแต่งตัวให้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง

4. การแต่งกายเด็กช่วงเวลายานุกาตร นับเป็นการแต่งตัวให้เด็ก ช่วงขั้นตอนสุดท้าย ภายหลังพิธีการอื่น ๆ เสร็จสิ้นแล้ว จะเปลี่ยนจากผ้าขาวห่มขาวมาเป็น เสื้อไม่จำกัดสี ส่วนผ้าถุงเด็กชายจะสวมใส่รงหรือกางเกง ผ้าถุงเด็กหญิงจะสวมผ้าขาวสอด หรือผ้าถุงไหม เครื่องประดับต่าง ๆ ไม่ต้องสวมใส่ (เยียน ผิงวาม. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายเด็กเซาะกำป้อจ

ปี พ.ศ. เครื่องแต่งกายเด็ก	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
แต่งกายช่วงฟังพระ สวดมนต์	- ชุดขาวห่มขาว - ผ้าขาวเจวียงบ่า - ปิ่นปักจุก กำไลรัดจุก - มงคลใบตาล - กระบองเพชรใบตาล - กำไลมือ กำไลเท้า - สร้อยคอแหวนทองคำ	- เสื้อสีขาว ชายถุงใส่รงไหม - หูถุงผ้าถุงไหม - ผ้าไหมเจวียงบ่า - ปิ่นปักจุก กำไลรัดจุก - มงคลใบตาล - กระบองเพชรใบตาล - กำไลมือ กำไลเท้า สร้อยคอ - แหวนทองคำ
แต่งกายช่วงพิธีกอร์เซาะ กำป้อจ	- แจกผม 3 ปอย - แหวนเท้าแพรก 9 วง	- แจกผม 3 ปอย - แหวนเท้าแพรก 9 วง

ตาราง 16 (ต่อ)

เครื่องแต่งกายเด็ก	ปี พ.ศ.	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ.	
		2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
		- ชุดขาวหม่นขาว	- เสื้อไม่จำกัดสี ชายถุง ไส้รงไหม หญิงนุ่งผ้าถุงไหม
แต่งกายช่วงเสด็จพิธี กอร์เซาะกำป้อจ		- ชุดขาวหม่นขาว	- ชุดขาวหม่นขาว
แต่งกายช่วงทำบุญตักบาตร		- เสื้อไม่จำกัดสี - ชายถุง ไส้รงไหม หญิงนุ่งผ้าถุงไหม	- เสื้อไม่จำกัดสี - ชายถุง ไส้รงไหมหรือกางเกง หญิงนุ่งผ้าถุงไหม

จากตารางการเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายเด็กพิธีกอร์เซาะกำป้อจ พบว่ามี
การเปลี่ยนแปลงช่วงการฝังพระศพ และช่วงพิธีกอร์เซาะกำป้อจ กล่าวคือในสมัยก่อน
เด็กจะนุ่งขาวหม่นขาวทั้งสองช่วงเวลา ในปัจจุบันผ้าถุงเด็กชายจะสวมไส้รงไหม เด็กหญิง
จะนุ่งผ้าถุงไหม ส่วนใหญ่ใช้ผ้า "ไฮล" ซึ่งเป็นผ้าถุงไหมที่นิยมกันมากในกลุ่มชาวไทยเขมร
ผ้าเจวียงบ่าสมัยก่อนใช้ผ้าขาวแต่ในปัจจุบันใช้ผ้าสไบไหมสีขาวสำหรับเด็กหญิง สไบไหม
หลากสีสำหรับเด็กชาย

เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่องมือโกนผมจุก) (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน

พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

เครื่องมือการกอร์เซาะกำป้อจหรือการโกนจุก หมายถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการโกนหรือตัดผมออก ผู้มีหน้าที่ในการจัดการเครื่องมือกอร์เซาะคือแม่กะแย เครื่องมือดังกล่าวประกอบด้วย มีดโกน 3 เล่ม (สมมุติเป็นมีดโกนทอง เงิน นาค อย่างละ 1 เล่ม) หอยสังข์สำหรับตักน้ำมันตรวดศรีษะ 4 ตัว เทียน 2 เล่ม และกรรไกร 1 อัน เครื่องมือนี้แม่กะแยจะนำมาวางบนโบบัวที่ตั้งอยู่บนพาน โดยนำเครื่องมือโกนจุกทั้งชุดนี้วางไว้ในบริเวณของเครื่องบูชาและเครื่องสังเวทย์อื่น ๆ ตั้งแต่วันแรกของการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจสำหรับมีดโกนที่ใช้โกนผมจุกในสมัยก่อน เป็นมีดโกนที่ทำจากเหล็กกล้า มีด้ามและส่วนที่เป็นโบบัวติดอยู่ภายในเล่มเดียวกัน มีดโกนชนิดนี้เป็นมีดโกนที่ต้องลับกับหินลับมีดจึงจะคมและสามารถโกนผมจุกหรือกอร์เซาะกำป้อจได้สะอาดดีมาก

เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่องมือโกนผมจุก) พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน

เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวในปัจจุบัน ประกอบด้วย มีดโกน หอยสังข์ กรรไกรและเทียนเหมือนสมัยก่อน ผู้มีหน้าที่ในการจัดการเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจคือแม่กะแย เครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจจะจัดวางบนโบบัวที่ตั้งอยู่บนพานอีกชั้นหนึ่ง เครื่องมือนี้อาจกล่าวอาจารย์จะถือเดินแห่จากปะรำพิธี แห่รอบเบญจาทูบทุกครั้งก่อนทำพิธีโกนสำหรับมีดโกนในสมัยปัจจุบันนิยมใช้มีดโกนชนิดเป็นโบบัวเมื่อโกนแล้วทั้งใส่โบบัวใหม่แทนเป็นส่วนใหญ่ (สงบ พันธุ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 37 เครื่องมือเกอร์เซาะทำบ่อ

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ

ปี พ.ศ. เครื่องมือ กอร์เซาะกำป้อจ	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
มีดโกน	มีดโกนชนิดเหล็กกล้าที่ลับคม ด้วยหินลับมีด 3 เล่ม (ทอง เงิน นาค อย่างละ 1 เล่ม)	มีดโกนชนิดเป็นใบเมื่อโกน แล้วทั้งใส่ใบใหม่แทนได้ 3 เล่ม (ทอง เงิน นาค อย่างละ 1 เล่ม)
หอยสังข์	หอยสังข์สำหรับพระสงฆ์ตัก น้ำมนต์รดหัวเด็ก 4 ตัว (รูปละ 1 ตัว)	หอยสังข์สำหรับพระสงฆ์ตักน้ำมนต์ รดหัวเด็ก 4 ตัว (รูปละ 1 ตัว)
เทียน	เทียน 2 เล่ม	เทียน 2 เล่ม
กรรไกร	กรรไกร 1 อัน	กรรไกร 1 อัน

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ ที่ใช้สำหรับโกนหรือ
ขูดผมออกให้เกลี้ยงเกลากจากหัวเด็กผมจุกนั้น ทั้งสองช่วงสมัยมีการใช้เครื่องมือสืออย่าง
จะนิยมใช้มีดโกนชนิดเป็นใบเมื่อโกนแล้วทั้ง ไปใส่ใบใหม่แทนได้ในขณะที่เทียน และกรรไกร
ยังเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือโกนจุกที่ต้องมีในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ด้านเวลา (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องหรือพิธีโกนจุก ตามความเชื่อของลัทธิพราหมณ์จะต้องมีการกำหนดวัน เวลาที่เป็นฤกษ์ดีก่อนจึงดำเนินการได้ สังคมชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามมาก หากกระทำการใดก็ตาม จะต้องหาฤกษ์ยามที่ดีเมื่อกำหนดฤกษ์ยามได้แล้ว จึงจะประกอบกิจการนั้น ๆ เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตนและครอบครัว ทำให้ได้รับแต่ความร่มเย็นเป็นสุข กิจการเจริญก้าวหน้า ในทางตรงข้ามถ้าประกอบกิจการใดในวันฤกษ์ยามไม่เป็นมงคลก็จะทำให้เจ้าของได้รับเคราะห์กรรม กระทำการใด ๆ ก็ไม่ประสบความสำเร็จ (บุญธรรม ทองเรือง. 2536 : 47) ในสังคมชาวไทยเขมรก็เช่นเดียวกันจะต้องหาฤกษ์ยามที่เป็นสิริมงคลก่อนประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เสมอ เช่น ฤกษ์ยามปลูกบ้าน ฤกษ์ยามขึ้นบ้านใหม่ ฤกษ์ยามวันแต่งงาน ฤกษ์ยามวันบวช ฤกษ์ยามการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง หรือโกนจุก เป็นต้น

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องหรือพิธีโกนจุก โดยมากฤกษ์โกนจุกมักถือเอาในช่วงพระราชพิธีตรียัมปวาย คือวันแรม 5 ค่ำ เดือนยี่ เวลาบ่ายมีสวดมนต์ที่เทวสถาน 11 รูป รุ่งขึ้นวันแรม 6 ค่ำ เวลาเช้าเลี้ยงพระและทำพิธีโกนจุกให้เด็กด้วย (เอกรา นาวิกมูล. 2534 : 32) โดยปกติแล้วการโกนจุกมักจะทำกันในระหว่างเดือนยี่ถึงเดือน 4 โดยมีโหราเป็นผู้ดูฤกษ์ให้ ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ให้แก่บุตรหลานของตนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยมีอาจารย์ผู้รู้ทางด้านโหราศาสตร์เป็นผู้คำนวณวัน เวลาให้

การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร จัดทำพิธี 2 วัน วันแรกพิธีพระสงฆ์สวดมนต์เย็น เสร็จแล้วพิธีเข้าประลิ่งเด็กเซาะกำป็อง กลางคืนมีมหรสพสมโภช เช่น กันตรึม เจริญ ลิเก เป็นต้น รุ่งเช้าวันที่สองของงานเริ่มตั้งแต่ประมาณหกโมงเช้า ทำพิธีแห่เด็กและพิธีกอร์เซาะกำป็อง เสร็จแล้วพิธีทำบุญตักบาตร

ด้านเวลา (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ยังคงจัดพิธีตาม แนวความคิดความเชื่อตามบรรพบุรุษ กล่าวคือจะจัดพิธีในระหว่างเดือนยี่ถึงเดือน 4 เท่านั้น ก่อนจัดพิธีกรรมพ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะต้องนำวัว เดือน ปีเกิดของเด็กเซาะกำป้อจไป ทาอาจารย์ผู้มีความรู้ด้านโหราศาสตร์เป็นผู้กำหนดวันเวลาในการจัดพิธีให้ และชาวไทย เขมรยังคงจัดพิธีกรรมที่บ้าน โดยกำหนดพิธีจัดงานรวม 2 วันเหมือนสมัยก่อน

สรุปผลจากการศึกษาพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ได้แบ่งองค์ประกอบเกี่ยวกับวันและเวลาในการประกอบพิธีกรรมออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบเกี่ยวกับวันจะจัดในระหว่างเดือนยี่ถึงเดือน 4 จะตรงกับวันใดที่เป็นสิริมงคล ของเด็กอาจารย์จะเป็นผู้คำนวณให้ องค์ประกอบเกี่ยวกับเวลาในการประกอบพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจ ชาวไทยเขมรจะทำพิธี 2 วัน วันแรกจะจัดช่วงเย็นถึงกลางคืน วันที่สอง จะเริ่มในตอนเช้าประมาณเจ็ดโมงเช้าเป็นต้นไป (พาน นิกซอบ. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 18 แสดงการเปรียบเทียบด้านเวลาจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ปี พ.ศ. วันและเวลา	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ.2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
ผู้คำนวณวัน เวลา	อาจารย์	อาจารย์
กำหนดวันจัดพิธี	เดือนยี่ ถึงเดือน 4	เดือนยี่ ถึงเดือน 4
กำหนดเวลาจัดพิธี	จัดพิธีที่บ้าน 2 วัน - วันแรกเริ่มตอนเย็น - วันที่สองเริ่มตอนเช้า	จัดพิธีที่บ้าน 2 วัน - วันแรกเริ่มตอนเย็น - วันที่สองเริ่มตอนเช้า

จากตารางการกำหนดวันและเวลาในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ยังคงมีแนวความคิดความเชื่อในการกำหนดวันและเวลาจากบรรพบุรุษโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ด้านสถานที่ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475)

สถานที่ที่จะประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือโกเจก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ถ้าหากเป็นสถานที่ประกอบพระราชพิธีโสกันต์นั้น มีอยู่ 2 แบบคือ ทำพิธีสร้างบ้านเขาไกรลาสที่สร้างขึ้นกับสร้างพระแท่นสร้างชั้นบนลานมูมพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระราชพิธีโสกันต์นั้นเดิมเรียกว่าพระราชพิธีลงสร้างโสกันต์ พระราชพิธีโสกันต์บนเขาไกรลาสนั้นทำเฉพาะโสกันต์พระเจ้าลูกเธอที่ดำรงพระยศเจ้าฟ้าเท่านั้น ส่วนการสร้างพระแท่นสร้างนั้น ทำขึ้นสำหรับโสกันต์พระเจ้าลูกเธอที่ไม่ได้ดำรงยศเจ้าฟ้า อันรวมถึงพระเจ้าหลานเธอและบุตรธิดาของขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์จะโสกันต์ให้ด้วย (ณัฐภัทร นาวิชัย, 2518 : 23)

สำหรับชาวบ้านสามัญชาทั่วไป เมื่อเด็กมีอายุสมควรโกเจกให้ จะจัดพิธีกรรมโกเจกโดยใช้สถานที่ ทั้งที่โบสถ์พราหมณ์ในกรณีที่โบสถ์พราหมณ์อยู่ใกล้บ้าน และหากไปจัดพิธีกรรมโกเจกที่โบสถ์พราหมณ์ไม่ได้ก็จะจัดพิธีที่บ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก ทั้งนี้ โบสถ์พราหมณ์ก็เป็นสถานที่ที่น่าสนใจมาก กล่าวคือเมื่อถึงวันขึ้นปีใหม่ของพราหมณ์ซึ่งเรียกว่าตริยัมปวาย ถือว่าเป็นวันที่พระเจ้าลงมาเยี่ยมโลกในวัฏแรม 5 ค่ำ แรม 6 ค่ำ เดือนยี่ นอกจากจะมีการโล้ชิงช้าแล้วก็มีโกเจกให้เด็กด้วยทุกปี (เอมก นาวิกมูล, 2534 : 35) สำหรับชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ไม่มีโบสถ์พราหมณ์อยู่ในพื้นที่ดังนั้นการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจจึงจัดพิธีที่บ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก องค์ประกอบด้านสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ เปรียมพิธี (ปะรำพิธี) เรียนเต๊วดา (ร้านเทวดา) และเรียนกอร์เซาะ หรือัญจา (ร้านโกเจก) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้คือ

1. เปรียมพิธี (ปะรำพิธี)

ปะรำพิธีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ นิยมสร้างบนบ้านของเจ้าภาพ และสร้างบนลานดินใกล้ ๆ กับบ้านนั่นเอง การสร้างปะรำพิธีบนบ้าน

จะเป็นกรณีที่บ้านมีขนาดกว้างขวางพอที่จะจัดประดับตกแต่งอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ครบสมบูรณ์ และบรรจุนวมนวมนิธิได้มากพอสมควร ถ้านบ้านคับแคบจะจัดทำปะรำบนดินใกล้ ๆ กับอาคารเรือน โดยใช้เสาทั้งหมด 9 ต้น มีความสูงประมาณ 3 เมตร มุงหลังคาด้วยหญ้าคาหรือใบมะพร้าว บนเพดานได้ปะรำจะปูด้วยฟางข้าวหรือเสื่อเดิมที่ปะรำนิธิส่วนที่สร้างขึ้นเป็นปะรำนิธิ จะใช้สำหรับวางเครื่องบูชา เครื่องเซ่นสังเวย และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีกรรมก่อร่างเชาทำบ่อจ การสร้างปะรำนิธินิยมสร้างให้เสร็จก่อนวันที่จะมีการประกอบพิธีกรรม ก่อนที่จะลงมือสร้างจะมีพิธีเช่นไหว้เจ้าที่เจ้าทางเสมอ โดยจุดธูปเทียนหน้าโรงบอกกล่าว เพื่อขอพรและกำจัดปัญหาอุปสรรคออกไป

2. เรือนตัวดา (ร้านเทวดา) มีลักษณะการสร้างคล้ายชั้นวางของ 1 ชั้น ใช้เสา 1 ต้น การสร้างมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้เทวดา ซึ่งชาวไทยเชื่อกันมีความเชื่อและเคารพบูชามาก เพราะมีความเชื่อว่าสามารถบันดาลสิ่งที่ยปรารถนาให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นการประกอบพิธีกรรมที่เป็นมงคลใด ๆ ต้องจัดพิธีบอกกล่าวและขอพรต่อเทวดา ให้ช่วยคุ้มครองปกป้องรักษา เรียกว่าเกริ่นตัวดา (เกริ่นเทวดา) หรือการสวดสัจเค องค์ประกอบของร้านเทวดา มีดังนี้

2.1 ดวง (ธง) ทำด้วยผ้าขาวม้า ผ้าสีม่วง ผ้าไหมต่าง ๆ ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านบนแหลม ด้านล่างเป็นแถบคล้ายนกแซงแซวเพิ่มหางงอนก้าน แต่ไม่มีรูปจระเข้หรือตะขาบ จะมีธงตรงกลางไว้ใส่เงิน ทอง พลุ บุหรี่ มีเชือกผูกหัวธงห้อยลงมากับไม้ไผ่ที่มีขนาดยาวพอควรเพื่อใช้เป็นสายธงให้แกว่งไหวได้ การชักธงขึ้นจะทำก่อนพระสวดมนต์ โดยมีสายสัญญาณโยงจากธงไปผูกติดกับพระพุทธรูปบนโต๊ะหมู่บูชา

2.2 วงเปรี๊ยะอาทิตย์ (วงดวงอาทิตย์) ทำด้วยไม้ไผ่ รูปลักษณะไม้ขนาดประมาณ 2.5 เมตร ชูตั้งบนดิน เกลาไม้ไผ่ขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร ตัดทำเป็นรูปใบโพธิ์สองขนาดคือ ขนาดเล็กมัดไว้ด้านบน และขนาดใหญ่มัดไว้ด้านล่าง ใช้เทียนปักไว้กับใบโพธิ์ขนาดเล็กจำนวน 8 เล่ม ใบโพธิ์ขนาดใหญ่ จำนวน 10 เล่ม และบนยอดสุด 1 เล่ม รอบ 19 เล่ม เทียนทั้งหมดนี้อาจารย์จะเป็นผู้จุดตอนที่พระสงฆ์สวดมนต์เย็นใกล้จบ

2.3 พนมแต่ย์ (ภูเขาดิน) สร้างด้วยดินทรายผสมน้ำปั้นให้เป็นรูปภูเขาวางตั้งบนกระดานร้านเทวดา ขนาดความยาวประมาณ 1 เมตร มีเสากลาง 1 ต้น ปักดิน

รองรับสูงจากติประมาณ 80 เซนติเมตร การสร้างพนมเดีย หรือภูเขาคินเป็นการสมมุติว่าภูเขากิรลาส ประดับด้วยปิ่นดินทรายเป็นภูเขา ปักใบโพธิ์ 3 ใบ หญาคา 3 ใบ บนภูเขา นายแสร์ยเมือตจวน (นายศรีปากซาม) 1 คู่ สลาทริล (หมากธรรม) 1 คู่ รูป 1 คู่ วางไว้บนข้างภูเขาคินอย่างละข้าง

3. เรียนกอร์เซาะ (ร้านโกนจุก) หมายถึง สถานที่ใช้ประกอบพิธีกอร์เซาะ หรือโกนจุก ชาวไทยเขมรเรียกว่าบัญจา แผลงมาจากคำว่ามัญจา แต่เขมรในประเทศไทยกับพม่าเรียกว่าบุนบก ชาวไทยกลางเรียกว่าเบญจา ซึ่งมีลักษณะเป็นโต๊ะสี่เหลี่ยมจัตุรัส สูงประมาณศอกคืบ มีเสาสี่เสา หลังคาตัดมีระบายนรอบริมชลิมด้วยกระตาดทอง เพดานคาดผ้าขาว เสาผูกม่านลูกไม้โปร่งทำเป็นม่านไปตามมุกเพดานกับตรงกลาง แหวด้วยพวงมาลัย ประดับทิวธงฉัตร 3 ชั้น ต้นกล้วย อ้อย ประดับหยวกและฟักทองสลัก พร้อมทั้งใบและดอกไม้ของหอม (อุทัย สินธุสาร. 2533 : 1450) ในช่วงสมัยกำเนิดหมู่บ้านตนเองท้าว พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 ชาวไทยเขมรนิยมทำปัญจาไถ่ไ้ โดยปักเสาลงในกลางน้ำ อาจจะเป็นสระน้ำ ลำคลอง หรือหนองน้ำใกล้บ้าน แล้วสร้างสะพานเตี้ยเข้าไปแต่ถ้าหาที่น้ำไม่ได้จะทำบนบก วิธีการจะให้เป็นเตี้ยซ้อนกัน 3 ชั้น มีเสาปักสี่มุม แล้วเอาทางมะพร้าวผ่าครึ่ง ผูกตรึงเสาไว้ตั้งปลายมะพร้าวแยกเป็นสองข้าง เอาไปผูกติดกับทางมะพร้าวครึ่งซีกอีกด้านหนึ่งติดแต่งใบมะพร้าวให้เป็นประตูล้อมสี่ทิศเรียกว่า "ราชวัติ" และมีอีกอย่างทำโดยเสาไม้ไผ่ทำทรงฉัตรมี 5 ชั้น เรียกว่า "ฉัตรรวด" ปักไว้ทั้งสี่มุมตามเสาสี่ด้านเอากิ่งไม้ เช่น กิ่งไทรย้อยผูกประดับไว้และมีเจลารูปปลาผูกไว้ทุกมุม ในขั้นที่สองที่อ่างน้ำเล็ก ๆ ทั้งสี่มุมใส่สาหร่าย จอก แพน บัว กุ้ง เต้า ปู หอย เพดานจะระบายผ้า หรือไม่ระบายผ้าก็ได้ (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. 2533 : 108-109)

สำหรับชาวไทยเขมรบ้านตนเองท้าว ในสมัยช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 การสร้างเรียนกอร์เซาะหรือบัญจา (ร้านโกนจุก) เพื่อใช้เป็นที่นั่งของเด็กและพระสงฆ์ ในขณะที่ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ สมัยก่อนการทำฐานชั้นที่ 1 ชั้น 2 และชั้น 3 จะทำด้วยต้นกล้วยนำมาตัดให้ได้ขนาดเสียบให้เรียงติดกันด้วยไม้ไผ่ติดกันแน่นหนา และสลักทำลวดลายไทยรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้หยวกกล้วยนำมาประดับตกแต่งรอบข้างของบัญจาสรุปได้ว่า การสร้างบัญจาสำหรับพิธีกอร์เซาะกำป้อจนี้ ชาวไทยเขมรบ้านตนเองท้าวนิยมทำทั้งในน้ำและบนบก แต่ในสมัยก่อนส่วนใหญ่ทำในน้ำมากกว่าบนบก (เตียง นพเก้า. 2540 : สัมภาษณ์)

ด้านสภาพที่ (ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

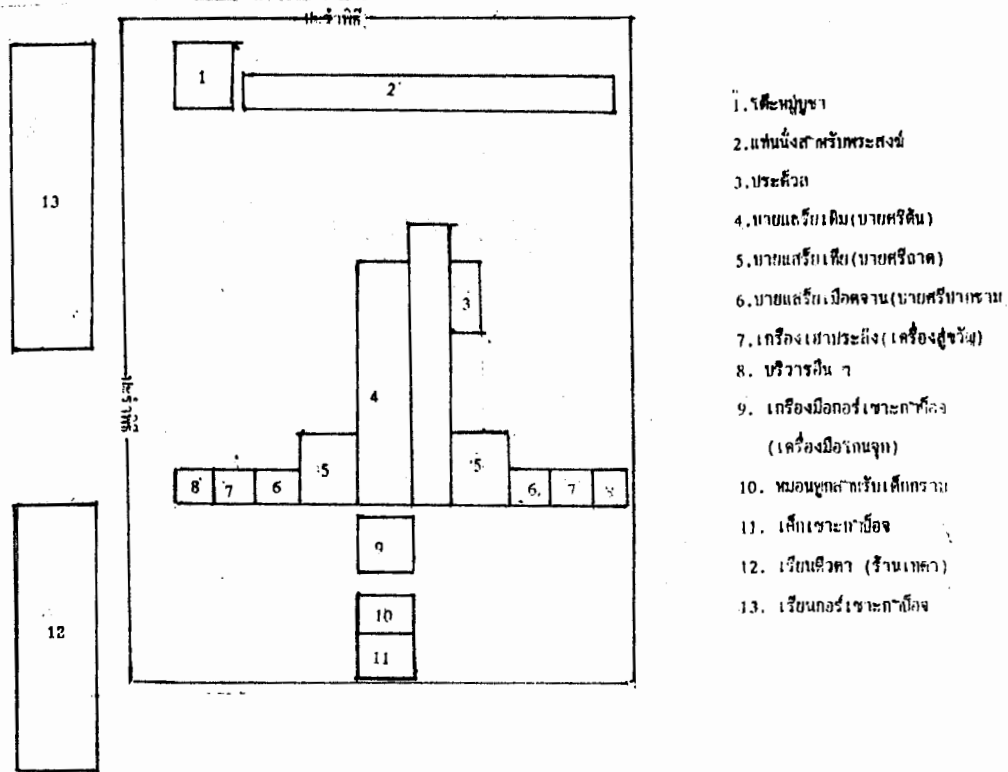
การจัดสภาพที่เพื่อประกอบพิธีกรรมก่อร่างทำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองกัวในปัจจุบัน ยังคงจัดองค์ประกอบหลัก 3 อย่างเหมือนช่วงสมัยก่อน ไม่ว่าจะเป็นเปรียญพิธี (ปะรำพิธี) เรียนเตี๊วดา (ร้านเทวดา) และเรียนกอรีเซาะ หรือัญจา (ร้านโกนจุก) แต่รูปแบบการจัดทำมีการเปลี่ยนแปลง ไปบ้างตามยุคสมัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. เปรียญพิธี (ปะรำพิธี) ยังนิยมทำขึ้นทั้งบนบ้านและบนดิน แต่การสร้างปะรำพิธีบนดินในปัจจุบันจะใช้เตี้ยต่ำเรียบง่าย เพราะทางคณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดไว้บริการให้ชาวบ้านโดยชำระค่านำรุ่งเพียง 200 บาทตลอดงาน
2. เรียนเตี๊วดา (ร้านเทวดา) ยังคงจัดทำขึ้นตามความเชื่อไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งองค์ประกอบของร้านเทวดายังคงมีส่วนประกอบสำคัญคือ ดวง (ธง) ทำด้วยผ้าไหม วอเปรียญอาดิล (วงดวงอาทิตย์) ประดับเทียน 19 เล่ม และพนมแค้ย (ภูเขาดิน) ที่สมมุติเป็นภูเขาไกรลาสตามความเชื่อ
3. เรียนกอรีเซาะ หรือัญจา (ร้านโกนจุก) ที่สำหรับเค้นนั่งเพื่อทำพิธีโกนจุก องค์ประกอบในด้านัญจาในในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงในด้านการจัดทำ กล่าวคือไม่นิยมทำขึ้น เพราะใช้เวลามาก แต่จะใช้วิธีเช่าัญจาสำเร็จรูปที่สามารถแยกชิ้นส่วน และเคลื่อนย้ายไปติดตั้งได้สะดวกรวดเร็ว ราคาการเช่าัญจาแต่ละครั้งประมาณ 2,000 บาท มีผู้ประกอบธุรกิจทำัญจาสำเร็จรูป จะเป็นผู้นำมาติดตั้งให้ ขนย้ายกลับเบ็ดเสร็จ ลักษณะของัญจาสำเร็จรูปนี้จะใช้ไม้ทำเป็นหลัก ในส่วนที่เป็นราชวัติคล้ายต่าง ๆ จะเขียนหรือพ่นสีตกแต่งให้สวยงาม ัญจาสำเร็จรูปที่จัดทำมี 3 ชั้น เป็นรูป 4 เหลี่ยมจัตุรัส ชั้นล่างสุดยาวด้านละ 2 เมตร ชั้นที่ 2 ยาวด้านละ 1.60 เมตร ชั้นที่ 3 ยาวด้านละ 1 เมตร ในชั้นที่ 1 และ 2 ประดับด้วยลายราชวัติ ชั้นที่ 3 ประดับด้วยลายดอกจันทน์เป็นหลัก บนชั้นที่ 3 จะมีเสา 4 มุม ยาวประมาณ 2 เมตร แต่ละเสาประดับด้วยลายดอกจันทน์ ด้านเบตเต้เพดานเตากระบายด้วยผ้าบาง ผ้าแพรโยงกั๊กทั้ง 4 เสา ชั้นบนสุดทำเป็นหลังคามุข 3 ชั้น ด้านล่างสุดจัดหาโองน้ำ เล็กใส่น้ำ ปลา บัว สักร่าย วางทั้ง 4 มุมของัญจา การจัดทำัญจาปัจจุบันนิยมทำแบบมากกว่าในน้ำ (แก่น บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

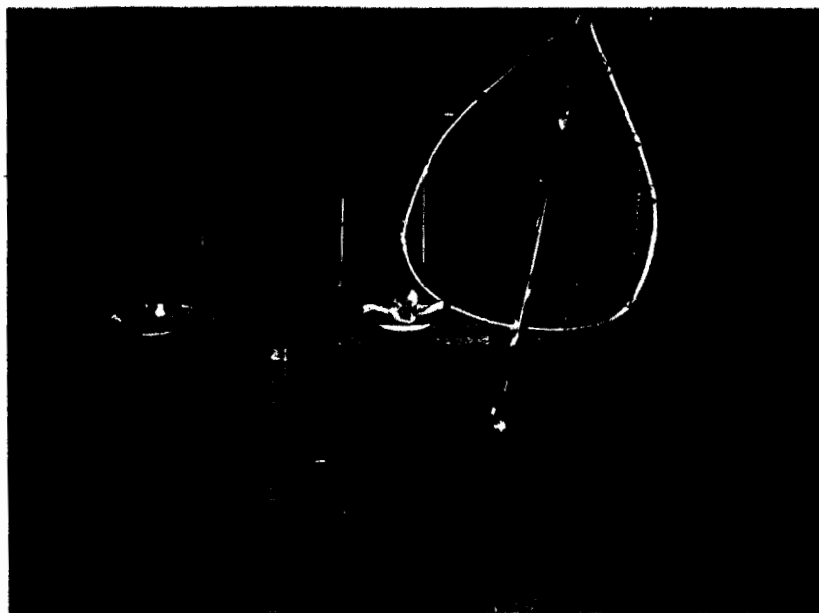
ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบด้านสถานที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อจ

ปี พ.ศ. สถานที่	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
เปรียมนิธิ (ปะรำนิธิ)	ทำขึ้นเองมุงหญ้าคา หรือใบมะพร้าว	ใช้เต็นท์
เรียนเต๊วดา (ร้านแพวดา) - ดวง (ธง) - วงเปรียฮ้อติด (วงดวงอาทิตย์) - พนมदैย (ภูเขาดิน)	จัดทำส่วนประกอบ 3 อย่าง	จัดทำส่วนประกอบ 3 อย่าง
เรียนกอร์เซาะหรือัญญา (ร้านโกนจุก)	- เจ้าภาพจัดทำขึ้นเอง - ตั้งัญญาไ้ไ้น้ำมากกว่านบก	- ใช้วิธีเช่าัญญาสำเร็จรูป - ตั้งัญญานนบกมากกว่าไ้ไ้น้ำ

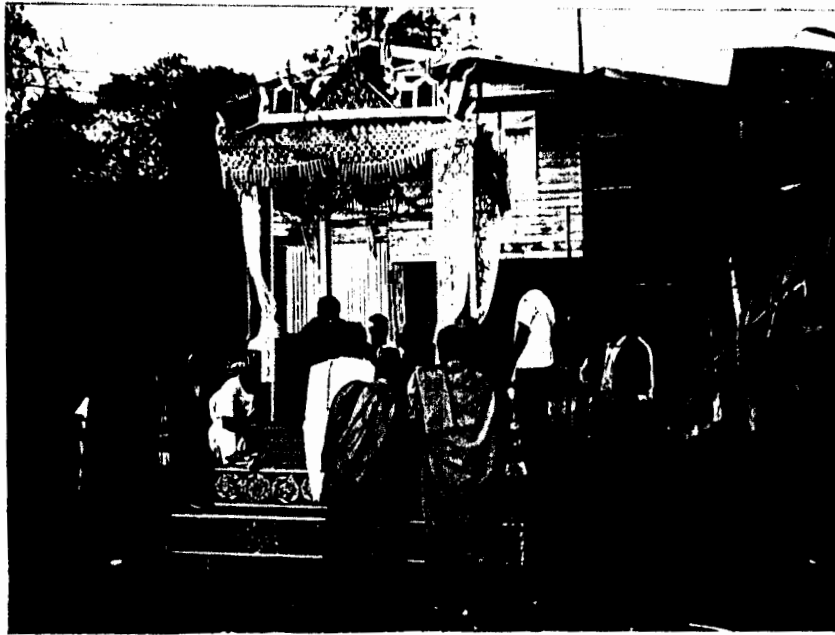
จากตารางการเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านสถานที่การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อจ พบว่าองค์ประกอบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือเรียนกอร์เซาะหรือัญญา แต่เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการในรูปแบบใหม่ แต่รูปทรงลักษณะยังคงทำเพื่อวัตถุประสงค์อันเดียวกัน ในด้านปะรำนิธิเปลี่ยนจากจัดทำขึ้นเอง มาเป็นการเช่าเต็นท์สำเร็จรูปมาติดตั้งเป็นปะรำนิธิ

ภาพประกอบ 38 แผนผังแสดงตำแหน่งที่ตั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมก่อพระธาตุ

ภาพประกอบ 39 เรือนเดี่ยว (เรือนแถว)

ภาพประกอบ 40 เรียนเกอร์เซาะหรือปัฏจา (ร้านโกเจก)

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ได้แบ่งการประกอบพิธีกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม และขั้นตอนหลังการประกอบพิธีกรรม ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นตอน โดยจะแยกออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ.2445-พ.ศ.2475)

ขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ได้แก่ การหาฤกษ์ยามกำหนดวัน เวลา การนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธี การเชิญอาจารย์ แม่กะแย มาประกอบพิธี การเชิญเขมรมาร่วมพิธี การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสถานที่

1.1 การหาฤกษ์ยามกำหนดวัน เวลา ขั้นตอนนี้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเซาะกำป้อจ จะนำวัน เดือน ปีเกิดของเด็กไปให้อาจารย์ผู้รู้ทางโหราศาสตร์ คำนวณฤกษ์ให้ ซึ่งการคำนวณฤกษ์จะอยู่ในช่วงของเดือนยี่ถึงเดือนสี่ และเด็กที่จะหาฤกษ์ โทกเจกนั้นต้องมีอายุ 9 ปี 11 ปี หรือ 13 ปี ชาวไทยเขมรมีความเชื่อและศรัทธา เกี่ยวกับฤกษ์ยามเป็นอย่างมาก ถ้าได้ฤกษ์ดีในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแล้ว จะทำให้เด็กอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากภยันตรายหรืออุปสรรคทั้งปวง แต่ถ้าประกอบพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจในฤกษ์ยามที่ไม่ดีแล้ว จะทำให้ชีวิตของเด็กเซาะกำป้อจพบแต่ความทุกข์ ยาก ความลำบากและอุปสรรคนานัปการ ฤกษ์ยามจึงเข้ามามีส่วนสำคัญในวิถีชีวิตการ ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วเป็นอย่างยิ่ง

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม และคนอื่นๆที่มี ความรู้ด้านโหราศาสตร์ พบว่าชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลใด ๆ รวมทั้งพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ถ้าหากว่าไม่ได้ฤกษ์วันที่แน่นอน นับได้ว่าแนวความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามนี้ ได้ฝังรากลึกลงสู่จิตใจและปฏิบัติตามด้วยความเคารพและ ศรัทธา นับตั้งแต่บรรพชนอย่างเห็นได้ชัด

1.2 การนิมนต์พระสงฆ์ เมื่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองทราบวันเวลาที่ เป็น ฤกษ์ยามในการจัดพิธีกรรมแล้ว จะนิมนต์พระสงฆ์เพื่อร่วมในการประกอบพิธีกรรมต่อไป การนิมนต์พระสงฆ์ในสมัยก่อน เนื่องจากบ้านหนองแก้วยังไม่มีวัด ดังนั้นเมื่อจะจัดพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจ จะนิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน เช่น วัดบ้านเมืองที่ ตำบลเมืองที่ วัดบ้านประสพสุข ตำบลบุฤาษี วัดบ้านแสรวอ ตำบลตากูก เป็นต้น การนิมนต์ พระสงฆ์แต่ละครั้งนิยมนิมนต์จำวน 9 รูป และมีแนวถือปฏิบัติอีกคือด้วยว่า การจัดพิธีกรรม

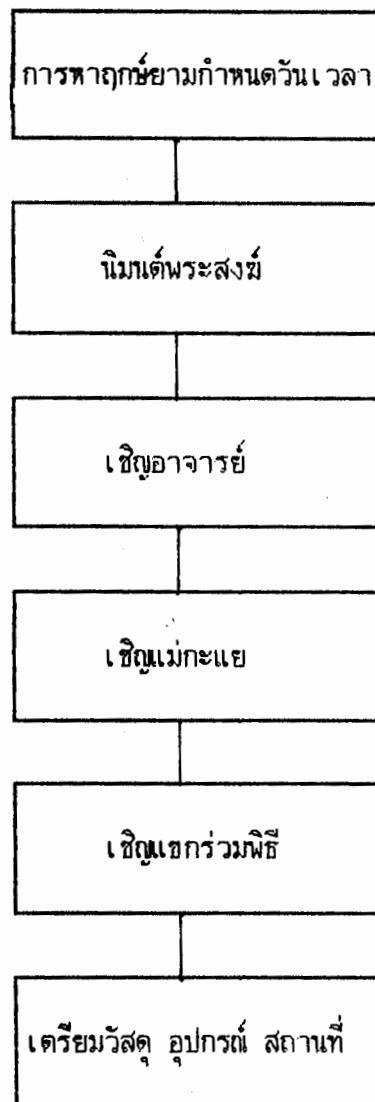
กอร์เซาะกำป้อจถ้าเต็กมี 1 จุกหรือ 1 กำป้อจ จะนิมต์จากที่วัดก็ได้ แต่ถ้ามี 2 จุก ต้องนิมต์พระสงฆ์มาจาก 2 วัด และถ้าเต็กมี 3 จุกก็ต้องนิมต์พระสงฆ์มาจาก 3 วัด เท่ากับจำเวเจกของเต็ก

1.3 การเชิญอาจารย์มาเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ส่วนใหญ่จะเชิญอาจารย์ภายในหมู่บ้าน แต่ถ้าหากอาจารย์ในหมู่บ้านไม่ว่างหรือไม่สามารถมาประกอบพิธีกรรมได้ก็จะเชิญอาจารย์ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง

1.4 การเชิญแม่กะแยเป็นผู้ดูแลการแต่งกายเด็ก และร่วมจัดเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยเหลืออาจารย์ ซึ่งเมื่อจะจัดพิธีกรรมเจ้าภาพจะเชิญแม่กะแยในหมู่บ้าน ถ้าไม่ว่างหรือไม่สามารถมาร่วมพิธีได้ ก็จะเชิญแม่กะแยบ้านอื่นที่ใกล้กับหมู่บ้านตนเองกั มาประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

1.5 การเชิญแขกร่วมพิธี ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแต่ละครั้ง จะมีการบอกกล่าวญาติพี่น้องในตระกูล และเพื่อนบ้านในชุมชนของหมู่บ้าน ถือว่าเป็นผู้ร่วมพิธีกรรมที่สำคัญ การเชิญแขกมาร่วมพิธีในสมัยก่อน เจ้าภาพจะนำพุทรีที่ทำจากยาเส้นมามวนกับใบตองกล้วย นำไปหิ้วบอกข่าวเพื่อเชิญญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านที่เคารพนับถือ ไปร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ การไปร่วมงานของแขกที่ได้รับเชิญ ผู้เข้าร่วมพิธีจะนำข้าวสาร ฟักเขียว มะพร้าว ฟักทอง ชุน แก้ว กล้วย หนากพลู ยาสูบ และเงินมาช่วยงาน บางคนมีแรงงานมากก็ส่งตัวคนไปช่วย เช่น ทานน้ำ ตำข้าว ทาฟืน ผ่าฟืน ทำครัว ทำปะรำต่าง ๆ เป็นต้น

1.6 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และสถานที่ การเตรียมสิ่งของต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ การเตรียมในขั้นนี้เจ้าภาพจะบอกญาติเพื่อนบ้านทั้งชายหญิงมาช่วยโดยแบ่งงานกันรับผิดชอบตามสภาพงานและความเหมาะสมกับบุคคล การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และสถานที่ เจ้าภาพจะจัดเตรียม เครื่องบูชา เครื่องสังเวย เครื่องสู่วัย เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก เครื่องมือโกะจุก ปะรำพิธี บัญจา ราวแหวดา ธง ภูเขาคิน เครื่องใช้ในพิธีสังฆ์ อาหารการกินสำหรับแขกผู้มาร่วมงาน ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นผลผลิตที่มีอยู่ในหมู่บ้าน และสามารถทำขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่

ภาพประกอบ 41 แสดงขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม

2. ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ในขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วย การเซ่นผีบรรพบุรุษ พิธีพระสงฆ์สวดพระพุทธรูป การเข้าประสัง การแห่เด็กเซาะกำป้อจ การกอร์เซาะกำป้อจ

2.1 พิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมการเซ่นผีบรรพบุรุษจะเริ่มในตอนเย็นประมาณห้าโมงเย็นของวันแรก อาจารย์ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม จัดเครื่องเซ่นไหว้ ข้าวปลาอาหาร สุราใส่ถาดมาเซ่นบอกผีปู่ย่าตายายก่อน โดยเริ่มตั้งแต่การแต่งกายให้เด็กที่

จะโกหกที่มีแม่กะแยมากำกับดูแลการแต่งกายเด็กและนำเด็กไปทำพิธีในจุดต่าง ๆ ที่กำหนด การสวมมงคลที่ทำจากใบตาลมาติดแต่งเป็นวงขนาดสวมหัวเด็กได้พอดี เอาด้วยสีขาวสีแดง มาเย็บประดับแล้วเสกด้วยคาถาว่า "อิติปิโส วิเสเสอิ อิเสเสพุทธะนาเมอิ อิเมนา พุทธะ โสปีติอิ" เสร็จแล้วสวมมงคลให้เด็ก จากนั้นเอาระเบของเพชรที่ทำจากใบตาลเช่นกัน เอามา พับสอดด้านหนึ่งคล้ายหัวนกมีปากยื่นเล็กน้อย ส่วนอีกด้านหนึ่งปล่อยให้เลย ๆ กระบองเพชร ที่สมมติว่าเป็นเอวรุศ อาจารย์จะเสกด้วยคาถาว่า "ลักกัสนะ วะชิราวุชัง ยะมัสสะ นัยนาวุชัง อาฬะวะกัสนะ ธุส้าวุชัง เวสสุวัณ ฌัสสะ คะธาวุชัง เอเตสาภาวาเวะ สัพเพยักขา พะลายันเต" โดยให้เด็กจับกระบองเพชร ประนมมือภาคว่าวันบ่ไปไว้ขณะประกอบพิธีกรรม เมื่อเด็กแต่งตัว เสร็จแล้วพาไปที่ปะรำนั่งบนพูกต่อหน้า "ประตั่วล" แล้วเอาถาดข้าวปลาอาหาร เครื่องเซ่น ฦบยา ตายาย ทำการเซ่นบอกว่าลูกหลานจะทำพิธีก่อระเซาะกำป้อจแล้ว ขอบอกให้ทราบขอ เชิญมากินเฒ่าต๋ม ทั้งไว้ลักครูกัยกเอาไปเซ่นเปรียฮุมมจัยกัแลง (พระภูมิเจ้าที่) คือที่พี่เตเ บอกกล่าวเชื้อเชิญเช่นกัน เมื่อเสร็จแล้วก็เอาถาดเดียวกันกลับเข้าไปที่ปะรำพิธีอีกครั้ง ใน ถาดเครื่องสังเวยเซ่นไหว้ฦบรพบุรุษนั้น จะมีสายสิญจที่ถือว่าตายายให้พรมมาแล้ว อาจารย์ จะนำมาจอง ไตรหรือผูกแขนก่อนพอบเป็นพิธี ช่วงอาจารย์จอง ไตรจะอวยพรให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ช่วยเหลือพ่อแม่ ทำมาหากินเป็นที่พึ่งพาของพ่อแม่ และครอบครัว เมื่อถึงขั้นตอนนี้ถือว่า เสร็จพิธีกรรมเซ่นฦบรพบุรุษและเปรียฮุมมจัยกัแลง (พระภูมิเจ้าที่)

2.2 หลังจากนั้นพิธีพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปเถ่ ข้าเดอเน้าภาษาชาวบ้านเรียกว่า สวดมกเตเเย่ กล่าวคือเมื่อพระสงฆ์ที่เจ้าภาพนิมนต์มาถึง อาจารย์และแม่กะแยจะพาเด็กไปเิง ประนมมือถ้อยดรูยคอกไม้ รูปเทียนและกระบองเพชรพาดบ่าบนพูกทำปะตั่วล บายเสร์ย เครื่องบูชา เครื่องเซ่นและบริวารต่าง ๆ ก่อนเริ่มพิธีอาจารย์จะทำพิธี บูชาพม (บวชภูเขา) โดยพระสงฆ์จะมอบดวง (ธง) ให้แก่อาจารย์นำไปเรียไรเงาเพื่อร่วมทำ บุญใส่กัเศยดวง (หางธง) อาจารย์นำรูป เทียน มาจุดบูชาพมเตย (ภูเขาคิน) ฦชาติ พี่น้องร่วมยกธงชัยขึ้นสู่เสา ช่วงการยกธงชัยข้าผู้ร่วมพิธีจะเปล่งเสียงโห่ ชัยโย 3 ครั้ง โดยเปล่งเรียงร้องว่า "เออ คะเนอ เยอ เยอ หิ้ว" ต่อจากนั้นจะเป็นพิธีบูชาพระรัตนตรัย ตามลำดับคือ

2.2.1 พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กที่เป็นเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระ

รัตนตรัย

2.2.2 อาจารย์อาราธนาศีลห้า

2.2.3 พระสงฆ์ให้ศีล ช่วงให้ศีลจบแม่กะแยโยงสายสิญจน์มาใส่
บนศีรษะของเด็กเซาะกำป้อจ

2.2.4 พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป หรือสวดพระปริตร

2.2.5 พระสงฆ์ทำน้ำมนต์

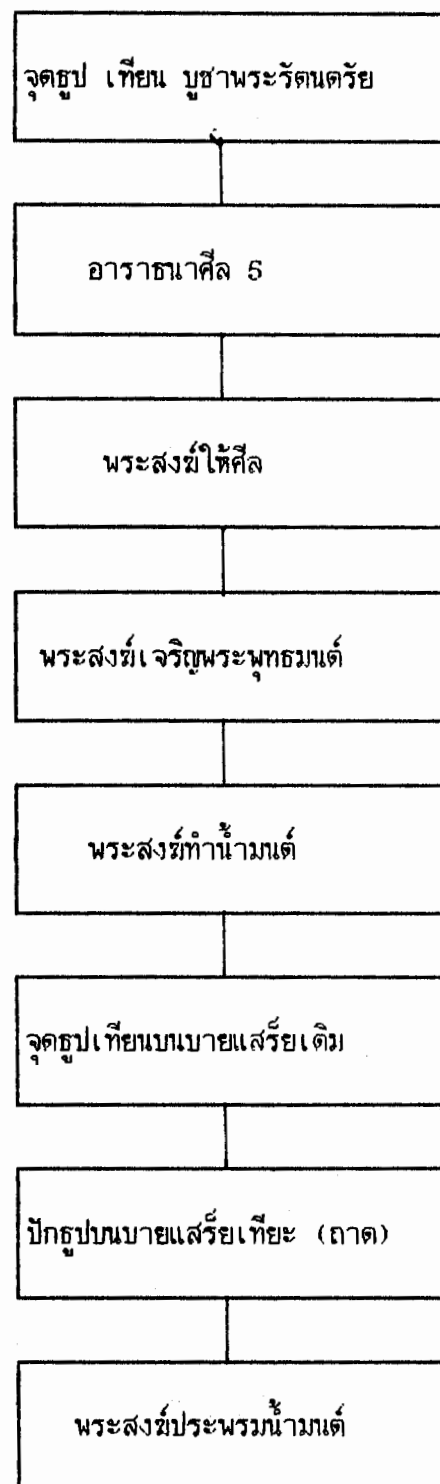
2.2.6 อาจารย์จุดธูป 9 ดอก เทียน 1 เล่ม วางบนบายแสร้อยเดิม

2.2.7 อาจารย์ปักธูปลงบนบายศรีถาด

2.2.8 พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ใส่องค์ประกอบพิธีกรรมในบริเวณพิธี

กรรมนั้น

เมื่อพระสงฆ์สวดมนต์จบจะเสด็จพิธี อาจารย์จะจุดเทียนลงบนดวงอาทิตย์
ที่ตั้งอยู่ในบริเวณของร้านเทวดาไถลธง และภูเขาดิน เมื่อพระสงฆ์สวดมนต์เย็นเสด็จ
ตีแก้ว (ฆ้อง) จุศพลุ ตะไล ถือเป็นเสด็จพิธีสวดมนต์เย็น

ภาพประกอบ 42 แผนผังขั้นตอนพิธีพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์

2.3 พิธีการเข้าประลึง (สู่ขวัญหรือเรียกขวัญ) เป็นพิธีกรรมที่ทำหลังจากพิธีสวดมนต์เย็นเสร็จสิ้นลงแล้ว เด็กจะนั่งบนพูกอยู่ในท่าเดิมเหมือนนั่งฟังพระสวดมนต์ อาจารย์จัดรูปเทียนบูชาวางบนพานสำรับ นำมาะจง ไตมาผูกข้อมื่อเด็ก จากที่เ้าอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมนั่งอยู่ตรงข้ามกับเด็กเซาะกำป้อจ แล้วดำเนินการทำพิธีกรรมเข้าประลึงเด็กตามลำดับ คือ

2.3.1 ซ้ำเปี้ยะกรู (การไหว้ครู)

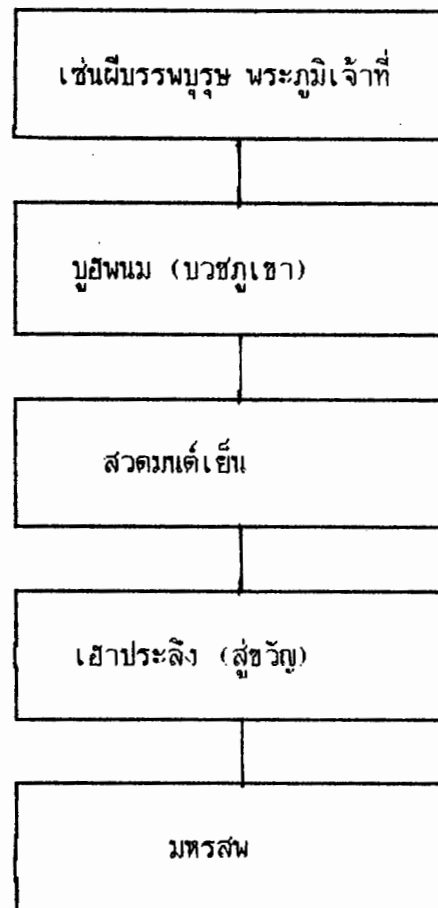
2.3.2 อันเงินตัวดา (การกล่าวคำอัญเชิญเทวดาหรือชุมนุมเทวดา)

2.3.3 เข้าประลึง (การกล่าวคำสู่ขวัญ)

2.3.4 แต่งเส้ไต่จ้งไร (การขับไล่เสนียดจัญไร)

2.3.5 จองไต (การผูกแขน)

หลังจากพิธีกรรมเข้าประลึงเสร็จแล้ว จะมีมหรสพสมโภชงานพิธีกอร์เซาะกำป้อจ ในสมัยก่อนมีการแสดงกันตรึม เจริญ ลิเก เป็นต้น สำหรับเด็กเซาะกำป้อจจะเข้าเอนอยู่ในความดูแลารักขาของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เพื่อรอการโกนจุกในตอนเข้าวันรุ่งขึ้น

ภาพประกอบ 43 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเย็นวันแรก

2.4 พิธีการแห่เด็กเซาะกำป้อจ พิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นตอนเช้าวันที่สอง

ของงานเริ่มตั้งแต่เวลาประมาณหกโมงเช้า เริ่มต้นด้วยการแต่งตัวให้เด็กใหม่คือ แจกผม เป็น 3 หย่อม ในการแจกผมจะมีคาถาว่า "อุปะตะชานัง วุตะโย ทัตโต อุปาอะระหัง หรือ ยะชะติ สัมมะโน อะระหัง" เมื่อแจกผมแล้วก็เอาแหวนเฟีรอตที่ทำด้วยหญ้าแพรก 9 วง มาผูกติดผมลูก หญ้าแพรกชาวไทยเขมรเรียกว่า สะเวมา-อันเงิน แปลว่า หญ้าแหวน จากนั้นเกล้าจุก ปักปิ่น สวมกำไลจุก สวมมงคล ทาแป้ง แต่งผ้าขาวทั้งชุด ประดับสร้อยคอ ทองคำแหวนทองคำ เมื่อจะลงจากปะรำพิธี อาจารย์ย่องมือเดินกล่าวคาถาว่า "นะกูจะบัง ซ้ายโมกูจะบังขวา พุทธกูจะบังหน้า ทากูจะบังหลัง ยะกำบังกายา "เมื่อจูงมาถึงบันไดให้ เด็กนั่งที่หัวบันไดหันหน้าข้างนอก อาจารย์กล่าวคาถาว่า "พุทธโธ พุทธัสสะ กำจัด แจ้ง

โด้ว กมโน้ว จิต สีมามกเต๋วล สัพพะ สัตโตริ้ว วนาสันติ ธัมโม ธัมมัสสะ กำจัด แจ้งโด้ว
 กมโน้ว จิต สีมามกเต๋วล สัพพะ สัตโตริ้ว วนาสันติ สังโฆ สังฆัสสะ กำจัด แจ้งโด้ว
 กมโน้ว จิต สีมามกเต๋วล สัตโตริ้ว วนาสันติ" เสร็จแล้วลงบันได เมื่อลงถึงดิอาจารย์
 จะว่าคาถา "อิติปิโส ภะคะวา เยยตรา เยยมละออ ปเรยัย ปรัทัสสะ บอวอร์ เจยแสร้อย
 สุรัสแต่ย มงกัวล" เสร็จแล้วเดินเท้าเพื่อเวียนวนประทักษิณเบญจา 3 รอบ โดยรอบ
 แรกภาวนาพุทฺธคุณ รอบที่สองภาวนาธรรมคุณ รอบที่สามภาวนาสังฆคุณ แล้วพาขึ้นเบญจาตาม
 ดั่งเดิมรว้อย (ลมหายใจเป็น) ซึ่งมีสูตรดังนี้

อาทิตย์	เข้าทางทิศใต้ หันหน้าไปทิศเหนือ
จันทร์	เข้าทางทิศเหนือ หันหน้าไปทิศเหนือ
อังคาร	เข้าทางทิศใต้ หันหน้าไปทิศอีสาน
พุธ	เข้าทางทิศใต้ หันหน้าไปทิศอีสาน
พฤหัสบดี	เข้าทางทิศตะวันตก หันหน้าไปทิศตะวันออก
ศุกร์	เข้าทางทิศตะวันตก หันหน้าไปทิศอาคเนย์
เสาร์	เข้าทางทิศเหนือ หันหน้าไปทิศใต้

การเดินเท้ารอบเบญจา จัดชบวนเท้าตามลำดับดังนี้คือ

2.4.1 คนตีฆ้อง

2.4.2 อาจารย์และผู้ช่วยอาจารย์ถือบาตรน้ำมนต์

2.4.3 แม่กะแยและผู้ช่วยแม่กะแย

2.4.4 เด็กเซาะกำป้อจะมีผู้ช่วยแม่กะแยอุ้มเดินเท้าโดยมีร่วมทาง

ให้ด้วย

2.4.5 พ่อแม่หรือผู้ปกครอง

2.4.6 ญาติและแขกผู้มาร่วมพิธีกรรม

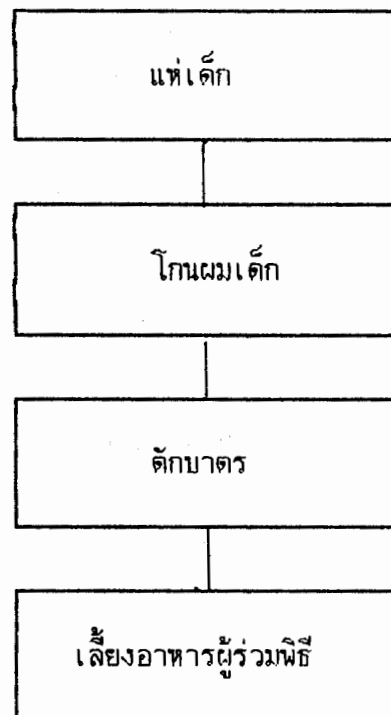

ภาพประกอบ 44 แผนผังแสดงขบวนแห่เด็กเซาะกำป้อจ

2.5 พิธีชงกอร์เซาะกำป้อจ (โกนจุก) ในขณะที่แห่เด็กรอบนัญจา พระสงฆ์ขึ้นไปประจำอยู่บนนัญจา 4 มุม ๆ ละ 1 รูป เมื่อแห่ครบ 3 รอบแล้วเด็กนั่งบน ไบบัวที่วางไว้ตรงกึ่งกลางนัญจา อาจารย์สมาทนศีล 5 พระสงฆ์ให้ศีล แล้วกล่าวคำ อาราธนาให้พระสงฆ์สวดกอร์เซาะกำป้อจว่า อุกาสะ สุชะโน สะอุทะกัง ถัมมะวัง ถัมมะ เทสะนัง ยาจามะ แล้วก็เข้าครั้งที่สองขึ้น ทุดิยัมมิ ครั้งที่สาม 'ตะติยัมมิ' เป็นส้ามจบ พระสงฆ์ตั้งนะโมสวดตั้งบาตรน้ำมนต์ให้วัดตรงหน้าพระสงฆ์ 4 ไบ ๆ ละรูป อาจารย์และ

แม่กะแย้นำเอาเครื่องประดับผมจุกออก เสริ่งแล้วคลี่ผมจุกออกมาพร้อมโกนได้ อาจารย์
นำเครื่องมือขึ้นถวายแด่พระสงฆ์รูปที่เป็นประธานในพิธี โดยเริ่มต้นด้วยการจับเครื่องมือ
และที่ผมจุกเด็กเวียนจนครบทุกรูป ประธานสงฆ์เอากรรไกรตัดผมจุกออกกิตหนึ่งเป็นพิธี
เสริ่งแล้วเฝ้าหอยสังข์ตักน้ำมันตรบบทหัวเด็ก ประธานสงฆ์เริ่มโกนผมจุก และพระสงฆ์องค์
อื่น ๆ สวดมนต์ไปพร้อมกับการโกน รดน้ำมันตรบบทหัวเด็กตลอดเวลาจนโกนผมเสริ่ง เมื่อ
โกนเสริ่งดีพร้อม ลำดับต่อมาอาจารย์ แม่กะแย พ่อแม่ผู้ปกครอง ญาติพี่น้องและผู้มาร่วมพิธี
รดน้ำมันให้เด็กที่โกนจุกเสริ่งแล้ว เป็นอันสิ้นสุดขั้นตอนและประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

3. ขั้นตอนหลังประกอบพิธีกรรม ภายหลังการโกนจุกหรือกอร์เซาะกำป้อจ แม่
กะแยจะเฝ้าชุดขาวหม้อขาวมาสวมใส่ให้เด็กใหม่ เสริ่งแล้วนำเด็กกลับไปที่พักเพื่อแต่งตัวให้
เด็กใหม่ ชุดที่สวมใส่ใหม่ชายยังนุ่งโจงกระเบน หญิงนุ่งผ้าถุงไหม ส่วนเสื้อจะสวมใส่สีขาว เมื่อ
แต่งตัวให้เด็กเสริ่งแล้วจัดพิธีทำบุญตักบาตร โดยให้เด็กเป็นผู้นำในการตักบาตร พ่อแม่ผู้
ปกครอง ญาติพี่น้องและแขกที่มาร่วมงานตักบาตรตามลำดับ ภายหลังการตักบาตรเสริ่ง
เจ้าภาพจัดภัตตาหารถวายปัจจัยแด่พระสงฆ์ จันภัตตาหารเสริ่งเด็กทำพิธีถวายปัจจัยไทย
ธรรม พระสงฆ์สวดอนุโมทนา กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ หลังจาก
พระสงฆ์เดินทางกลับแล้ว เจ้าภาพจัดอาหารเลี้ยงอาจารย์แม่กะแย ญาติพี่น้อง แขกที่
มาร่วมงาน เป็นอันเสริ่งพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วทุกขั้นตอน
(ล้วน พวงมาลา. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 45 แผนผังแสดงขั้นตอนพิธีกรรมเข้าวัดที่สอง

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง (พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน)

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน มีขั้นตอนของพิธีกรรมเหมือนกับสมัยก่อนช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 ได้แก่ ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม และข้อหลังประกอบพิธีกรรม การศึกษาในช่วงปัจจุบัน เด็กเซาะกำป็องคือ เด็กหญิงสุภาพร สมคิด เป็นเด็กที่มีสามกำป็อง พ่อแม่ชื่อนายสังวาลย์ สมคิด และ นางจำปี สมคิด อยู่บ้านเลขที่ 104 มีรายละเอียดของขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ถือได้ว่าเป็นการวางแผนเตรียมความพร้อมในสิ่งที่จะจัดกิจกรรมขึ้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะเป็นเจ้าของเรื่องในด้านเตรียมงาน เช่น การหาฤกษ์กำหนดวันเวลาจัดพิธีกรรม การนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมประกอบพิธีกรรม ได้นิมนต์จากวัดบ้านหนองแก้ว วัดบ้านเทพรัตน ตำบลเมืองที่ และวัดโคกบรแลง ตำบลภูษี รวม 3 วัด เท่าจำนวนกำป็องของเด็ก การเชิญอาจารย์ ได้แก่ นายล้น พวงมาลา แม่กะแย ได้แก่

นางเยื่อน ผิงงาม มาเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม การเชิญชาติพี่น้อง เพื่อเข้ามาร่วมพิธี การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในพิธีกรรมรวมทั้งประรำพิธี ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะซื้อมาจากร้านค้า และเช่าของสำเร็จรูป ในขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรมทั้ง การหาฤกษ์โดยอาจารย์ผู้มีความรู้ทางโหราศาสตร์ จะมีความสำคัญมากที่สุดทั้งนี้เพราะ ถ้าหากหาฤกษ์ไม่ได้แล้ว ก็ไม่สามารถดำเนินการจัดพิธีกรรมขึ้นได้เลย ได้เพราะชาวไทย เขมรมีความเชื่อต่อฤกษ์ยามและปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน การจัดพิธีกรรมยกอร์เซาะกำป้อจะจัด ในช่วงเดือนยี่ถึงเดือนสี่ ดังนั้นการกำหนดฤกษ์ของอาจารย์หรือโหรที่คำนวณวันเวลา จะมี ตำรา "แค-กาจ" หมายถึงเดือนร่ายกาจ หรือวันร่ายประจำเดือน ดังรายละเอียดในตาราง (ล้วน พวงมาลา. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 20 แสดงแคกาจ (เดือนร่ายกาจ) ห้ามจัดพิธียกอร์เซาะกำป้อ

เดือน	วันเข้าและแรมที่ร่าย
เดือน 4 และ 5	5 ค่ำ
เดือน 6 และ 7	6 ค่ำ
เดือน 8 และ 9	1 ค่ำ
เดือน 10 และ 11	2 ค่ำ
เดือน 12 และ 1	3 ค่ำ
เดือน 2 และ 3	4 ค่ำ

ฤกษ์ทางโหราศาสตร์ถือว่า วันขึ้นและแรมตามตาราง 20 ถ้าหากจัดทำบุญแล้ว จะมีแต่เหตุร้ายต่าง ๆ เกิดขึ้นในชีวิต จึงไม่จัดพิธีในเดือนร่ายดังกล่าวนี้ และนอกจากนี้ แล้ว ในทางโหราศาสตร์จะมีตำรา "ท-ง-กาจ" หมายถึงวันร่ายกาจ หรือวันที่ไม่เป็นมงคลไม่ควรจัดพิธีกรรมมงคลต่าง ๆ ดังรายละเอียดในตาราง (ล้วน พวงมาลา. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 21 แสดงทังกาจ (วันร้ายกาจ) ห้ามจัดพิธีกรรมก่อรีเซาะกำป้อจ

วัน	วันขึ้นและแรมที่ร้าย
อาทิตย์	12 ค่ำ
จันทร์	11 ค่ำ
อังคาร	10 ค่ำ
พุธ	9 ค่ำ
พฤหัสบดี	8 ค่ำ
ศุกร์	7 ค่ำ
เสาร์	6 ค่ำ

เมื่อกล่าวถึงวิธีการเลือกวันทำพิธีกรรมก่อรีเซาะกำป้อจ หรือทำการมงคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังนิยมหาฤกษ์ยามโดยการนับวันขึ้นและวันแรมเป็นเกณฑ์ดังนี้เสมอ
(ลัทธิ พวงมาลา. 2540 : สัมภาษณ์)

ตาราง 22 แสดงการหาฤกษ์ยามโดยการนับวันขึ้นและวันแรม

วันขึ้น/วันแรม	ไท่ไท่ (วัน)	การทำพิธีกรรม	ข้อห้าม
ขึ้น 1 ค่ำ	ปุศุ (พุธ)	ทำการมงคลดี	ห้ามสว่นขอ หมั้น แต่งงาน
ขึ้น 2 ค่ำ	ภุมิ (ภุม)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเข้าป่า
ขึ้น 3 ค่ำ	จัน (จันทร์)	ทำการมงคลดี	ให้ เว้นงานช่างไม้
ขึ้น 4 ค่ำ	อาตติ (อาทิตย์)	ทำการมงคลไม่ดี	เว้นงานทั้งปวง
ขึ้น 5 ค่ำ	โซน (สุม)	ทำการมงคลไม่ดี	มักมีอุบัติเหตุ
ขึ้น 6 ค่ำ	แกต (เกตุ)	ทำการมงคลดี	เข้าหาผู้ใหญ่ดี เดินทางดี
ขึ้น 7 ค่ำ	เรี่ย (ราหู)	ทำการมงคลไม่ดี	ปลูกเรือน ทำนาทำไร่ดี
ขึ้น 8 ค่ำ	เส้า (เสาร์)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเดินทางไกล
ขึ้น 9 ค่ำ	เสาะ (ศุกร์)	ทำการมงคลดี	ห้ามคบภคเตรีไม่ดี
ขึ้น 10 ค่ำ	ประหิย (พฤหัสบดี)	ทำการมงคลดี	ห้ามขึ้นเนินภูเขา
ขึ้น 11 ค่ำ	ปุศุ (พุธ)	ทำการมงคลดี	ห้ามสว่นขอ หมั้น แต่งงาน
ขึ้น 12 ค่ำ	ภุมิ (ภุม)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเข้าป่า
ขึ้น 13 ค่ำ	จัน (จันทร์)	ทำการมงคลดี	เว้นงานช่างไม้
ขึ้น 14 ค่ำ	อาตติ (อาทิตย์)	ทำการมงคลไม่ดี	เว้นงานทุกอย่าง
ขึ้น 15 ค่ำ	โซน (สุม)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามงานทั้งปวง
แรม 1 ค่ำ	แกต (เกตุ)	ทำการมงคลดี	เข้าหาผู้ใหญ่ดี เดินทางดี
แรม 2 ค่ำ	เรี่ย (ราหู)	ทำการมงคลไม่ดี	ขุดสระ ปลูกเรือนทำไร่นาดี
แรม 3 ค่ำ	เส้า (เสาร์)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเดินทางอันตราย
แรม 4 ค่ำ	เสาะ (ศุกร์)	ทำการมงคลดี	ห้ามคบภคเตรีจักมีภัยถึงตน
แรม 5 ค่ำ	ประหิย (พฤหัสบดี)	ทำการมงคลดี	ห้ามขึ้นเนิน ขึ้นภูเขา
แรม 6 ค่ำ	ปุศุ (พุธ)	ทำการมงคลดี	ห้ามสว่นขอ หมั้น แต่งงาน
แรม 7 ค่ำ	ภุมิ (ภุม)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเข้าป่า

ตาราง 22 (ต่อ)

วันขึ้น/วันแรม	ท้ง (วัน)	การทำพิธีกรรม	ข้อห้าม
แรม 8 ค่ำ	จัน (จันทร์)	ทำการมงคลดี	เว้นงานช่างไม้ทุกชนิด
แรม 9 ค่ำ	อาตต (อาทิตย์)	ทำการมงคลไม่ดี	เว้นงานทั้งปวง
แรม 10 ค่ำ	โชน (สุญ)	ทำการมงคลไม่ดี	ทำให้เกิดอันตราย
แรม 11 ค่ำ	ปุต (พุธ)	ทำการมงคลดี	ห้ามสูบบุหรี่ แต่งงาน
แรม 12 ค่ำ	ภูมิ (ภุม)	ทำการมงคลไม่ดี	ห้ามเข้าป่า
แรม 13 ค่ำ	จัน (จันทร์)	ทำการมงคลดี	เว้นงานช่างไม้
แรม 14 ค่ำ	อาตต (อาทิตย์)	ทำการมงคลไม่ดี	เว้นงานทุกอย่าง
แรม 15 ค่ำ	โชน (สุญ)	ทำการมงคลไม่ดี	เว้นงานทุกอย่าง

สำหรับคำว่า เว้นงาน ทั้งปวง หมายถึง เว้นงานทำบุญ ทำพิธีกรรมเท่านั้น ส่วนงานประจำ เช่นครูสอนหนังสือ ชาวนาทำนาไม่ถือว่าต้องละเว้น

2. ขั้นตอนประกอบพิธี กรรม การประกอบพิธีกรรมก่อร่างเซาะกำป้อจในขั้นตอนประกอบพิธีกรรม ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าพิธีที่สำคัญ 5 อย่างเหมือนช่วง พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 ได้แก่ การเซ่นผีบรรพบุรุษ พิธีสงฆ์สวดพระพุทธรณ์หรือสวดพระปริตร การเข้าประสัง การแห่เด็กเซาะกำป้อจ และการก่อร่างเซาะกำป้อจ การดำเนินการในพิธีทั้ง 5 อย่างดังกล่าวนี้ ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวยังคงปฏิบัติ โดยดัดพิธีใดพิธีหนึ่งไม่ได้ นับได้ว่าชาวไทยเขมรให้ความสำคัญและมีแนวความคิดความเชื่อขั้นตอนประกอบพิธีกรรมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น สำหรับการเปลี่ยนแปลงมีบ้างในขั้นตอนก็คือ การใช้บทเข้าประสัง นอกจากใช้ภาษาบาลีและภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลักแล้วยังใช้ภาษาไทยกลาง แทรกไปบ้างในบางโอกาสให้เข้ากับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน การจัดพิธีเข้าประสังในปัจจุบัน มีลำดับขั้นตอนที่สำคัญดังนี้คือ

ชั้นที่ 1 ข่าเปี้ยะกรู (ไหว้ครู) หมายถึง การกล่าวคำไหว้พระและคำบูชา

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต

สัมมา สัมพุทฺธัสสะ (3 จบ)

อิณิมา ลักกาเรนะ พุทธัง อภิปูชะยามะ

อิณิมา ลักกาเรณ สังฆัง อภิปูชะยามะ

อรหัง สัมมา สัมพุทฺโธ ภควา

พุทฺธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ

สวากขาโต ภควตาธัมโม ธัมมัง นมัสสามิ

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกะสังโฆ สังฆังนามามิ

สาธุ ธูปะ ที่ปะ คันธมาลา อัคคีที่ขัง พทูปยัง

สุคาหังวะรัง ปูเชมะ ชีเนกตตวาสิตักปะโก ตโย

อภิรูปโป มหาปัญโญ ปุริปัญโญ ทาเรนโต ปิตะกะ

ตะยังนิพพานัง ปะระมังสุขัง พุทธะบูชา เตชะวันตา

ธัมมะบูชา ปัญฺเฑะวันตา สังฆะบูชา โภคะวันตา

ติโนนัง รัตตานิยัง ปุชฺชังกะโรมะยัง ยิงชะนะปะหัง

ทีกะมิราสะทามิโย ปุชฺชิตโตหิมิ สันนะโสถถิ ภวัเตโน

ชั้นที่ 2 อันจันติวตา (การกล่าวคำอัญเชิญเทวดา) หมายถึง การกล่าว
คำอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตย์อยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ให้มาร่วมในพิธีกรรมกอร์เซาะก่าบ็อง
โดยมีคำกล่าวดังต่อไปนี้

สัคเค กาเมจรูปเป ชิริสิชะ ระตะเต จันตะลิกเช

วิมาเน ที่เปริฐฐะจะคาเม ตะรุวะคะตะเน เคตะ

วัตถุมหิเชตเต ภูมิมัจจะ ยันตุเทวา ชะระกะระวิสะเม

ยัคชะคันธัพพะเนคา ตัญญันตาสันติเกยัง มุกะระวะ

จะนัง สาทะโอเม สุนันตะ ธัมมัสสะ ะนะกาโร

อัยมกะทันตา ธัมมัสสะ ะนะกาโร อะยัมกะทันตา

ธัมมัสสะ ะนะกาโร อะยัมกะทันตา

ข้อที่ 3 เข้าประลึง (การกล่าวคำสู่ขวัญ) หมายถึง คำกล่าวที่อัญเชิญ
ขวัญที่ชอนออกไปเที่ยวที่ต่าง ๆ กลับมายังร่างของตน โดยมีคำกล่าวดังต่อไปนี้

เจีย ๆ สู่สะแต่ยกไถ่แอ่วเร็ก เจีย เปเลี่ยละออ

(ชัย ๆ สวัสดิ์ ว้าเห่ ฤกษ์งามยามดี)

ปราก้อต อาจารย์ ลำแดง เจีย เต็ม บ๊อท

(ปรากฏเด่น อาจารย์กล่าวเป็นแต่บาท)

กำโอด กัด กอร เกสา กุมารากุมารัย ทวีปัญจา

(กำหนดตัดโกนเกสา กุมารากุมารัยทำนุชนก)

บาย แสร้อย 7 เจี้ยน ทวี ไท้ว คอย คเนี้ยน

(แต่งบายศรี 7 ชั้น ทำเป็นชั้น ๆ)

เมียน เจีย เจี้ยน คอย ทาะ

(เป็นเชิงชั้นตามลำดับ)

กัน ค้าบอง เป็จ กระวี เลี้ยย ึง เยียะขิน

(ถือกระบองเพชร คละกับยักขี้ไ)

ซัวร์ จันฉี มิตรรา เต็บ อ้อฮ์ เพี้ยติกาโม ทวี

(ยกเจ็บกิมิตรรา จิงญาติทั้งหลายพากันทำ)

เจีย นม ตะ ก้อง โรค บาย แสร้อย เจียเต็ม

(ขนมใส่ประดับชั้นบายศรีต้น)

นม ชะแญ่ นม กัน ไคร นมเลี้ยช นมปวง

(คือขนมชิง ขนมตะไกร ขนมข้าวตอกแตกขนมไข่)

นมละจัวนมกองเกนเตี๊ยังนมเตา นม ตูย พอง

(ขนมงา ขนมกำไล ขนมเทียน ขนมกรวย)

ทวี ตะเจี้ยน กรอม นุ้ย ฮ้อง ออยเนี้ยะ ฮี เมอ

(ทำใส่ประดับชั้นล่างสุดให้เจ้าชมดูเล่น)

สิญ สลายเมอบายแสร้อย เจี้ยน กรอมโตจสระแต่ย

(ให้สลาย ตูบายศรีชั้นล่างสุดดังกล่าว)

เจี้ยน เลอ ชแว้ย เจีย ปัวร์ ฮ้อง จละ เจียรูป

(ชั้นต่อไป ชั้นที่สองฉลักแกะเป็นรูป)

ยี่อฮ์ ประสอง เป้ง พะเยย ทอ ยี่อฮ์ จเวล จวัด

(พิทยาธรเพาะเคียงคู้ จวัดเจวียน)

ไต่ จับ เาเวี ผ้อล นุฮ์ แะเย โมเสบ ล้อม

(มือจับเาเวีผล เามาเสบสม)

ทวี่ รูป เปรี๊ยะ ส้น้อม ตะ จระล้อม เลี้ยย พองคเีย

(ทำรูปพนมสนมใส่คละด้วยกัน)

เตบยี่อฮ์เพียตทวี่เจียตะเลี้ยย พอง

(ญาติทั้งหลาย ทำพนมใส่ไปอีกด้วย)

กั นม พนง นม ตระเกด ผกา ตระจ้อง นมโกจร

(คือพนมเต่าเกียด ดอกบัวเขียว ขนมะกรูด)

โน้ว อ่าเบาะ น่ำปวง ตุก เลี้ยย สกอร สอ

(และข้าวเม่าคั่ว ใส่ปนกับน้ำตาลทรายขาว)

เมียน เตียะง เตรียบ เลี้ยจ นมละจัว นม อากอ

(มีทั้งข้าวดอกหวาน ขนมะงา ขนมะถั่ว)

นมกันเตร้อม ตะ จระ ล้อม ออยเียะเมอกำสว

(ขนม "กันเตร้อม" คละกันให้เจ้าตุเล่าน)

เจ้อัน เลอ ตี แะเย นุฮ์ เียง จละ เจียรูป

(ชั้นที่ 3 นี้แกะฉลักเป็นรูป)

กินรา กิทะเรี้ย รูปกลัด กัเสอรเจีย

(กินรา กินรี รูปกษัตริย์ถือศรัชัย)

เตบ ยี่อฮ์ เพียต ทวี่ เจีย นม ทะแม นิง นมโกจร

(ญาติทั้งหลายจึงทำขนมผิง ขนมเปียกปูน)

เม้อัน เตรียง นม โชก โน้ว พลุ

(ข้าวต้มหมูสับไก่ และขนมบัว ขนมะงาข้าง)

กชสา เียง ทวี่ ตะเรง เรียบ ตามคอย จูร

(เราทำแล้ว เรียงประดับเป็นแถวแนว)

เญะ นาย แสร์ย เญะ เมีย ประลึงเอย
(ประดับบายศรี เจ้าขวัญเอย)

นาเญะ เกยเญะ กม จอร แจ้งโต้ว ซงาย
(มาชมให้ชัดเจนตาม เจ้าขวัญเอย)

เญะ กม อ้อน อะ เมอ ตระเจียะ เตียง
(เจ้าอย่าก้มเหมอง มาดูเล่นเญะขึ้น)

(เจี้ยน แบีย ลู ค้อบเจี้ยน โบน ชเวีย
ท้าวทั้งห้า ส่วนไฉนที่ 4 นั้นหนา)

เมียน รูป แสร์จ เตบักญูา เรเวีย เรือม ลีญ
(มีรูปนางเทพกัญญาลีลารายรำเล่น)

เลิจ ออร กัณวอร เญะ มาลา เตบ อ้อย ญีญต
(ทิวเราตั้งใจ ถือบวรบุผา จึงบรรดาญาติ)

ทวี เจีย เม ตะเลีย ล้อม ก็ ข้าวดำ ตะจระล้อม
(ขาม มะเตือ ทองหยิบ ทองหยอด ทำด้วยกัน)

เมียน เม โบน เม เลียว ข้าวเหนียวกว
(มีขนมยวน ขนมลาว ข้าวเหนียวกว)

ตะเจี้ยน โบน นุ้ย แองนา
(ใส่ขัน 4 นั้น แล)

ลูย ค้อล เนิน ปร้า นุ้ยสอตลละเจียรูป เตเวีย
(ถึงขั้น 5 นั้นหนา ฉลักเป็นรูปเทวา)

โหว เนาะ แอง นา เซ็ง กัปกา อังเกีย บ้อย
(วางไว้ที่นั่น ล้วนถือดอกไม้มณฑาสวรรค์)

โหว ตาม ดอย ฉล้อย เลียจระล้อม นิงเญี
(อยู่ตามช่อง ๆ ภาเก็บนางาเริ)

อ้อย โหวตามดอย นพี้ กระสาล เตเวีย
(ทั้งหมดอยู่บนก้อนเมฆ สำนานแบบเทวดา)

เตบ อ้อยญีญต ทวีเจีย นมบารัง ตะเลีย นิง
(จึงบรรดา ญาติทำขนมฝรั่งใส่คละกับ)

แหม ปังเนียน เตี้ยยัง ปังตะเตาทุ๋ สาราย โน้วสาคุ
 (ขมปัง มีทั้งขมปังไล่เต้าทุ๋สารายสาคุ)
 เตี้ยยัง แหม บูโน้วปวง ปัวฮั เอ็ง ทวี ตะ ละปัวฮั
 (ทั้งขมมู และไข่งู เราทำใส่จำเพาะ)
 ก่เอ็ง บาย แสร์ย เนียะ เมียฮั ประลึง เนียะกม
 (ในบายนศรีไอ้ขวัญเออยเจ้าอย่า)
 เชิง นิง กันแลง อ้อฮัได๋ว ลัญ ปตาฮั ฯ เลย
 (โกรธ ชั่งกับที่สิงสถิตย์ เพาะจรไปทั่วทิศ)
 อัญเจิญ นาเนียะ เกยโม ลำเฮีย เมอบายแสร์ย
 (เชิญมาเถิดเจ้าเออย มาชมบายนศรี)
 เจี้ยน ปราโตจ สระแด๋ย
 (ชี้เท่ 5 ดังกล่าวมา)
 เจี้ยน ปรามูย ฉละเจียรูปเป๊าะ ตเวีย นิงเตบกัญญ
 (ชี้เท่ 6 ฉลักเป็นรูปอิเฑารากับเทพกัญญา)
 แแบ เตะ คเนียเลี้ยย จระลือม เต็บ อ้อฮั เกียต
 (แบบสนิทกันคลอเคล้า จึงบรรดาญาติทั้งปวง)
 ทวี นม ตะเลี้ยย คะเี เมียน นม ปุด ตเวีย
 (ทำขนมใส่ปนคละกัน มีขนมพุดรา)
 เลี้ยบ คเนีย นิง นม เียง เล็ด ตางราง
 (กับขนมนางเล็ด ขมตางราง)
 ตะ ก่เอ็ง เจี้ยน ปรา มุ่ยสถาน นุฮ์ แองนา
 (ใส่ประดับที่ชั้น 6 นั้นแล)
 เจี้ยน ปราปรี ฉละเจียรูปสัวต พรหมเมีย
 (ชั้นที่ 7 ฉลักเป็นรูปสุวรรณพรหม)
 เจี้ยน นือ เจีย เจี้ยน สเกีย เมียน เตเวีย
 (อยู่ร่วมด้วย จึงญาติทั้งหลายทำขนมใส่)
 เลี้ยบ พอง คเนีย เมียน แหมสำรอง ตะสโเลโดง
 (ปนไปด้วยกัน มีขม "สำรอง" ใส่ใส่มะพร้าว)

เลี้ยย สกอร สอเมียน นม ทเม้ง ทะกอร

(ป่นน้ำตาลทรายขาว มีขนม ฟันมังกร)

เลี้ยยสกอรสอเม เกาญนอ้าแงนเมเกียค เบี้ย

(ผสมน้ำตาลทรายขาว ชามเกาญ ขนมเบื้อง)

เจียง เจ้น ทวี เมียน เตี้ยง นม บักดี ตะเลี้ยย

(ช่างคนเจ้นทำมา มีทั้งขนมบักดีใส่ผสม)

พอง คเนี้ย นิงโคงเลาฮอง ปรวม เตี้ยง สลาบ ปเรี้ย

(ตัวกันกับมะพร้าวเหล้า พร้อมกับข้าว)

เียงทวี่เตี้ยงจำแนยเตี้ยงสัจตเรี้ยนิง ญ่าพลี

(เราทำอาหารทั้งเนื้อ ปลา ยำ ผลไม้)

อัญเจิญโม อาย ราโม นิสำ เนี้ยโคงเลา

(เชิญมานี้เกิด มาทานมะพร้าวเหล้า)

เนี้ยะเชิง เจาเรา กมฮ้อฮ์ เยียตราโต้้วผดาลัย

(เจ้าไกรธเคื่องเรา อย่างเพาะเตร์ตเตร์เลย)

อัญเจิญ นา เนี้ย เกย โม ล่าเฮย เมอ บายแสร์ย

(เชิญเกิดขวัญเฮย มาชี้เขมบายศรี)

แอ จ้อง เรี้ยจ เสนเี้ย ปักเสี้ย กรุดเทีย

(ที่บนยอดเป็นราชเสนาเอกรุก)

เนี้ยเรี้ยย เมียน จิสตา จือ กรุดเทีย กอร กัน

(นารายณ์ ทรงกฤดาประทับบนพระยาครุฑมือถือ)

เปรี้ยฮ์ ชัน ชเมี้ย โน้ว จ้อง บายแสร์ย เมียน

(พระขรรค์ ชิงช้าง แลที่ยอดบายศรีนั้นก็มี)

เตน เจี้ย เจี้ย มงกัวล เจี้ยนิธิ ทม มุยพอง

(เทียนชัยเป็นมงคล เป็นพิธีใหญ่เทียว)

ประลึง เมี้ยฮ์ เสย อัญเจี้ย เนี้ยะ ฮอง

(ขวัญเฮย เชิญเกิด)

กม จอรฮ้อฮ์ ผะสองโต้้ว เลง ล้วง ล้อบ

(อย่าเพาะจรล่องลอยเตร์ตเตร์ไปทั่ว)

จรอก ละลอก เปรี๊ยะ นามะ ชลางเมมมมม ตีตฺตย
 (ทุกตรอกชอกปาเขาแตงตง จงกลังนกกูก ทิตทื่อ)
 แลลงสราบ อุ ลอ โน๊ว มหิงสา กชะแล้ย กชะสา
 (นกแสง นกเค้าแมว และมหิงส คชสีห์ คชสาร)
 สุนะชาโก ตันสอง กระเบ๊ย ชลา ตำบล
 (สุนัขป่าโค วัวแดง ควาย เลือโคร่ง)
 กำแร๊ย ชลอง ชะตัง จรูกบา จอจอก สุวาา สุวา
 (ช้างเป็นโขลง กระตัง หมูป่า จิ้งจอก สุวาา ลิง)
 ปมา ชลฺลย เล็งญี ลำโปรจ โตจ ชะนะ มรฺกึ มรฺกึเกีย
 (เม่น เก้ง นางอาย อีเห็น ชะนี มฤคี่ มฤคา)
 ระเมียอ ระเมียัง สะเตียัง ออก ชลอค กังแฉา
 (แรด ละมั่ง เพี้ยว นกออก กระแต)
 เนียะเมียอ ประลึง เนียะกม จอร เยียตรา
 (ไอ้ขวัญเฮย เจ้าอย่ามัวเที่ยวยาตรา)
 ชลาง สัตว์ ยวง ชนัง ประเตียอ นิงเนียะ ยอง
 (กลัวสัตว์ร้ายจะมาพบเจ้า)
 เวีย ทวี อัตราย นาเนียะ กมนียะ ตริจได้ว
 (มันจะทำร้ายเอาเจ้าอย่าเที่ยวจรไป)
 ตระลือบโมโน๊ว นิง รูป อ้อง
 (จงกลับมาอยู่กับแม่กับตัว)
 เยิง เปุยติกาสำเตาน นิงเมียตดา เบียตา
 (เราบรรดาญาติสายโลหิตและมารดาบิดา)
 เนียะอาจารย์ จุม โน๊ว จำออย ปัวร เนียะ
 (ท่านอาจารย์ประชุมกันรอคอยเพื่ออวยพรให้เจ้า)
 เนียะ เมียฮัไทล ออย เนียะ เมียน โจกเจีย
 (เจ้าผู้เป็นเมิ่งขวัญ ขอเจ้าจงมีโชคชัย)
 เตียัง จัวน สำ เสาะ आय เนียะ ยอง
 (ทั้งขานมาๆ มีสุขเกษมแล)

ออย บาย 100 ะสา ออย เนียะ บาน เจีย

(มีอายุถึง 100 พรรษา ขอให้เจ้าได้เป็น)

อัครมหาเสนา บอแดย ทม ทเกิง อุดอม เลีย

(อัครมหาเสนาบดีใหญ่ ส่งส่งเหนือ)

เนียะพอง กมแบย เมียน สะเมอ ยอง

(คนทั้งปวง อย่ามีใครเทียมทาน)

ปติม ตเร้ม บาน เจียโย ออย เนียะ เมียน

(เปรียบเสมอเจ้าได้ ชัยโย ขอให้มิชัย)

เจีย จาเนียอ ชเนียอ อ้ออ สัตเตรว พอง

(ชนะเหล่าศัตรูทั้งปวง)

กม แบย เอียน โม ประลอง นิง เจีย เตเจียอ

(อย่าได้กล้ำมาต่อสู่ลงตีกับเดชาภาพ)

จือ สะดา เนียะ ชะบัวอ ออย เตียบ เตียบ ออย บะ

(กฤดาภินิหารของเจ้า คนที่สูงให้ต่ำ คนที่ต่ำให้หัก)

โตจ เก ตะ เรบ สะเปียน กตาร

(ประจักษ์ดังสะพานที่ราบเรียบ เทอญ)

อุจ เตน เจีย โน้ว จ้อง บายแสรีย ปะปิลนัย

(จุดเทียนชัยที่ยอดบายนศรี 3 ดวงเจิดจ้า)

เตน ปราโบน อุจ จแนล ชโสน โยก เจีย

(เทียน 9 ดวงจุดเวียนรอบตัวเอาชัย)

จแนล ตาม ทักขินา ลุอ ประเตียะเสิน เตน สร็จ

(เวียนไปทางขวา เมื่อประทักขินเสร็จ)

โยก มลู กบัจ ล้วค เตน เจีย

(เอาใบพลูมาดับเทียนชัย)

โตย กระญอม นุอ เนีย โกจ จินเจิม

(เอาเขม่าเทียนนั้นแล เจิมหน้าผาก)

ทวี ตามเตน โบราณ เรงโม

(ทำตามสมัยโบราณเรื่อยมา)

บอก เบิก ลำบัวต แคล เลา ตุก เฮย
 (เอามะพร้าวอ่อนที่เหลาไว้แล้ว)
 ึงบันเจาะเนี้ยะแองเดิบเียงกัวฮกวงแน๊ยตอง
 (จะป้อนสู่เข้า และเราจะตีฆ้อง)
 ฮอโยกเจ๊นั๊บ ๑ เว๊ย ๑ ดังเอิกเกริก สามครา
 (โห้ เอาชัยเร็ว ๑ ไว ๑ โห้ โอ...หิ....โอ)

ขั้นที่ 4 แต่งเสัยตจ้งไร (การขับไล่เสัยตจ้งไร) หมายถึงการกล่าวคำ
 ไล่สิ่งที่ไม่ดีไม่งามให้ออกไป โดยใช้คำกล่าวดังต่อไปนี้

สตั๊บเนอส์ต๊น้ามเออวเยี้ยตาค้องเปราะต้องสะแร๊ย
 (ทั้งนะแม่พอดายายทั้งหลายทั้งชายและหญิง)
 สตั๊บเปี้ยะ ชะมาฮั๊โย กำเ็นเรื่องจองไต
 (ผมจะกล่าวถึงเรื่องของการผูกแขน)
 เมาะมูยตะลั๊ย เปรียบป๊นเลูเมี้ยะ
 (ด้ายหนึ่งเส้น เปรียบเสมี้อดั่งลวดทอง)
 ลีเลิงกระเจ็ย กำจัดเมียรเจ็ย ปะเน็งเมียรโตว
 (ยกกวาดกำจัดมาทั้งหลายให้ออกไป)
 เมียระเพยก มโน๊ว อังน้อง จองไต โกนเจา
 (มารทั้งหลาย อย่าอยู่ข้างจะผูกแขนลูกหลาน)

ขั้นที่ 5 จองไต (ผูกแขน) หมายถึงขั้นการนำด้ายมาผูกแขนของเด็ก
 ที่ถูกเข้าประลึง โดยก่อนผูกแขนอาจารย์จะกล่าวคำดังต่อไปนี้

มียาโตนเตา ต้องเอาะ เร็ยลคะเน็ย
 (ปู้ย่า ตายายทั้งหลาย)
 กะไมเกิด กะไมเมียน ปรวกั๊วะ เออเว็ย
 (อย่าได้มีเคราะห์ร้ายอะไรเลย)
 ออยรววี่ เมียรเกิด กำเนิดเมียน
 (ให้พากินมั่งมีศรีสุข)
 ออยชะเน็ยะ เมียรสะตั่ว
 (ให้ชนะมารศัตรู)

เมื่อยโมนิมู ออยลวะละลวง

(มารมาด้านหน้า ให้ข้ามไป)

เมียนโมปีคะนอง ออยละเสียดวงโตว

(มารมาด้านหลังให้ละลายไป)

กิดโน้เนื่องโต ออยบาตังเจิตปรัตตะนาเทอญ

(คิดสิ่งใดขอให้ได้ตั้งใจปรารถนาเทอญ)

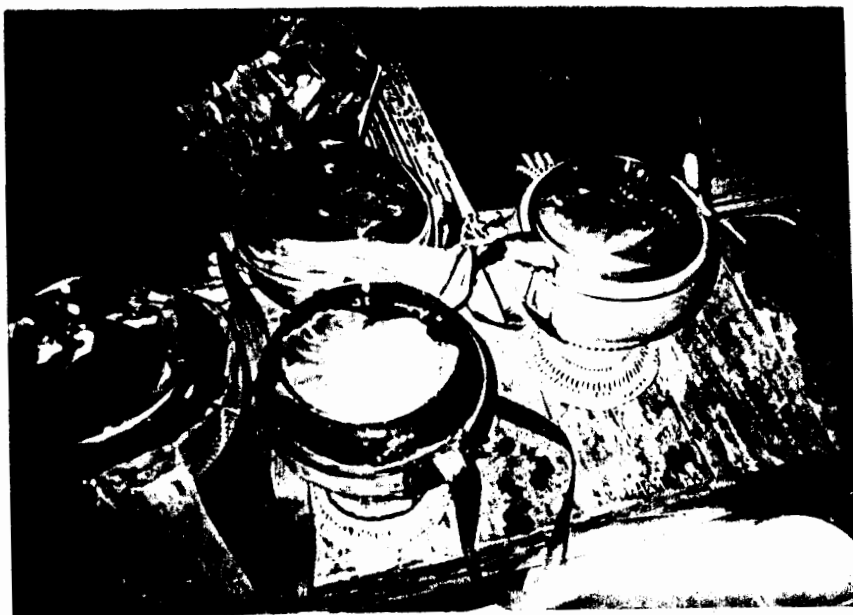
เมื่ออาจารย์ทำพิธีเข้าประสิทธิ์ทั้ง 5 ขึ้นคอกแล้ว อาจารย์กล่าวคาถาว่า มสู
อะระหัง (3 จบ) จากนั้นอาจารย์เอาเทียน 9 เล่มจุดใส่ในกรวยออกกระม้อว (ฝาเต้าปูน)
ยกเวียนประทักษิณ 3 รอบ โดยขณะเวียนอาจารย์สวดมกเศ็บท สุปะทักษิณัง สุปะทักษิณัง
กายะกัมมัง วาจา กัมมัง ปะทักษิณัง ปะทักษิณัง ประณีทีเจเต ปะทักษิณเภา ปะทักษิณเภา นิสิตวาอะ
ละภัตตะเต ปะทักษิเร (3 รอบ) ในฝาเต้าปูนที่อาจารย์ยกเวียนจะใส่ใบพลู 3 ใบและ
เทียน 1 เล่ม ต่อ 1 เต้าปูน เมื่อเวียนครบ 3 รอบ อาจารย์เอาใบพลูห่อเทียนแล้วเป่า
ให้ดับ โดยเป่าคว้นให้เข้าปากเด็กที่จะกอร์เซาะกำป้อจ ทำให้จนครบเทียนทุกเล่ม ในขณะที่
ที่ทำอาจารย์จะกล่าวคาถาว่า พุทธัง วังงับติ ธัมมัง วังงับติ สังฆัง วังงับติ จาเวริเยเสาะ
สูสะเตย สาระเปอเสาะ จลโมก จุย กำจัด จุก เกย อ้อ ปะตรุย จังไร วิเนยย ย็อย
ย็อง เสยเกียะ เสยโก ไทโรโมโตจ ตักลเงียจ ปริก กมัจเจเลย ยองประสิทธิเม จากนั้น
อาจารย์นำเอาเขม่าเทียนเจิมหน้าผากเด็ก พร้อมกับกล่าวคาถาว่า มสูตอะระหังวิจุปาราย
กัญจะปะโรเม ชะโยชะยะ ปิปะมุงฆัง นะเจิมโมเจิม จัทะกะละลา สุริยะกะละลา ต่อจากนั้น
อาจารย์ป้อนน้ำมะพร้าวอ่อน พร้อมกับกล่าวสวดว่า พุทธังประสิทธิเม ธัมมังประสิทธิเม
สังฆังประสิทธิเม พุทธะ สุประติภูจิตา พุทธะสุ ลำดับสุดท้ายป้อนข้าวพร้อมกล่าวว่า คำสวดว่า
จิปีเสคิ นะโมพุทธานะ เมื่อช้อนถึงปากว่า มุทะ เมื่อเด็กกลืนถึงคอว่า ทูอะ เมื่อเด็ก
กลืนลงท้อง กล่าวว่า ทูอู เมื่อเสร็จพิธีเป่าประสิทธิ์แล้วนำเด็กพักผ่อนเข้าเอน เพื่อรอ
การจัดพิธีกรรมการแพะเด็ก และกอร์เซาะกำป้อจ ในตอนเช้าวันที่สองตามลำดับต่อไป
(ลั๊วณ พวงมาลา. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 46 พิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ

ภาพประกอบ 47 พิธีการสวดพระพุทธรูปเก่าหรือสวดพระปริตร

ภาพประกอบ 48 น้ำพระพุทธรูปที่นำไปใช้ในพิธีชดะกอร์เซาะกำป้อจ

ภาพประกอบ 49 พิธีการเข้าประลิ่ง

ภาพประกอบ 50 พิธีแห่เด็กเซาะกำแพง

ภาพประกอบ 51 พิธีชกกระทู้เซาะกำแพง

3. ขั้นหลังประกอบพิธีกรรม พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่ก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะดำเนินการประกอบพิธีกรรมและสุดท้ายจะเป็นขั้นตอนภายหลังการประกอบพิธีกรรม ซึ่งภายหลังจากที่เด็กโกนผมจนเสร็จ แล้วแต่งกายสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ โดยในยุคปัจจุบันเด็กชายจะสวมเสื้อและกางเกงตามสมัยนิยมยุคใหม่ ส่วนเด็กหญิงสวมเสื้อตามสมัยนิยมถุงผ้าถุงใหม่เหมือนกับสมัยก่อน ส่วนการทำนุฏติกบাত্র การเลี้ยงอาหารอาจารย์ แม่กะแย ญาติพี่น้องและแขกผู้มาร่วมงาน ชาวไทยเขมรยังคงมีการจัดให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเป็นอย่างดี (พระอธิการตัน มหาวีโร. 2540 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 52 พิธีทำนุฏติกบাত্র

ตาราง 23 แสดงการเปรียบเทียบขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

ปี พ.ศ. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
ก่อนประกอบพิธีกรรม การหาฤกษ์วันเวลา การนิมนต์พระสงฆ์ การเชิญอาจารย์ การเชิญ แม่กะแย การเชิญแขก การเตรียมวัสดุอุปกรณ์	- อาจารย์เป็นโหรคำนวณวันเวลา - 9 รูป จำนวนวัดเท่ากับลูกเด็ก - อาจารย์ในหมู่บ้าน หมู่บ้านอื่น - แม่กะแยในหมู่บ้าน หมู่บ้านอื่น - บุหรีมวเยา ลั่น ใช้ ไทว่ เชิญแขก - วัสดุที่ผลิตเองหรือมีในชุมชน	- อาจารย์เป็นโหรคำนวณวันเวลา - 9 รูปจำนวนวัดเท่ากับลูกเด็ก - อาจารย์ในหมู่บ้าน หมู่บ้านอื่น - แม่กะแยในหมู่บ้าน หมู่บ้านอื่น - บุหรีซอง หรือ การดบัตระเชิญ - วัสดุส่วใหญ่ซื้อจากร้านค้าหรือของสำเร็จรูป
ขณะประกอบพิธีกรรม พิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ พิธีสวดพระพุทธรณ์ พิธีการเข้าประลิ่ง พิธีการแห่เด็ก พิธีขณะกอร์เซาะกำป็อง	- ขณะดำเนินการจัดให้มีพิธีการ - ทั้ง 5 อย่าง - บทเข้าประลิ่งใช้ภาษาบาลี - และภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น	- ขณะดำเนินการจัดให้มีพิธีการ - ทั้ง 5 อย่าง - บทเข้าประลิ่ง มีภาษาไทยกลาง - แทรกเข้ามาบ้างตามยุคสมัย

ตาราง 23 (ต่อ)

ปี พ.ศ. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม	ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475	พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน
หลังประกอบพิธีกรรม การเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมพิธี	- จัดกิจกรรมทั้ง 2 อย่าง	- จัดกิจกรรมทั้ง 2 อย่าง

จากตารางเปรียบเทียบขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมก่อร่างสร้างบ้านของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มี 3 ขั้นตอนคือก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบพิธีกรรมและหลังประกอบพิธีกรรม จากการศึกษา สรุปได้ว่าขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในการใช้พิธีชง หรือ การต้มน้ำดื่มเช็กหมากร่วมพิธี และวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ในปัจจุบันเจ้าภาพนิยมซื้อจากร้านค้าในตลาด หรือจัดหาของสำเร็จรูปเป็นหลัก

การดำเนินการขณะประกอบพิธีกรรมทุกช่วงสมัยที่ศึกษายังคงจัดพิธีต่าง ๆ ตามที่เคยทำมาในอดีตโดยไม่เปลี่ยนแปลง แต่เฉพาะพิธีการเข้าประสัง ในปัจจุบันได้แทรกภาษาไทยกลางเข้าไปในบทเข้าประสัง สำหรับขั้นตอนหลังพิธีกรรมมีการเปลี่ยนแปลงด้านการสวมเสื้อไม่ระบุสีและเด็กผู้ชายจะนั่งกางเกง ส่วนเด็กหญิงยังคงนั่งผ้าถุงไหมเหมือนสมัยก่อน

ภาพประกอบ 53 ชาวบ้านที่มาช่วยงานเพื่อก่อสร้างสะพาน

ภาพประกอบ 54 กะเชอใบหวานใส่ไข่ไก่เครื่องบูชาในพิธีกรรม

ภาพประกอบ 55 บายเลี้ยวที่นำมาประกอบทำบายเลี้ยว

ภาพประกอบ 56 บายเลี้ยวเดิมที่ห่อหุ้มด้วยผ้าไหมโดยรอบ

ภาพประกอบ 57 การโกนทำความสะอาดรอบเซาะกำป้อจ

ภาพประกอบ 58 แม่กะแยแต่งตัวเด็กเซาะกำป้อจก่อนฝังพระสวดมนต์เย็น

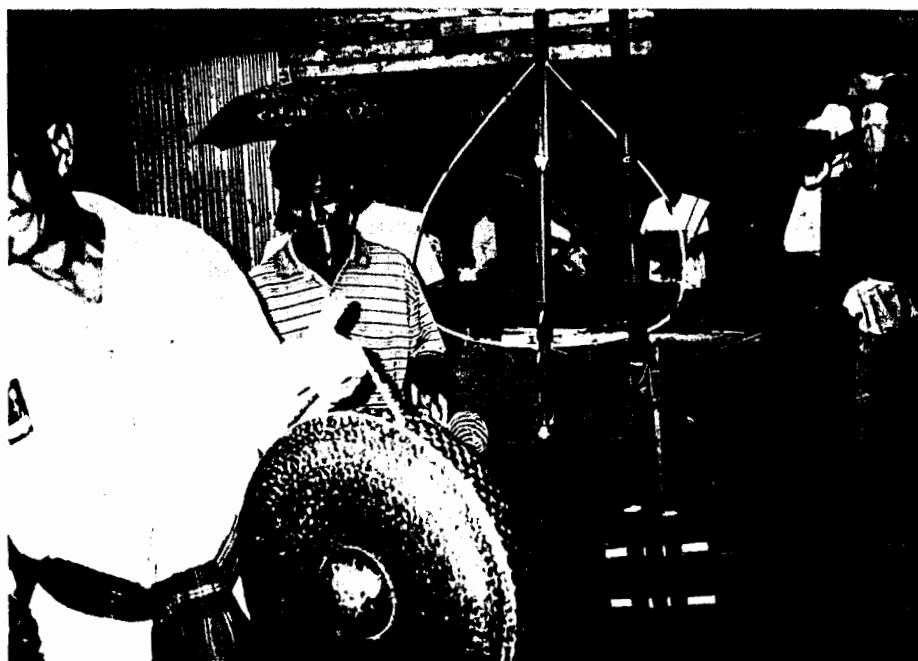
ภาพประกอบ 59 เด็กเซาะกำป็องนั่งบนเพ็กฟิงพระสวตมดัดเย็น

ภาพประกอบ 60 ชาวบ้านแคว้นพริยักตวง (ธง)

ภาพประกอบ 61 อาจารย์ทำพิธียกแห่เด็กเซาะกำแพง

ภาพประกอบ 62 คนตีฆ้องนำขบวนแห่เด็กเซาะกำแพง

ภาพประกอบ 63 อาจารย์ถวายเครื่องมือนกอร์เซาะให้พระสงฆ์

ภาพประกอบ 64 พระสงฆ์กำลังทำพิธีกรเซาะกำป้อจ

ภาพประกอบ 65 อาจารย์นำเด็กกลับที่พักหลังกอร์เซาะกำแพงเสร็จแล้ว

ภาพประกอบ 66 แม่กะแยแต่งตัวเด็กใหม่ภายหลังกอร์เซาะกำแพงเสร็จแล้ว

ภาพประกอบ 67 ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์หลังเสร็จพิธีกรรมก่อไฉးกำป้อจ

ภาพประกอบ 68 ชาวบ้านที่มาร่วมพิธีกรรมก่อไฉะกำป้อจ

แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

แนวความคิด หมายถึง ภูมิปัญญาของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตอย่างมีเหตุผล แนวความเชื่อ หมายถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตอย่างเหนือเหตุผล โดยมีแรงศรัทธาเกี่ยวเหนี่ยวกันได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีसाง เทวดา และความเชื่อทางศาสนา (สมชาย ลำตวน.

2539 : มพท.) ดังนั้นแนวความคิดความเชื่อ จึงเป็นสิ่งที่คาเยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน สิ่งนั้น ๆ อาจจะมีจริงหรือไม่ก็มีได้ ทั้งนี้เมื่อคนมีแนวความคิดความเชื่อก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแนวความเชื่อดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของอภิศักดิ์ โสมอินทร์ที่ว่าคนมีชีวิตอยู่ได้เพราะแนวความคิดความเชื่อ ซึ่งเป็นรากเหง้าของความรู้สึกรักคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 ลักษณะ คือสิ่งที่ตรวจสอบหรือพิสูจน์แล้วตรงกับความจริง สิ่งที่ตรวจสอบหรือพิสูจน์แล้วไม่ตรงกับความจริงและสิ่งที่ตรวจสอบหรือพิสูจน์ไม่ได้ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2537 : 14-15)

ชาวอีสานมีแนวความคิดความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอย่างแนบแน่น พิธีกรรมบางอย่างผสมผสาน ระหว่างศาสนาพุทธกับความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ (ธวัช ปุณโณทก. 2530 : 369-370) ความเชื่อของชาวอีสานในแต่ละท้องถิ่นมีทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะภาคอีสานมีกลุ่มชนต่างวัฒนธรรมหลายกลุ่มนั่นเอง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดความเชื่อไว้หลายประการดังต่อไปนี้

พีระศักดิ์ วรจิตร ได้กล่าวถึงชาวไทยเขมรดำบสพรหมเทพ อำเภอกำตาม จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ว่าชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติผสมกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ (โกเญก) บุญ (การบวช) แซ่การ (การแต่งงาน) จะมีการเซ่นเฝื่บรรพบุรุษด้วยทุกครั้ง (พีระศักดิ์ วรจิตร. 2530 : 146-148)

ชั้น ศรีสวัสดิ์ ได้ศึกษาความไว้เล่ห์ในหมู่ชาวไทยเขมรในเรื่องคาถาอาคม พบว่า คาถาอาคมมีบทบาทต่อชาวไทยเขมร โดยเชื่อว่าช่วยให้ได้รับผลที่ต้องการจริง หากกระทำโดยถูกต้องตามกรรมวิธี (ชั้น ศรีสวัสดิ์. 2530 : บทคัดย่อ)

สุนทร สุรวาทกุล ได้กล่าวถึงการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทย ที่พูดภาษาลาว กวย และเขมร พบว่าชาวไทยทั้งสามกลุ่มมีความสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีมด ผีฟ้า ผีแถน ความเชื่อของแต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อประกอบพิธีกรรมจะทำตามความเชื่อของกลุ่มตน (สุนทร สุรวาทกุล. 2531 : บทคัดย่อ)

สุเมธ คงสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความเชื่อของชาวไทยเขมรบ้านเพลง ตำบล กังแอ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ว่าชาวไทยเขมรมีความเชื่อเรื่อง โชค ลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง และเชื่อเรื่องความฝันว่ามีส่วนทำเวทย์เหตุการณ์ได้ (สุเมธ คงสวัสดิ์. 2531 : บทคัดย่อ)

เครือจิต ศรีบุญภาค ได้กล่าวถึงการกำเนิดผ็อนรำของชาวไทยเขมรสรุปได้ว่าเป็นการประดิษฐ์ขึ้นโดยคนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องผี และความศรัทธา ในพุทธศาสนา และเกิดจากการเลียนแบบชาติ (เครือจิต ศรีบุญภาค. 2534 : บทคัดย่อ)

ประทีป แชร่มย์ ได้กล่าวถึงพิธีกรรมมั่วตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร สรุปได้ว่า เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยของชาวไทยเขมร โดยมีคาถาแรง เรียกว่ามั่วต เป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับวิญญาณของผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมมั่วตนอกจากเป็นการรักษาคนป่วยให้มีสภาพจิตใจดีขึ้นแล้ว บทบาทของพิธีกรรมมั่วตยังมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมรทั้งทางตรงและทางอ้อม (ประทีป แชร่มย์. 2535 : 105-108)

สถาบันราชภัฏสุรินทร์ ได้กล่าวถึงพิธีกรรมมวงวลจองได้ว่า ชาวไทยเขมร สุรินทร์ได้สืบสานความเชื่อมาหลายชั่วบรรพบุรุษแล้ว และเชื่อว่าคนเราประกอบด้วยส่วนสำคัญสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นกายและส่วนที่เป็นขวัญ พิธีกรรมมวงวลจองได้คือพิธีผูกข้อมือ เกี่ยวกับความเป็นสิริมงคล มีบทบาทและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรสุรินทร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (2526 : 1-5)

สวคนธ์ ชัยถาวร ได้กล่าวถึงโลกทัศน์ของชาวไทยเขมรสุรินทร์ สรุปได้ว่า
โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์มีการยกย่องบุรุษเพศและผู้มีความกล้าหาญ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติสะท้อน
ให้เห็นการประยุกต์สิ่งที่มีตามธรรมชาติใช้ด้านปัจจัยสี่ และโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ
สะท้อนให้เห็นแนวความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาหลักธรรมพุทธศาสนา ความศักดิ์สิทธิ์
ของเทพต่าง ๆ ตลอดจนความเชื่อเรื่องความลึกลับ ดวงวิญญาณ ภูติปิศาจ ไสยศาสตร์
โหราศาสตร์ เป็นต้น (สวคนธ์ ชัยถาวร. 2536 : บทคัดย่อ)

เพชรารมภ์ โสล้ำภา ได้กล่าวถึงพิธีกรรมแช่โตนเตาของชาวไทยเขมร
สรุปได้ว่าชาวไทยเขมรมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษหรือโตนเตา และเชื่อว่าผีผู้มี
อำนาจให้คุณและโทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม (เพชรารมภ์ โสล้ำภา.
2537 : 164-167)

วันชัย คำพวงศ์ ได้กล่าวถึงประเพณีพิธีกรรมของชาวกูย สรุปได้ว่าชาวเขมร
ได้อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกับชาวกูย และได้นำเอาวัฒนธรรมเข้ามาเผยแพร่ในกลุ่มชาวกูย
ทำให้ชาวกูยรับเอาวัฒนธรรมของชาวเขมรเข้ามาในชีวิตวิถี โดยเฉพาะพิธีกรรมแต่งงาน
จะมีความเชื่อเกี่ยวกับชนหมาก การสู่ขวัญ การเซ่นผีบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับ
การสมมา (วันชัย คำพวงศ์. 2538 : 101-108)

ประกอบ ผลงาม ได้กล่าวถึงประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเขมร
ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธและการบวช ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีเบ็หรือแคเบ็น
(ไหว้ผีบรรพบุรุษ) ความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าประลัง (เรียกขวัญ) ความเชื่อเกี่ยวกับมัววด
(การเข้าทรง) ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังและฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับ
พิธีเซ่นการ (แต่งงาน) เป็นต้น (ประกอบ ผลงาม. 2538 : 22-30)

จากความเห็นของนักวิชาการ สรุปได้ว่า แนวความคิดความเชื่อต่าง ๆ
ของชาวไทยเขมร มี 3 ลักษณะคือ เป็นแนวความคิดความเชื่อที่มีต่อคน แนวความคิด
ความเชื่อที่มีต่อธรรมชาติ และแนวความคิดความเชื่อที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ และแนว
ความคิดความเชื่อส่วนใหญ่ของชาวไทยเขมร เป็นแนวความคิดความเชื่อในเรื่องของ
สิ่งเหนือธรรมชาติ จะสังเกตเห็นได้ว่าประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติกันจะมีพิธีที่เป็น
ความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติได้แฝงไว้ในองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรม
เสมอ พิธีกรรมและความเชื่อที่แสดงออกถึงการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีตายาย เป็นบทบาท

ของพิธีกรรมและความเชื่อที่เด่นชัดที่สุดของชาวไทยเขมรสุรินทร์ (เช่น ศรีสวัสดิ์, 2531 : 39-43) โดยเฉพาะชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จะมีแนวความคิดความเชื่อที่แสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องก็เช่นกัน มีแนวความคิดความเชื่อที่แฝงอยู่ในองค์ประกอบและขั้นตอนที่สืบทอดต่อกันมา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล
2. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ
3. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา
4. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่
5. แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล

บุคคลที่มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรล้วนมีความสำคัญแตกต่างกันออกไป ตามแนวความคิดความเชื่อ ได้แก่ อาจารย์ แม่กะแย พระสงฆ์ เด็กไว้เซาะกำป็องและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

1. อาจารย์ หรือบางครั้งเรียกว่า ลูกกู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำในประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยเขมร อาจารย์ผู้นำในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องจะทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกันกับพราหมณ์ในศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู อันหมายถึง นักบวชที่เป็นมันสมองทางสังคมนับถือพระเจ้าทั้งสาม คือ พระนารายณ์ พระพรหม และพระอิศวร ซึ่งเป็นพระเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ ผู้เป็นพราหมณ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น บูชายัญ พิธีกรรมตามโอกาสและขั้นตอนของชีวิต เป็นต้น

(เจรัส พยัคฆราชศักดิ์. 2534 : 70-80) สำหรับอาจารย์หรือลูกครูในหมู่บ้านตนเองก็
 ไม่ใช้พรหมณ์ในศาสนาพรหมณ์หรือฮินดูแต่อย่างใด เพราะอาจารย์โบสถ์ศาสนาพุทธ
 ปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา และตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยเขมร
 ดังนั้นอาจารย์จึงเป็นพรหมณ์แบบพื้นบ้าน อาจารย์ในหมู่บ้านตนเองทั่วในปัจจุบันมี 2 คน
 คือนายล้วน พวงมาลา และนายเลย วงษ์ศรี ตามแนวความคิดความเชื่อของชาวบ้าน
 เชื่อว่าผู้ที่เรียนวิชาเป็นอาจารย์ได้ ต้องมีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไป หากอายุยังไม่เกิน
 40 ปีแล้ว เมื่อเรียนวิชาเป็นอาจารย์จะ ไม่ได้รับการยอมรับนับถือและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
 และชีวิตของอาจารย์ด้วย มีความเชื่อว่าถ้ามีวิทยุไม่สูงพอจะทำให้วิชาอาคมหรือเวทย์มนต์
 ต่าง ๆ กลับทำอันตรายทำให้เป็นคนวิกลจริตได้ นอกจากนั้นแล้วผู้ที่จะเป็นอาจารย์ได้ต้อง
 ผ่านการบวชในพระพุทธศาสนามาก่อน เพราะเชื่อว่าผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้วเป็นผู้ที่มีจิตใจ
 ตั้งงาม มีคุณธรรมสูง ชาวบ้านเชื่อว่าอาจารย์หรือลูกครูสามารถทำให้เด็กเซาะกำป้อจะมี
 ขวัญ การมีขวัญย่อมทำให้ร่างกายมีสุขภาพดีตามไปด้วย เมื่ออาจารย์หรือลูกครูจะทำ
 พิธีกรรมเซาะกำป้อ หรือทำพิธีกรรมอื่น ๆ จะต้องมีการถือศีลหรือพิธีกรรมก่อนทุกครั้ง
 เพราะเชื่อว่าเป็นการบูชาครูอันจะทำให้พิธีการต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ
 และเมื่ออาจารย์ทำพิธีกรรมกรรมกรรมเซาะกำป้อเสร็จแล้ว จะไม่เรียกร่องคำตอบแทนใด ๆ
 เพราะเชื่อว่าเป็นวิชาที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อาจารย์หรือลูกครูเป็นผู้ที่ได้รับความ
 เคารพนับถือจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก เมื่อหมู่บ้านหรือชาวบ้านมีงานบุญกุศลต่าง ๆ
 อาจารย์จะได้รับเชิญและขอคำแนะนำในการประกอบพิธีต่าง ๆ จึงนับได้ว่าเป็นผู้อาวุโส
 ในชุมชน นอกจากนั้นแล้วการเป็นอาจารย์จะต้องมีการตอม (ข้อห้าม) หรือชาวอีสานทั่วไป
 เรียกว่าชะลา ทั้งนี้เชื่อว่าจะเป็นการรักษาวิชาอาคม เวทย์มนต์ต่าง ๆ ของอาจารย์
 ให้คงทนถาวรตลอดไปและเชื่อว่าถ้าใครละเมิดข้อห้ามต่าง ๆ ย่อมได้รับผลร้ายหรือมีบาป
 เช่น ห้ามลอดราวตากผ้าถุง ห้ามดื่มเหล้าที่เหลืจากผู้อื่น ห้ามเป็นเจ้าเมียเขา ห้ามคำ
 ห้ามโกหก ห้ามตบตีลูกเมีย เป็นต้น (เลย วงษ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์) แนวความคิด
 ความเชื่อเกี่ยวกับอาจารย์ทั้งสองช่วงสมัยตั้งแต่กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475
 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวบ้านยังมีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับอาจารย์เหมือนเก่า
 ทั้งสองช่วงสมัยไม่เปลี่ยนแปลง ถือได้ว่าชาวไทยเขมรบ้านตนเองมีความเชื่อเกี่ยวกับ
 อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำพิธีกรรมกรรมกรรมเซาะกำป้ออย่างเหนียวแน่น (ล้วน พวงมาลา.
 2540 : สัมภาษณ์)

2. แม่กะแย ผู้ทำหน้าที่เป็นแม่กะแยนั้นไม่ได้เป็นอาชีพหลัก แม่กะแยจะต้องเป็นผู้หญิงเท่านั้น ถ้าไม่มีการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องแม่กะแยจะทำงานตามปกติของตน แม่กะแยจะไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยให้พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องสำเร็จลุล่วงบุคคลที่เป็นแม่กะแยที่มีค่าเชื่อถือยอมรับให้ทำหน้าที่การแต่งตัวเด็กเซาะกำป็องนั้น จะต้องผ่านการฝึกจากแม่กะแยรุ่นก่อนที่มีความชำนาญ แม่กะแยบ้านหนองแก้วในปัจจุบันมี 1 คน คือ นางเยียน ผิงงาม แม้ว่าแม่กะแยจะไม่เรียกร้องค่าตอบแทน แต่เมื่อเสร็จพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องแล้ว เจ้าภาพมักจะให้เงินสมนาคุณ และให้ของกำนัลแก่แม่กะแยเสมอ เช่น ไข่ต้ม เนื้อ ปลา เพราะถือว่าเด็กที่กอร์เซาะกำป็องนั้นได้เปลี่ยนแปลงจากชีวิตเด็กเข้าสู่ชีวิตของความเป็นผู้ใหญ่ โดยมีแม่กะแยเป็นผู้แต่งตัวให้และในขณะประกอบพิธีกรรมยังได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากแม่กะแยเป็นอย่างดีอีกด้วย ดังนั้นจึงนับถือแม่กะแยว่าเป็นผู้มีพระคุณประดุจแม่ของตนเอง (กิม สุขสิน. 2540 : สัมภาษณ์)

3. พระสงฆ์ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมากที่สุด ชาวบ้านหนองแก้วมีความเชื่อว่าสังคมของมนุษย์ต้องมีศาสนา ถ้าไม่มีศาสนาจะทำให้สังคมวุ่นวายวิบัติล่มจมได้ เพราะคนไม่รู้ชั่วดี ไม่ละอายหรือเกรงกลัวต่อบาป ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเสาหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักแห่งความเชื่อถือในวิถีชีวิตของชาวไทยเขมร ความเชื่อในพุทธศาสนาถูกผสมผสานกับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องวิญญาณ ภูติผีปีศาจ จึงถือได้ว่าเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะตัวของชาวไทยเขมร

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีการสร้างบ้านแปลงเมืองที่ใด ชาวบ้านจะหาบริเวณสำหรับสร้างวัดไว้ด้วย เพราะถือว่าเมื่อมีหมู่บ้านต้องมีวัดต้องมีพระสงฆ์ และที่สำคัญที่สุดชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญในพระพุทธศาสนา จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์ได้ไปเกิดในสวรรค์ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์. 2537 : 118-119) เกี่ยวกับความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ชาวไทยเขมรเชื่อว่าพระพุทธเป็นสัญลักษณ์แทนเอานภาพ ทำให้คนที่สักการะบูชาและให้ความศรัทธามีฤทธิ์เดช พระธรรมเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา เพราะพระธรรมเป็นคำสั่งสอนให้คนเกิดความรู้หรือปัญญาและพระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามแนวทางของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีศีลธรรม

คุณธรรม ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งพาทางจิตใจของบุคคลทั่วไป ดังนั้นเมื่อชาวบ้านจัดพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องหรือโกเกจู จึงนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีกรรมด้วยทุกครั้ง บทบาทของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญ การกอร์เซาะกำป็องหรือโกเกจูชาวบ้านจะไม่โกเองเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่าถ้าหากโกเกจูให้เด็กเองแล้ว เด็กๆคนนั้นจะมีสติไม่สมบูรณ์ หรืออาจเป็นบ้าได้ไถ่ภายหลัง ดังนั้นการกอร์เซาะกำป็องจะต้องได้รับการโกไต่โดยพระสงฆ์ทุกครั้งเสมอ (พระอธิการตัน มหาวีโร. 2540 : สัมภาษณ์)

4. เด็กไว้เซาะกำป็อง หมายถึง เด็กไว้ผมจุกของชาวไทยเขมรบ้านหนองกัว การไว้เซาะกำป็องทุกช่วงสมัยมีสาเหตุของการไว้คือไว้ตามประเพณี และไว้เพราะเด็กเจ็บป่วยบ่อย ๆ เลี้ยงยาก การไว้จุกจะไว้เมื่อเด็กมีอายุแรกเกิด-ไม่เก็เห้งปี เหตุผล การไว้ตามประเพณีเป็นคติความเชื่อตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ และการไว้จุกเป็นการแสดงสถานะของคนไว้ว่ายังอยู่ในวัยเด็ก สำหรับสาเหตุการไว้เพราะเด็กเจ็บป่วยนั้น ชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำของขมิ้อจ (ผี) จึงต้องไปทามมั่วตเพื่อโบลหรือปล้จเินหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ซึ่งชาวไทยเขมรมีความเชื่อวามมั่วตเป็นผู้ที่สามารถเป็นสื่อกับผีต่าง ๆ ได้เมื่อรู้สาเหตุแล้วจะบนบานไว้และให้เด็กไว้เซาะกำป็องต่อไป

การกอร์เซาะกำป็องจะจัดพิธีเมื่อเด็กอายุเป็นเลขคู่และถ้าเด็กมีอายุเป็นเลขคู่จะไม่จัดพิธีโดยเด็ดขาด ที่ห้ามเลขคู่ก็เพราะเชื่อว่าเลขนั้นเป็นดาวที่ให้โทษ เช่น 8 ปี เลข 8 เป็นดาวราหูถือว่าร้ายนัก เลข 10 เป็นกำลังดาวเสาร์ ดาวเสาร์นี้ร้ายนักเช่นกับเลข 12 ก็เป็นกำลังของราหูจึงห้าม ส่วนที่เอาเลขคี่ เช่น 9 ปี เลข 9 ถือว่าเป็นดาวเกดเกตุนี้เชื่อว่าคุ้มภัย ส่วน 11 ปี เลข 11 นี้เชื่อว่าราชาโชค และเลข 13 เชื่อว่าดีอีกเช่นกัน และจากแนวความคิดความเชื่อที่ใช้เลข 13 นี้กอร์เซาะกำป็องเด็กชาย เลข 1 ถือว่าเป็นดาวอาทิตย์เป็นราชา เป็นผู้นำ และเลข 3 ถือว่าเป็นดาวอังคาร หมายถึง ช่าง ทหาร นักรบจึงมีความหมายว่าให้เด็กที่กอร์เซาะกำป็องนั้น เป็นผู้นำช่าง เป็นนักรบที่ประสพโชคชัย (อุตม ฅิวงาม. 2540 : สัมภาษณ์)

5. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง หมายถึง พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ญาติ พี่น้อง และเพื่อนบ้านที่เข้าร่วมในพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มตั้งเจล้ล้สุดพิธีกรรม ในการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง นั้นได้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมีความสำคัญอย่างมาก

กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีส่วนทำให้การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย การเตรียมงานจัดทำปะรำพิธี จัดหาวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะส่งตัวแทนมาช่วยเหลือเจ้าภาพ การที่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ที่บ้านเจ้าภาพ แสดงให้เห็นถึงความสามัคคี ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ มีความเชื่อว่าจะทำให้เด็กเซาะกำป็อง หรือเด็กผมจุกที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องขึ้นได้ มีกำลังใจ ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มภาคภูมิ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งมรดกให้แก่เด็กเซาะกำป็องอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับองค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง นับตั้งแต่อาจารย์ แม่กะแย พระสงฆ์ เด็กเซาะกำป็อง นิตามารดาหรือผู้ปกครอง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะเห็นได้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม มีความสำคัญตามหน้าที่ที่ปฏิบัติในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องเหมือนกันหรือแตกต่างกันไปตามแนวความคิดความเชื่อในด้านบุคคลของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง นับตั้งแต่ช่วงสมัยกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวไทยเขมรบ้านเพองก้วยยังคงให้ความสำคัญกลุ่มบุคคล หรือคนตามบทบาทภาระหน้าที่ ตามแนวความคิดความเชื่ออย่างเหนียวแน่น

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ

1. เครื่องบูชา (เครื่องบูชา)

เครื่องบูชาที่ใช้เป็นสิ่งของบูชาในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวไทยเขมรยังคงจัดทำเครื่องบูชาไปจำนวน 4 อย่างไม่เปลี่ยนแปลงคือ เครื่องบูชาอาจารย์ (เครื่องบูชาอาจารย์) เครื่องบูชาแม่กะแย (เครื่องบูชาแม่กะแย) นายแลรีย (นายศรี) และประดัวล เครื่องบูชาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะหากจัดเตรียมเครื่องบูชาไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมตามที่เคยปฏิบัติมาแล้ว เชื่อว่าจะทำให้การดำเนินการประกอบพิธีกรรมจะไม่ราบรื่น และพิธีกรรมไม่ศักดิ์สิทธิ์

เครื่องบูชาอาจารย์และเครื่องบูชาแม่กะแย ที่ประกอบด้วยกรวยดอกไม้ 5 อัน เรียกว่าตฺรุษปรำ (กรวย 5) ใช้แทนความหมายของชั้น 5 ซึ่งประกอบด้วย รูป เวทนา

สัญญา สังขาร และวิญญาณ อันเป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอน ดังนั้นเกรวย 5 จึงเป็นสัญลักษณ์แทนเข้า 5 นั้นเอง ก่อนการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจ เจ้าภาพจะจัดกรวยดอกไม้และเทียนค้ายกครูใส่พานมอบให้อาจารย์และแม่กะแย และจะใช้ด้ายผูกแขนอาจารย์ แม่กะแยชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการบูชาครู เพราะผู้ที่จะเป็นอาจารย์ แม่กะแยได้นั้นต้องผ่านการฝึกฝนจากครูผู้สอนมาก่อน และการผูกแขนหรือที่ชาวไทยเขมรเรียกว่า "จองโตอาจารย์" "จองโตแม่กะแย" เชื่อว่าเป็นการให้กำลังใจแก่อาจารย์และแม่กะแยเพื่อให้เกิดความพร้อมก่อนที่จะเริ่มพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจ ชาวไทยเขมรมีความเชื่อในสำคัญของดอกไม้เทียน กล่าวคือ ดอกไม้จะใช้ดอกอะไรก็ได้เชื่อว่าเป็นของสูง เป็นสิ่งที่ดีควรแก่การนำมาบูชา ส่วนเทียนนั้นเชื่อว่าเป็นแสงสว่างที่ใช้เฝ้าทางของบรรพบุรุษ

บายแสร์ย (บายศรี) เป็นเครื่องบูชาที่ชาวบ้านจัดทำ 3 อย่างคือ บายแสร์ยเดิม (บายศรีต้น) บายแสร์ยเมื่อตจาน (บายศรีปากชาม) และบายแสร์ยเทียน (บายศรีถาด) การจัดทำบายแสร์ยเดิมในพิธีกรรมกอร์เซาะกำบ้อจ ชาวบ้านนิยมทำเป็นชั้น ๆ คือ 5 ชั้น 7 ชั้น 9 ชั้น สาเหตุที่นิยมจัดชั้นเป็นเลขคี่เพราะจัดตามความเชื่อในตัวเลขของชาวอีสานที่เชื่อว่า "คี่อยู่-คู่หนี" (คี่หมายถึงจำวนเค้) เพราะฉะนั้นเมื่อต้องการให้ขวัญอยู่ต้องจัดชั้นบายศรีให้มีจำวนเค้ (ศิริพร สุวรรณศรี, 2536 : 66) สำหรับชาวไทยเขมรมีแนวความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกัน กล่าวคือบายแสร์ยเดิมหมายถึงข้าวที่เป็นสิริมงคล บายแสร์ยเดิมที่จัดทำเป็นชั้นที่เป็นเลขคี่เสมอ เพราะเชื่อว่าเป็นเลขคี่ประลังโหว (ขวัญอยู่) ถ้าเป็นชั้นเลขคู่ประลังโหว (ขวัญออกไป) ส่วนบายแสร์ยเมื่อตจาน (บายศรีปากชาม) เชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นสื่อับรรพบุรุษให้มารับรู้ว่าลูกหลานได้จัดพิธีกรรม ขอให้มาดูแลคุ้มครองปกป้องรักษา บายแสร์ยเทียน (บายศรีถาด) จัดชั้นเพราะเชื่อว่าเป็นสื่อเทพยดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมารับรู้และให้พร และประดับเครื่องบูชาสิ่งหนึ่งที่เชื่อว่าเป็นสื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมด้วย เช่น แกะ การจัดประดับจะไว้ที่สูงถือเป็นที่อยู่ของพระพรหม เพราะตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าพระพรหมเป็นเทพยดาชั้นสูง จะต้องอยู่สูงกว่าคธรรมดา จึงสะท้อนให้เห็นความเชื่อในการนับถือด้วย (กอบสิน พ่อคำ, 2540 : สัมภาษณ์)

2. เครื่องขังเวย (เครื่องลึงเวย)

เครื่องลึงเวยในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาว ไทยเขมรบ้านหนองกัว ซึ่งจำเป็นต้องมีในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ เครื่องต้ม เหล้า บุหรี่ หมากพลู อาหาร คาวหวาน ข้าวส่วย เลื่อนผ้าเครื่องประดับ และกะเมอ เครื่องลึงเวยเหล่านี้ส่วนใหญ่ จะเป็นอาหารหรือของกินของใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยเขมร จึงจัดไว้ถวายเพราะ มีความเชื่อ ดังนี้

เครื่องต้มที่เป็นน้ำฝนหรือน้ำสะอาด เชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่ชำระล้างความสะอาด มือเท้าของบรรพบุรุษและใช้ต้ม ดังนั้นช่วงเวลาการเซ่นเซวบ้านจะใช้ น้ำรดก่อนและหลัง การเซ่นไหว้เสมอ สำหรับเหล้าชาวไทยเขมรจะใช้เซ่นไหว้เสมอ เพราะมีความเชื่อ ในเรื่องของความดี เชื่อว่าเหล้าเป็นสิ่งที่กลั่นกรองมาจากส่วนหนึ่งของเจ้าแม่โพสพ ซึ่งเป็นเทพธิดาแห่งข้าว เป็นตัวแทนของความดีงาม ถ้าใครได้ดื่มแล้วเชื่อว่าจะได้รับพรจาก เทพธิดานั้น ทำให้มีความสุขไปชั่วขณะ

บุหรี่ หมากพลู เป็นของขบเคี้ยวที่คนโบราณชอบ การจัดเครื่องเซ่นไหว้จะต้อง มีการจับหมาก จีบพลู ใส่ในเครื่องเซ่นไหว้เสมอ เพราะเชื่อว่าคาเสมียก่อนเมื่อกินข้าวปลา เสริ้วแล้วต้องสูบบุหรี่ เพราะบุหรี่หรือยาสูบช่วยล้างคาวอาหารในปาก ยาเส้นเชื่อว่ามี คุณสมบัติในการขัดฟันให้ขาวสะอาด เมื่อกินหมากพลูแล้วจะนำยาเส้นมาขัดฟันให้สะอาด จากความเชื่อดังกล่าวจึงมีการจัดบุหรี่ หมาก พลู ยาเส้นไว้ในเครื่องเซ่นไหว้เสมอ

อาหารคาวหวานและข้าว อาหารที่จัดขึ้นในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง จะแบ่ง ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ใช้ในการเซ่นไหว้ ส่วนที่ใช้ในการถวายพระสงฆ์ และส่วน ที่ใช้ในการรับประทานของเจ้าภาพและแขกที่มาร่วมงาน การทำอาหารเซ่นไหว้หรือ เซ่นสรวงเพราะมีความเชื่อในเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด โลกนี้และโลกหน้า การจัดอาหารเซ่นไหว้เชื่อว่าบรรพบุรุษสามารถเข้าไปเก็บไว้กินขณะเดินทางสู่ยมโลก ที่เชื่อว่ามียะเยยาวไกลมาก อาหารที่เป็นเครื่องเทศเชื่อว่าบรรพบุรุษจะเข้าไปประกอบ อาหารในชีวิตประจำวันในภพหน้า ส่วนอาหารหวานส่วนมากเป็นอาหารที่เก็บไว้ได้นาน เชื่อว่าบรรพบุรุษจะเก็บไว้กินได้นาน สำหรับข้าวที่ใช้ในการเซ่นไหว้จะเป็นข้าวส่วย หรือข้าวเจ้า ชาวไทยเขมรเมื่อจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษจะใช้ข้าวส่วยหรือข้าวเจ้า ทุกครั้ง เพราะมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษชาวไทยเขมรบริโภคข้าวเจ้าและเชื่อว่าการมา

ร่วมพิธีกรรมของบุรุษ จะมีญาติ หรือบริวารที่มาจากสถานที่ต่าง ๆ มาร่วมพิธีด้วย จึงจัดข้าวสวยหรือข้าวเจ้า เช่น ไห้วรรพบุรุษตามความเชื่อที่ยึดถือเสมอมา

เสื้อผ้าเครื่องประดับและกะเดอ ในพิธีกรรม เช่น ไห้วรรพบุรุษของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ชาวบ้านจะนำเอาเสื้อผ้า โดยเฉพาะที่ทำจากผ้าไหม ซึ่งชาวบ้านจะไม่ใช้จะเก็บไว้ใช้เฉพาะในงานบุญเท่านั้น ชาวไทยเขมรเชื่อว่าการเดินทางมาร่วมพิธีของบรรพบุรุษเป็นระยะทางที่ไกล จึงเตรียมเสื้อผ้าเครื่องประดับไว้ให้ผลิตเปลี่ยนได้ด้วยทุกครึ่งส่วกะเดอหรือกำเจ็อันเจ็ดไว้สำหรับใส่สับียงเครื่องเช่าต่าง ๆ เพื่อส่งให้บรรพบุรุษ เพราะมีความเชื่อว่าการมารับเอาเครื่องเช่าไห้วของบรรพบุรุษนั้น ต้องมีของสำหรับที่ใส่เครื่องสังเวตต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการจูหรือส่งให้แก่บรรพบุรุษนั่นเอง (แก่น บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

3. เครื่องเฮาประลึง (เครื่องสู่ขวัญหรือเรียกขวัญ)

ปลึง เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย แปลว่า ขวัญ อาศัยอยู่กับจิตใจของคน ชาวไทยเขมรเชื่อว่าในจิตใจของคนจะมีประลึงอยู่ 19 ดวง ทำให้จิตใจปกติมีความสุขสดใส ถ้าหากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้คนนั้นตกใจ หรือหวาดผวาก็จะทำให้ละลัวะประลึง (ขวัญขาดหรือจางหายไป) หรือขาดประลึง (ขวัญหาย) จำเป็นต้องทำพิธีเฮาประลึง (เรียกขวัญ) (ธวัช บุญโตเทศ. 2539 : 175-176) การเฮาประลึงจะมีสำหรับเป็นเครื่องประกอบพิธีกรรม เรียกว่า บายประลึง (ข้าวขวัญ) ประกอบด้วย ข้าวสวย ไข่ไก่ต้ม น้ำตาลปึก (น้ำอ้อย) น้ำมะพร้าวอ่อน เนื้อมะพร้าวอ่อน นอกจากนี้แล้วยังมีส่วนประกอบอื่นได้แก่ กรวยพร้าว (กรวย 5) เตียน (เทียน) เมาะจองโต (ด้ายผูกแขน) ปะกา สะเลอะเดอ (ดอกไม้ใบไม้) อวคองเครื่องปรอมะจะประลึง (เสื้อผ้าเครื่องใช้เจ้าของขวัญ) สะรา (เหล้า) ประเต็ลตักกระโอบ ประเต็ลตักม้วน (ขันน้ำหอม ขันน้ำมนต์) เมาะสายเซลล์ (ด้ายสายสิญจ์) เป็นต้น ตามแนวความคิดความเชื่อของชาวไทยเขมรที่เกี่ยวกับเครื่องเฮาประลึง มีดังนี้

บายประลึง ที่ประกอบด้วย ข้าวสวย ไข่ไก่ต้ม น้ำตาลปึก น้ำมะพร้าวอ่อน และเนื้อมะพร้าวอ่อน ผสมเข้าด้วยกัน เป็นสำหรับที่เมื่อทำพิธีเฮาประลึงได้ประลึงกลับคืนแล้วก็จะรับขวัญด้วยการป้อนอาหารบายประลึง ชาวไทยเขมรเชื่อว่าเป็นอาหารวิเศษที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทานมาให้ เมื่อได้กินเข้าไปแล้วทำให้แข็งแรง หายจากความอดโรย จิตใจ

เข้าสู่ภาวะปกติ นอกจากการใช้ไข่ไก่ต้มสุกประกอบพิธีเข้าประลัง ชาวไทยเขมร
ยังเชื่อว่าไข่เป็นสัญลักษณ์ของการเกิด ไข่เป็นศูนย์รวมจิตใจของเจ้าของประลัง ดังนั้น
ไข่จึงเป็นเครื่องหมายของความเป็นสิริมงคล และยังเชื่ออีกด้วยว่าประลังหรือขวัญชอบกินไข่

ตรวยปรำ (กรวย 5) เป็นเครื่องบูชาอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมเข้าประลัง
เป็นการแสดงออกของเจ้าภาพที่มีต่ออาจารย์ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการให้กำลังใจอาจารย์
ก่อนที่จะเริ่มทำพิธีเข้าประลัง เจกตุม (กล้วยสุก) จะต้องเป็นกล้วยน้ำว่า นิยมใช้จำนวน
4 ลูก ถือเป็นเครื่องสังเวทศาสน์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ทั้ง 4 ทิศ ชาวไทย
เขมรเชื่อว่า กล้วยเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องบูชาเพราะช่วงที่เป็นทารกแม่ได้ป้อนกล้วยเป็นอาหาร
นอกจากนี้กล้วยยังเกิดออกมาจากปลีกล้วยซึ่งชาวบ้านเชื่อว่ากล้วยเกิดขึ้นมาหลายครั้ง สำหรับ
เทียน (เทียน) ซึ่งอาจารย์ใช้จุดบูชาพระรัตนตรัย เทียนที่ใช้ในพิธีเข้าประลังมี 2 อย่าง
คือ เทียนธรรมดาสีในชามบายแสร้อยเดิม (บายศรีต้น) และเทียนแทนร่างกายของผู้ถูก
เรียกขวัญทำด้วยขี้ผึ้งและใช้ด้ายเป็นไส้เทียน ความยาวเท่ากับวัตรอบศีรษะ เทียนที่สร้างขึ้น
นี้ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเจ้าของประลังมอบกายให้แก่พระรัตนตรัย

เมะจองโต (ด้ายผูกแขน) ใช้สำหรับผูกข้อมือเจ้าของประลัง ด้ายนี้จะชุบ
ด้วยน้ำมันให้เหลืองเปรียบเสมือนเป็นเส้นเลือดทองคำ เมะจองโตนี้จะทำโดยเ้าด้าย
19 เส้นรวมเข้าด้วยกันแล้วคลึงเรียกขวัญ 19 ครั้ง แล้วจึงผูกข้อมือเจ้าของประลังการใช้
ด้าย 19 เส้นและคลึงเรียกขวัญ 19 ครั้งเพราะเชื่อว่า คนมีประลังหรือขวัญ 19 ดวง
นั่นเอง สำหรับปะกา สะเลอะเผอ (ดอกไม้ใบไม้) เป็นสัญลักษณ์แทนความสวยงามจะประดับ
บายแสร้อยเดิม (บายศรีต้น) ทำให้มีความสวยงามและเชื่อว่าบายแสร้อยเปรียบเสมือนเป็น
เขาไกรลาส พุ่มบเยอดของบายแสร้อยเดิมจึงเปรียบเสมือนเว้ามาของพระอิศวรดอกไม้มาก
ประกอบพิธีชาวบ้านเชื่อในเมงคลนาม เช่น ดอกกรัก แทนความรักดอกบานไม่รู้รุ้โดยเป็นสัญลักษณ์
ของความมั่นคง ใบคูณ แทนความคำคุณ ใบยอ แทนคำยกย่องของคนทั่วไป เป็นต้น

อาวคองเครื่องประมงจะประลัง (เสื้อผ้าเครื่องใช้เจ้าของขวัญ) ชาวไทย
เขมรมีความเชื่อว่า เสื้อผ้าและเครื่องใช้ เช่น หวี แหวน ผ้าเช็ดตัวเป็นสิ่งที่มีเหงื่อไคล
และกลิ่นกายเป็นสัญลักษณ์แทนเจ้าของประลัง (ขวัญ) ชาวบ้านเชื่อว่าการนำเอาเสื้อผ้า
และเครื่องใช้ของเจ้าของประลัง นำมาจัดวางไว้ในพิธีกรรมเข้าประลังเวลาทำพิธี
เข้าประลังเจ้าของประลังหรือขวัญจะจำแลงเจ้าของได้ก็จะเข้ามาสู่เจ้าของขวัญในที่สุด

เครื่องเข้าประลึงอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า สะรา (เหล้า) อาจารย์ผู้ประกอบพิธีเข้าประลึง จะใช้เหล้าโรงในสมัยก่อนและเหล้าขาวในสมัยปัจจุบัน เพราะเหล้าโรงหรือเหล้าขาว ไม่มีสีเปรียบเสมือนใบวิสุทธ์ อาจารย์จะใช้อมแล้วนำไป 4 ทิศเพื่อเป็นการคารวะแก่ เทวดา และใช้ดอกไม้งามเฝ้าเหล้าสลับไปยังผู้ร่วมพิธีเพราะเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์

ประต๋ออลติกกระโอบ ประต๋ออลติกม้วน (ขันน้ำหอม ขันน้ำมนต์) ทำจากน้ำ สะอาดซึ่งผ่านการปลุกเสกจากอาจารย์หรือผ่านการเจริญพุทธมนต์แล้ว ชาวไทยเขมร เชื่อว่าน้ำเป็นสัญลักษณ์ของความร่มเย็นเป็นสุขและความสามัคคี ดังนั้นเมื่อเสร็จพิธี เข้าประลึงจะนำใบมนต์สลับให้ถูกตัวผู้เข้าร่วมพิธี เพราะทากร่างกายได้ถูกน้ำมนต์เชื่อว่า จะเป็นสิริมงคลและมีความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป เมาะสายเชือก (ด้ายสายสิญจ์) ทำจากฝ้ายดิบนิยมใช้เป็นโงมาต่อกับ (1 ม้วน มี 5 โง) เมาะสายเชือกนี้ถือว่าเป็นด้าย มงคล อาจารย์จะใช้โงไปท่เจ้าภาพผู้ถูกเรียกขวัญ และผู้มาร่วมพิธี ด้ายสายสิญจ์ท่ใช้ ในพิธีเข้าประลึงชาวบ้านเชื่อว่า เป็นสายใยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้มาร่วมพิธีและญาติ พี่น้องของเจ้าภาพทำให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และสำหรับเครื่อง สึงเวยอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องมีในการประกอบพิธีเข้าประลึง เช่น อาหารคาวหวาน ทมากพลู บุหรี่ อ้นหอม (ข้าวต้ม) เป็นต้น เครื่องสึงเวยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารหรือของใช้ ในชีวิตประจำวันของชาวไทยเขมร การจัดเครื่องสึงเวยดังกล่าวชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการ นำมาเช่นสรวงให้แก่บรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มาร่วมพิธีและให้พรในพิธีเข้าประลึง ของชาวไทยเขมรบ้านหนองกัว

สรุปได้ว่าเครื่องเข้าประลึง (เครื่องสึงขวัญ) ที่ใช้ในพิธีกรรมกอร์เซาะ กำป้อจชาวไทยเขมร ชาวบ้านยังคงมีแนวความคิดความเชื่อต่อเื่องจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนแปลง (กะ นพเก้า. 2540 : สัมภาษณ์)

4. เครื่องแต่งกายกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก)

เครื่องแต่งกายเด็กผมจุกในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร บ้านหนองกัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่าช่วงสมัย กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน เมื่อจัดพิธีกรรมกอร์ เซาะกำป้อจขึ้น จะจัดการแต่งกายให้เด็กใน 4 ช่วงเวลาคือ แต่งกายช่วงฟังพระสงฆ์

สวดมนต์แต่งกายช่วงพิธีชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูป แต่งกายช่วงเสร็จพิธีชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูป และ แต่งกายช่วงทำบุญตักบาตร โดยมีแนวความคิดความเชื่อที่แฝงไว้เบื้องหลังประกอบด้านเครื่อง แต่งกายเด็กชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูปหรือเด็กผมจุกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การแต่งกายชุดขาวหม้อขาวเป็นคติความเชื่อตามลัทธิพรหมณ์ เพราะชุดสีขาว ที่สวมใส่เชื่อว่าเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์ ไม่มีมลทินใด ๆ มาทำให้ชีวิตมัวหมอง การนุ่งโจงกระเบน เป็นความหมายที่บ่งบอกถึงผู้ชาย และการนุ่งผ้าถุง เป็นความหมายที่บ่งบอกถึงความเป็น ผู้หญิง การใช้ปิ่นปักผม ก่อร่างก่อรูป ก่อร่างก่อรูป ก่อร่างก่อรูป สร้อยคอ แหวนประดับร่างกายเด็ก เชื่อว่าเป็นเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงลักษณะของความเปี่ยมโต ยังไม่เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และการนำใบตาลมาทำเป็นมงกุฎสวมหัวให้เด็ก เชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครอง ภัยต่าง ๆ ให้กับเด็กได้ ส่วนการนำใบตาลมาพันสอดคล้ายหัวเกซึ่งเรียกว่ากระดองเพชร นั้น ชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่าเป็นอวสุวิเศษ เมื่อพิจารณาจากเครื่อง ประดับเหล่านี้แล้ว จะเห็นได้ว่าเด็กชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูปซึ่งถือเป็นกุมารกุมารผู้ดี กำลังเป็น บุคคลที่มีความวิเศษ มีฤทธิ์ไกร สามารถปราบภูตผียักษ์มารได้ เป็นคนที่จะได้รับกับอธรรม ทั้งหลาย

ก่อนที่จะก่อร่างก่อรูปจะแบ่งผมเด็กออกเป็น 3 ปอย จากแนวความคิด ความเชื่อของชาวเขมรผม 3 ปอย หมายถึง กิเลสของคนเรามี 3 รากเหง้า ได้แก่ โภคะ โสกะ โมหะ การตัดผม 3 ปอยนี้ทั้งไปขณะที่พระสงฆ์สวดมนต์โกนเกล้านั้น เชื่อว่า เป็นการตัดกิเลสทั้ง 3 ของคนเราทั้งไปด้วย และการนำเอาหญ้าแพรกมาทำเป็นแหวน นีรอต 9 วงมาผูกติดกับผมจุก ชาวไทยเขมรเชื่อว่า หญ้าแพรกเป็นสัญลักษณ์ของความ เจริญงอกงามรวดเร็ว จำนวน 9 วงนี้หมายถึง แหวนแพก้าหรือสีดานพเคราะห์ (ชาว สมัยครุสमान และ เตื่อง ยืนยาว. 2540 : ให้สัมภาษณ์)

5. เครื่องมือชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูป (เครื่องมือโกนเกล้า)

เครื่องมือที่ใช้ในการชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูปของชาวไทยเขมร จากการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้ในการชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูปยังคงใช้เครื่องมือในลักษณะเดียวกัน 4 อย่าง ได้แก่ มีดโกน หอยสังข์ เทียน และกรรไกร อุปกรณ์ดังกล่าวนี้มีเปลี่ยนแปลงเฉพาะมีดโกน แต่แนวความคิดความเชื่อที่มีต่ออุปกรณ์ด้านเครื่องมือการชงน้ำชา ก่อร่างก่อรูปชาวไทยเขมร ยังมีอย่าง ไม่เปลี่ยนแปลง

มิดโกนที่ใช้กอร์เซาะกำป็อง ชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่าเซาะกำป็องหรือ จุกที่ตั้งอยู่บนศีรษะเป็นของสูง ของมีคมที่จะโกนผมหรือขูดผมออกจะต้องใช้มิดโกนเหมือนกับ พระสงฆ์ที่โกนผมแต่ละครั้งก็จำใช้มิดโกนเท่านั้น

กรรไกร เครื่องมือที่ประธานสงฆ์ในพิธีกอร์เซาะกำป็องใช้ตัดจุกออกก็ดัดทำ เป็นพิธีเชื่อว่าเป็นเครื่องมือที่มีอาญาพินาศทาง ให้การดำเนินเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่มี อุปสรรคใด ๆ มากีดขวาง

หอยสังข์ เป็นเครื่องมือที่พระสงฆ์ใช้เป็นภาชนะตักน้ำมนต์ในบาตรรดลงหัวเด็ก ตลอดระยะเวลาขณะทำพิธีกอร์เซาะกำป็อง ชาวไทยเขมรเชื่อว่าหอยสังข์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่ควรที่จะเป็นภาชนะนำน้ำมนต์ซึ่งเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ที่เมื่อรดบนหัวของเด็กแล้วจะยัง นำความเบ็ลวิมงคลให้แก่เด็ก จากความเชื่อดังกล่าวจึงใช้หอยสังข์ตักน้ำมนต์รดหัวเด็ก ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

เทียน หรือชาวไทยเขมรเรียกว่าเตียน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในพิธีกอร์เซาะ กำป็อง โดยพระสงฆ์จะใช้เทียนและเครื่องมืออื่น ๆ จับตะที่เซาะกำป็องของเด็กก่อน เริ่มพิธีกอร์เซาะกำป็อง การนำเทียนมาใช้ในพิธีเพราะชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่า เทียน คือแสงสว่างส่องทางให้ชีวิตมีแต่ความสดใส มีความสุขความเจริญในชีวิตตลอดไป

จากการใช้เครื่องมือกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว สรุปได้ ว่า มิดโกน กรรไกร หอยสังข์ และเทียน ยังคงเป็นวัสดุสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมกอร์เซาะ กำป็อง ตามแนวความคิดความเชื่อของชาวไทยเขมรตั้งแต่กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445 จนถึงปัจจุบันไม่เปลี่ยนแปลง (สงบ พันธุ์ศรี และ พาน นิกชอบ. 2540 : สัมภาษณ์)

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร ในด้านวันจะจัดพิธีกรรม ระหว่างเดือนยี่ถึงเดือนสี่ และในด้านเวลาจะจัดทำพิธี 2 วัน การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะ กำป็องจะมีการหาฤกษ์ยามก่อนทุกครั้งทั้งวันและเวลา ผู้ที่จะดูฤกษ์ให้ได้แก่อาจารย์ผู้มีความ รู้ด้านโหราศาสตร์ อันสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดความเชื่อในเรื่อง โชคลางในศาสนา พราหมณ์ การดูฤกษ์ยามนั้นจะตั้งแต่วัน เดือน ปีเกิดของเด็ก อายุของเด็ก การกำหนดวัน

เวลาให้ถูกโฉลกกับวันเดือนปีของเด็ก ชาวไทยเชมรถือว่าเมื่อได้ฤกษ์ยามแล้วจึงประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจได้ เพราะมีความเชื่อว่าฤกษ์ดีแล้วย่อมทำให้เกิดสิริมงคล ทำให้ได้รับแต่ความสุขความเจริญ ชีวิตมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป

ฤกษ์ดี หมายถึง การทำกิจกรรมใด ๆ ที่ตรงกับวันมงคลตามตำราโหราศาสตร์ ชาวไทยเชมรเรียกว่า "ทโงเจิตเกิด" หรือเรียกว่า "วันใจเป็น" ถ้าทำพิธีกรรมมงคลในวันนั้นเชื่อว่า จะก่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต และประสบผลสำเร็จตามจุดหมายในการประกอบพิธีกรรม แต่ถ้าวันไม่ดี ชาวไทยเชมรเรียกว่า "ทโงกาจ" (วันร้ายกาจ) หรือถ้าเดือนไม่ดีเรียกว่า "แคกาจ" (เดือนร้ายกาจ) ชาวไทยเชมรจะถือห้ามจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ หรือพิธีกรรมมงคลอื่น ๆ อย่างเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าถ้าหากทำพิธีกรรมมงคลในวันนั้นจะเป็นกาลกิณี จะเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ความพยายณะจะเกิดข้ากับผู้จัดพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามนอกจากจะเป็นการกำหนดวันเวลาประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือพิธีกรรมมงคลอื่น ๆ แล้ว อาจารย์ผู้เป็นโหราศาสตร์ ยังเป็นผู้กำหนดทิศทางที่เป็นมงคลอีกด้วย การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจถ้าทำให้ฤกษ์ยามที่เป็นวันเวลา และทิศทางที่ดีแล้ว เชื่อว่าเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง จะเข้ามาเป็นสักขีพยาน และช่วยปกป้องรักษาให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีความร่มเย็นเป็นสุข และแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลาในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตั้งแต่กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445 จนถึงปัจจุบัน ชาวไทยเชมรบ้านหนองบัว ยังมีความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามอย่างไม่เปลี่ยนแปลง (พาน นิกชอบ และ แก่น บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่

การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเชมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจนั้นจะใช้ทั้งบนบก และในน้ำ ตามแนวความคิดความเชื่อที่มีต่อองค์ประกอบด้านสถานที่อันได้แก่ เปรียมพิธี (ปะรำพิธี) เรียนเตีวดา (ร้านเทวดา) และเรียนเกอร์เซาะหรือบัญชา (ร้านโกนจุก) จากการศึกษาพบรายละเอียดดังนี้คือ

เปรียญพิธี (ปะรำพิธี) การทำพิธีนิยมทำทั้งบนบ้านและบนลานใต้โถงบ้าน การทำปะรำพิธีนิยมสร้างให้เสร็จก่อนเวทีที่จะประกอบพิธีเสมอ และก่อนลงมือทำปะรำพิธี จะมีพิธีเช่นไหว้เจ้าที่ทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าสถานที่ใดทุก ๆ แห่งจะมีเจ้าที่คอยดูแลรักษาอยู่ เพื่อเป็นการของอนุญาตเจ้าที่ จึงต้องจุดธูปเทียน ไว้เหล้าบนอกกล่าวก่อนเสมอ อันเป็นการของพรรวมทั้งจัดปัญหาอุปสรรคออกไป ซึ่งแนวความคิดความเชื่อนี้ชาวไทย เขมรจะยึดถือปฏิบัติตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

เรียนเตี๊วดา (ร้านเทวดา) เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อบูชาบอกกล่าวแก่เทวดา ซึ่งชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่าเทวดา สามารถดลบันดาลในสิ่งที่ต้องการแก่ชีวิตและช่วย ปกปักษ์รักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข เรียนเตี๊วดาจะประกอบไปด้วยดวง (ธง) โดยจะยกเสาธง ยกให้สูงชันสามารถแกว่งไกวเห็นได้ชัด การยกดวง (ธง) นี้เชื่อว่าจะทำให้เทวดารู้เห็น ว่าสถานที่แห่งนี้ มีการจัดงานพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจกแบ้งเงาเมงคลั่นให้เทวดา มาช่วยปกปักษ์รักษาคุ้มครอง และบันดาลให้การดำเนินงานลุล่วงด้วยดี และการยกดวง (ธง) มีความเชื่ออีกนัยหนึ่งว่าเป็นธงเยี่ยมมาร ดังนั้นดวง (ธง) จึงเป็นสัญลักษณ์แห่ง ความสงบสุขและความสำเร็จของงานต่าง ๆ นั้นเอง นอกจากนี้แล้วในบริเวณร้านเทวดา ยังมีวงเปรียญฮาดิต (วงดวงอาทิตย์) ทำด้วยไม้ไผ่เป็นรูปใบโพธิ์ใช้เป็นที่พักเทียนจำแวง 19 เล่ม การนำไม้ไผ่มาทำ เพราะเชื่อว่าไม้ไผ่มีชื่อเป็นชิ้น ๆ เปรียบเสมือนคนที่มีชีวิต อย่างเป็นขั้นตอน และการนำเทียนปักรอบใบโพธิ์จำนวน 19 เล่ม เพราะชาวไทยเขมร มีความเชื่อว่ามีประสิทธิ์หรือขวัญ 19 ดวง และในส่วนที่เป็นพนมเตี้ย (ภูเขาดิน) สร้างขึ้น เพราะมีความเชื่อภูเขากโรลาสอันเป็นที่สถิตย์ของเทวดาศักดิ์สิทธิ์ จึงสร้างขึ้นเพื่อสมมุติ เป็นภูเขากโรลาสตามแนวความคิดความเชื่อดังกล่าวแล้วข้างต้น

เรียนกอร์เซาะหรือัญญา (ร้านโจกจก) ในช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวนิยมนำัญญาในน้ำมากกว่าบนบก แต่ในช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน นิยมนำัญญาบนบกมากกว่าในน้ำ การทำัญญาสำหรับ พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะมีอ่างน้ำทั้งสี่มุม ในอ่างน้ำจะมีบัว สำหรับ ปลา ปู หอย ต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างสระโบกขรณีสมมุติขึ้น อันเป็นแนวความคิดความเชื่อที่ชาวไทย เขมรบ้านหนองบัวปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (แก่น บุญสุยา และสงบ พันธ์ศรี. 2540 : สัมภาษณ์)

แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตั้งแต่กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445 ถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบพิธีกรรม และหลังประกอบพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมของพิธีและสิ่งที่ต้องปฏิบัติสลับกันออกไปอีก ซึ่งแบ่งไว้ด้วยแนวความคิดความเชื่อมากมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวความคิดความเชื่อก่อนประกอบพิธีกรรม ในขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ นับเป็นขั้นตอนการวางแผนเตรียมความพร้อมต่าง ๆ ได้แก่

1.1 การหาฤกษ์ยาม ทั้งนี้การหาฤกษ์ดีเพื่อจัดพิธีกรรมกอร์เซาะ

กำป้อจมีความสำคัญเป็นอย่างมาก กล่าวคือเด็กที่จะเข้าพิธีกอร์เซาะกำป้อจ จะต้องหาฤกษ์ยามที่ดีและเป็นมงคล ถ้าจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจโดยไม่ดูฤกษ์ยามที่ดี และเป็นมงคลแล้ว เชื่อว่าจะทำให้เกิดภยันตรายอันเป็นไปหรือเป็นบ้าใบ้ได้ และมีชีวิตทุกข์ยากไม่เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าได้ฤกษ์ยามดีและเป็นมงคลแล้ว เชื่อว่าจะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุข ความเจริญรุ่งเรืองชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจคือ เด็กที่จะทำพิธีกอร์เซาะกำป้อจต้องหาฤกษ์ให้สอดคล้องกับวัน เดือน ปีเกิด จึงประกอบพิธีได้ การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจทุกขั้นตอน ต้องได้ฤกษ์ที่เป็นมงคลจึงจะทำให้ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใด ๆ และชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีความเชื่อว่าวันทั้งเจ็ดตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ และเดือนปี จะมีทั้งวัน เดือนปีที่ดี และมีวันเดือนปีที่ไม่ดีจะต้องหาฤกษ์ วัน เดือน ปีที่ดีเท่านั้น (ดิษฐ์ บุญสุยา, 2540 : สัมภาษณ์)

1.2 การนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อมาประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ชาวบ้านนิยมนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 9 รูป เพราะมีความเชื่อว่าเลข 9 เป็นเลขมงคลอันจะส่งผลให้ชีวิตมีความสุข ความเจริญก้าวหน้า การนิมนต์พระสงฆ์จะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับจำนวนเซาะกำป้อจ หรือลูกของเด็กดด้วย กล่าวคือถ้าเด็กมีเซาะกำป้อจ 1 กำป้อจ จะนิมนต์พระสงฆ์มาจาก 1 วัด ถ้ามีเซาะกำป้อจ 2 กำป้อจ ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาจาก 2 วัด และถ้าหากเด็กมีเซาะกำป้อจ 3 กำป้อจต้องนิมนต์พระสงฆ์มาจาก 3 วัด การที่ชาวบ้านปฏิบัติเช่นนี้เพราะมีความเชื่อว่าการนิมนต์พระสงฆ์จากจำนวนวัดเท่ากับจำนวนเซาะกำป้อจ

เป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่เป็นมหากุศล และเชื่อว่าเป็นสิริมงคลแก่เจ้าภาพและผู้มาร่วมพิธีกรรม เพราะได้ทำบุญผ่านพระสงฆ์แล้วผลบุญกุศลจะได้ทั้งผู้ที่มีชีวิตอยู่และผู้ล่วงลับไปแล้ว (อุตม ผิวงาม. 2540 : สัมภาษณ์)

1.3 การเชิญอาจารย์และแม่กะแย มาประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ชาวไทยเขมรถือว่าผู้ที่สามารถเป็นอาจารย์ และแม่กะแยได้นั้นต้องผ่านการเรียนมาจาก ครูของอาจารย์และแม่กะแยอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นการเชิญอาจารย์และแม่กะแยเพื่อมาเป็นผู้นำ ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ เจ้าภาพจะต้องจัดพิธีลือกรูหรือพิธียกครูให้แก่ อาจารย์และแม่กะแยทุกครั้ง เพราะเชื่อว่าการลือกรูหรือการยกครูเป็นการเทิดทูนบูชาครู ผู้สั่งสอนมา และนอกจากนี้ยังเชื่อว่าพิธีลือกรูยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ อาจารย์และแม่กะแยให้เกิดความพร้อมที่จะประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ตามลำดับ ขั้นตอนให้บรรลุล่วงไปด้วยดี (บำเพ็ญ สมัครสมาน. 2540 : สัมภาษณ์)

1.4 การเชิญเขกร่วมพิธี การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจแต่ละครั้ง จะมีการบอกกล่าวญาติพี่น้องในตระกูล และเพื่อนบ้านในชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็น ส่วนหนึ่งของผู้ร่วมพิธีกรรม ชาวไทยเขมรเชื่อว่าผู้มาร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจตาม คำเชิญของเจ้าภาพ จะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เด็กเซาะกำป้อจที่จะทำพิธีสลด คราบของเป็นเด็กเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้แล้วการมาร่วมพิธีของแขกที่รับเชิญ จะนำเงินสิ่งของต่าง ๆ มาช่วยงานเป็นการทำบุญร่วมกันด้วย เชื่อว่าจะได้บุญกุศลทั้งผู้ให้ และผู้รับอย่างแท้จริง ความเชื่อดังกล่าวนี้นักชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน

1.5 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จะประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่องสังเวย เครื่องลู่ขวัญ เครื่องแต่งตัวเด็กผมจุก เครื่องมือ การกอร์เซาะกำป้อจ นอกจากนี้จะเป็นการเตรียมสถานที่ได้แก่ ปะรำพิธี รั้วเทวดา และบัญชีสำหรับกอร์เซาะกำป้อจ ซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพล ความเชื่อ ของศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และการนับถือผี เทวดา และนอกจากนี้ยังเชื่อในเรื่อง ฤกษ์ยาม โชคลางอีกด้วย

สรุปได้ว่าแนวความคิดความเชื่อที่เกี่ยวกับขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ กำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตั้งแต่ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475

และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ยังคงมีแนวความคิดความเชื่อ
ก่อนประกอบพิธีกรรมอย่างไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะกิจกรรมและพิธีต่าง ๆ ที่จัดขึ้น
ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป็องของชาวไทยเขมร

2. แนวความคิดความเชื่อขณะประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

ในขณะประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง มีกิจกรรมและพิธีกรรมที่
กระทำเนื่องด้วยแนวความคิดความเชื่อหลายอย่าง ได้แก่ พิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ พิธี
พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ พิธีการเข้าประลัง พิธีการแพ่เด็กเซาะกำป็อง พิธีขณะ
กอร์เซาะกำป็อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.1 พิธีการเซ่นผีบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องผีเป็นความเชื่อดั้งเดิม
ที่มีมาช้านาน มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และวิถีชีวิตของชาวไทยเขมร โดยเฉพาะผี
บรรพบุรุษ เป็นผีที่ชาวไทยเขมรให้ความเชื่อถ้อยและยึดมั่นที่พึ่งพาทางใจ เพราะเชื่อว่า
ผีบรรพบุรุษ เป็นผีประจำตระกูลที่เกิดจากบรรพบุรุษจะไม่ทำร้ายลูกหลาน แต่ถ้าลูกหลาน
เกิดอาการเจ็บป่วย แต่เมื่อขอขมาบอกกล่าวแล้วการเจ็บป่วยก็จะหาย ชาวไทยเขมร
บ้านหนองแก้วมีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะ
จะจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรมใด ๆ จะต้องบอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้ได้รับทราบเสมอ
ผีบรรพบุรุษจึงเข้ามาเป็นบทบาทในวิถีชีวิตประจำวันของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วอย่าง
ไม่เสื่อมคลาย

ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร จะต้องให้ความสำคัญต่อผี
บรรพบุรุษ คือ เด็กที่จะเข้าพิธีกอร์เซาะกำป็อง จะต้องจัดพิธีบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษ
ได้ทราบด้วยการเซ่นสรวงด้วยเครื่องสังเวยต่าง ๆ เช่น เหล้าขาว หัวหมู ไก่ เป็ด
ไข่ต้ม ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะชาวไทยเขมรมีความเชื่อว่า เหล้าขาว
เป็นน้ำที่บริสุทธิ์จึงถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเหล้าขาวกลั่นจากไอน้ำ ไข่ไก่ ชาวไทย
เขมรบ้านหนองแก้วมีความเชื่อว่า ถ้าไข่ไก่ที่แกะออกมาโดยง่ายและผิวของเปลือกไข่
ไม่มีตำหนิหรือจุดต่างตำใด ๆ บนผิวของไข่แสดงว่าเด็กที่เข้าพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง
จะมีแต่ความสุขความเจริญ และดอกไม้ ธูป เทียน ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มีความเชื่อ
ว่าเป็นเครื่องสังเวยบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นสังเวย มารับรู้การจัดพิธีกรรม

และมาอวยพรให้ลูกหลานมีความสุขความเจริญตลอดไป (ประนอม บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

2.2 นิธิพระสงฆ์สวดพระพุทธรูป การสวดพระพุทธรูป เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การสวดพระปริตร ส่วนภาษาชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าสวดมนต์เย็น การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจได้กำหนดให้มีพิธีทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้ง ทั้งนี้ เพราะสังคมชาวไทยเขมรนับถือศาสนาพุทธ แต่ในขณะเดียวกันจะมีคติพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอโดยเฉพาะในด้านพิธีกรรม การนำพิธีทางศาสนาพุทธเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ สืบเนื่องมาจากชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มีความเคารพและศรัทธาในพระรัตนตรัย ได้แก่ ความเคารพ ศรัทธาในองค์พระพุทธรูป ดังนั้นในพิธีทางพุทธศาสนาจัดให้มีโตะหมุ่นชาเพื่อเป็นที่ตั้งของพระพุทธรูป อันเปรียบเสมือนตัวของพระพุทธรูป ความเคารพ ศรัทธาในพระธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธรูป โดยนำไปแบบแผนการปฏิบัติชาวบ้านเชื่อว่าธรรมะของพระพุทธรูปคือ แสงสว่างของชีวิต การมีชีวิตนั้นจะเป็นไปได้อย่างไร 3 อย่างคือ ความไม่เที่ยงแท้ ความทุกข์ และความไม่ใช่อัตตา ความเคารพ ศรัทธาในพระสงฆ์อันเป็นสาวกของพระพุทธรูป ชาวบ้านเชื่อว่าพระสงฆ์จะเป็นญาติธรรมที่จะนำธรรมะคำสั่งสอนเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ดำรงคงอยู่สืบไป การสวดพระพุทธรูปหรือสวดมนต์เย็น นับเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วอย่างแท้จริง (พระอธิการตัน มหาวิโร. 2540 : สัมภาษณ์)

2.3 พิธีการเข้าประลัง (การสู่ขวัญ) ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีความเชื่อในเรื่องของประลัง (ขวัญ) ว่า ขวัญเป็นสิ่งมงคล สถิตอยู่กับชีวิต คน สัตว์ และวัตถุสิ่งของ ถ้าคนตกใจ เสียใจ จะทำให้ประลังออกจากร่างกายจะทำให้เจ้าของประลังไม่สบาย เจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งจะต้องทำพิธีเข้าประลังหรือเรียกขวัญให้กลับคืนมา จึงจะทำให้มีความสุข ความสบายขึ้น การจัดพิธีเข้าประลังให้แก่เด็กเซาะกำป้อจ เพราะชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีแนวความคิดความเชื่อ คือประลังเป็นสิ่งที่อยู่ทุกคน ถ้าประลังออกจากกายแล้วจะทำให้คนนั้นเจ็บป่วยและอาจตายได้ ชาวไทยเขมรมีแนวความคิดความเชื่อ ว่า ประลังของคนที่เป็นส่วนนามธรรมก็มีชีวิต เชื่อว่าประลังกินอาหารได้ ประลังชอบคำไพเราะอ่อนหวาน ประลังชอบเที่ยวและตกใจง่าย ประลัง

ชอบสิ่งสวยงาม การเอาประติมากรรมกอร์เซาะกำป็องจะต้องอันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เข้ามาร่วมในพิธีกรรมด้วย โดยจะต้องจัดเครื่องสังเวยพร้อมกล่าวเชื้อเชิญให้สิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์เข้าร่วมพิธีกอร์เซาะกำป็อง ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวเชื่อว่าเมื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เข้าร่วมพิธีกรรมแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคล ช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้ร่วมในพิธีกรรม
ให้อยู่เย็นเป็นสุขอยู่รอดปลอดภัย (พูน บุญสุยา. 2540 : สัมภาษณ์)

2.4 พิธีแห่เด็กเซาะกำป็อง การแห่เด็กเซาะกำป็องออกจากปะรำพิธี
เพื่อไปยังสถานที่โกนคือบญจนั้น อาจารย์จะกล่าวคาถาเพื่อขับไล่มารร้ายต่าง ๆ ที่อยู่
ตามทางเดินให้ถอยออกไป ไม่ให้มารังควานรบกวนในการทำพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ของเด็ก
เซาะกำป็องซึ่งเปรียบเสมือนเป็นกุมารกุมารี่ของเทวดา ที่ชาวไทยเขมรมีความเชื่อ
และสมมุติขึ้นมา การเดินแห่รอบบญจจะเป็นการเวียนในลักษณะประทักษิณหรือเวียน
รอบขวา โดยมีความเชื่อว่าการเวียนขวาเป็นการแสวงถึงความก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่
หยุดยั้ง ตรงข้ามกับการเวียนซ้ายที่เชื่อว่าเป็นการสิ้นสุดหรือจุดจบของชีวิตการแห่เด็ก
เซาะกำป็องรอบบญจจะแห่ 3 รอบ รอบแรกให้ภาวนาพุทฺธคุณ รอบที่สองภาวนาธรรมคุณ
รอบสามภาวนาสังฆคุณ ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวเชื่อว่าการรำลึกถึงพระคุณของพระรัตนตรัย
คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จะได้รับความคุ้มครองจากเดชานุภาพของพระคุณ
ดังกล่าว ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวเชื่อว่า พระพุทธ เป็นสัญลักษณ์แทนอาณานาจ พระธรรม
เป็นสัญลักษณ์ของปัญญา และพระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ จากแนวความคิด
ความเชื่อข้างต้น จึงทำให้มีการปฏิบัติกิจกรรมในพิธีแห่เด็กเซาะกำป็อง นับตั้งแต่ช่วง
กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445 ถึงปัจจุบัน อย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง (พูน ผิวงาม. 2540 :
สัมภาษณ์)

2.5 พิธีชณะกอร์เซาะกำป็อง ลำดับขั้นตอนในขณะประกอบพิธีกรรมนี้
พิธีชณะกอร์เซาะกำป็องจะเป็นลำดับสุดท้ายของขั้นตอนดังกล่าว โดยจะมีอาราธนาศีล
พระสงฆ์ให้ศีล อาราธนาให้พระสงฆ์สวดกอร์เซาะกำป็อง และในช่วงการกอร์เซาะ
กำป็องพระสงฆ์จะสวดมนต์ตลอดระยะเวลาการโกน กล่าวได้ว่าพิธีชณะกอร์เซาะกำป็อง
จะเป็นบทบาทของพระสงฆ์ทั้งการสวดมนต์ การโกน การรดน้ำมนต์ลงบนศีรษะของเด็ก
ในลำดับขั้นตอนที่มีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมนับเป็นความเชื่อทางศาสนาพุทธ ที่
ถือว่าพระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์เป็นที่วิสุทธิ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ อันเป็น

การสร้างความเป็นสิริมงคลแก่เด็กเซาะกำป็องที่กำลังจะเข้าสู่วัยแห่งความเป็นผู้ใหญ่
โดยผ่านพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องนั่นเอง (ไพบูลย์ บุญธรรม. 2540 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษาแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนและประกอบพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
ซึ่งเป็นการศึกษาตั้งแต่กำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ.
2476-ปัจจุบัน พบว่าชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ยังคงมีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับ
พิธีการเข้าเฝ้าบรรพบุรุษ พิธีสวดพระพุทธรูป พิธีกรรมเข้าประลิ่ง พิธีแพะเด็กเซาะกำป็อง
และพิธีชดเชยกอร์เซาะกำป็อง จะต้องปฏิบัติตามกิจกรรมตามขั้นตอนตามแนวความคิด
ความเชื่ออย่างไม่เปลี่ยนแปลง

3. แนวความคิดความเชื่อหลังประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว
นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มี 3 ลำดับขั้นตอน ได้แก่ ก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบ
พิธีกรรม และหลังประกอบพิธีกรรม ซึ่งกิจกรรมหลังประกอบพิธีกรรม จะมีการจัดทำบุญ
ตักบาตร และจัดเลี้ยงอาหารแก่ อาจารย์ แม่กะแย ญาติพี่น้องและแขกที่มาร่วมงาน
ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีความเชื่อว่าการทำบุญตักบาตรเป็นการอุทิศแผ่บุญกุศลไปให้
บรรพบุรุษ การเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมพิธีกรรมนั้นเชื่อว่าเป็นการตอบแทนพระคุณที่ช่วยเหลือ
ในการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้แล้วยังแสดงถึง
ความมีใจไมตรีต่อกันเพราะความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ชาวไทยเขมรมีความเชื่อ
ว่าจะเป็เลือกกลางนำไปสู่ความรัก ความสมัครสมานสามัคคี นำไปสู่ความสงบเรียบร้อย
ของชุมชน และชีวิตที่ผาสุกของคนในชุมชนอย่างแท้จริง (ยวนใจ วงษ์ศรี. 2540 :
สัมภาษณ์)

จากการศึกษาแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับพิธีการกอร์เซาะกำป็องของ
ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าชาวไทย
เขมรบ้านหนองแก้ว ยังให้ความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนของ
พิธีกรรมอย่างเคร่งครัดตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วมีแนวความคิดความเชื่อ
ที่แฝงอยู่ทั้งก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบพิธีกรรม และหลังประกอบพิธีกรรม นับ
เป็นแนวความคิดความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ แนวความ

คิดความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย ฤกษ์ โชคลาง ฝัน เทวดา และความเชื่อพื้นฐาน
 เกี่ยวกับพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็ก สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อที่แน่นแฟ้น เพราะเป็น
 การพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างพุทธและพราหมณ์ในลักษณะพื้นบ้าน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า
 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในวิถีชีวิตของชาวบ้านจึงมีความผูกพันกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะ
 พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ แม้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิตแต่จะ
 พบว่ามีองค์ประกอบ ขั้นตอน และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏแนวความคิดความเชื่อแฝง
 ไว้ในพิธีกรรมดังกล่าว

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองบัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง และศึกษาแนวความคิดความเชื่อของ พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็น ข้อมูลภาคสนามเป็นประการสำคัญ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาในกรอบของการเปลี่ยนแปลงสองช่วงสมัยคือ ช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445- พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน แล้วนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบ พรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและขั้นตอนพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมร

1.1 องค์ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทย เขมรบ้านหนองบัว มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านบุคคล องค์ประกอบด้านวัสดุ สิ่งของ องค์ประกอบด้านเวลา และองค์ประกอบด้านสถานที่

1.1.1 องค์ประกอบด้านบุคคล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง นอกจากตัวเด็ก เซาะกำป็องเองแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้นำประกอบพิธีกรรมหรือผู้ดำเนินการ ได้แก่ อาจารย์ แม่กะแย พระสงฆ์ และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ได้แก่ นิดา มารดา หรือ ผู้ปกครองเด็ก ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน องค์ประกอบด้านบุคคลในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และ ช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงในบางประเด็น และที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างเห็นได้ชัด มีดังต่อไปนี้

อาจารย์ มีการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาในการประกอบพิธีกรรม จากเดิมมีเพียงภาษาบาลี และภาษาเขมรถิ่นไทย ในปัจจุบันอาจารย์จะใช้ภาษาไทยกลางแทรกในพิธีกรรมด้วย ค่าตอบแทนอาจารย์ที่เป็นค่าลือกรู (ค่ายกรู) จากเดิมหกสลึง (1 บาท 50 สตางค์) เปลี่ยนเป็น 6 บาท ค่าสมณาคูณจากเดิม 5-50 บาท เป็น 50-2,000 บาท และการเปลี่ยนแปลงจำนวนครั้งการรับเชิญไปประกอบพิธีกรรม จากเดิมเฉลี่ย 50 ครั้งต่อปี เป็นเฉลี่ย 15 ครั้งต่อปี

แม่กะแย มีการเปลี่ยนแปลงในด้านค่าตอบแทนที่จำนวนเงินเพิ่มมากขึ้นและการรับเชิญไปประกอบพิธีกรรมเฉลี่ยลดน้อยลงเหมือนกับอาจารย์

พระสงฆ์ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การเดินทางไปประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ตามกิจนิมนต์ เปลี่ยนแปลงจากการเดินทางด้วยทางเท้า ม้าและเกวียน มาเป็นการเดินทางด้วยนาฬายานยนต์ และในบางพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมแซนการ์ (การแต่งงาน) พิธีเลี้ยงปะเตียะทเวีย (ขึ้นบ้านใหม่) ในช่วงกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 จะมีพิธีทางพราหมณ์ โดยอาจารย์ประกอบพิธีเท่านั้น แต่ในสมัยปัจจุบัน เจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ทำบุญตักบาตรเพื่อเป็นสิริมงคลในพิธีกรรมดังกล่าวด้วย

เด็กเซาะกำป้อจ จากการศึกษาเกี่ยวกับเด็กเซาะกำป้อจ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในบางประเด็น เช่น เด็กที่ไว้เซาะกำป้อจในปัจจุบันเฉลี่ยแล้วจะเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง ในขณะที่สมัยก่อนเด็กชายหญิงไว้เซาะกำป้อจเฉลี่ยจำนวนใกล้เคียงกัน นอกจากนี้แล้วอายุการโกนของเด็กเซาะกำป้อจที่เป็นเด็กหญิงมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมคือเด็กหญิงต้องโกนเมื่ออายุ 9 ปี เท่านั้น แต่ในปัจจุบันทั้งเด็กชายและหญิง โกนเมื่ออายุ 9 ปี 11 ปี หรือ 13 ปี

ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยพ่อแม่ ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านในชุมชน กล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทุกยุคสมัยจะได้รับเกียรติจากเจ้าภาพ เชิญให้มาร่วมงาน ชาวไทยเขมรบ้านหนองบัวจะให้ความสำคัญต่อประเพณีพิธีกรรมมาก เข้าร่วมพิธีด้วยความเต็มใจและศรัทธาต่อพิธีกรรมที่ถูกปลูกฝังตามแนวความคิดความเชื่อตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

1.1.2 องค์ประกอบด้านวัสดุสิ่งของ

วัสดุสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ แบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เครื่องบูชา (เครื่องบูชา) ได้แก่ เครื่องบูชา อาจารย์ เครื่องบูชาแม่กะแย บายแสร์ย (บายศรี) และประติ้วล เครื่องบูชาที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านค่ายกครูอาจารย์และแม่กะแยจำนวนเงินมากกว่าเดิม วัสดุที่นำมาทำ บายแสร์ย (บายศรี) เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ใช้วัสดุและผลผลิตที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เปลี่ยนแปลงเป็นการจัดซื้อวัสดุจากตลาดเป็นส่วนใหญ่ เครื่องชิงเวย (เครื่องชิงเวย) มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจาะคือเปลี่ยนจากเหล้าโรงมาเป็นเหล้าขาว ยาเส้น เปลี่ยนมาเป็นบุหรี่ปรรจุของ เป็นเต็น เครื่องเข้าประลึง (เครื่องสู่ขวัญ) เปลี่ยนแปลงด้าน เหล้าโรง มาเป็นเหล้าขาวและตัวยาสายสัญญาณแต่เดิมเจ้าภาพทำขึ้นมาเอง แต่ในปัจจุบันจะซื้อสำเร็จรูปจากร้านค้าตลาด เครื่องแต่งคลุมกะเมงเซาะกำป้อจ (เครื่องแต่งกาย เด็กผมจุก) การแต่งกายของเด็กในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ มีการเปลี่ยนแปลงชุดนุ่งห่ม จากเดิมส่วนใหญ่ช่วงเวลาที่ประกอบพิธีการจะสวมชุดขาวหม้อขาว แต่ในสมัยปัจจุบันจะสวมใส่ผ้าไหมและวัสดุสิ่งของที่เป็นเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ (เครื่องมือโกนจุก) จะมี 4 อย่างได้แก่ มีดโกน หอยสังข์ เทียน และกรรไกร สรุปได้ว่าทุกครั้งที่จัดพิธีกรรม กอร์เซาะกำป้อจจะต้องมีวัสดุตั้งกล่าวนี แต่ที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันคือ มีดโกน ที่นิยมใช้มีดโกนชนิดเป็นใบเมื่อโกนแล้วทั้งใส่ใบใหม่แทนได้

1.1.3 องค์ประกอบด้านเวลา

วันเวลาในการประกอบพิธีกอร์เซาะกำป้อจ แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบเกี่ยวกับวันจะจัดพิธีกรรมในระหว่างเดือนยี่ถึงเดือน 4 เท่านั้น โดยอาจารย์จะเป็นผู้คำนวณวันที่เป็นสิริมงคลของเด็กเซาะกำป้อจ องค์ประกอบเกี่ยวกับเวลา ชาวไทยเขมรจะจัดพิธีกรรม 2 วัน ซึ่งทุกยุคสมัยจะจัดพิธีกรรมตามแนวความคิดความเชื่อ ตามองค์ประกอบเกี่ยวกับวัน เวลา เหมือนกันทุกยุคสมัยจนถึงปัจจุบันอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

1.1.4 องค์ประกอบด้านสถานที่

สถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ มี 3 อย่าง คือ เปรียมพิธี (ปะรำพิธี) เรียนเตีวดา (ร้านเทวดา) และเรียนกอร์เซาะกำป้อจ หรือัญจา การจัดพิธีกรรมกำหนดให้มีองค์ประกอบด้านสถานที่ตั้งแต่สมัยกำเนิดหมู่บ้าน พ.ศ. 2455

จนถึงปัจจุบัน จะมีเปลี่ยนแปลงบ้างในด้านการจัดทำ เช่น ประเพณีที่เคยมุ่งหน้าคาหรือ
ใบมะพร้าว เปลี่ยนมาใช้เตี๊ยะ การจัดทำบัญชีสำหรับโกนลูก เดิมเจ้าภาพจัดทำ
ขึ้นเอง โดยจัดทำในน้ำมากกว่าบนบก แต่ในปัจจุบันจะใช้วิธีเข้าบัญชีที่สร้างชั้นสำเร็จรูป
นำมาติดตั้งบนบกมากกว่าในน้ำ

1.2 ขั้นตอนการประกอบพิธีการก่อระชาะกำป้อจ

จากการศึกษาพบว่าขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมก่อระชาะกำป้อจ
บ้านหนองแก้ว มี 3 ขั้นตอน คือ ก่อนประกอบพิธีกรรม ขณะประกอบพิธีกรรม และหลัง
ประกอบพิธีกรรม แต่ละขั้นตอนมีพิธีกรรมและการปฏิบัติดังนี้คือ ขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม
มีพิธีการและการปฏิบัติ ได้แก่ การหาฤกษ์วันเวลา การนิมนต์พระสงฆ์ การเชิญอาจารย์
การเชิญแม่กะแย การเชิญแขกเข้าร่วมพิธี และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนขณะประกอบ
พิธีกรรม มีพิธีกรรมและการปฏิบัติ ได้แก่ พิธีการเข้าเฝ้าบรรพบุรุษ พิธีสวดพระพุทธรูป พิธี
การเข้าประลัญช์ พิธีการแพะเด็กระชาะกำป้อจ และพิธีขณะก่อระชาะกำป้อจ ขั้นตอนหลัง
ประกอบพิธีกรรม มีพิธีกรรมและการปฏิบัติ ได้แก่ การทำบุญตักบาตร และการเลี้ยงอาหาร
ผู้มาร่วมพิธี การจัดพิธีกรรมก่อระชาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้วตั้งแต่ช่วงกำเนิด
หมู่บ้าน พ.ศ. 2445-พ.ศ. 2475 และช่วง พ.ศ. 2476-ปัจจุบัน ปรากฏว่าชาวไทยเขมร
บ้านหนองแก้วมีการจัดพิธีกรรมทั้ง 3 ขั้นตอนจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างไปเล็กน้อย เช่น
การเชิญแขกสมัยก่อนใช้ยาเส้นมวนเป็นบุหรี่ให้ไว้เชิญแขก แต่ในปัจจุบันใช้บุหรี่บรรจุซอง
หรือใช้บัตรเชิญให้ไว้เชิญแขกการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ปัจจุบันเจ้าภาพจะซื้อวัสดุจากร้านค้า
หรือของสำเร็จรูป ไม่เหมือนสมัยก่อนที่ใช้วัสดุผลิตเองหรือมีใครรอบครัว ชุมชน สำหรับ
พิธีเข้าประลัญช์ (สู่ขวัญ) ซึ่งเป็นขั้นตอนขณะประกอบพิธีกรรม อาจารย์ที่ประกอบพิธีกรรม
จะใช้ภาษาไทยกลางเข้ามาแทรกบ้างตามสถานการณ์ ซึ่งสมัยก่อนจะใช้เฉพาะภาษาบาลี
และภาษาเขมรถิ่นไทยเท่านั้น

2. แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมก่อระชาะกำป้อจ

การศึกษาพิธีกรรมก่อระชาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในด้านแนวความคิดความเชื่อสรุปได้ว่าชาวไทย
เขมรมีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบของพิธีกรรมก่อระชาะกำป้อจ ได้แก่
แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ แนวความ
คิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่ และแนวความคิดเกี่ยวกับ

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ แนวความคิดความเชื่อก่อนประกอบพิธีกรรม แนวความคิดความเชื่อขณะประกอบพิธีกรรม แนวความคิดความเชื่อหลังประกอบพิธีกรรม

2.1 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ แต่ละบุคคลล้วนมีความสำคัญต่อพิธีกรรม ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะต้องประกอบด้วย อาจารย์ แม่กะแย และพระสงฆ์ จะขาดกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ได้ เพราะถ้าไม่ครบองค์ทั้งสามกลุ่มนี้แล้ว หากจัดพิธีกรรมเชื่อว่าจะเกิดภัยพิบัติเด็กเซาะกำป้อจอาจจะเวียนเป็นไปไม่มีความสุขความเจริญในชีวิต และตามความเชื่อของชาวบ้าน ญาติพี่น้องรวมทั้งเพื่อนบ้านก็มีส่วนสำคัญในอันที่จะเป็นสักขีพยานต่อพิธีกรรมตามแนวความคิดความเชื่อ ที่ถือว่าเป็นสิริมงคลต่อการเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กเพื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจจึงเป็นพิธีกรรมระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่ยิ่งใหญ่ของเด็กเซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรอย่างแท้จริง

2.2 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ

กล่าวได้ว่าวัสดุสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ ได้แก่ เครื่องบูชา เครื่องสังเวย เครื่องสู่ขวัญ เครื่องแต่งกายเด็กผมจุก และเครื่องมือกอร์เซาะกำป้อจ บุคคลที่เกี่ยวข้องจะจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าให้พร้อมก่อนจัดพิธีกรรม ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าหากเตรียมอย่างพร้อมสรรพ จะทำให้การจัดพิธีกรรม บรรลุจุดมุ่งหมายไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง และเด็กที่เข้าพิธีกอร์เซาะกำป้อจจะมีแต่ความสุขความเจริญต่อไปในภายภาคหน้า

2.3 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา

เกี่ยวกับวันเวลาที่ใช้ในการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ มีความเชื่อว่า วัน เดือน ปีที่จัดพิธีกรรมนั้นต้องมีฤกษ์ยามดี ตามการคำนวณของอาจารย์เท่านั้น หากฤกษ์ยามไม่ดีชาวไทยเขมรจะไม่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจอย่างเด็ดขาด เพราะมีความเชื่อว่าฤกษ์ยามดีย่อมเป็นสิริมงคล ฤกษ์ยามไม่ดีย่อมเป็นอัปมงคลต่อชีวิตเด็กเซาะกำป้อจและเจ้าภาพที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

2.4 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่

สถานที่ที่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ จะจัดขึ้นที่บ้านของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเด็กเซาะกำป้อจ การจัดสถานที่ทุกแห่งจะต้องมีการเซ่นไหว้เจ้าที่ด้วยดอกไม้ธูปเทียน และเหล้าด้วยทุกครั้ง เพราะชาวไทยเขมรเชื่อว่าทุก ๆ แห่งทุก ๆ พื้นที่จะมีเจ้าที่

ศีลพิธีค้อยรักษาอยู่ ดังนั้นการจะจัดทำอะไรในขั้นนี้ที่จะต้อง เช่น ไข่ัว เพื่ออนุญาตและขอพร
ให้งานสำเร็จลุล่วงก่อนทุกครั้งเสมอ

2.5 แนวความคิดความเชื่อ เกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป้อจ

แนวความคิดความเชื่อ เกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป้อจแบ่งออกเป็น แนวความคิดความเชื่อก่อนประกอบพิธีกรรม แนวความคิดความเชื่อ
ขณะประกอบพิธีกรรมและแนวความคิดความเชื่อหลังประกอบพิธีกรรม ชาวไทยเขมร
บ้านหนองกวยังคงให้ความสำคัญในการจัดพิธีกรรมตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดทุกขั้นตอน
ทั้งนี้เพราะชาวไทยเขมรยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับพระรัตนตรัย ฤกษ์ยาม โชคลาง ผี เทวดา
และความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรม เกี่ยวกับเด็กที่พ่อแม่จะให้ความสำคัญมาก นับเป็น
แนวความคิดความเชื่อที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์
อันเป็นแนวความคิดความเชื่อพื้นฐาน โลกทัศน์ที่ชาวบ้านของชาวไทยเขมรที่สร้างสมมาจาก
อดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผล

พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมร เป็นพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่ของเด็กชาวไทย
เขมรที่เกี่ยวกับประเพณีหัวเลี้ยวหัวต่อหรือประเพณีช่วงสำคัญของชีวิตเด็ก ที่พ่อแม่หรือ
ผู้ปกครองให้ความสำคัญมากต่อพิธีกรรมอันถือว่าเป็นสิริมงคลของเด็กที่จะเข้าสู่วัยหนุ่มสาว
เพราะเชื่อว่าหากจัดพิธีกรรมได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้ว เด็กเซาะกำป้อจซึ่งเป็นลูกหลาน
จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยความมั่นใจ มีความมั่นคงในชีวิต เป็นกำลังใจอันแรงกล้าที่จะต่อสู้
กับชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างเต็มภาคภูมิ จากการศึกษาพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ
พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้คือ

1. เมื่อมีการไว้เซาะกำป้อจหรือไว้จุกแล้ว พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องจัดพิธีกรรม
กอร์เซาะกำป้อจให้ โดยมีผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ อาจารย์ แม่กะแย และ
พระสงฆ์ ถ้าไว้จุกแล้วแต่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ไม่จัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจให้ หรือจัดการ
กอร์เซาะกำป้อจด้วยตนเองโดยไม่มีพิธีกรรมให้พระสงฆ์กอร์เซาะกำป้อจให้ เชื่อว่าจะทำให้

เด็กจุกหรือเด็กเซาะกำป้อจคนนั้นเมื่มีสติไม่สมบูรณ์หรือเป็นบ้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่เอเนก นาวิกมูล กล่าวว่าการไว้จุก แกละ เมื่อเด็กมีวัยอันสมควรต้องจัดพิธีกรรมโกนจุก โกงแกละให้ หากไม่จัดพิธีปล่อยให้ยาวเรื่อยมาจนโตเป็นหนุ่มสาว หรือโกนจุกแกละ โดยไม่มีพระสงฆ์เข้ามา โกงในพิธีด้วยมือแล้ว เด็กคนนั้นจะมีสติไม่ค่อยดี หรือผิดปกติเป็นบ้าได้ (เอเนก นาวิกมูล. 2534 : 34, 43)

2. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรบ้านเขาเองกัว มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความโดดเด่นแตกต่างออกไปซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

2.1 การทำเรี่ยนกอร์เซาะ (ร้านโกนจุก) ผลจากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า เรี่ยนกอร์เซาะ (ร้านโกนจุก) ชาวไทยเขมรเรียกว่า บัญจา สำหรับไทยกลางเรียกว่า เบญจา ชาวไทยเขมรจะจัดทำทั้งในเ้าและบนบก แต่ในปัจจุบันนิยมจัดทำบนบกมากกว่าในเ้า สำหรับไทยกลางนิยมจัดทำบนบก

2.2 การจัดพิธีกรรมโกนจุกของไทยกลาง จะมีดนตรีพื้นพาทย์บรรเลงประกอบพิธีด้วย อูร์คินทร์ วิริยะบุรณะ สุเมธ เมธาวิทยกุล และ อุทัย สินธุสาร ได้กล่าวถึงการบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมโกนจุก สรุปได้ว่า พิธีกรรมโกนจุกจะมีดนตรีพื้นพาทย์บรรเลงดังนี้คือ ครั้งแรกบรรเลงช่วงพราหมณ์นำเด็กผมจุกกลับเข้าที่พักภายหลังพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์เสร็จครั้งที่สองก่อทำพิธีโกนจุก พระสงฆ์สวดมนต์คลาถา "ชยันโต" ถึงบทสุดท้ายจะประโคมพื้นพาทย์มโหรี และครั้งที่สามบรรเลงในเวลานิธิทำขวัญหรือเวียนเทียนภายหลังพิธีโกนจุกเสร็จแล้ว สำหรับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจของชาวไทยเขมรจากการศึกษาพบว่า ไม่มีการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีแต่อย่างใด

2.3 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าประลัง (สู่ขวัญ) ของเด็กเซาะกำป้อจ เอเนก นาวิกมูล สุเมธ เมธาวิทยกุล หม่อมเจ้าพนมศิมัย ศิเศกุล ภัฏฐภัทร นาวิกชีวิน และวัชรินทร์ พิศนากะ กล่าวถึงการทำพิธีสู่ขวัญเด็กต้องทำหลังพิธีการโกนจุกไม่ใช่ทำก่อน เพราะเชื่อว่าเมื่อเด็กเอามือลูบศีรษะ ไม่พบจุกเหมือนแต่ก่อนก็จะใจหาย จึงได้เรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัว แต่จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยเขมรมีแนวความคิดความเชื่อจัดพิธีเข้าประลัง (สู่ขวัญ) ให้แก่เด็กเซาะกำป้อจหรือเด็กผมจุกก่อนการโกนจุกทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าก่อนที่เด็กจะเข้าสู่พิธีชณะกอร์เซาะกำป้อจหรือโกนจุกนั้น จิตใจย่อมหวั่นไหวเพราะต้องเข้าสู่พิธีกรรมหรือการปฏิบัติหลายอย่างหลายขั้นตอน

ดังนั้นเพื่อเรียกขวัญ กำลังใจให้เด็กเกิดความรัก และมีความรักใจที่จะเข้าสู่พิธีกรรม การเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเป็นวัยรุ่นหนุ่มสาว ชาวไทย เขมรจึงจัดพิธีเข้าประชันให้เด็ก เสาะกำป้อจกอนทำพิธีก่อเสาะกำป้อจกทุกครั้ง ที่บ้านแห่งนี้เพราะว่าประเพณีพิธีกรรม ในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันไปบ้างตามคติความเชื่อ สภาพสังคมวัฒนธรรมและ การสืบทอดจากบรรพบุรุษ

จากผลสรุปของความแตกต่างด้านพิธีกรรม ดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับ พระยา อนุমানราชธนา กล่าวว่า ประเพณีพิธีกรรมที่เหมือนหรือต่างกันนี้ มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม ทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมซึ่งผิดแผกแตกต่างกัน ออกไป (พระยาอนุมานราชธนา. 2505 : 2-6)

3. การลดจำนวนลงของพิธีกรรมก่อเสาะกำป้อจ จากการศึกษาพบว่า มี สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงในกรณีต่าง ๆ คือ

3.1 ประเพณีในราชสำนักเกี่ยวกับพระราชพิธีโสกันต์คลายตัวลง ดังที่ เอนก นาวิกมูล และ กัญจภัทร นาวิกชัย ได้กล่าวว่านับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อมี การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ไม่พบว่ามีการจัดพิธีโสกันต์ เนื่องจากราชสำนักได้วาง ประเพณี จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีส่วนในการลดจำนวนเด็กผอมจุกของลูกหลานขุนนางและ ชาวบ้านสามัญด้วยทางหนึ่ง ชุมชนชาวไทยเขมรก็ได้รับอิทธิพลจากสาเหตุดังกล่าวเช่น เดียวกัน

3.2 ลักษณะสังคมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อชาวบ้านเข้าสู่สังคมแบบใหม่ซึ่ง วิถีชีวิตถูกบีบให้รัดตัวมากขึ้น ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องตัดประเพณีบางส่วนที่เห็นว่าไม่จำเป็น ออกไปเสีย

3.3 การเปลี่ยนแปลงทรงผมผู้หญิงจากผมปึก ผมหอกกระทุงที่เคยไว้ แต่โบราณมาเป็นผมยาว และผู้ชายเปลี่ยนจากผมทรงมหาดไทยโบราณมาเป็นทรง และผมยาวเรียบร้อยอย่างสมัยใหม่ และเด็กนักเรียนต้องไว้ทรงผมหรือตัดผมสั้นตามระเบียบที่เป็นทรงผมแบบชาวตะวันตกนิยมกัน ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กไทย เลื่อมความนิยมไว้จุกตามประเพณีไทยแต่เดิมมา

จากเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับธิดา โมสิกรัตน์ ที่กล่าวว่าทุกสังคมย่อมมีประเพณีพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง

ประเพณีพิธีกรรมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ด้วยอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของสังคม แนวความคิดความเชื่อของคนย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ด้วย คนไทยสังคมจะเป็นผู้กำหนดว่าประเพณีพิธีกรรมใดไม่มีประโยชน์ ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจสังคม ก็จะยกเว้นหรือดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติต่อไป (ธิดา โมสิกรัตน์. 2527 : 757)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมโกนเกล้าของชาวไทยเขมรกับชาวไทย
กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ
2. ควรศึกษาประเพณีพิธีกรรมการเกิดของชาวไทยเขมรตั้งแต่วัยแรกเกิด
จนถึงก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาว
3. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมช่วงสำคัญของชีวิตของชาวไทยเขมร
ตั้งแต่พิธีกรรมเกิดจนถึงพิธีกรรมการตาย

บรรณาการ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อส่งเสริมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, 2539.
- กิ่งแก้ว อรรถาการ. เอกสารการสอนชุดไทยคดีศึกษา (อารยธรรม) หน่วยที่ 6-11.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2523.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. ชีวิตไทยในวรรณกรรมสุนทรภู่. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตการพิมพ์, 2531.
- คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์. รวมประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์.
บุรีรัมย์ : เรวัตการพิมพ์, 2533.
- คำสอน สีชมภู. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมจากการมีไฟฟ้าเข้าสู่ชนบท
อีสาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านกำมด ตำบลกำมด อำเภอภูซำ จังหวัดยโสธร.
ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,
2531.
- เครือจิต ศรีบุญภาค. การฟื้นฟูชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.
ปริญญาโท ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,
2534.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. อีสาน : ศาสนาและวรรณกรรมนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
ไอลักษณ์โสตร์, 2534.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. คติชาวบ้าน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2530.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. ประวัติและแนวความคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2523.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชพิธีสิบสองเดือน. พิมพ์ครั้งที่ 14.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2516.
- เจริญ ไวรวัจนกุล, กฤษดา วงษาสันต์ และสาโรช อายพงค์. "การสำรวจวัฒนธรรม
ลุ่มแม่น้ำมูล : โครงสร้างและการรับรู้," ใน วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กว๊านเขมร
ลาว ส่วยสุรินทร์. หน้า 2. กรุงเทพฯ : สารมวลชน, 2533.

- จักรทิพย์ นาคสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2533.
- เฉลิมชัย จารุวัตร. สัมมนาว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวภาคอีสาน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2514.
- เจสสิยา ฤกษ์รุจิวิมล. "ทฤษฎีแม่บททางสังคมวิทยา," วารสารสังคมศาสตร์-มนุษยศาสตร์.
15(1) : 1-20 ; มีนาคม-เมษายน, 2528.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในการพัฒนาเขตศึกษาศึกษากรณีบ้านแดง เค็ง
บ้านเขมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. ปรินทิพานินท์ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.
- . "คติความเชื่อของไทย-เขมรในเขตอีสานใต้," เขมรชาย. 4(1) :
39-40 ; มกราคม, 2531.
- . ความร่ำรวยในหมู่ชาวไทย-เขมร : ศึกษากรณีศาลาอาคม. ม.ป.ท. :
โครงการสนับสนุนการวิจัยทางวัฒนธรรมมูลนิธิเจมส์ เฮช ดับเบิลยู ทอมป์สัน, 2530.
- กัญญภัทร นาวิกขีวิน. พระราชพิธีโสกันต์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2518.
- ดำเนียร เลชะกุล. สุรินทร์ในอดีต. สุรินทร์ : วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์, ม.ป.ป.
- . "สุรินทร์เมืองขอมโบราณ," อ.ส.ท. 3(2) : 30-44 ; พฤศจิกายน,
2506.
- เดิมน วิภาคบัณฑกิจ. ประวัติศาสตร์อีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2530.
- ทรงคุณ จันทวร. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากโครงข่ายน้ำด้วยไฟฟ้า : ศึกษากรณี
จังหวัดมหาสารคาม. ปรินทิพานินท์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2528.
- เทพฐ์ ทับทอง. สยามในอดีต. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2512.
- ธวัช ปุณโณทก. "ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวอีสาน," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน :
คติความเชื่อ. หน้า 369-370. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- . เที่ยวอีสาน. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- . สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสานฉบับต้นแบบ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง
แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2539.

ธิดา โมสิกรัตน์. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8 (คติชนวิทยาสำหรับครู) หน่วยที่ 8-15.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.

บุญธรรม ทองเรือง. วรรณกรรมคำขวัญอีสาน. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2536.

ปฐม คเนจร. การประชุมพงศาวดารภาค 4. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า, 2507.

ประกอบ ผลงาม. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก, 2538.

ประทีป แชรรัมย์. พิธีกรรมมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร : ศึกษากรณีบ้านตะโกราย ตำบล

บ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2535.

ประมวล ดิฉินสัน. คติชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิมพ์,

2521.

พิชญ์ สมพอง. สังคมชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

พีระศักดิ์ วรฉัตร. โครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยที่พูดภาษาเขมรใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีตำบลพรหมเทพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์.

ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม,

2530.

พูนพิศมัย ดิษฐ์กุล, ม.จ. ประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2522.

เพชรภรณ์ ไส้ลำภา. พิธีกรรมแซนโตนดาที่บ้านกระหาด ตำบลกระหาด อำเภอจอมพระ

จังหวัดสุรินทร์. ปรินิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาสารคาม, 2537.

ไพฑูรย์ มีกุล. คำอธิบายรายวิชาไทยคดี 525 : ชนกลุ่มน้อยในท้องถิ่น (อีสาน).

มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2532.

———. ประวัติเมืองสุรินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2515.

———. รวมบทความทางวิชาการเกี่ยวกับอีสานศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.

ไพบุลย์ สุนทรารักษ์. การปกครองหัวเมืองภาคอีสานกับเมืองสุรินทร์. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ใน

งานเสวนาอำมาตย์เอกหลวงพิศิษฐ์ สุรินทร์รัฐ, 2515.

- เมืองที, องค์การบริหารส่วนตำบล. บรรยายสรุปปี 2540. ม.ป.ท., 2540.
- ภราดร (นามแฝง). "ภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษของจังหวัดสุรินทร์," วัฒนธรรมไทย. 6(12) : 35-53 ; กุมภาพันธ์, 2510.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- . สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2504.
- ราชวรานุกุล (อ่วม), พระยา และกรมสมมตอมรพันธ์. ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ภาค 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2507.
- วรรณิ วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน. "ความสัมพันธ์ระหว่างแผนการวิจัยเชิงลักษณะ : กรณีศึกษาวัยรุ่นไทยมุสลิม," ฟ้าถิ่นฟ้าฐานา : มติใหม่ของคณิศรวิทยาและวิถีชีวิตสามัญของ "ฟ้าบ้านฟ้าเมือง". 1 : 106-114 ; กุมภาพันธ์, 2531.
- วิธรา คลายนาทร. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2530.
- วัชรพันธ์ พิศนากะ. คำอวยพรและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2528.
- วันชัย คำพวงศ์. ประเพณีพิธีกรรมการแต่งงานของชาวกุ้ยบ้านอาโพน ตำบลอาโพน อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2538.
- วิจิตร, หม่อมราชวงศ์ (ปฐมคเนจร). ประชุมพงศาวดารภาค 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.
- วิชากรณ แสงมณี. ประเพณีและกฎหมาย. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2525.
- วีระพล มณีนงษ์. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : ศึกษากรณีบ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. แอ่งอารยธรรมอีสาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2533.

- ศิริ ฌาสัก. สุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เอสเอแอนด์ จี กราฟิค, 2536.
- ศิริพร สุวรรณศรี. ประเพณีการสู้วัวของชาวอำเภอมือเืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินทูปาเนลล์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2536.
- ศิลปากร, กรม. การประชุมพงศาวดารภาค 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2504.
- สถาบันราชภัฏสุรินทร์. สุรินทร์แหล่งอารยธรรมโบราณ. สุรินทร์ : รุ่งธนาเกียรติออฟเซ็ท, 2536.
- สมชาย ลำตวน. เอกสารประกอบการสอนสัมมนาไทยคดีศึกษา. ม.ป.ท., 2539.
- สมพงษ์ เกรียงไกรเพชร. ประเพณีไทยโบราณ. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2515.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่นคือหมู่บ้านเอมพันธ์ และหมู่บ้านเคอแก้วกันตณ. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2527.
- สุทัศน์ กองทรัพย์. ความสำคัญของหัวเมืองคูขันธ์ สังฆะ และสุรินทร์ พ.ศ. 2302-2450. ปรินทูปาเนลล์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2536.
- สุนทร สุรวาทกุล. การผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยที่พูดภาษาลาว กวย และเขมร : ศึกษากรณีบ้านพระแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. ปรินทูปาเนลล์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- สุพจน์ ประเสริฐศรี. "การศึกษาวัฒนธรรมอีสานใต้," การศึกษาแห่งชาติ. 18 : 51-61 ; สิงหาคม, 2527.
- สุเมธ คงสวัสดิ์. ความเชื่อของชาวบ้านพลวง ตำบลกั้งแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. ปรินทูปาเนลล์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. สิ่งกัมปนิกรรม. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์, 2532.

- สุรินทร์, จังหวัด. ที่ระลึกในการก่อสร้างอนุสาวรีย์พระยาสุรินทภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม)
ผู้สร้างเมืองสุรินทร์. กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส, 2528.
- สุรินทร์, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด. สำเนา ภาษิต คำสอนพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัด
ศรีสะเกษ. สุรินทร์ : วิทยาลัยครูสุรินทร์, 2528.
- สุรินทร์, สำนักงานจังหวัด. บรรยายสรุปจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : สำนักงานจังหวัด
 สุรินทร์, 2539.
- . ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส, 2526.
- สุรินทร์, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2540.
 สุรินทร์ : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์, 2540.
- สุคนธ์ ชัยถาวร. โลกทัศน์ของชาวสุรินทร์จากบทเพลงเบรียล. ปริญญาโท ศศ.ม.
 มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2536.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม
และวัฒนธรรม : กรณีบ้านโนนตะแบก ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า
จังหวัดชัยภูมิ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). การเกิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์
 แห่งประเทศไทย, 2531.
- . การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2521.
- . ประเพณีเนื่องในการเกิดการตาย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2510.
- เสรี พงศ์พิศ. "ไสยศาสตร์ในสังคมไทย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนา.
ในสังคมไทย หน่วยที่ 8-15 สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
 หน้า 286-290. กรุงเทพฯ : ชวณิพนธ์, 2533.
- หนองแก้ว, หมูบ้าน. บรรยายสรุปบ้านหนองแก้ว. ม.ป.ท., 2540.
- อนุমানราชธน, พระยา. การศึกษาประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2506.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. ประเพณีบายศรีสู่ขวัญในภาคอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2523.

———. โลกทัศน์อีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิศักดิ์การพิมพ์, 2537.

อุทัย สินธุสาร. สารานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร,
2533.

อุรคินทร์ วิริยะบุรณะ. ประเพณีไทยฉบับพระมหาราชครู. กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, 2526.

———. ประเพณีไทยฉบับพระมหาราชครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ปัญญา
การพิมพ์, 2506.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. "โกนจุกมงคลชีวิตอันยิ่งใหญ่ของตรุษยาว," LIFE ETDECOR.

4(38) : 136-140 ; 38 ตุลาคม, 2537.

เอนก นาวิกมูล. "โกนจุกเกลดที่วัดพิบูลเงิน," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 25(36) :

24-25 ; 4 มีนาคม, 2522.

———. ประเพณีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงแดด, 2534.

การคำนวณ

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กฤติยา ชื่นยาว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนบ้านหนองกัว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540.

กอบสิน พ่อคำ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2540 และ
วันที่ 21 มกราคม 2540.

กิม สุขสิน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 90 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540.

กีน วงษ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540.

แก่น บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2540.

แกะ นพเก้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540.

ขาว สมิครสมาน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2540.

เคียน เจาะใจดี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540.

จรรยา พอกกล้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนบ้านหนองกัว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540.

ติษฐ บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16/1 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540.

เตียง ชื่นยาว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2540.

เตียง นพเก้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 81 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2540. และ
วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2540.

ทวี สัมครสมา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2540.

ไทย บุดุสยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16/1 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2540.

นฤมล ออมวลี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนบ้านเพาเองแก้ว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสรวง เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2540.

บำเพ็ญ สัมภวสมา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภว เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 75
หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540.

บุญเกิด ชอบมี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวรรค์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540.

บุญเมอะ สมิครสมา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสรินทร์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540.

บุญย้อย พันธ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมัคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสรินทร์ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2540.

บุญส่ง พ่อคำ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2540.

นายจวรรณ เบญจเจต. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านโรงเรียน
บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2540.

ประนอม นุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15/2 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสวรินทร์ เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2540.

ประคัตต์ บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมิคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 3/2 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2540.

ปลื้มกมล งามนุช. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมัคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านโรงเรียน
บ้านหนองกัว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2540.

ผไท วงษ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวัคร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสวรินทร์ เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2540.

- พระอธิการตัน มหาวิโร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดป่าเทพคุณวิเศษ ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 มกราคม
2540. วันที่ 31 มกราคม 2540 และวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2540.
- พวงศรี ยืนยาว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 80 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2540.
- พาน นิกชอบ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2540.
- พาน บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2540.
- พนา บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15/2 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2540.
- พนา ผิวงาม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2540.
- เพิม วงษ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2540.
- ไพบลูย์ บุญธรรม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนบ้านหนองแก้ว
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2540.
- มน บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540.
- มี ยืนยาว. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540.
- ยงยุทธ เจาะใจดี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11
หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540.
- ยวงใจ วงษ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 9
ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540 และ
วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2540.

ยี่หวะ วาณิชศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวัสดิกร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540.

เยื่อหา ผิวางาม. เป็ผู้ให้สัมภาษณ์, สวรรค์ เจาะใจดี เป็ผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540.

วันที่ 31 มกราคม 2540 และวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2540.

เรือด เจาะใจดี. เป็นผู่ให้สัมภาษณ์, สัมคร เจาะใจดี เป็นผู่สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 10

หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540.

ล้วน พวงมาลา. เป็นเพื่อให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นเพื่อให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2540 วันที่ 4

กุมภาพันธ์ 2540 และวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2540.

ละม่อม บณฺดฺยา. เป็นเผ่าให้สัมภาษณ์, สัมคร เจาะใจดี เป็นเผ่าสัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2540.

ละออง นฤสยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16/3

หน้า 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540.

ล้น ย้ายยาว. เป้าแก้ไขสัมภาระ, สัมภาระ เจาะใจ เป้าแก้ไขสัมภาระ, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสวรินทร์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2540.

ลีย ยันยาว. เป้าผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจ เป้าผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 80 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2540.

เล่า วงษ์ศรี. เป็นให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจ เป็นให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 103 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2540.

เลย วงษ์ศรี. เป้าให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป้าให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2540 วันที่ 31

มกราคม 2540 และวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540.

วาน เจาะใจดี. เป็นผู่ให้สัมภาษณ์, สัมกร เจาะใจดี เป็นผู่สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 94 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสวาทร์ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2540.

วิจารณ์ พงษา. เป็นผู้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียน

บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2540.

ศรีสุตา พอค้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 19

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2540.

สงวน พันธ์ศรี. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 9

ตำบลเวียงที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2540.

สง่า บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540.

สมัคริต หมายชะนะ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวัสดิกร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียน

บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2540

และวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540.

สมพงษ์ บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16/3

หน้า 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2540.

สมพงษ์ พอกกล้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวัสดิกร เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียน

บ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2540

และวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540.

สมัคร บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมัคร เจาจาใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 101

หน้า 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2540.

ผู้พิมพ์/สวคิต. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2540.

เสนอแนะ เจาะใจดี. เป็นเพื่อให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 94

หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540.

หลวง สวรรค์สมาน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สวรรค์ เจริญใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15

หน้า 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540.

ออม เพ็ก้า. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสรีนทร์ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540.

อุดม นีวงาม. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2540.

อุตร บุญสุยา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16/1 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540.

อาน วรชัย. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 103 หมู่ที่ 9

ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2540.

เอื้อน สัมครสมา. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์ เจาะใจดี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15

หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540.

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว ตำบลเมืองที่
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง
ของชาวไทยเขมรบ้านหนองแก้ว มี 2 ประเภท คือ

1. แบบสัมภาษณ์ประเภทไม่มีโครงสร้าง
2. แบบสัมภาษณ์ประเภทมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวใช้แนวทางแบบสัมภาษณ์ของ เพชรภรณ์ โสลำภา
เรื่อง พิธีกรรมเซาะโตเตาที่บ้านกระหาด ตำบลกระหาด อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบที่บันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษา
เรื่องที่ศึกษาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ มรรคนายก ผู้อาวุโส ผู้ทรง
คุณวุฒิ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีกรอบคำถาม 10 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

- หมู่บ้านตั้งขึ้นเมื่อใด เกิดขึ้นอย่างไร ประกอบด้วยใครบ้าง
- ขนาดและโครงสร้างของหมู่บ้านเป็นอย่างไร เช่น พื้นที่ครัวเรือน พื้นทำไร่

การแบ่งคุ้ม

- สภาพหมู่บ้านในอดีต

ตอนที่ 2 ลักษณะทางกายภาพ

- ลักษณะภูมิศาสตร์
- ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ตอนที่ 3 โครงสร้างทางสังคม

- ในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มคนที่อายุระดับต่าง ๆ อย่างไร
- การย้ายถิ่น
- ระดับการศึกษา
- การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรอดีต-ปัจจุบัน
- การอพยพเข้ามาของคนภายนอก

ตอนที่ 4 โครงสร้างทางครอบครัวและเครือญาติ

ตอนที่ 5 สภาพเศรษฐกิจ

ตอนที่ 6 การเมืองการปกครอง

ตอนที่ 7 ความเชื่อ ศาสนา

ตอนที่ 8 ประเพณีพิธีกรรมประจำชีวิต

ตอนที่ 9 ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ในรอบปี

ตอนที่ 10 ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเด็กตั้งแต่คลอดจนถึงเข้าสู่วัยหนุ่มสาว

ตอนที่ 11 ความเชื่อและบทบาทพิธีกรรมเกี่ยวกับเซาะกำป้อจที่มีต่อชุมชนชาวไทยเขมรสุรินทร์

แบบสัมภาษณ์ประเภทไม่มีโครงสร้าง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดสุรินทร์

ผู้ร่วมสนทนา.....

หัวข้อสนทนา.....

บันทึกรายละเอียด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อสังเกต.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

แบบสังเกต

1. กิจกรรมหรือพิธีกรรม.....
2. เวลาประกอบพิธีกรรม วันที่....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....นาที่
3. ใช้เวลาในการประกอบพิธีกรรม.....วัน.....ชั่วโมง.....นาที่
4. ทำกิจกรรมในวัน.....เดือน.....ของแต่ละปี
5. สถานที่ประกอบพิธีกรรม.....
6. สาเหตุที่ประกอบพิธีกรรม.....
7. ความมุ่งหมายในการประกอบพิธีกรรม.....
8. องค์ประกอบของการจัดพิธีกรรม ได้แก่.....
 - 8.1 ผู้เข้าในการประกอบพิธีกรรมมีฐานะทางสังคมคือ.....พ.ศ.....อายุ.....ปี
 - 8.2 ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมคือ.....พ.ศ.....อายุ.....ปี
 - 8.3 อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมคือ.....
9. ผลจากการประกอบพิธีกรรม
 - 9.1 บรรลุวัตถุประสงค์
 - 9.2 ลักษณะของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม
 - สีหน้า.....
 - ท่าทาง.....
 - ความคิดเห็น.....
 - พฤติกรรมแสดงออกอื่น ๆ
 - 9.3 ผลประโยชน์ของผู้ร่วมพิธีกรรม.....
 - 9.4 ผลประโยชน์ของผู้ร่วมพิธีกรรม.....
10. สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีก.....
 - สัมภาษณ์เพิ่มเติมเรื่อง.....

ผู้สังเกต.....

วันที่....เดือน.....พ.ศ.....

2. แบบสัมภาษณ์ประเภทมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลซึ่งแบ่งออกเป็น

3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผู้รู้ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ตอนที่ 2 ผู้เฒ่าในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ตอนที่ 3 ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้รู้ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. วุฒิกการศึกษา.....นับถือศาสนา.....อาชีพ.....
4. สถานภาพสมรส () โสด () หม้าย () อยู่ด้วยกัน () แยกกันอยู่
5. จำนวนบุตร.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
6. บ้านหลังนี้อยู่กับกี่ครอบครัว.....ครอบครัว มีทั้งหมด.....คน ชาย.....คน
หญิง.....คน ผู้ใหญ่มากที่สุด.....ปี อายุน้อยที่สุด.....ปี
7. ฐานะทางสังคมหรือตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งคือ.....
8. เมื่อท่านเป็นเด็กเคยผ่านหรือเคยประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือไม่
.....
9. ประวัติความเป็นมาของการไว้เซาะกำป้อจและพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจมีอย่างไร
.....
10. สาเหตุที่มีการไว้เซาะกำป้อจ เหตุผลเพราะ.....
.....
11. เด็กอายุกี่ปีจึงไว้เซาะกำป้อจ.....
12. ก่อนไว้เซาะกำป้อจต้องหาฤกษ์และมีพิธีกรรมการไว้หรือไม่.....
.....
13. ในช่วงการไว้เซาะกำป้อจการโกนรอบ ๆ ขม่อม หรือแหมมของเซาะกำป้อจ
จะโกนวันใดมีการหาฤกษ์ยามหรือไม่.....

14. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องจะทำพิธีเมื่อใดก็อายุกี่ปี
.....
15. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีการหาฤกษ์ยามหรือไม่ เหตุผลเพราะอะไร
.....
16. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องแยกจัดต่างหากหรือจัดรวมในพิธีวันสำคัญอื่น ๆ
เหตุผลเพราะ.....
17. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีกำหนดจัดกี่วัน.....
.....
18. องค์ประกอบของการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง
และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
.....
 - 18.1 บุคคลประกอบด้วย.....
 - 18.2 วัสดุสิ่งของประกอบด้วย.....
 - 18.3 เวลาในการจัด.....
 - 18.4 สถานที่ในการจัด.....
19. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง
และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
 - 19.1 ขั้นตอนก่อนประกอบพิธีกรรม.....
 - 19.2 ขั้นตอนขณะประกอบพิธีกรรม.....
 - 19.3 ขั้นตอนหลังประกอบพิธีกรรม.....
20. แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีอะไรบ้าง
.....
 - 20.1 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล.....
 - 20.2 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุ สิ่งของ.....
 - 20.3 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา.....
 - 20.4 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่.....
 - 20.5 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป็อง.....

21. ท่านมีความเชื่อต่อประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจอย่างไรบ้าง

.....

22. ความนิยม/การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจอย่างไรบ้าง

.....

23. ความคิดเห็นและข้อเสียดังกล่าว ๆ เกี่ยวกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจอย่างไรบ้าง

.....

(ลงชื่อ) ผู้สัมภาษณ์

()

...../...../.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็อง

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. วุฒิการศึกษา.....นับถือศาสนา.....อาชีพ.....
4. สถานภาพสมรส () โสด () หม้าย () อยู่ด้วยกัน () แยกกันอยู่
5. จำนวนบุตร.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
6. ฐานะทางสังคมหรือตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งคือ.....
7. ท่านเริ่มทำพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องเมื่ออายุกี่ปี.....มีประสบการณ์ทำพิธีกี่ปี
8. นอกจากทำพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องแล้วท่านยังทำพิธีกรรมอื่น ๆ อะไรบ้าง
9. ท่านได้แบบอย่างหรือฝึกหัดการทำพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องจากใครชื่อ.....
อายุ.....ปี อาชีพ.....วุฒิการศึกษา.....สถานที่ฝึก
10. พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่เมื่อใด.....
11. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องในอดีตมีรูปแบบการจัดอย่างไรบ้าง
.....
12. การจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องในปัจจุบันมีรูปแบบอย่างไรและแตกต่าง
จากอดีตอย่างไรบ้าง.....
13. ท่านประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมาแล้วกี่ครั้ง.....
14. พิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีการสืบทอดกันมาอย่างไรบ้าง
.....
15. ข้อปฏิบัติและข้อห้ามในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีอะไรบ้าง
.....
16. มีตำนานหรือเทพาที่ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องอย่างไรบ้าง
.....
17. การไว้เซาะกำป็องและการจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีการหาฤกษ์หาวัน
หรือไม่อย่างไร
.....

18. การไว้เซาะกำแพงเมื่ออายุเท่าใด และจัดพิธีกรรมกอร์เซาะกำแพง
เมื่ออายุเท่าใด

.....

19. องค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำแพงในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง
และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

.....

19.1 บุคคลประกอบด้วย.....

19.2 วัสดุสิ่งของประกอบด้วย.....

19.3 เวลาในช่วงใดบ้าง.....

19.4 สถานที่จัดที่ใดบ้าง.....

20. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำแพงในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง
และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

.....

20.1 ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม.....

20.2 ขั้นตอนประกอบพิธีกรรม.....

20.3 ขั้นหลังการประกอบพิธีกรรม.....

21. ภาษาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมใช้ภาษาอะไรบ้าง.....

22. คำตอบแทนในการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งได้ครั้งละเท่าใดและได้มาอย่างไร

.....

23. ท่านถ่ายทอดความรู้ในพิธีกรรมกอร์เซาะกำแพงให้แก่ใครบ้าง

.....

24. แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำแพงมีอะไรบ้าง

.....

24.1 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล.....

24.2 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ.....

24.3 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา.....

24.4 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่.....

24.5 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ

ทำนอง.....

25. ความคิดเห็นและข้อสงสัยและอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมการกอร์เซาะทำนอง

.....

(ลงชื่อ) ผู้สัมภาษณ์
 (.....)
/...../.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจ

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. วุฒิกการศึกษา.....นับถือศาสนา.....อาชีพ.....
4. สถานภาพสมรส () โสด () หม้าย () อยู่ด้วยกัน () แยกกันอยู่
5. จำนวนบุตร.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
6. บ้านหลังนี้อยู่กันกี่ครอบครัว.....ครอบครัว มีทั้งหมด.....คน
7. ฐานะทางสังคมหรือตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้ง.....
8. ท่านเคยผ่านการไว้เซาะกำป้อจและพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือไม่.....
.....
9. ท่านเคยเข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจมาแล้วกี่ครั้ง.....
10. ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจเพราะอะไร.....
() ทำตามประเพณี () ทำตามบิดามารดา () ทำตามเพื่อนบ้าน
11. ท่านมีความเชื่อในพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจหรือไม่.....
เหตุผลเพราะ.....
12. พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจในอดีตทำอย่างไรบ้าง.....
13. พิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจปัจจุบันทำอย่างไรและแตกต่างจากอดีตอย่างไรบ้าง
.....
14. ชาวบ้านทั่วไปที่ให้อภัยไว้เซาะกำป้อจเพราะเหตุผลใด.....
15. ท่านเมื่บุตรได้ให้ไว้เซาะกำป้อจหรือไม่เหตุผลเพราะ.....
16. การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจเฒ่าเมื่อเด็กอายุกี่ปี เหตุผลเพราะ
.....
17. การประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป้อจเฒ่าในเดือนใดมากที่สุด.....
.....
18. ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับหมอมตหรือมัวตหรือไม่ เหตุผลเพราะ.....
.....

19. ท่านมีความเชื่อว่าเมื่อไว้เซาะกำป๋องแล้วจะทำให้เด็กหายป่วยสามวันได้สี่วันได้หรือไม่.....
- เหตุผลเพราะ.....
20. ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามหรือไม่ เหตุผลเพราะ.....
21. ในการทำพิธีกรรมกอร์เซาะกำป๋องมีข้อห้ามเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง.....
- เหตุผลเพราะ.....
22. ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์อย่างไรบ้าง.....
- เหตุผลเพราะ.....
23. ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าเฝ้าบรรพบุรุษหรือผีปู่ตายายหรือไม่.....
- เหตุผลเพราะ.....
24. องค์ประกอบของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป๋องในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง.....
- และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง.....
- 24.1 บุคคล.....
- 24.2 วัสดุสิ่งของ.....
- 24.3 เวลา.....
- 24.4 สถานที่.....
25. ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะกำป๋องในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง.....
- และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง.....
- 25.1 ขั้นตอนก่อนการประกอบพิธีกรรม.....
- 25.2 ขั้นตอนขณะประกอบพิธีกรรม.....
- 25.3 ขั้นตอนหลังประกอบพิธีกรรม.....
26. แนวความคิดความเชื่อของพิธีกรรมกอร์เซาะกำป๋องมีอะไรบ้าง.....
- 26.1 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบุคคล.....
- 26.2 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับวัสดุสิ่งของ.....

- 26.3 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเวลา.....
- 26.4 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับ สถานที่.....
- 26.5 แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป็อง.....
27. ท่านมีแนวความคิดและวิธีการใดบ้างที่จะทำให้ประเพณีพิธีกรรมกอร์เซาะ
กำป็องได้รับการสืบทอดให้คงอยู่ในชุมชนชาวไทยเขมร.....
-
28. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับพิธีกรรมกอร์เซาะกำป็องมีอะไรบ้าง.....
-

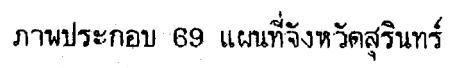
(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

()

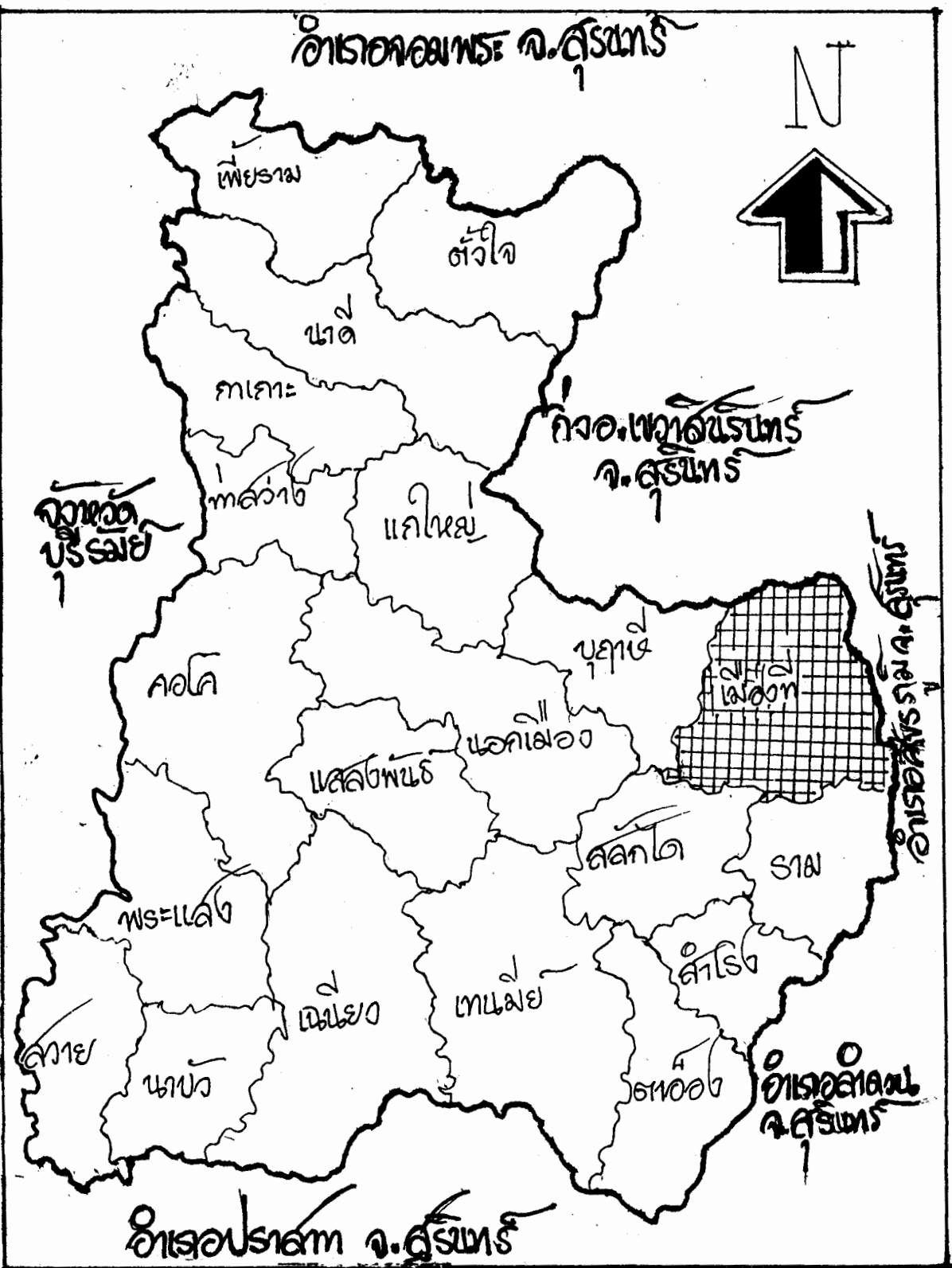
...../...../.....

ภาคผนวก ค

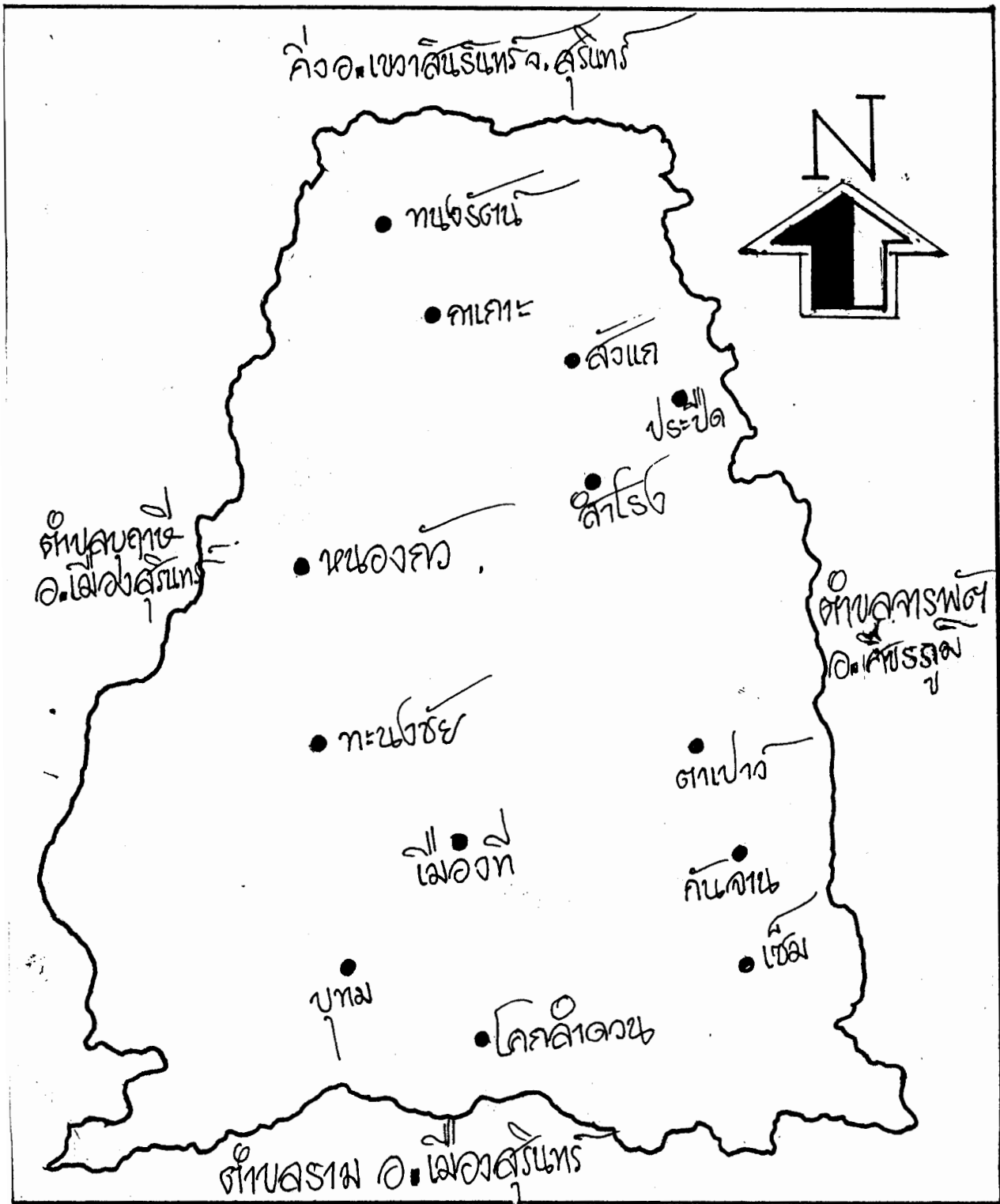
ภาพประกอบ

ภาพประกอบ 69 แผนที่จังหวัดสุรินทร์

ภาพประกอบ 70 แผนที่อำเภอเมืองสุรินทร์

ภาพประกอบ 71 แผนที่ตำบลเมืองที่

ประวัติของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมักร เจาะใจดี
วันเกิด	วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่	บ้านเลขที่ 4 ถนนวารีราชเดช อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานศึกษาจังหวัดยโสธร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุรวิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2516	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูมหาสารคาม
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรครุพิเศษมัธยม (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2521	ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
พ.ศ. 2540	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม